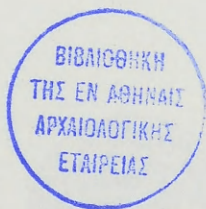

ΑΠΛΩΜΑΤΑ ΝΑΞΟΥ
ΚΙΝΗΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΑΦΩΝ Α ΚΑΙ Β

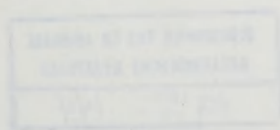

ΑΠΛΩΜΑΤΑ ΝΑΞΟΥ ΚΙΝΗΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΑΦΩΝ Α ΚΑΙ Β

ΥΠΟ
ΧΡΥΣΟΥΛΑΣ ΚΑΡΔΑΡΑ

ΑΘΗΝΑΙ 1977

ΑεΔο)

(Ref.3) YE 1 (88)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
Πρόλογος	ια'
Βραχυγραφίαι.....	ιγ'
Γενική βιβλιογραφία	ιε'
Είσαγωγή.....	1
Κεφάλαιον Α. Κινητά εύρηματα	3
Κεφάλαιον Β. Γενικά χαρακτηριστικά τοῦ ΥΜ ΠΠΓ ναξιακοῦ ρυθμοῦ.....	44
Κεφάλαιον Γ. Σχέσεις ναξιακοῦ πρὸς ἄλλους ΥΜ ΠΠΓ ρυθμοὺς.....	75
Κεφάλαιον Δ. Σχέσεις ΥΜ ΠΠΓ ναξιακοῦ καὶ φιλισταϊκοῦ ρυθμοῦ.....	85
Κεφάλαιον Ε. Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις	89
Εύρετήριον	94
Summary.....	95

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ μελέτη καὶ ἡ δημοσίευσις τῶν κινητῶν εὑρημάτων τῶν δύο θαλαμοειδῶν μηχαναϊκῶν τάφων τῶν Ἀπλωμάτων τῆς Νάξου μοῦ ἀνετέθη πρὸ ἐτῶν ὑπὸ τοῦ ἀνασκάφαντος αὐτοῦς καθηγητοῦ τῆς Β΄ Ἐδρας Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Νικολάου Μ. Κοντολέοντος.

Αἱ φωτογραφίαι τῶν ἀγγείων (πίνακες) ἐλήφθησαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Κοντολέοντος καὶ τοῦ ἐπιτελείου του. Τὰ σχέδια (παρένθετα καὶ εἰκόνες ἐντὸς κειμένου) ἐξεπύνησα ἡ ἰδία εἰς Νάξον.

Πρὸς τὸ Σεβαστὸν Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, καὶ ὅπως ἰδιαιτέρως πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῆς Ἀκαδημαϊκῶν κ. Ἀναστάσιον Ὁρλάνδον, ἐκφράζω τὴν βαθυτάτην ἐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς παρούσης δημοσιεύσεως. Θερμὰς εὐχαριστίας ἐκφράζω, ἐξ ἄλλου, πρὸς τὸ Γραφεῖον Δημοσιευμάτων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἐπίμοχθον ἔργον τῆς ἐκδόσεως.

X. K.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

- AAA: 'Αρχαιολογικά 'Ανάλεκτα ἐξ 'Αθηνῶν.
 AA: Archaeologischer Anzeiger.
 AuA: Antike und Abendland.
 Analysis: A. FURUMARK, The Mycenaean Pottery, Analysis and Classification (1941).
 AΔ: 'Αρχαιολογικὸν Δελτίον.
 AE: 'Αρχαιολογικὴ 'Εφημερίς.
 AJA: The American Journal of Archaeology.
 ASAtene: Annuario della Scuola Archeologica di Atene.
 BA: Biblical Archaeology.
 BCH: Bulletin de Correspondance Hellénique.
 BullMMA: Bulletin of the Metropolitan Museum of Art.
 BMQ: The British Museum Quarterly.
 BSA: The Annual of the British School at Athens.
 CAH: The Cambridge Ancient History.
 CMMS: Corpus der Minoischen und Mykenischen Siegel.
 'Εργον: Τὸ 'Εργον τῆς ἐν 'Αθήναις 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας.
 FGrH: F. JACOBY, Die Fragmente der Griechischen Historiker (1923 κέ.).
 IEJ: The Israel Exploration Journal.
 JHS: The Journal of Hellenic Studies.
 JNES: The Journal of Near Eastern Studies.
 OArch.: Acta Instituti Romani Regni Suediae, Opuscula Archaeologica.
 OAth: Acta Instituti Atheniensis Regni Suediae, Opuscula Atheniensia.
 Περατή: Σ. ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ, Περατή, Τὸ Νεκροταφεῖον Α,Β,Γ (1970).
 ΠΑΕ: Πρακτικὰ τῆς ἐν 'Αθήναις 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας.
 PPS: Proceedings of the Prehistoric Society.
 The Last Mycenaean: V. R. DESBOROUGH, The Last Mycenaean and Their Successors (1968).

Γ Ε Ν Ι Κ Η Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- CATLING, H. W. : Cyprus in the Late Bronze Age, CAH II³.
- COOK, J. M. : Greek Settlements in Early Aegean and Asia Minor, CAH II³.
- DESBOROUGH, V. R. : The Last Mycenaean and Their Successors (1968).
- The End of Mycenaean Civilization and the Dark Age, CAH II³.
  - History and Archaeology in the Last Century of the Mycenaean Age, Atti e Memorie del 1° Congresso Internazionale di Micenologia (1973 κέ.).
  - The Greek Mainland ca. 1150 - 1000 B.C., PPS 31 (1965).
  - The Greek Dark Ages (1972).
- DOTHAN, T. : The Philistines and Their Culture (1967).
- Archaeological Reflections on the Philistine Problem. The Holy Land (Antiquity and Survival II) 2 - 3 (1957) 151 κέ.
- FURUMARK, A. : The Mycenaean Pottery, Analysis and Classification (1941).
- The Chronology of Mycenaean Pottery (1941).
  - The Mycenaean IIC Pottery and Its Relation to Cypriote Fabrics, OArch 3 (1944) 194 - 265.
- JACOPI, A. : Nuovi Scavi nella Necropoli Micenea di Ialysso, ASAtene 13 - 14 (1930 - 31) 235 κέ.
- ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. : 'Ανασκαφὰ Νάξου, ΠΑΕ 1960, 249 κέ.
- ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ, Σ. : Περατὴ, Τὸ Νεκροταφεῖον Α,Β,Γ (1970).
- ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ, Ν. Μ. : 'Ανασκαφὰ Νάξου, ΠΑΕ 1958, 228 - 29· 1959, 180 - 87.
- MAJURI, A. : Jalissos - La Necropoli Micenea, ASAtene 6 - 7 (1923 - 24) 86 - 247.
- MITCHEL, T. C. : Philistia, Archaeology and Old Testament (1967) 405 κέ.
- MORRICONE, L. : Eleona e Langada, Sepolchreti della Tarda Età del Bronzo à Coò, ASAtene 42 - 44 (1965 - 66) 5 - 616.
- ΠΕΡΙΔΟΥ, Α. : 'Ο Πρωτογεωμετρικὸς Ρυθμὸς ἐν Κύπρῳ (1963).
- POPHAM, M. R. : Late Minoan Pottery, BSA 60 (1965) 316 κέ.· 62 (1967) 337 κέ.
- POPHAM, M. R. καὶ SACKETT, L. H. : Excavations at Lefkandi. A Preliminary Report (1968).
- STUBBINGS, F. H. : The Mycenaean Pottery of Attica, BSA 42 (1947) 1 - 75.
- Mycenaean Pottery from the Levant (1951).
  - The Recession of the Mycenaean Civilization, CAH II³.
- RIGHT, G. E. : Iron. The Date of Its Introduction into Common Use in Palestine, AJA 43 (1939) 458 κέ.
- Philistine Coffins and Mercenaries, BA 3 (1959) 54 κέ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνασκαφῆως προκαταρκτικῶν δημοσιεύσεων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων καὶ τινων σημειώσεων, κειμένων εἰς τὰ ἐρμάρια τῶν προθηκῶν τῶν, εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Νάξου ἐκτιθεμένων, εὐρημάτων των, συνάγονται τὰ ἀκόλουθα :

Πρὸς τὰ βορειοανατολικά τῆς πόλεως Νάξου, ἐπὶ τοῦ λόφου (πίν. 1α), ὁ ὁποῖος σήμερον καλεῖται Ἀπλώματα, ἀνευρέθησαν πρὸ 20ετίας περίπου δύο θαλαμοσιδεῖς λαξευτοὶ τάφοι ¹, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν, ὡς φαίνεται, μέρος τοῦ νεκροταφείου τῆς Γρόττας — ὅπως καλεῖται σήμερον ἡ περιοχή τοῦ ἐγγύς μυκηναϊκοῦ οἰκισμοῦ.

Οἱ τάφοι αὐτοὶ ὠνομάσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνασκαφῆως συμβατικῶς Α καὶ Β (πίν. 1β-γ). Ἐκ τούτων ὁ εἶς, ὁ Β, ἦτο πλήρης καὶ ἀσύλητος, ὁ δὲ ἕτερος, ὁ Α, μερικῶς κατεστραμμένος, κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον του, καὶ ἑλλιπῆς, λόγῳ τῆς εἰς τὴν θάλασσαν κατακρημνίσεως ὀλοκλήρου τῆς ἐκεῖ πλευρᾶς τοῦ λόφου, μαζὶ μὲ τὴν πλευρὰν τῆς συνεχόμενης λοφοσειρᾶς, ἡ ὁποία ἐξετείνεται κατὰ τὸ βόρειον μέρος τῆς πόλεως μέχρι τοῦ λόφου ὁ ὁποῖος σήμερον ὀνομάζεται Παλάτια.

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἀνασκαφῆως, καθηγητοῦ Νικολάου Μ. Κοντολέοντος, ἡ καταστροφή αὐτῆ συνέβη τὸ ἐνωρίτερον κατὰ τὸν 6ον π.Χ. αἰῶνα.

Ἀφορμὴν διὰ τὴν ἀνασκαφὴν τῶν δύο τούτων τάφων ἀπετέλεσεν ἡ εἰς τὴν ἀποκρημνον πλευρὰν τοῦ λόφου τῶν Ἀπλωμάτων τυχαία κατὰ τὸ 1956 ἀνεύρεσις διαφόρων κτερισμάτων καὶ μικρὰ ἐν συνεχείᾳ (τὸ 1957) ἔρευνα ὑπὸ τοῦ ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων κ. Ἀνδρέα Βαβρίτσα.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τούτου διαπίστωσιν τῆς ἐκεῖ ὑπάρξεως δύο μυκηναϊκῶν θαλαμοειδῶν λαξευτῶν τάφων, τὴν συστηματικὴν ἀνασκαφὴν τοῦ χώρου ἀνέλαβεν ὁ καθηγητῆς Νικόλαος Μ. Κοντολέοντος, ὁ ὁποῖος, βοηθούμενος ὑπὸ ἐπιτελείου μαθητῶν του, ἔσκαψε τὸν μὲν ἕνα τάφον, τὸν Α, τὸ θέρος τοῦ 1958, τὸν δὲ ἕτερον, ἐν ἔτος βραδύτερον.

Οἱ δύο αὐτοὶ τάφοι, ἔχοντες τοὺς δρόμους των πρὸς τὴν εἰς τὴν θάλασσαν κρημνισθεῖσαν κλιτὴν τοῦ λόφου, εἶχον ὀρυχθῆ ὁ εἶς πλησίον τοῦ ἄλλου. Ὑπῆρχον ὅμως, εἰς χαμηλότερα ἐπίπεδα τοῦ λόφου καὶ ἄλλοι τάφοι, ὅπως φαίνεται ἐκ τοῦ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1969 ἀποκαλυφθέντος τρίτου, ὁμοίου, μυκηναϊκοῦ λαξευτοῦ θαλαμοσιδοῦς τάφου, τοῦ Γ², κειμένου ἐπὶ τοῦ κατωτάτου μέρους τοῦ λόφου.

1. ΠΑΕ 1958, 228 κέ. 1959, 180 κέ.

2. ΠΑΕ 1969, 138.

Οὕτω, φαίνεται ὅτι τὸ νεκροταφεῖον τοῦτο ἔφθανε μέχρι τοῦ σημείου, ὅπου σήμερον ἀρχίζει νὰ διαμορφοῦται ἡ παραλία τῆς Γρόττας, ἣτοι σχεδὸν μέχρι τοῦ μυκηναϊκοῦ οἰκισμοῦ, ὁ ὁποῖος ὑπῆρχεν εἰς αὐτήν.

Βραχεῖα περιγραφή τῶν δύο τούτων τάφων, Α καὶ Β, ἐξ ὧσων στοιχείων κατέστη δυνατὸν νὰ συγκεντρωθοῦν, ἔχει ὡς ἀκολούθως :

Ἄμφότεροι εἶχον ὀρθογώνιον περίπου σχῆμα, ὁ δὲ Β ἐλαφρῶς ρομβοειδὲς με στρογγυλευμένας τὰς γωνίας. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύο λαξευμένοι ἀμελῶς καὶ ὁ εἶς, ὁ Α, εἶχε συληθῆ.

Οἱ δρόμοι τῶν ἦσαν σχετικῶς βραχεῖς καὶ στενοί, με κάθετα περίπου τοιχώματα.

Ἡ εἰς τὸν θάλαμον εἰσοδος ἀμφοτέρων ἦτο ἀπὸ Βορρᾶ. Ἄλλ' εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Α ἐκλείετο ἀπὸ τοῦ θαλάμου διὰ τοίχου (πίν. 1γ καὶ δ). Ὑπὸ τὸν τοῖχον τοῦτον ὑπῆρχε καὶ μεγάλη πλάξ, χρησιμεύουσα ὡς κατώφλιον, πλησίον τῆς δὲ εὑρέθη χαλκοῦν ξίφος (βλ. κατάλογον).

Καὶ τῶν δύο τάφων ἡ ὀροφή εἶχε καταπέσει ἐντὸς τοῦ θαλάμου τῶν. Συνέβη δὲ τοῦτο, ὅταν ὀλόκληρος ἡ βορεία πλευρὰ τοῦ τάφου Α ἐκρημίσθη εἰς τὴν θάλασσαν (βλ. ἄνωτέρω), ἣ καὶ ἐνωρίτερον δεδομένου ὅτι ἦτο ἀπὸ εὐθρυπτον κιμηλιάν.

Ἐντὸς τοῦ θαλάμου ἀμφοτέρων διεπιστάθησαν πολλαὶ ταφαί. Διεσκορπισμένα καὶ παρημελημένα ὅστ᾽ αἰ παλαιότερων ταφῶν ὑπῆρχον καὶ εἰς τὸν θάλαμον τοῦ Α ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τοῦ Β. Φαίνεται δὲ ὅτι ταφαὶ ἐνηργοῦντο ἐκεῖ κατὰ διαστήματα καὶ αἱ ἐκάστοτε νεώτεροι προεκάλουν τὸν παραμερισμὸν τῶν παλαιότερων, διὰ λόγους εὐπρεπισμοῦ τοῦ χώρου.

Οἱ νεκροὶ τῶν ταφῶν τούτων συνωδεύοντο ὑπὸ κτερισμάτων, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τοῦ συνόλου τῶν κτερισμάτων τούτων εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαχθῆ τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν κατὰ καιροὺς εἰς τοὺς δύο τούτους τάφους γενομένων ἐνταφιασμῶν ἐτελέσθησαν κατὰ τὴν Ἰστέραν Μυκηναϊκὴν (ΥΜ) ΙΙΙΓ ἐποχὴν.

Τὰ κτερίσματα αὐτὰ διακρίνονται ἀφ' ἑνὸς εἰς κοσμήματα, ἐργαλεῖα καὶ ὄπλα καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἀγγεῖα.

ΚΙΝΗΤΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Κατὰ τὸν ἀνασκαφέα, καθηγγητὴν Κοντολέοντα¹, τὰ κτερίσματα αὐτὰ δὲν ἀνήκουν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν.

Κατὰ τὴν γνώμην του, εἰς τὴν ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχὴν ἀνήκει τὸ σύνολον τῶν ἐντὸς τῶν θαλάμων εὐρεθέντων ἀγγείων, ἡ σχετικὴ χρονολόγησις τῶν ὁποίων καθίσταται δυνατὴ ἄνευ δυσχερειῶν· ἀλλ' ὠρισμένα ἐκ τῶν ἄλλων εὐρημάτων των ἀνήκουν εἰς ταφὰς παλαιότερας τῆς ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχῆς, ὑποδηλοῦντα ὅτι οἱ τάφοι ἐλαξεύθησαν εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν, πιθανῶς δὲ κατὰ τὸν 15ον π.Χ. αἰῶνα.

Οὕτω, κατ' αὐτόν, ὁ ἐκ τοῦ τάφου Β προερχόμενος σφραγιδόλιθος ἀνήκει εἰς τὸν 15ον αἰ. καὶ λόγῳ τοῦ σχήματος καὶ λόγῳ τῆς παραστάσεώς του. Εἰς παλαιότερας δὲ ταφὰς τῆς ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχῆς ἀνήκουν καὶ ἄλλα τῶν πολυτίμων κτερισμάτων, ἀφεθέντα ἐπὶ τούτῳ ἐκεῖ κατὰ τὰς μεταγενεστέραις ταφὰς ἢ κατὰ τὴν ἐκάστοτε ἀνακομιδὴν τῶν λειψάνων διὰ τὸν εὐπρεπισμὸν τοῦ χώρου. Εἰς τοιαύτην λ.χ. ταφήν, παλαιότεραν τῆς ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχῆς, ἀνεγνωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ ὅτι ἀνήκει τὸ ἐλεφάντινον ἀντικειμένον (ἀριθ. 983), χωρὶς ὅμως νὰ καθορισθῇ ἡ ἀκριβὴς χρονολόγησις του.

Ὅτι οἱ δύο τάφοι τῶν Ἀπλωμάτων ἐλαξεύθησαν κατὰ τὸν 15ον αἰ. π.Χ., εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ὁ ὡς ἄνω σφραγιδόλιθος κατὰ τὸν ἀνασκαφέα, δὲν εἶναι δυνατόν πλέον νὰ ὑποστηριχθῇ. Καὶ τοῦτο διότι ὁ ἐν λόγῳ σφραγιδόλιθος θεωρεῖται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν 12ον αἰ. π.Χ. (βλ. κατάλογον). Οὐδὲν δὲ τεμάχιον ἀγγείου ἔχει εὐρεθῆ προγενέστερον τῆς ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχῆς ἐντὸς τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου τῶν τάφων, ἐπιτρέπον χρονολογησὶν των εἰς ἐποχὴν ἀφισταμένην τόσον πολὺ χρονικῶς τῆς ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχῆς.

Ὡς πρὸς τὸ τέλος τῆς χρησιμοποίησεως τῶν δύο τάφων, χρήσιμα εἶναι δύο ἐκ τῶν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸν Desborough², ἀνήκουν εἰς τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχῆς.

Τὸ σύνολον ὅμως τῶν ἀγγείων καὶ τῶν δύο τάφων ὑποδηλοῖ συνεχῆ χρησιμοποίησιν των καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐποχῆς αὐτῆς.

Δέον ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι ἀπὸ σημείωμα, εὐρεθὲν εἰς ἐρμάριον μιᾶς τῶν προθηκῶν τοῦ Μουσείου τῆς Νάξου, προερχόμενον ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς, ὑπῆρχεν ἔνδειξις περὶ ἰχνῶν σιδηροῦ ἀντικειμένου — ὅπλου ἢ ἐργαλείου ἢ κοσμήματος —, ὡς καὶ περὶ καύσεως νεκροῦ. Ἀλλ' ἡ ἔνδειξις αὐτῆ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνασκαφέως, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐλεγχθῇ.

1. ΠΑΕ 1958, 228 κέ. ΠΑΕ 1959, 180 κέ.

2. The Last Mycenaeans, 150.

Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων πάντως, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ περιορισμένου μᾶλλον ἀριθμοῦ τῶν ἀγγείων τῆς προχωρημένης φάσεως τοῦ Πυκνοῦ ρυθμοῦ τῆς ΓΜ ΠΙΓ ἐποχῆς, ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ χρησιμοποίησις καὶ τῶν δύο τάφων κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶχε περιορισθῆ εἰς πτωχὰς ταφάς.

ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΕΡΓΑΔΕΙΑ ΚΑΙ ΟΠΛΑ

Ἐκ τῶν κοσμημάτων τῶν δύο τάφων ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τρεῖς χρυσοὶ κατακεκλιμένοι λέοντες, πιθανῶς δὲ καὶ τέταρτος, ἀπολεσθείς, καὶ εἰς σφραγιδόλιθος μὲ γλυπτὴν παράστασιν ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς, ἐνῶ ἐκ τῶν ὕπλων ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει χαλκοῦν ξίφος.

Κοσμήματα

Διακρίνονται τὰ ἀκόλουθα εἶδη : α) Χρυσᾶ ἔκκρουστα ἐλάσματα ἀνήκοντα εἰς τὴν διακόσμησιν ἐνδυμάτων (ὅπως εἶναι τὰ πέταλα) ἢ ἄλλων ἀντικειμένων (ὅπως εἶναι οἱ λέοντες). β) Ψῆφοι εἴτε ἐκ πολυτίμου λίθου εἴτε ἐκ φθαρτῆς ὕλης, ἐκ τῆς ὁποίας σώζεται ἢ ἐκ λεπτῶν ἐκκρούστων ἐλασμάτων ἐπένδυσις. γ) Δακτύλιοι. δ) Σφραγιδόλιθος. ε) Χρυσοῦν σύρμα.

Χρυσᾶ ἔκκρουστα ἐλάσματα

Ρόδακες ὑπ' ἀριθ. 984-1068¹. Εὐρέθησαν εἰς πολλὰ μέρη τοῦ τάφου Β, ἀνήκουν δὲ ὡς εἰς εἰς διαφόρους ταφάς. Διακρίνονται οἱ ἀκόλουθοι τύποι :

Α : Δέκα ἐπτὰ ρόδακες (πίν. 2β) καὶ ψήγματα ἄλλων ὁμοίων, ἀγνώστου ἀριθμοῦ. Διαμέτρου 0.06 - 0.065 μ. Εἶναι ἐκ λεπτοῦ συρρικνωμένου χρυσοῦ ἐλάσματος, μὲ διακόσμησιν, ἐξ ἐκκρούστων πετάλων, ἀγνώστου λόγῳ τῆς συρρικνώσεως ἀριθμοῦ καὶ μὲ ὅπας κατὰ τὴν περιφέρειαν ἢ πλησίον τῆς, ἀγνώστου ἀριθμοῦ.

Β : Ἐξήκοντα πέντε ρόδακες (πίν. 3 καὶ 4 β, γ), μερικοὶ ἐλλειπτεῖς, καὶ ψήγματα ἄλλων ὁμοίων. Διαμέτρου 0.03 - 0.04 μ. Εἶναι ἐκ πα-

χυτέρου ἐλάσματος ἀπὸ ὅ,τι οἱ προηγούμενοι (τύπου Α) καὶ, ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἔχουν συρρικνωθῆ. Διαφέρουν ὅμως μεταξύ των κατὰ τὸ πάχος (οἱ μικροτέρας διαμέτρου εἶναι παχύτεροι), φέρουν δὲ καὶ αὐτοὶ διακόσμησιν ἐκ πετάλων, ἄλλοτε ἕνδεκα τὸν ἀριθμὸν, μετὰ ἢ ἄνευ περιγράμματος, καὶ ἄλλοτε δέκα ἐξ καὶ μετὰ περιγράμματος. Ἐπίσης, δύο ἕως τέσσαρας ὅπας κατὰ τὴν περιφέρειαν ἢ πλησίον τῆς.

Γ : Ρόδαξ ὑπ' ἀριθ. 970 (πίν. 1γ). Εἶναι ἐκ λεπτοῦ συρρικνωμένου ἐλάσματος, ἐλαφρῶς ἐλλειπῆς, μὲ ἀγνώστου, λόγῳ τῆς συρρικνώσεως, ἀριθμὸν ἐκκρούστων πετάλων καὶ μὲ ζεύγος ὀπῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν.

Οἱ ρόδακες τῶν δύο πρώτων τύπων φαίνεται ὅτι ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ἐπιρράμ-

1. ΠΑΒ 1959, πίν. 156.

ματα ένδυμάτων ή σαβάνων¹, ένῶ ό τοῦ τρίτου τύπου, λόγω τοῦ μεγάλου μεγέθους του, ἐχρησιμοποιοῦτο μᾶλλον ὡς κόσμημα ζώνης².

Λέοντες, ὑπ' ἀριθ. 967-969³ τρεῖς τὸν ἀριθμὸν (πίν. 5α-β). Εὐρέθησαν τυχαίως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀσκάπτου τότε τάφου Α καὶ παρεδόθησαν ἀκολούθως εἰς τὸν φύλακα Ἀρχαιοστῆτων Νάξου Νικόλαου Γαβαλιᾶν.

Καὶ οἱ τρεῖς εἶναι κατακεκλιμένοι, ἔχοντες τὴν οὐρὰν ἐπὶ τῆς ράχους καὶ τὰς ἀνατομικάς των λεπτομερείας διὰ συνεχῶν ἢ κοκκιδιωτῶν γραμμῶν. Εἶναι κατεσκευασμένοι ἐξ ἐκκρούστου ἐλάσματος, τὸ ὁποῖον, ἀνοικτὸν κατὰ τὸ

κάτω μέρος, εἶναι κοῖλον ἐσωτερικῶς. Πλησίον τῶν ὀφθαλμῶν των, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν γλουτῶν, φέρουν ὀπὰς πρὸς στερέωσίν των ἐπὶ τινος ἀντικειμένου, ἐκ φθαρτῆς πιθανῶς ὕλης.

Ἡ διατήρησις τῶν μὲν δύο εἶναι καλή, τοῦ δὲ τρίτου μετρία, λόγω τοῦ ἐπιπέγυ. Καὶ οἱ μὲν δύο πρῶτοι — οἱ καὶ καλύτερον διατηρούμενοι — προσέρχονται πιθανῶς ἐκ τῆς αὐτῆς μήτρας, ὃ δὲ τρίτος εἰναιται προερχόμενος ἐξ ἄλλης, ὁμοίας, μήτρας.

Τέσσαρες πιθανὸν τὸν ἀριθμὸν ἀρχικῶς, οἱ λέοντες αὐτοὶ πρέπει νὰ ἀπετέλουν διακόσμησιν (λαβῶν;) ἀναγλύφου σκεύους⁴, ἐκ φθαρτῆς ὕλης, πιθανῶς ξυλίνης πυξίδος.

Ψ ἦ φ ο ι

Ψῆφος ὑπ' ἀριθ. 982. Εὐρέθη εἰς τὸν τάφον Β μετὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 983 λαβῆς. Ἐπιμηκής καὶ ἀμφικωνική. Ἐξ ἐρυθροῦ λίθου. Μήκους 0.013 μ.

Μικρὰ ὀρθογώνια χρυσᾶ ἐλάσματα ὑπ' ἀριθ. 981⁵, τρία τὸν ἀριθμὸν (πίν. 5γ). Εὐρέθη-

σαν εἰς ἀπόστασιν τὸ ἔν ἀπὸ τοῦ ἄλλου ἐντὸς τοῦ τάφου Β.

Ἀνοικτὰ κατὰ τὸ κατώτερον μέρος, φέρουν ἀνὰ μίαν ὀπὴν εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας των, καθὼς καὶ τρεῖς παραλλήλους ἐκκρούστους ραβδώσεις κατὰ μῆκος των. Μήκ. 0.018 - 0.02 μ.

Ἀπετέλουν πιθανῶς ἐπένδυσιν ψήφων περιδεραίου ἢ ψελίου, ἐκ φθαρτῆς ὕλης, μιμουμένην σωλῆνας⁶.

1. Ρόδακες ὁμοίου τύπου, ἀπαντῶντες ἀπὸ τῆς ΥΜ ΙΑ ἐποχῆς (κάθετος τάφος ΙΙ κυκλικῶ περιβόλου Α Μυκηνῶν, θολωτὸς τάφος 2 Περιστεριάς, θαλαμοειδῆς Ι καὶ ΙΙ τάφοι Ἀγορᾶς Ἀθηνῶν), φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευον ὡς διακόσμησις ἐνδυμάτων ἢ σαβάνων τῶν νεκρῶν. Ἡ διακόσμησις ἐνδύματος διὰ χρυσῶν ροδᾶκων ἀπαντᾶ εἰς τὴν Ἐγγυς Ἀνατολήν (Μ. Ε. MALLOWAN, Early Mesopotamia and Iran, 80 - 81). Ἀλλὰ καὶ εἰς συθικὸς λαοὺς ἢ χρεῖσις διαφόρων χρυσῶν ἐπιρραμιμάτων εἶναι συχνή (Η. KANTOR, JNES 16, 1957, 1 κέ.), καθὼς καὶ εἰς ἀνατολικούς ἐν γένει λαοὺς (αὐτῶν, καὶ R. D. BARNETT, BMQ 27, 1960, 29). Ἡ χρεῖσις αὐτῆ δὲ ἀπαντᾶ καὶ εἰς τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν (C. KARDARA, AJA 64, 1960, 394).

2. Βλ. Α. W. PERSSON, The Royal Tombs at Dendra (1931) 80 - 81.

3. ΠΑΕ 1958, πίν. 170.

4. Κατακεκλιμένοι λέοντες ἀπαντοῦν ἐπὶ τῆς πυξίδος τοῦ τάφου τῆς Ἀγορᾶς, παρὰ τὸν Ἀρειον Πάγον, τῶν Ἀθηνῶν (Η. KANTOR, Archaeology 13, 1960, 15 κέ. S. A. IMMERWAHR, The Athenian Agora XIII, 1971, 106 κέ.).

5. ΠΑΕ 1959, πίν. 156.

6. Βλ. Περαιτῆ Β, 307 - 8.

Δακτύλιοι

Χρυσός δακτύλιος ὑπ' ἀριθ. 966 (πίν. 4δ-ε). Εὐρέθη εἰς τὸν τάφον Α. Φέρει χρυσὴν στεφάνην, ὡσειδοῦς σχήματος, μήκους 0.023 μ. καὶ πλάτους 0.018 μ., διακοσμουμένην διὰ δύο σειρῶν ἐνθέτων κοκκίδων («μορβέσσα» τεχνική)¹, αἱ ὁποῖαι περιέβαλλον λίθον, κείμενον εἰς τὸ

κέντρον, μὴ διασωθέντα. Διατήρησις ἀρίστη.

¹Αργυρὸς δακτύλιος ὑπ' ἀριθ. 973 (πίν. 4ζ). Εὐρέθη εἰς τὸν τάφον Β. Ἀποτελεῖται ἐκ κρικοῦ, στροβιλιζομένου εἰς σπείραν. Διαμέτρου 0.022 μ., πάχους 0.03 μ. Διατήρησις μετρία.

Σφραγιδολίθος

Σφραγιδολίθος ὑπ' ἀριθ. 980² (πίν. 6α-β). Ἐξ ἀγάλτου. Εὐρέθη εἰς ἀρίστην κατάστασιν εἰς τὸν τάφον Β. Ἐπιπεδοκίλινδρος. Μεγ. πάχους 0.05 μ., μήκους 0.018 μ. καὶ πλάτους 0.014 μ. Εἶναι διάτρητος κατὰ μῆκος, φέρει γλυπτὴν παράστασιν ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς, λατρευτικοῦ περιεχομένου πιθανῶς: Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἀνδρική μορφή με ζώομορφον (πιτηνόμορφον;) προσωπεῖον, ἐξικνούμενον μέχρι τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ, ἔχον στέμμα με πτερόμορφον κορυφήν³, φορεῖ ζῶμα, ἴσως καὶ θώρακα, κρατεῖ δὲ διὰ τῆς, μὴ σωζομένης, δεξιᾶς (ὑπεράνω τοῦ ὤμου;) ράβδον — μαντικήν; lituus —, πίπτουσαν ὀπισθεν τῆς ράχως πρὸς τὰ κάτω, ἐνῶ διὰ τῆς προτε-

ταμένης ἀριστερᾶς κρατεῖ δόρυ. Μεταξὺ τοῦ δόρατος τοῦτου καὶ τῆς μορφῆς εἰκονίζονται: α) τράπεζα προσφορῶν, τετραποδική πιθανῶς, τῆς ὁποίας ἔχουν εἰκονισθῆ οἱ δύο μόνον πόδες· β) ἱερὰ λόγχη, ἴσταμένη κατακορύφως με τὴν αἰχμὴν πρὸς τὰ ἄνω, ἐπὶ ἰδιαίτερας πρὸς τοῦτο βάσεως, κειμένης ἐπὶ τῆς τραπέζης· γ) ραμφόστομος πρόχους, σπονδική· δ) μικρὸς κάδος, δίωτος πιθανῶς· ε) κωνικὸν ρυτόν. Πέραν τοῦ δόρατος, τὸ ὅποιον τέμνει κατακορύφως τὴν ὅλην σύνθεσιν εἰς δύο μέρη, εἰκονίζεται μεγαλοπρεπὲς φοινικόδενδρον, τοῦ ὁποῖου οἱ πρὸς τὰ κάτω πίπτοντες, ἐκατέρωθεν τοῦ κορμοῦ, κλάδοι ἐνθυμίζουσιν ἀνατολικά πρότυπα (βλ. σ. 59, 60, εἰκ. 20, 6,7).

Ἡ γνώμη τοῦ ἀνασκαφέως ὅτι ὁ σφραγιδολίθος αὐτὸς μετεφέρθη ἐκ Δήλου εἰς Νάξον ἦδη κατὰ τὸν 15ον αἰ. π.Χ. ὑπὸ τινος Ναξίου, προσκυνητοῦ εἰς τὸ Ἱερὸν τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος, βασιζομένη κυρίως εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ σφραγιδολίθου παρουσίαν τοῦ φοινικόδενδρου καὶ εἰς τὴν μνημόνευσιν τούτου εἰς τοὺς ὁμηρικὸς στίχους (ζ 126 κέ.): *Δήλω δὴ ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῶ φοῖνικος νέον ἔροντ' ἀνερχομένον ἐνόησα, χρῆζει τροποποιήσεως, διότι: τὸ μὲν φοινικόδενδρον ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τοιχογραφίαν τῆς Θήρας τοῦ 16ου αἰ. π.Χ.⁴ καὶ ἡ ἐν γένει εἰς τὰς Κυκλάδας παράδοσις του πρέπει οὕτω νὰ εἶναι ἀρκετὰ παλαιά· ἀλλὰ εἶναι καὶ σύνηθες θέμα τῆς ΥΜ ΠΠΓ μυκηναϊκῆς καὶ κυπριακῆς κεραμεικῆς⁵. Ὁ δὲ Ἀπόλλων, μὴ ἀπαντῶν εἰς τὴν*

1. Βλ. Περὰ τὴ Β.

2. ΠΑΕ 1959, 188 κέ., πίν. 155β. CMMS V, I - II ἀριθ. 608. Διὰ περαιτέρω βιβλιογραφίαν βλ. Γ. KOPPEN, Πλάτων 28 (1976) 371.

3. Προσωπεῖα ταύρων, ἐξικνούμενα μέχρι τοῦ λαιμοῦ τῶν μορφῶν ἀπαντῶντα εἰς σφραγιδοκίλινδρους τῆς Κύπρου (V. KENNA καὶ V. KARAGEORGHIS, Studi Micenei ed Egeo-Anatolici, 1967, 25 - 29· ἐπίσης E. PORADA, AJA 52, 1948, 178) φέρουν ὅμοιον λοφίον ἐπὶ τῆς κορυφῆς.

4. Σ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ, Θήρα VI (1971) πίν. 8.

5. Α. ΠΕΡΙΔΟΥ, Ὁ Πρωτογεωμετρικὸς Ρυθμὸς ἐν Κύπρῳ (1973) 82 κέ.

μυκηναϊκήν γραφήν (γραμμικήν Β), συνδέεται μάλλον πρὸς τὰς κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς αὐτῆς κινήσεις βορείων ἑλληνικῶν φύλων, τὰ ὅποια εἶναι κυρίως στρατιωτικά - ποιμενικά¹.

Ὑπὸ τοῦ ἀνασκαφέως, ὡς ἐλέχθη, ὁ σφραγιδόλιθος χρονολογεῖται εἰς τὸν 15ον αἰ. π.Χ. καί, ὡς ἐκ τούτου, καὶ ὁ τάφος χρονολογεῖται ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Ἡ χρονολόγησις ὅμως αὐτῆ ἔχει ἀπορριφθῆ καὶ ὁ σφραγιδόλιθος ἔχει χρονολογηθῆ εἰς τὸν 12ον αἰ. π.Χ.² Εἰς τὴν ὀρθότητα τῆς χρονολογήσεως αὐτῆς συνηγοροῦν τὰ ἀκόλουθα : α) τὸ σχῆμα τῆς πρόχου, τὸ ὅποῖον παρουσιάζει σχηματοποιήσιν, β) τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ξίφους, γ) ὁ τύπος τοῦ φοινικιδένδρου, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν σιγμοειδῆ διάρθρωσιν τῶν πρὸς τὰ κάτω πιπτόντων κλάδων του, ὡς καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκατέρωθεν τῆς βάσεως του ἀντίωτον διάταξιν τῶν καταβολάδων του, καὶ δ) τὰ στοιχεῖα ἐκλεκτισμοῦ, ὅπως λ.χ. ὁ ἐπὶ τοῦ μινωικοῦ ζώματος θώραξ, ἡ (μαντική;) ράβδος καὶ τὸ προσωπεῖον — τὸ ὅποῖον ἐνθυμίζει προσωπεῖον ἑνὸς τῶν ραβδοφόρων τῆς γνωστῆς πλακῶς τῆς Φαιστοῦ³.

Ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ σφραγιδολίθου, ἐπιτρέπεται νὰ διατυπωθῆ ἡ ἀκόλουθος ἄποψις :

Τὸ δόρυ καὶ τὸ ξίφος, ἴσως καὶ ὁ θώραξ, ὑποδηλοῦν ἰδιότητα στρατιωτικὴν. Ἡ ράβδος, τὸ προσωπεῖον, ἡ πρόχους, τὸ ρυτόν, ἡ τράπεζα προσφορῶν, καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως τὸ φοινικιδένδρον, ὑποδηλοῦν ἰδιότητα ἱερατικὴν (τῆς μορφῆς).

Ἐξ ἄλλου, τὸ ἐπὶ βάσεως ἱστάμενον ξίφος καὶ ἡ ἐπὶ τραπέζης προσφορῶν ἀποθεσίς του ἐνθυμίζει τὴν, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (IV, 63) παραδιδόμενα, πρὸς τὸ ἱερὸν ξίφος (ἀκινάκην) ἀποτιομένην λατρείαν, ὑπὸ τινων βορείων βαλκανικῶν λαῶν.

Ἐνδέχεται ἐπομένως ὁ σφραγιδόλιθος αὐτὸς νὰ ἀνῆκεν εἰς τινὰ στρατιωτικὸν καὶ συγχρόνως ἱερατικὸν ἀξιοματουῦχον τῆς Νάξου, τῆς φθινοῦσης μυκηναϊκῆς ἐποχῆς.

Χ ρ υ σ ο ὦ ν σ ὄ ρ μ α

Χρυσὸν σόμα ὑπ' ἀριθ. 1069 (πίν. 4ζ).
Μήκος 0.18 μ. Εὐρέθη εἰς τὸν τάφον Β. Κατὰ τὸν ἀνασκαφέα, τὰ ἄκρα του, ἐνούμενα ὀλίγον

πρὸ τοῦ τέρατος, ὑποδηλοῦν πιθανὴν χρῆσιν πρὸς συγκράτησιν τῆς κόμης. Διατήρησις καλή.

Σ κ ε ὺ η

Ἐ λ ε φ ἄ ν τ ι ν ο ν σ κ ε ὺ ο ς

Τεμάχιον ἐλεφαντίνου ἀντικειμένου ὑπ' ἀριθ. 983 (πίν. 7γ). Εὐρέθη εἰς τὸν τάφον Β καὶ ἡ διατήρησις του εἶναι κακὴ. Ἐπὶ ἀμφοτέρω

τῶν πλευρῶν του φέρει τέσσαρας ἦλους χρυσοῦς, διαμπερῶς. Εἶναι δὲ καὶ κατὰ τὰ δύο ἄκρα του ἀποκεκρουμένον.

1. N. G. L. HAMMOND, CAH II³, 2, 699.

2. CMMS V, I-II ἀριθ. 608.

3. S. HOOD, The Minoans (1971) πίν. 119.

Κατὰ τὸν ἀνασκαφέα, προέρχεται ἐκ κοσμήματος μᾶλλον ἢ ἐκ ξίφους (παλαιότερας ταφῆς). Φρονοῦμεν ὅμως ὅτι ἐξ ἴσου ἐνδέχεται νὰ προέρχεται ἐκ τινος σκεύους.

“Ο π λ α

Α α β α ι

Τεμάχιον ἐλεφαντίνης λαβῆς — μαχαίρας ; — ὑπ’ ἀριθ. 979 (πίν. 7β). Εὐρέθη εἰς τὸν τάφον Β καὶ στερεῖται διακοσμήσεως. Ἔχει συγκολληθῆ ἐκ τεμαχίων καὶ εἶναι ἀποκεκρουμένον καὶ κατὰ τὰ δύο ἄκρα, ἦτοι καὶ κατὰ τὸ πρὸς τὴν λεπίδα ἄκρον τῆς λαβῆς ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἕτερον, τὸ κατ’ ὀρθὴν γωνίαν καμπτόμενον. Σωζ. μῆκος 0.05 μ.

Τεμάχιον ἐλεφαντίνης λαβῆς ὑπ’ ἀριθ. 973 (πίν. 7α). Μετρίως διατηρήσεως. Μέγ. πλάτος 0.037 μ. Εὐρέθη εἰς τὸν τάφον Α. Εἶναι κωνικοῦ σχήματος καὶ ἀποκεκρουμένον κατὰ τὸ κατώτερον μέρος του, ὅπου ὑπάρχει τμήμα

ὀπῆς πρὸς ἔνθεσιν ἦλον. Σώζει μέρος τῆς ἐξ ἀναγλύφου πλοχοῦ διακοσμήσεως τῆς ἄνω παρυφῆς, ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν.

Χαλκοῦν ξίφος (πίν. 7δ-ε). Μήκους 0.72 μ. Εὐρέθη διαβρωμένον ἀλλ’ ἀκέραιον πλησίον τῆς πλακῆς τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας τοῦ τάφου Α. Λαβὴ καὶ ἀμφίστομος λεπίς εἶναι ἐξ ἑνὸς ἐλάσματος. Ἡ κεφαλὴ καὶ τὸ στέλεχος τῆς λαβῆς ἔχουν σχῆμα ἀμφίκυρτον, περιβάλλονται δὲ ἀπὸ ὑψωμένου περιχειλίωμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἐπένδυσις ἐκ φθαρτῆς ὕλης, συγκρατούμενης δι’ ἐξ χαλκῶν ἦλων διαμπερῶν. Κατὰ μῆκος τῆς λεπίδος σώζονται ἴχνη τῆς ράχεως.

Δύναται νὰ χρονολογηθῆ εἰς τὸν 12ον αἰ. π.Χ. Ἀνάλογα δείγματα ἔχουν εὐρεθῆ εἰς νοτιοανατολικὴν Εὐρώπην καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον¹.

Α Γ Γ Ε Ι Α

Τὸ σύνολον τῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων ἀνήκει εἰς τὴν ὙΜ ΙΙΙΓ ἐποχὴν, ἰδιαίτερον δὲ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν : α) δέκα ὀκτῶ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς², β) δύο ὕδρια, μὲ πλαστικούς ὄψεις καὶ πλαγίαν, κυαιοειδῆ, διάτρητον προχοὴν καὶ γ) μικρὸς τρίωρος ἀμφορεὺς.

Τὰ ἀγγεῖα τοῦ συνόλου αὐτοῦ, κυρίως δὲ οἱ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς, παρουσιάζουν τὰ ἀκόλουθα χαρακτηριστικά :

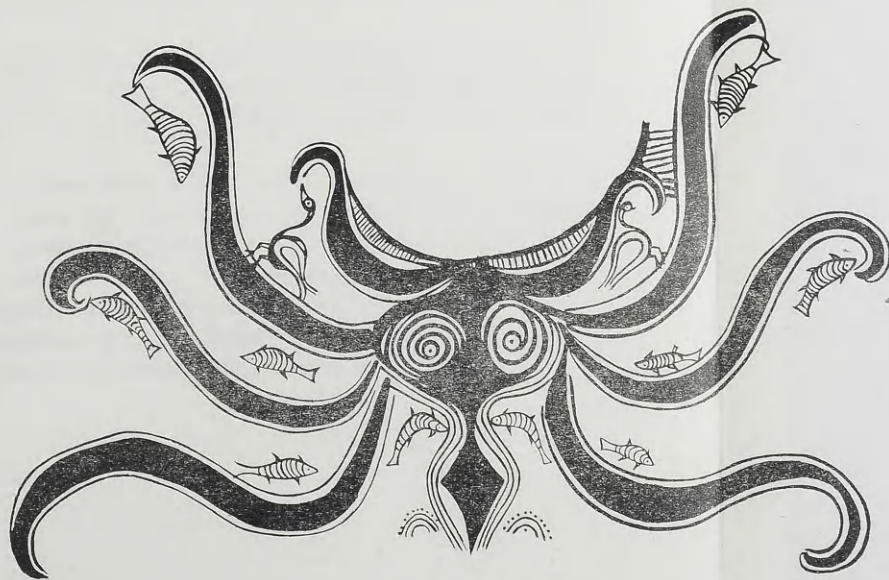
Ι. Μερικὰ ἐξ αὐτῶν φέρουν διακόσμησιν ἐξ ὀριζοντίων ζωνῶν μὲ θέματα συνοστιζόμενα ἐντὸς τῶν ζωνῶν τούτων, ἐν τινι μέτρῳ ἐνθυμίζουσιν τὸν ἀργολικὸν Πυκνὸν ρυθμὸν (Close Style).

1. Βλ. The Last Mycenaean, 151. Περὶ τῶν ξιφῶν τούτων καὶ τὴν εἰς τὸ Αἰγαῖον παρουσίαν των βλ. Ν. Κ. SANDARS, AJA 65 (1961) 17 - 19· 67 (1963) 117 - 153 · Η. CATLING, Antiquity 35, 117. Περὶ τῆς εἰς τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον παρουσίας των βλ. R. D. BARNETT, Illustrations of Old Testament History (1966) 31, εικ. 16 καὶ 29, 87· T. C. MITCHEL, Philistia (1967). Περὶ τῆς εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον παρουσίας των βλ. R. MAXWELL-YUNSON, Iraq 8 (1946) 57 - 60. Κατὰ τὸν Barnett, οἱ εἰς Παλαιστίνην φορεῖς των, περιλαμβανόμενοι εἰς τοὺς «Λαοὺς τῆς θαλάσσης», ἔφεραν μαζί τιν στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ περὶ τὸν Εὐξείνιον Πόντον περιοχῶν.

2. Ἡ ὀνομασία (ἑτερόστομος) ὀφείλεται εἰς τὸν ἀνασκαφέα.

Σχέδ. 1. 'Ετερόστομος ἀμφορέας ύπ' ἀριθ. 911.

Σχέδ. 2. 'Ετερόστομος ἀμφορέας ύπ' ἀριθ. 912.

II. Ἄλλα φέρουν διακόσμησιν ἐκ πολυπόδων, τὰ μεταξὺ τῶν πλοκάμων τῶν ὁποίων διαστήματα διακοσμοῦνται καθ' ὃν τρόπον περίπου καὶ αἱ ὀριζόντιαι ζῶναι τῶν προηγουμένων ἀγγείων.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὀνομάσαμεν συμβατικῶς τὸν ρυθμὸν τῶν ἀγγείων τούτων ὄχι ἀπλῶς Πολυποδικόν (Octopus Style) ἀλλὰ Πολυποδικόν Πυκνὸν ρυθμὸν ἢ κυκλαδικόν Πολυποδικόν (ἢ καὶ κυκλαδικόν Πυκνόν) ρυθμόν.

III. Ἄλλα φέρουν διακόσμησιν μὲ θέματα μεμονωμένα, ἥτοι τοῦ Ἄραιου ρυθμοῦ (Open Style), ὅμοια ὅμως πρὸς τὰ τοῦ Πυκνοῦ ρυθμοῦ, διὸ καὶ δὲν τὸν διεχωρίσαμεν ἐξ αὐτοῦ.

IV. Τὰ ὑπόλοιπα, μεγάλα κυρίως, ἀγγεῖα ἀλλὰ καὶ μερικὰ μικρά, φέρουν διακόσμησιν ἀπλουστάτης μορφῆς (ταινίας—κυματοειδεῖς ἢ ἀπλᾶς—, ἀγκιστρα, σπείρας), τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Σιτοβολῶνος (Granary Style) ἢ ἀπλοῦν γάνωμα.

A. ΕΤΕΡΟΣΤΟΜΟΙ ΑΜΦΟΡΕΙΣ

Οἱ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων διακρίνονται εἰς τρεῖς κατηγορίας, Α, Β, Γ, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διακοσμήσεως τὴν ὁποίαν φέρουν ἐπὶ τοῦ σώματος.

Τὸ σχῆμα τῶν ἀμφορέων τούτων (εἰκ. 1) ἀποτελεῖ παραλλαγὰς τύπων τῆς ΥΜ IIIΓ ἐποχῆς : τοῦ ὑπ' ἀριθ. 175 τοῦ Furumark (Analysis, εἰκ. 6) ὁποῖος, καλούμενος δυτικὸς ὑπ' αὐτοῦ, εἶναι ἀπλῶς ἠπειρωτικὸς, τοῦ αὐτόθι ὑπ' ἀριθ. 176, ὁποῖος, καλούμενος ὑπ' αὐτοῦ ἀνατολικὸς, εἶναι ἀπλῶς νησιωτικὸς, καὶ τοῦ ἐπίσης αὐτόθι ὑπ' ἀριθ. 177. Ἐκ τῶν τύπων δὲ τούτων τῶν Ἀπλωμάτων ἄλλοι τοποθετοῦνται εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ ἄλλοι εἰς τὸ τέλος τῆς ΥΜ IIIΓ ἐποχῆς.

Τὰ τῶν τριῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῶν δύο τάφων ἔχουν ἐν ὀλίγοις ὡς ἑξῆς :

Ἡ κατηγορία Α περιλαμβάνει δέκα ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς. Οἱ ἀμφορεῖς αὐτοὶ φέρουν ὀκτάποδα ἢ πολυπόδα ἢ ζευγὸς ὀκταπόδων ἢ πολυπόδων ἐπὶ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ σώματός των ἢ καὶ ἐπὶ μέρους τοῦ ὤμου των (Πολυποδικὸς Πυκνὸς ρυθμὸς).

Ἡ κατηγορία Β περιλαμβάνει ὀκτὼ ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ ἀνώτερον ἢ τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ σώματός των φέρουν μίαν ἢ δύο ὀριζοντίας παραλλήλους διακοσμητικὰς ζῶνας, χωριζομένας μεταξὺ των διὰ παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον μέρος, μέχρι καὶ τῆς βάσεώς των, καλύπτονται ὑπὸ ὁμοίαν ταινιῶν, λεπτῶν καὶ παχειῶν, ἐναλλάξ (Πυκνὸς ρυθμὸς).

Ἡ κατηγορία Γ περιλαμβάνει τέσσαρας ἑτεροστόμους μικροὺς ἀμφορεῖς, τὸ σῶμα τῶν ὁποίων διακοσμεῖται δι' ὀριζοντίων ταινιῶν, λεπτῶν καὶ παχειῶν, ἢ μένει ἀκάλυπτον μερικῶς.

Κατηγορία Α

Οἱ δέκα ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς τῆς κατηγορίας Α διακρίνονται εἰς τὰς ομάδας : Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ καὶ Η.

Ὁ μ ἄ ς Α. Ἡ ομάδα αὐτὴ περιλαμβάνει τοὺς ἐξῆς δύο ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς, ὑπ' ἀριθ. 911 καὶ 912 :

Ἐτερόστομος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 911 (Τάφος Β) (σχῆδ. 1, πίν. 8, 9 καὶ 34β)¹. Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἐλλιπὴς κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς προχοῆς καὶ τμήματα τοῦ ὄμου, τῆς κοιλίας καὶ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ σώματος. Διατήρησις πολὺ καλή. Ὑψ. 0.245 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.24 μ. Διάμ. βάσ. 0.085 μ.

Πηλὸς ὑποκίτρινος, ἐπίχρυσμα ὑποκίτρινον. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, ἐνίοτε ἀραιοῦ χρώματος. Σχήμα ὀσειδῆς. Βάσις λεπτή, δακτυλοειδής. Λαβαὶ ταινιωταί.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν ὀμοκέντροι κύκλοι, περίξ σκιαγραφημένου δίσκου εἰς τὸ κέντρον, ἐπὶ τοῦ μετρίων διαστάσεων καὶ χαμηλοῦ πλαστικοῦ κομβίου. Ἐφ' ἐκάστης τῶν δύο λαβῶν τέσσαρες κάθετοι παράλληλοι ταινία. Βρόχος περὶ τὴν βάσιν τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου, ἔμπροσθεν μὲν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνὰ μία ὁμάς ἐναλλήλων τριγώνων, ὀπισθεν δὲ, πρὸς τὸ κέντρον, ἀνὰ ἓν ἄκριστον ἐκ τριπλῆς γραμμῆς ἑκατέρωθεν δύο ζευγῶν ἀνωπῶν ἐπαλλήλων σκιαγραφημένων τριγώνων μὲ διάγραμμα στήλην μετὰ ξύ των. Κάτωθεν τοῦ ὄμου τρεῖς ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινία.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας μέγας ὀκτάπους διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος μὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ σῶμα του κάτωθεν τῆς προχοῆς. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ζώου ἔχει σχῆμα ἀνεστραμμένου παπυροειδοῦς (ἡμικυκλικὸν σχεδὸν) καὶ εἶναι διὰ σκιαγραφίας καὶ ἀπλοῦ περιγράμματος, τὸ κυρίως δὲ σῶμα εἶναι φυλλόσχημον, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος ἐπίσης, συνδεόμενον πρὸς τὴν κεφαλὴν διὰ διπλοῦ καὶ ἐνίοτε

τριπλοῦ μίσχου, δίχην ἐκκρεμοῦς. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ζώου εἶναι πελωρίων διαστάσεων, ἀποτελοῦνται δὲ ἐξ ὀμοκέντρων κύκλων. Ἡ καμπύλη τῶν πλοκάμων του εἶναι αἰσθητῶς, ὄχι καὶ ἐντόνωσ ὕμως, σχηματοποιημένη, τὰ δὲ τέσσαρα ζεύγη τῶν πλοκάμων του εἶναι ἄνευ ἐξαιρέσεως διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος κατὰ μῆκος καὶ τῶν δύο πλευρῶν των, τὰ τρία δὲ ἀνώτερα ζεύγη τούτων εἶναι καὶ μετὰ σειρᾶς κροσσῶν κατὰ μῆκος καὶ τοῦ περιγράμματος τῆς κατωτέρας πλευρᾶς. Τὰ τρία αὐτὰ ζεύγη φύονται, ἐξ ἄλλου, ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου, ἐκτεινόμενα κατὰ τὰς πλευρὰς τοῦ ἀγγείου καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ὀπισθίου μέρους τούτου, φέρουν κατὰ μῆκος τοῦ περιγράμματος τῆς ἀνωτέρας πλευρᾶς των ἰστάμενα τρίγωνα, διὰ σκιαγραφίας ἢ καὶ δι' ἀπλοῦ ἢ διπλοῦ περιγράμματος, ἢ σύνθετα τρίγωνα, καταλήγουσιν δὲ εἰς ἀπλᾶς σπείρας. Τὸ κατώτερον ζεῦγος τῶν πλοκάμων, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, εἰκονίζεται μόνον κατὰ τὸ ἄκρον του, ὡσεὶ ἀναδυόμενον ἐκ τῆς ὀριζόντιας ταινίας τοῦ κάτωθεν περιθωρίου.

Μεταξὺ τῶν πλοκάμων διακρίνονται : ἰχθύες, διὰ σκιαγραφίας, μετ' ἐξηρημένου ὀφθαλμοῦ, καὶ ἄλλοι διὰ περιγράμματος, ὀρισμένοι δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ εἰς ὑπίαν στάσιν. Διακρίνονται ὁμοίως : πτηνὰ διὰ σκιαγραφίας, μετ' ἐξηρημένου ὀφθαλμοῦ καὶ διὰ περιγράμματος ἢ δι' ἀπλοῦ περιγράμματος μόνον· παπυροειδῆ ἀνθήματα, ἐν κρεμάμενον ἀνωθεν τοῦ ἀνωτέρου τῶν πλοκάμων ἐκ τοῦ ὄμου τοῦ ἀγγείου, διὰ σκιαγραφίας καὶ ἀπλοῦ ἢ καὶ κοκκιδωτοῦ περιγράμματος, ἕτερον δὲ ἰστάμενον ἐφ' ἐνός τῶν μεσαίων πλοκάμων μὲ μίσχον ἐκ δύο

1. ΠΑΕ 1959, πίν. 1578 καὶ ε. The Last Mycenaeans, πίν. 66.

άντινώντων άγκιστροειδών σεπάλων και έπαλλήλους σειράς κοκκίδων εις ριπιδειδή διάταξιν.

Ταινία καλύπτει τὸ κατώτερον μέρος τοῦ άγγείου περιλαμβανόμενης και τῆς βάσεως.

Ἐτερόστομος άμφορεύς ὑπ' άριθ. 912 (Τάφος Β) (σχέδ. 2, πίν. 10 και 37α). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων, έλλιπῆς δὲ κατὰ τμήματα τῆς κοιλίας. Διατήρησις καλή. Ὑψ. 0.215 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.20 μ. Διάμ. βάσ. 0.08 μ.

Πηλὸς ὑπέρυθρος με ὑποκίτρινον ἐπίχρυσμα. Διακόσμησις δι' άραιοῦ καστανεύθρου χρώματος, ένιαχοῦ ἐξιτήλου. Σχῆμα ελαφρῶς πεπιεσμένον ὠσειδές. Χεῖλος χανοσειδὲς ἐσωτερικῶς και ἐξωτερικῶς, με τοιχώματα ἐξωτερικῶς συγκλίνοντα κατὰ τὴν άκμὴν. Λαβαὶ ταινιωταί. Βάσις λεπτή δακτυλοειδής. Ὄμος ἐξηρημένος ελαφρῶς.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν πολύστροφος σπεῖρα καταλαμβάνουσα και τὸν χῶρον τοῦ ελαχίστου ὕψους πλαστικοῦ κομβίου. Λαβαὶ διὰ χρώματος, πλὴν μικροῦ ἐξηρημένου τριγώνου εις τὸ σημεῖον τῆς ένώσεώς των πρὸς τὸν δίσκον, ἴσως ἐκ δύο καθέτων ταινιῶν, αἱ ὁποῖαι ἠνώθησαν μεταξύ των. Βρόχος περὶ τὴν βάση τῆς προχοῆς και τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν. Κοκκίδες κατὰ τὴν άκμὴν τοῦ χείλους τῆς προχοῆς και ταινία ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου, ἔμπροσθεν και ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς, στήλη ἐκ πολλῶν λεπτῶν ὀριζοντίων γραμμῶν εις σχῆμα τριγώνου, ὅπισθεν δὲ τρεῖς κάλυκες άνθους ἢ τρία φύλλα διὰ σκιαγραφίας και περιγράμματος εις αντιθετικὴν διάταξιν, ἦτοι δύο πλάγια ὄρθια και τρίτον άνεστραμμένον μεταξύ των. Κάτωθεν, ζευγὸς παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας μέγας ὀκτάπους. Τούτου ἡ

κεφαλή ἔχει σχῆμα ρομβοειδὲς με στρουγγυλευμένας τὰς πλαγίας γωνίας, σῶμα δὲ κρεμάμενον ἐκ τῆς κεφαλῆς διὰ κεντρικοῦ στελέχους, ρομβοειδοῦς ἐπίσης, τὸ ὅποιον προχωρεῖ και φθάνει μέχρι σχεδὸν τῆς βάσεως τοῦ άγγείου διερχόμενον διὰ μέσου τῶν κάτωθεν τῆς παραστάσεως παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν τοῦ περιθωρίου. Ἡ κεφαλή και τὸ σῶμα τοῦ ζώου εἶναι διὰ σκιαγραφίας και μετὰ τριπλοῦ περιγράμματος, δύο δὲ πολύστροφοι σπεῖραι ἐντὸς ἐξηρημένων δίσκων καταλαμβάνου, ἀνά μία, τὴν θέσιν τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς του φύονται ἀνά τέσσαρες παχεῖς πλοκάμοι. Οὗτοι εἶναι διὰ σκιαγραφίας, με ἄπλην γραμμὴν περιγράμματος εις άμφοτέρας τὰς πλευράς των, καταλήγοντες εις σπείρας, σχετικῶς άβαθεῖς. Ἐντὸς τῶν μεταξύ τῶν πλοκάμων δημιουργουμένων ζωνῶν ὑπάρχουν διάφορα ἐλεύθερα θέματα, εις αντιθετικὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πρὸς τὸ σῶμα και τὴν κεφαλήν τοῦ ζώου διάταξιν, ἦτοι ἄνω : ἀνά μία ὁμάς διαγράμμων τόξων' εις τὴν πρώτην ζώνην πλοκάμων : ἀνά ἓν πτηνὸν πρὸς τὴν λαβὴν' εις τὴν δευτέραν ζώνην πλοκάμων : ἰχθύες πρὸς τὸ κέντρον (ἦτοι τὴν κεφαλήν και τὸ σῶμα τοῦ ὀκτάποδος) τῆς παραστάσεως' εις τὴν τρίτην ζώνην πλοκάμων : ἰχθύες πρὸς τὴν λαβὴν και τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ άγγείου, ἦτοι ἀντιθέτως πρὸς τὸ κέντρον τῆς παραστάσεως' κάτω : ἐκατέρωθεν τοῦ σώματος τοῦ ὀκτάποδος, ἀνά εις ἰχθύς πρὸς τὸ κέντρον και κάτωθεν αὐτοῦ ἀνά μία ὁμάς ὀμοκέντρον ἱσταμένον τόξων. Οἱ ἰχθύες και τὰ πτηνὰ εἶναι δι' ἄπλῶν γραμμῶν περιγράμματος, ὅσον ἀφορᾷ και εις τὰς ἐσωτερικὰς των ανατομικὰς λεπτομερείας.

Κάτωθεν τῆς κοιλίας τοῦ άγγείου ὑπάρχει ζευγὸς παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτείνεται και μέρος τοῦ ἄνωθεν εἰκονιζομένου σώματος τοῦ ὀκτάποδος.

Οἱ δύο άμφορεῖς τῆς ὁμάδος αὐτῆς φέρουν μέγαν ὀκτάπουν ἐφ' ὅλης σχεδὸν τῆς ἐπιφανείας τοῦ σώματός των. Μεταξὺ τῶν διαφόρου μεγέθους πλοκάμων τοῦ ζώου τούτου καθὼς και ὑπεράνω τῶν πλοκάμων των, μέχρι και τῆς ὑπὸ τὸν ὄμον ταινίας τοῦ περιθωρίου, ὑπάρχουν ποικίλα θέματα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐλεύθερα και αὐ-

τοτελή, γραμμικά ἢ φυτικά ἢ καὶ ζωικά, εἰς διάταξιν δεικνύουσιν αἰσθητὴν διάθεσιν ἰσορροπήσεως τῆς ἕλης συνθέσεως. Ἐξ ἄλλου, κάτωθεν τοῦ δικτάποδος αἱ παράλληλοι ὀριζόντιαι ταινίαι τοῦ περιθωρίου καλύπτουν μικρὸν μόνον μέρος τοῦ ὑπὲρ τὴν λεπτὴν βάσιν σώματος τοῦ ἀγγείου.

Τὸ σχῆμα τῶν δύο τούτων ἀγγείων εἶναι ὡσειδές, με ἐλαφρῶς ἐξηρμένον τὸν ὄμον καὶ βάσιν λεπτήν. Ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 175 σχῆμα ἑτεροστόμων ἀμφορέων τοῦ Furumark¹, τοποθετούμενον εἰς τὴν πρῶμον φάσιν τῆς ΥΜ III ἐποχῆς.

Τὰ δύο αὐτὰ ἀγγεῖα φαίνονται νὰ εἶναι τὰ πρῶμώτερα τῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων ἢ τοῦλάχιστον νὰ συγκαταλέγωνται μεταξὺ τῶν πρῶμωτέρων ἀγγείων τῶν τάφων αὐτῶν.

Ὁ μᾶς Β. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει δύο ἐπίσης ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς, τοὺς ὑπ' ἀριθ. 951 καὶ 928:

Ἐτερόστομος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 951 (Τάφος Α) (σχέδ. 3, πίν. 11, 12 καὶ 37δ, ε). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἐλλιπὴς κατὰ τμήμα τῆς προχοῆς, τοῦ ὄμου καὶ πολλὰ μέρη τοῦ σώματος. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.34 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.33 μ. Διάμ. βάσ. 0.101 μ.

Πηλὸς ὑποκίτρινος, σαρκόχρους, ἐπίχρυσμα ὑποκίτρινον. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, ἐνίοτε ἀραιοῦ καὶ ἐξιτήλου, χρώματος. Σχημα ὡσειδές, ἐλαφρῶς πεπιεσμένον, πρὸς τὸ σφαιρικόν. Βάσις λεπτή, δισκοειδής. Χεῖλος προχοῆς ἐξωτερικῶς δακτυλοειδές, ἐσωτερικῶς ἐλαφρῶς χοανοειδές, σχεδὸν κάθετον. Λαβαὶ ταινιωταί. Ὄμος ἐξηρμένος.

Ἐπὶ τοῦ κοίλου δίσκου τῶν λαβῶν ὁμόκεντροι, κύκλοι με πλήρη δίσκον εἰς τὸ κέντρον ἐπὶ τοῦ, δίκεν φακῆς, πλαστικοῦ κομβίου. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνά δύο σιγμοειδεῖς ταινίαι ἔχουσαι κάθετον ταινίαν μεταξύ των, καθὼς καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερά των. Ταινία παρὰ τὴν βάσιν ἐκάστης λαβῆς. Δακτύλιος περὶ τὴν βάσιν τῆς προχοῆς. Βρόχος περὶ τὴν βάσιν τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου ἐμπροσθεν μὲν, ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς, ἀνά μία ὁμάς συνθέτων ὁμοκέν-

τρων τόξων, ὕψισθεν δὲ ἀριστερὰ δύο μετὰ μίσχου σπείραι πρὸς τὰ ἀριστερά, δεξιὰ δὲ διπλόσπειρα, σωζομένη μερικῶς, ἐκ ζεύγους συνεχῶν σπειρῶν με ἄνη παπύρου εἰς τὰς ἐσοχὰς τῆς. Κάτωθεν τοῦ ὄμου ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας μέγας δικτάπους, λίαν σχηματοποιημένος. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ζώου καταλαμβάνεται ὑπὸ δύο ὁμάδων ὁμοκέντρων κύκλων, ἐκ τούτων δὲ φύονται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἀνά δύο ζεύγη πλοκάμων. Μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν, ζεύγος ἐπαλλήλων συμπαγῶν τριγώνων, με ἀντιπὰς τὰς κορυφὰς των, ἐπέχει ἀντιστοίχως τὴν θέσιν τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ σώματος. Ἐκ τῶν δύο τούτων τριγώνων τὸ κατώτερον καταλήγει εἰς μέγα ὀρθογώνιον κόσμημα κτενοειδοῦς μορφῆς, δίκεν γενείου μεδούσης. Οἱ πλόκαμοι τοῦ ζώου εἶναι διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος κατὰ τὴν μίαν συνήθως πλευρὰν των, ἢ δὲ καμπύλη των εἶναι σχηματοποιημένη καὶ καταλήγει εἰς μικρὰς σχετικῶς σπείρας, τὸ ἄκρον τῶν ὁποίων ἐνοῦται κατὰ κανόνα με τὸ στέλεχος. Λαμβάνουν δὲ διὰ τοῦ τρόπου τούτου αἱ σπείραι αὐταὶ τὴν μορφήν ροδάκων, οἱ ὅποιοι διακοσμοῦνται ποικιλοτρόπως ἐσωτερικῶς. Οἱ πλόκαμοι στεροῦνται κοκκίδων, ἐνίοτε ὅμως κοσμοῦνται διὰ κροσσῶν με πλή-

1. Analysis, εἰκ. 6.

ρη πυρήνα ἢ δι' ὁμοκέντρων τόξων ἢ διὰ συνδυασμοῦ καὶ τῶν δύο. Ἄλλοτε τὰ θέματα αὐτὰ μεταξὺ τῶν πλοκάμων καταλήγουν εἰς ἐλεύθερον πεταλοειδὲς κόσμημα μὲ πλήρη πυρήνα καὶ γραμμὴν περιγράμματος. Ἄπαξ παρατηρεῖται καὶ ἰχθὺς μεταξὺ δύο πλοκάμων διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος μὲ ἐξηρημένον τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὰς βραγχιακὰς σχισμὰς. Ἡ γραμμὴ τοῦ περιγράμματος τῶν πλοκάμων καταλήγει εἰς σπειροειδῆ ἢ πεταλοειδῆ κοσμήματα, αἱ δὲ ἐκ τῆς στροφῆς τῶν πλοκάμων δημιουργοῦνται ἔσοχα καταλαμβάνονται ἐνίοτε ὑπὸ πεταλοειδῶν ἢ παπυροειδῶν κοσμημάτων, ὑπὸ μορφῆν ὁμοκέντρων τόξων μὲ πλήρη πυρήνα καὶ ἀπλῆν ἢ στικτὴν γραμμὴν περιγράμματος. Ὁ χῶρος μεταξὺ τῶν ὑπὸ μορφῆν ροδάκων ἀπολήξεων τῶν πλοκάμων κοσμεῖται διὰ διαφόρων, ἐλευθέρων καὶ μὴ, κοσμημάτων, παπυροειδῶν — ἀπλῶν ἢ ἐπαλλήλων —, πεταλοειδῶν μὲ πλήρη πυρήνα ροδάκων, καθὼς καὶ ὑπὸ συνδυασμοῦ τῶν κοσμημάτων αὐτῶν. Τὰ αὐτὰ θέματα ἐνοῦνται ἐνίοτε καὶ δι' ὀριζοντίων παραλλήλων γραμμῶν πρὸς τὰς ἔνθεν καὶ ἐνθεν αὐτῶν ἀπολήξεις τῶν πλοκάμων. Εἰς μίαν περίπτωσιν ὁ χῶρος μεταξὺ δύο ἐκ τῶν ἀπολήξεων τούτων κοσμεῖται καὶ διὰ μικροσκοπικῆς ἀνθρωπίνης ἀνδρικῆς μορφῆς, ἐχούσης ὑψωμένας τὰς χεῖρας καὶ βραχὺν χιτῶνα, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος καὶ ἐξηρημένου ὀφθαλμοῦ.

Ὅπισθεν τοῦ ἀγγείου, μεταξὺ τῶν ἀπολήξεων τῶν πλοκάμων τοῦ ζώου, ὁ χῶρος καταλαμβάνεται ὑπὸ τρικύκλου κοσμήματος, ἀποτελουμένου ἐκ δύο ὁμοίων ροδάκων ἠνωμένων μεταξὺ τῶν καὶ τινος τρίτου ροδάκου μεγαλύτερου, ὑπεράνω αὐτῶν, ἐνουμένου μετὰ τῶν ἄλλων δι' ἐνὸς βρόχου, ὁ ὁποῖος φέρει εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐνώσεως τῶν ἄκρων του, παρὰ τοὺς δύο κατωτέρους ροδάκας, ζεύγος ἀνωτῶν φυλλοειδῶν κοσμημάτων.

Ἐτερόστομος ἀμορφεὺς ἐπ' ἀριθ. 928 (Τάφος Β) (σχέδ. 4, πίν. 13, 14 καὶ 37γ). Συγκολλημένος ἐκ πλείστων τεμαχίων. Ἐλλιπὴς κατὰ τμήματα τῆς κοιλίας καὶ τοῦ ὄμου. Διατήρησις μετρία. ἸΨ. 0.29 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.28 μ. Διάμ. βᾶσ. 0.095 μ.

Πηλὸς ὑποκίτρινος, σαρκόχρους, μὲ ἀνοικτότερον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανοῦ, λίαν ἐξίτηλου χρώματος. Σχήμα ὠσειδὲς πεπιεσμένον πρὸς τὸ σφαιρικόν. Βάσις δακτυλιοειδῆς. Λαβαὶ ταινιωταί. Χεῖλος ἐξωτερικῶς δακτυλιοειδής.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν, ὁ ὁποῖος καταλαμβάνεται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ μεγάλου πλαστικοῦ κομβίου, ὀκαπέταλος ρόδαξ διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνά μία κάθετος κυματοειδῆς ταινία μεταξὺ ζεύγους καθέτων ταινιῶν. Χεῖλος προχοῆς διὰ χρώματος ἐξωτερικῶς καὶ ὀλίγον ἐσωτερικῶς. Βρόχος περὶ τὴν βᾶσιν τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου, ἔμπροσθεν καὶ ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς, ἀνά μία ὁμάς συνθέτων τόξων μὲ συμπαγῆ πυρήνα, ὅπισθεν δὲ ἀνθέμιον ἀποτελούμενον κυρίως ἐκ ζεύγους ἴσταμένων πλοκαμοειδῶν, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ἠνωμένων κατὰ τὴν βᾶσιν των δι' ἀψιδοειδοῦς θέματος, ὁμοίως διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος. Ὑπὸ τὸν ὄμον τρεῖς ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας μέγας σχηματοποιημένος πολύπους. Τὸ σῶμα καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ζώου τούτου ἀποτελεῖται ἐκ ρόμβου διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, οἱ ὀφθαλμοὶ του δὲ ἐκ μεγάλων ὁμοκέντρων κύκλων ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῶν ἀνωτέρων πλευρῶν τοῦ ρόμβου. Οἱ πλόκαμοι τοῦ ζώου, ἀνά τρεῖς ἐκατέρωθεν τῶν ὀφθαλμῶν, εἶναι διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος ἐπίσης, φέρουν δὲ κατὰ μῆκος τῆς πλευρᾶς των σειρὰν μικρῶν ἢ μεγάλων (μετὰ πυρήνος) κροσσῶν καὶ καταλήγουν εἰς σπείρας, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν πλήρη κύκλον ἔχοντα ἐντὸς αὐτοῦ διάφορα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κοσμήματα: μικρὸν ρόδακα, τετράκτινον ἢ ἐξάκτινον ἢ καὶ ὀκτάκτινον τροχόν.

Ἐκατέρωθεν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ μεταξὺ τοῦ ἀνωτέρου τῶν πλοκάμων καὶ τῶν ὑπερθεν αὐτοῦ παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν ἀλληπάλληλοι ὁμάδες ὁμοκέντρων πλαγιῶν τόξων, συνεχεῖς (τρέχουσαι) σπείραι ἐκτεινόμεναι καὶ πέραν τῶν πλοκάμων, εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ ἀγγείου. Μεταξὺ τῶν δύο ἀνωτέρων ἐκ τῶν

τριῶν πλοκάμων, ἀριστερὰ ἰχθύς καὶ πτηνὸν πρὸς τὴν λαβὴν, δεξιὰ δὲ κρεμάμενον τρίγωνον διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγραμματος. Ἐξ ἄλλου μεταξὺ τῶν δύο κατωτέρων ἐκ τῶν τριῶν πλοκάμων ἀριστερὰ παπυροειδὲς καὶ ἰχθύς πρὸς τὴν λαβὴν, καθὼς καὶ πλάγια ὀμόκεντρα ἡμικύκλια, καὶ δεξιὰ κυματοειδὴς ταινία. Ἐκκέρθηθεν τοῦ σώματος τοῦ ζώου ἀριστερὰ μὲν

ἰχθύς πρὸς τὴν λαβὴν, δεξιὰ δὲ μέγα σύνθετον ἡμικύκλιον ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν ὀμοκέντρων ἡμικυκλίων, δύο ἐκ τῶν ὁποίων φέρουν μεταξὺ των σειρὰν συνεχῶν νόθων σπειρῶν. Ὅπισθεν ἀκριβῶς τοῦ ἀγγείου στήλη ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων παπυροειδῶν.

Περὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγγείου διαφόρου πάχους ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι.

Οἱ δύο ἀμφορεῖς τῆς ομάδος αὐτῆς (B) φέρουν μέγαν πολύποδα καταλαμβάνοντα μικρότερον μέρος τοῦ ἀγγείου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀντίστοιχον ὀκτάπουν τῶν ἀγγείων τῆς ομάδος A, ἥτοι περὶ τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀγγείου, οὕτως ὥστε αἱ ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι τοῦ κάτωθεν περιθωρίου νὰ καλύπτουν μεγαλύτερον μέρος τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου σχετικῶς, ἀπὸ ὅ,τι δηλαδὴ ἐπὶ τῶν ἀγγείων τῆς ομάδος A. Μεταξὺ τῶν διαφόρου μεγέθους πλοκάμων τοῦ ζώου τῶν ἀγγείων τῆς ομάδος B, καθὼς καὶ ὑπεράνω αὐτῶν μέχρι τῆς ὀριζοντίας ταινίας τοῦ ὑπὸ τὸν ὄμιον περιθωρίου, ὑπάρχει πλέγμα, οὕτως εἰπεῖν, ἀποτελούμενον ἐκ ποικίλων θεμάτων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γραμμικῶν ἄλλ' ἐνίοτε καὶ φυτικῶν, ἅπαξ μάλιστα καὶ ἐκ μιᾶς σχηματοποιημένης ἀνθρωπίνης μορφῆς. Ἄπαντα δὲ τὰ θέματα τοῦ πλέγματος τούτου εἶναι σχεδὸν εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε μὲ ἐλαχίστην μόνον διάθεσιν ἰσορροπήσεως τοῦ συνόλου τῆς συνθέσεώς των, ἢ ὅποια ὡς ἐκ τούτου παρουσιάζεται ἀνομοιογενῆς, προβάλλουσα ἐν τούτοις ἄδραν τὴν κυρίαν μορφήν τοῦ πολύποδος.

Τὸ σχῆμα τῶν δύο τούτων ἀγγείων, καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 951 καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 928, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 177 τοῦ Furumark¹, ἀνήκει εἰς τὴν προχωρημένην φάσιν τῆς ΥΜ III ἐποχῆς. Ἡ παρουσία ἀβαθῶν τόξων ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 951 συνηγορεῖ ἐπίσης ὑπὲρ τῆς φάσεως αὐτῆς.

Ὁ μ α ς Γ. Ἡ ομάδα αὐτὴ περιλαμβάνει ἓνα μόνον ἑτερόστομον ἀμφορέα, τὸν ὑπ' ἀριθ. 948:

Ἐτερόστομος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 948 (Τάφος A) (σχέδ. 5, πίν. 15 καὶ 34γ). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἑλλιπῆς κατὰ τὴν προοχὴν, τὰς λαβάς, τοὺς ὄμιους καὶ τὴν κοιλίαν. Διατήρησις σχετικῶς καλὴ. Ὑψ. 0.25 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.23 μ. Διάμ. βάσ. 0.09 μ.

Πηλὸς σαρκόχρους μὲ ὅμοιον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος χρώματος, ἀραιῶ ἐνίοτε καὶ ἐξίτηλος. Σχῆμα ὄσειδές, πρὸς τὸ σφαιρικόν. Λαβὰὶ λεπταί, ταινιωταί.

Χεῖλος χροανοειδὲς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Βάσις δισκοειδής, ἐλαφρῶς ὑψηλή.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν κύκλος πέρειξ σκιαγραφημένου δίσκου ἐπὶ τοῦ μετρίων διαστάσεων πλαστικοῦ κομβίου. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ζεύγος καθέτων ταινιῶν, χιαζομένων εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος καὶ ἐνουμένων ἐπὶ τοῦ δίσκου. Ταινία ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς προοχῆς, ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, καὶ περὶ τὸ μέρος της. Βρόχος περὶ τὴν βάσιν τῆς προοχῆς

1. Analysis, εἰκ. 6.

καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὤμου ἐμπροσθεν μὲν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνά μία ὁμάς ὁμοκέντρων τόξων, ὕψισθεν δὲ δύο ὁμοιαὶ ὁμάδες σχεδὸν ἐφαπτόμεναι ματαζῦ των. Ὑπὸ τὸν ὄμον τρεῖς ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας μέγας σχηματοποιημένος πολυπόσος καταλαμβάνει τὸ πλεῖστον τῆς ἐπιφανείας. Τὸ σῶμα τοῦ ζώου εἶναι διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ἡ κεφαλὴ ἔχει σχῆμα σχεδὸν ρόμβου καὶ ἕκαστος τῶν ἐντὸς αὐτῆς πελωρίων ὀφθαλμῶν ἀποτελεῖται ἐκ δύο ὁμοκέντρων κύκλων περίξ ἑνὸς σκιαγραφημένου δίσκου, τὸ δὲ κύριον σῶμα ἐνοῦται σχεδὸν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ εἶναι καρδιόσχημον ἢ καλυκοειδές. Ἐκατέρωθεν τῶν ὀφθαλμῶν φέεται ἀνὰ ἓν ζευγὸς πλοκάμων διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος κατὰ μῆκος τῆς κατωτέρας πλευρᾶς των, ἄνευ σειρᾶς κοκκίδων ἢ κροσσῶν. Ἡ καμπύλη τῶν πλοκάμων τούτων εἶναι σχηματοποιημένη, καταλήγουσα εἰς σχετικῶς μικρὰν σπειραν. Τὸ κενὸν μεταξύ ἑνὸς ἑκάστου ζεύγους τῶν πλοκάμων τούτων πληροῦται ὑπὸ σειρᾶς συνεχομένου κατὰ τὰς

πλαγίας γωνίας ρόμβων, πέντε ἀριστερὰ καὶ τεσσάρων δεξιὰ, οἱ ὁποῖοι φέρουν ἐσωτερικῶς δύο ἀνωπαὶ ἐξ ὁμοκέντρων τόξων παπυροειδῆ, χωριζόμενα διὰ κυματοειδοῦς γραμμῆς. Ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς, ἐξ ἄλλου, φέεται ἕτερον ζευγὸς πλοκάμων, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἐκ δύο παραλλήλων γραμμῶν, ἐνουμένων κατὰ τὰ ἄκρα καὶ τὴν βᾶσιν των πρὸς τὸν κάτωθεν αὐτῶν πλόκαμον. Τὸ ζευγὸς τοῦτο σχηματίζει μέγα τριγωνικόν, δίκηνη πτερυγίου, κόσμημα ἑκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς, διαιρεῖται δὲ τοῦτο εἰς δύο ἡμίση διὰ λεπτῆς καθέτου ταινίας μετ' ὀρθογώνου γραμμῆν, ἕκαστον δὲ τούτων ἔχει πέντε τριγωνικὰς στήλας μετ' ἑνὴν κορυφὴν των πρὸς τὰ κάτω, ἐκ λεπτῶν παραλλήλων ὀριζοντίων γραμμῶν.

Ὁ ὄπισθεν, ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου, χῶρος καταλαμβάνεται ὑπὸ πελωρίου ἑπταπετάλου ρόδακος, σκιαγραφημένου καὶ μετ' ἑξήκων γραμμῆν περιγράμματος καὶ ἐξηρημένου κύκλου περίξ τοῦ πυρήνος του, εἰκονίζοντος ἀστερίαν πιθανῶς.

Περὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγγείου, περιλαμβάνομένης καὶ τῆς βάσεως, ταινίαι χρώματος.

Ὁ ἑτερόστομος ἀμφορεύς τῆς ὁμάδος αὐτῆς (Γ) φέρει ὀκτάπουν καταλαμβάνοντα τὸ αὐτὸ περίπου, ὡς καὶ οἱ ὀκτάποδες τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῆς ὁμάδος Α, μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου, ἔχοντα δὲ μεταξύ τῶν διαφόρου πάχους καὶ μήκους πλοκάμων του γραμμικὰ θέματα εἴτε εἰς ὁμοιόμορφον ζωφόρον, συνεχόμενα δηλαδὴ (κατώτερον ζευγὸς πλοκάμων) εἴτε εἰς μετόπας (ἀνώτερον ζευγὸς πλοκάμων).

Κατὰ τὸ σχῆμα τὸ ἀγγεῖον τοῦτο πλησιάζει, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ σῶμα καὶ τὴν βᾶσιν του, τὸ ὑπ' ἀριθ. 177 τοῦ Furumark ¹, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν προχωρημένην φάσιν τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς.

Ὁ μ ἄς Δ. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει δύο ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς, τοὺς ὑπ' ἀριθ. 975 καὶ 943:

Ἐτερόστομος ἀμφορεύς ὀπ' ἀριθ. 975 (Τάφος Β) (σχέδ. 6, πίν. 16, 17 καὶ 34δ). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἐλλιπὴς κατὰ τμήματα τοῦ ὤμου καὶ τῆς κοιλίας. Ἀποκε-

κρουμένος ἐπὶ τοῦ δίσκου τῶν λαβῶν. Διατήρησις καλὴ ². Ὑψ. 0.31 μ. Διάμ. βάσ. 0.089 μ. Μέγ. διάμ. κοιλ. 0.28 μ.

Πηλὸς ἐρυθροκίτρινος μετ' ἐπίχρυσμα ὁμοίου

1. Analysis, εἰκ. 6.

2. ΠΑΕ 1959, πίν. 158α καὶ β.

χρώματος. Διακόσμησις διὰ καστανεύθρου χρώματος. Ὅπτησις ἀνομοιομερής. Σχήμα ὠσειδές. Ὄμιος ἐξηρμένος: ἰσχυρῶς. Βάσις λεπτή, δισκοειδής. Λαβαί ταινιωταί. Χεῖλος χροανοειδές. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν δύο ὁμόκεντροι κύκλοι περίξ συμπαγοῦς πυρῆνος ἐπὶ τοῦ μικροῦ πλαστικοῦ κομβίου. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνά ἓν ζεύγος καθέτων ταινιῶν καὶ κάθετος κυματοειδής ταινία μεταξὺ τῶν. Δακτύλιος περὶ τὴν βάσιν τῆς προχοῆς, ἕτερος περὶ τὴν βάσιν τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν καὶ ἄλλος ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς προχοῆς ἑσωτερικῶς. Ταινία παρὰ τὴν βάσιν ἐκάστης λαβῆς.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου ἔμπροσθεν μὲν καὶ ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνά εἰς ἰχθὺς πρὸς τὸ κέντρον, ὅπισθεν δὲ ἀγέλη ἰχθύων καὶ πτηνῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἤτοι τέσσαρες ἰχθύες καὶ ἀνά ἓν πτηνόν (τρία συνολικῶς) εἰς ἕκαστον μεσοδιάστημα τῶν τριῶν πρώτων ἰχθύων, ἐξ ἀριστερῶν. Ἐπὶ τὸν ὄμον παχεῖα ὀριζοντία ταινία μεταξὺ ζεύγους ὁμοίων παραλλήλων λεπτοτέρων ταινιῶν.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου μέγας ὀκτάπους. Οὗτος φέρει δύο πελωρίους ὀφθαλμούς, ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς κεφαλῆς, ἡ ὅποια κυριαρχεῖται ὑπ' αὐτῶν, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ σειρᾶς χροσσῶν. Ἐκαστος τῶν ὀφθαλμῶν τούτων ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς μεγάλου σκιαγραφημένου δίσκου μὲ δύο λεπτοὺς ὁμοκέντρους ἐξηρμένους κύκλους, οἱ ὅποιοι ἀπέχουν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου κατὰ πολὺ. Τὸ σῶμα τοῦ ζώου, περιβαλλόμενον ἐπίσης ὑπὸ χροσσῶν, εἶναι ἐλλειψοειδές, πολὺ μικρῶν δὲ διαστάσεων ἐν σχέσει πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν τῶν ὀφθαλμῶν φύονται ἀνά δύο πλόκαμοι, ἐκ τοῦ κατωτέρου τῶν ὀπίσθων πλοκάμων, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ σώματος, τὸ ἄκρον τρίτου πλοκάμου εἰς ἀντιθετικὴν, δίκην μετόπης, διάταξιν πρὸς αὐτό, περιβαλλόμενον ὑπὸ σειρᾶς κοκκιδῶν ἐκτεινομένων πέραν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κατωτέρας πλευρᾶς τοῦ πλησίον πλοκάμου. Ζεύγος μικρῶν σκιαγραφημένων ἀποφύσεων ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου ὑποδηλοῦν πηλαῶς τὸ τέταρτον ζεύγος τῶν πλοκάμων, εἶναι δὲ τοῦτο διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμ-

ματος. Αἱ σπεῖραι τῶν πλοκάμων εἶναι λίαν σχηματοποιημένα, ἐραπτόμενα κατὰ τὰ ἄκρα τῶν, εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ ἀγγείου, μέσῳ ἑνὸς θέματος, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται: ἐκ παραλλήλων ὀριζοντίων γραμμῶν καὶ ζεύγους ἀντινῶτων ἀγκίστρων, ὁ μεταξὺ τῶν ὀπίσθων χώρος σχηματίζει κρεμάμενον τρίγωνον μὲ σκιαγραφημένον πυρῆνα. Ὑπεράνω καὶ μεταξὺ τῶν πλοκάμων τοῦ ζώου ὁ χώρος πληροῦται ὑπὸ διαφόρων θεμάτων εἰς μετωπικὴν διάταξιν: μεταξὺ τῶν πλοκάμων: δι' ὁμοκέντρων πλαγίων ἐπαλλήλων τόξων, παραλλήλων καθέτων γραμμῶν, ἰχθύος, πλαγίων ἀνθεμῶτων κοσμημάτων, ἀντινῶτων τριγῶνων: ὑπεράνω δὲ τῶν πλοκάμων: διὰ κεντρικῆς μετόπης πλαισιουμένης ὑπὸ καθέτων γραμμῶν καὶ στηλῶν.

Ἐκατέρωθεν τοῦ σώματος τοῦ ὀκτάπους ἀνά εἰς ἰχθὺς πρὸς τὸ κέντρον (τὸν σάκκον τοῦ ζώου), καθὼς καὶ ὁ ἰχθὺς τοῦ τρίτου ζεύγους τῶν πλοκάμων του.

Κάτωθεν τοῦ ζώου μέχρι καὶ τῆς βάσεως τοῦ ἀγγείου παράλληλοι ὀριζόντιαι ταινίαι, λεπταὶ καὶ παχεῖαι, ἐναλλάξ.

Ἐτερόστομος ἀμφορὸς ὑπ' αἰθῆ. 943 (Τάφος Α) (σχέδ. 7, πίν. 18, 19 καὶ 34α). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἐλλιπῆς κατὰ μέρη τῆς προχοῆς καὶ ἄλλα τοῦ σώματος. Διατήρησις ἀρίστη. Ὑψ. 0.245 μ. Μῆγ. διάμ. κοιλ. 0.215 μ. Διάμ. βάσ. 0.08 μ.

Πηλὸς ὑποκίτρινος - σαρκόχρους, σχεδὸν ἀμυγῆς, μὲ ὅμοιον, ἐνίοτε ροδόχρουν, ἐπίχρισμα. Διακόσμησις ἀπὸ καστανεύθρου μέχρι καὶ καστανομέλανος χρώματος. Ἀνωμαλία ὀπτήσεως. Σῶμα ὠσειδές. Ὄμιος ἐξηρμένος. Λαβαί ταινιωταί. Χεῖλος χροανοειδές ἑσωτερικῶς καὶ ἔσωτερικῶς. Βάσις δισκοειδής.

Ἐπὶ τοῦ κοίλου δίσκου τῶν λαβῶν παχὺς κύκλος καὶ ἕτερος λεπτότερος περίξ τοῦ μικροῦ πλαστικοῦ κομβίου, μεταξὺ δὲ αὐτῶν πέντε ὁμάδες λοξῶν παραλλήλων γραμμῶν δημιουργοῦσαι στροβιλοειδὲς κόσμημα. Δακτύλιος ἑσωτερικῶς τοῦ χεῖλους τῆς προχοῆς, ἕτερος περὶ τὸ μέσον τοῦ ὕψους τῆς καὶ ἄλλος κατὰ τὴν βάσιν τῆς, ἄλλος δὲ καὶ περὶ τὴν βάσιν τοῦ

Σχέδ. 3. Ἐτερόστομος ἀμφορεύς ὑπ' ἀριθ. 951.

Σχέδ. 4. Ἐτερόστομος ἀμφορεύς ὑπ' ἀριθ. 928.

κεντρικού στελέχους τῶν λαβῶν. Τρεῖς ὀριζόντιοι παράλληλοι ταινία παρά τὴν βᾶσιν ἐκάστης λαβῆς καὶ κάθετος ὀριοσειδῆς ταινία μεταξὺ δύο καθέτων ταινιῶν ἐπ' αὐτῆς.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου ἔμπροσθεν μὲν καὶ ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνά ἓν σύνθετον ἰστάμενον τρίγωνον, ὕψισθεν δὲ ζευγὸς ἀντινώτων σπειρῶν διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος. Ὑπὸ τὸν ὄμον παχεῖα ὀριζοντία ταινία μεταξὺ δύο παραλλήλων ὀριζοντίων λεπτῶν ταινιῶν.

Ἐπὶ τοῦ σώματος, ἔμπροσθεν ἦτοι κάτωθεν τῆς προχοῆς, μέγας σχηματοποιημένος ὀκτάπους διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος ἐκτείνόμενος καὶ εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ ἀγγείου. Τοῦ ζώου τούτου ἡ μὲν κεφαλὴ εἶναι ρομβοειδῆς, φέρουσα ἐκατέρωθεν τῶν δύο ἀνωτέρων πλευρῶν τοῦ ρόμβου ἀνά μίαν ὁμάδα ὁμοκέντρων κύκλων εἰς τὴν θέσιν τῶν ὀφθαλμῶν· τὸ δὲ σῶμα εἶναι ὠσειδῆς, σχεδὸν καρδιόσχημον, συνδέομενον μὲ κάθετον στελεχος πρὸς τὴν κεφαλὴν, δίκην ἐκκρεμοῦς, σωζόμενον μόνον μερικῶς. Ἐκατέρωθεν τῶν ὀφθαλμῶν φύονται ἀνά τέσσαρες πλόκαμοι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο ἀνώτεροι εἶναι λίαν ἀτροφικοί. Ἄτροφικοὶ σχετικῶς εἶναι καὶ οἱ δύο κατώτεροι πλόκαμοι, φύομενοι ἀνά εἰς ἐκατέρωθεν τοῦ σώματος. Κατὰ μῆκος τοῦ περιγράμματος ἡ τμήματος ἀπλῶς τούτου, οἱ πλόκαμοι φέρουν σειρὰν κοκκίδων ἢ κροσσῶν. Ἡ καμπύλη των εἶναι σχηματοποιημένη καὶ καταλήγει εἰς ἀνισομεγέθεις σπείρας, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε

φέρουν ρόδακα καὶ ἄλλοτε ἰχθύν — διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος — πλὴν τῶν δύο κατωτέρων, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς μικρὰς σπείρας, καὶ τῶν δύο ἀνωτέρων, αἱ ὁποῖαι στεροῦνται σπειροειδοῦς ἀπολήξεως. Ὑπεράνω τοῦ ἀνωτέρου πλοκάμου, ὁ ὁποῖος ἐκτείνεται ὑφ' ἐκάστην λαβὴν, ὑπάρχει διακόσμησις εἰς μετοπικὴν διάταξιν, ἀποτελουμένη : α) ὑπὸ μεγάλης μετόπης ζατρικίου, ἔνθεν καὶ ἔνθεν παισιουμένης ὑπὸ ὁμάδος καθέτων γραμμῶν μὲ κάθετον στήλην κροσσῶν ἐξωτερικῶς καὶ β) ὑπὸ πτηνοῦ καὶ ἰχθύος ἐκατέρωθεν τῆς μετόπης αὐτῆς μὲ κατεύθυνσιν πρὸς αὐτήν. Μεταξὺ τῶν ἐπομένων δύο πλοκάμων, οἱ ὁποῖοι ἐκτείνονται ὑφ' ἐκάστην λαβὴν καὶ πέραν αὐτῆς, ὑπάρχει ἑτέρα διακόσμησις εἰς μετοπικὴν διάταξιν, μὴ ἀντιθετικὴν. Αἱ μετόπαι τῆς ζώνης αὐτῆς χωρίζονται μεταξὺ των ὑπὸ ὁμάδος καθέτων γραμμῶν καὶ διακοσμοῦνται ὑπὸ ἀπλῶν πλαγίως τοποθετημένων ὁμοκέντρων τόξων, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος καὶ ὑπὸ, πλαγίως τοποθετημένων ἐπίσης, φυτικῶν θεμάτων μὲ πατυροειδῆ κορυφήν.

Κάτωθεν τῶν πλοκάμων, ἐπὶ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τοῦ ἀγγείου, ὁ χῶρος καταλαμβάνεται ὑπὸ μεγάλου ἰχθύος ἄνευ σκιαγραφίας, δι' ἀπλῶν γραμμῶν, πρὸς τὰ δεξιά. Ὑπὸ τὸν πολυποδα τοῦτον λεπτὴ σχετικῶς ὀριζοντία ταινία καὶ ἀμέσως ὑπ' αὐτὴν ἑτέρα παχυτάτη καλύπτει τὸ ὑπόλοιπον σῶμα τοῦ ἀγγείου μετὰ τῆς βᾶσεώς του.

Οἱ ἑτερόστομοι ἀφορεῖς τῆς ὁμάδος αὐτῆς (Δ) φέρουν ὀκτάπους καταλαμβάνοντα τὰ ἀνώτερα δύο τρίτα περίπου τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου (ὅπως δηλαδὴ περίπου καὶ οἱ τῆς ὁμάδος Β), ἔχοντα μεταξὺ τῶν διαφόρων πλοκάμων του, καθὼς καὶ μέχρι τῆς ὑπὸ τὸν ὄμον ταινίας τοῦ ἄνωθεν αὐτῶν περιθωρίου, ποικίλα θέματα : γραμμικὰ, φυτικὰ καὶ ζωικὰ, συνεχόμενα ἢ αὐτοτελῆ, τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν ὁποίων εἶναι : α) ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ μετόπας διαίρεσις των εἴτε δι' ὁμάδων λεπτῶν καθέτων στηλῶν ζατρικοειδῶν ἢ ἰχθυακάνθης καὶ β) ἢ πλαγία τοποθέτησις τοῦ κυρίου ἄξονος πολλῶν τῶν θεμάτων τούτων, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν δηλαδὴ τῆς φορᾶς τῶν πλοκάμων.

Κατὰ τὸ σχῆμα οἱ ἑτερόστομοι αὐτοὶ ἀφορεῖς ὁμοιάζουν πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 176

ἀγγεῖον τοῦ Furumark¹, ἦτοι τῆς πρώιμου φάσεως τῆς ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχῆς. Ἡ διὰ χρώματος κάλυψις ἀρκετοῦ μέρους ὑπὲρ τὴν βᾶσιν τῶν ἀγγείων ἐκ πρώτης ὕψεως φαίνεται νὰ ὑποδηλοῖ προιοῦσαν ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχὴν. Ἄλλα ὅμως στοιχεῖα, τῆς διακοσμῆσεως, τοῦ ὄμου κατ' ἐξοχὴν, ὑποδεικνύουν μᾶλλον τὰς ἀρχὰς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ὅπου καὶ πρέπει μᾶλλον νὰ τοποθετηθοῦν ἀμφοτέρω τὰ ἀγγεῖα αὐτά, τὰ ὅποια ἔχουν πιθανῶς σχεδιασθῆ καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς.

Ὁ μ ἄ ς Ε. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει ἓνα ἑτερόστομον ἀμφορέα, τὸν ὑπ' ἀριθ. 914, ὁ ὅποῖος εἶναι πιθανῶς κρητικὸς:

Ἐτερόστομος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 914 (Τάφος Β) (σχέδ. 8, πίν. 20, 21α καὶ 37β). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἑλληντῆς κατὰ τμήματα τῆς κοιλίας καὶ τῆς προχοῆς. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.243 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.24 μ. Διάμ. βᾶσ. 0.096 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὅμοιοι ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, ἐνίοτε ἀραιοῦ ἢ ἐξιτήλου χρώματος. Σχῆμα ὀσειδὲς πεπεσμένον. Βᾶσις σχετικῶς ὑψηλὴ, δακτυλοειδῆς. Λαβαὶ ταινωταί. Χεῖλος προχοῆς δακτυλοειδῆς ἐξωτερικῶς καὶ χαοσειδῆς ἐσωτερικῶς.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν ὁμόκεντροι κύκλοι περὶξ ἐνὸς ἐλαχίστου διαστάσεων πλαστικοῦ κομβίου. Δακτύλιος περὶ τὸ χεῖλος καὶ τὴν βᾶσιν τῆς προχοῆς. Βρόχος περὶ τὴν βᾶσιν τῆς καὶ περὶ τὴν βᾶσιν τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς κοιλίας τοῦ μέχρι τῆς βάσεώς του, τὸ ἀγγεῖον τοῦτο διακοσμεῖται διὰ τριῶν ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν καὶ ἄλλων μικροτέρων, ἐναλλάξ. Ἡ κυρία διακόσμησις εὐρίσκειται ἐπὶ τοῦ ὄμου καὶ τοῦ ἄνω ἡμίσεος τῆς ἐπιφανείας τῆς κοιλίας, ἔνευ διαχωριστικῶν ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν, συνίσταται δὲ ἐξ ἐνὸς πολυπόδος. Ὁ πολύπους αὐτὸς φέρει ἀνὰ δύο πλοκάμους ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν ὀφθαλμῶν του, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦνται ἐξ ὁμοκέντρων κύκλων μὲ πλήρη δίσκον εἰς

τὸ κέντρον καὶ κυριαρχοῦν τῆς κεφαλῆς. Τὸ δι' ἀπλῆς σκιαγραφίας σῶμα τοῦ ζώου κάτωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς σώζεται μερικῶς μόνον, εἶναι ὀσειδῆς, ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς κάτωθεν τοῦ ὀριζοντίας ταινίας τοῦ περιθωρίου καὶ ἐνοῦται μετὰ τῆς κεφαλῆς διὰ καθέτου λεπτοῦ στελέχους, περιβαλλομένου ὑπὸ φολιδωτοῦ κοσμήματος. Οἱ πλόκαμοί του εἶναι διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ἔχουν δὲ κατὰ μήκος τῆς μιᾶς ἢ καὶ ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν των σειρὰν κροσσῶν. Μεταξὺ καὶ περὶξ τῶν πλοκάμων ὑπάρχουν διάφορα παραπληρωματικὰ κοσμήματα, ὅπως: ἀπλᾶ ἢ λίαν ἐκφυλισμένα παπυροειδῆ ἐκ παραλλήλων τεθλασμένων ἢ εὐθειῶν γραμμῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου, ἔμπροσθεν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς προχοῆς, σταυροειδῆ παραπληρωματικὸν κόσμημα, ἐξέλιξις τῆς θαλασσίας ἀνεμῶνης πιθανῶς, ἄνωθεν ὁμάδος μικρῶν λοξῶν παραλλήλων γραμμῶν καὶ ὀπισθεν, μέγα πτηνὸν μὲ ἀνοικτὰς πτέρυγας πρὸς τὰ δεξιὰ, διὰ περιγράμματος, μὲ πτίλωμα, τὸ ὅποῖον ἀποδίδεται διὰ κυματοειδῶν ἢ εὐθειῶν παραλλήλων ὀριζοντίων ἢ λοξῶν ἢ καθέτων γραμμῶν, ἔχον: ἄνωθεν ζητοειδῆ, ὀριζοντίως ἐπαναλαμβανόμενον, θέμα ἀπολήγον ἄριστερὰ μὲν εἰς πλήρες, δεξιὰ δὲ εἰς δι' ἀπλοῦ περιγράμματος φύλλον κισσοῦ ἑκατέρωθεν καὶ κάτωθεν αὐτοῦ ὑπάρχον παπυροειδῆ κοσμήματα.

Ὁ ἑτερόστομος ἀμφορεὺς τῆς ὁμάδος αὐτῆς (Ε) φέρει πολύπου καταλαμβά-

1. Analysis, εἰκ. 6.

νοντα τὸ ἀνώτερον ἐν τρίτον μόνον τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου, ἐν συνεχείᾳ δὲ μέρος τοῦ συνεχομένου ὤμου ἐπὶ βᾶθους πλέγματος ἀποτελουμένου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ γραμμικῶν καὶ σχηματοποιημένων φυτικῶν θεμάτων. Εἰς τὴν ὀπισθίαν πλευρὰν τοῦ ὤμου φέρει μέγα πτηνόν. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, ἐξ ἄλλου, στερεῖται τῆς μεταξὺ τοῦ ὤμου καὶ τοῦ σώματος (κοιλίας) ὀριζοντίας διαχωριστικῆς ταινίας ἢ διαχωριστικῶν ταινιῶν. Κατὰ ταῦτα ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἑτερόστομον ἀμφορέα ἐκ Μουλιανῶν¹.

Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, ὁμοιάζει πρὸς τὸν ὑπ' ἀριθ. 928 ἀμφορέα τῆς Β ομάδος, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 177 τοῦ Furumark², τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται εἰς τὴν προχωρημένην φάσιν τῆς ΥΜ IIIΓ ἐποχῆς. Διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἀγγείου τούτου εἰς τὴν φάσιν αὐτὴν συνηγορεῖ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ πολύποδος κατάληψις μικροῦ σχετικῶς μόνον μέρους τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου, καθὼς καὶ ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοκάμων του, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ κατάργησις τῆς μεταξὺ τοῦ ὤμου καὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου διαχωριστικῆς ὀριζοντίας ταινίας-περιθωρίου καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ ὤμου ἐπέκτασις τοῦ συνήθως μόνον ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν ἀγγείων ἐικονιζομένου πολύποδος.

Ὁ μ α ς Ζ. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει δύο ἑτερόστομους ἀμφορεῖς, τοὺς ὑπ' ἀριθ. 934 καὶ 949, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀττικοί:

Ἐτερόστομος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 934 (Τάφος Α) (σχδ. 9, πίν. 21β, 22 καὶ 23α,β). Συγκολλημένος κατὰ τὴν προχοὴν καὶ τὰς λαβάς μόνον, ἔνθα καὶ εἶναι ἐλαφρῶς ἀποκεκρουμένος. Ἄλλως ἀκέραιος. Διατήρησις πολὺ καλὴ³. Ὑψ. 0.285 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.235 μ. Διάμ. βᾶσ. 0.078 μ.

Πηλὸς σαρκόχρους, ἐπίχρσιμα κιτρινέρυθρον. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, ἐνίστε ἐρυθροῦ, ἀραιοῦ καὶ ἐξιτῆλου χρώματος. Σῶμα ὠσειδές, πεπιεσμένον, πρὸς τὸ σφαιρικόν. Λαβαὶ ταινιωταί. Χεῖλος προχοῆς δακτυλοειδές ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Λαμῆς στενὸς μετὰ κᾶθητα τοιχώματα. Βᾶσις δακτυλοειδής, ἀρκετὰ ὑψηλή.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν καὶ περίξ τοῦ μετρίων διαστάσεων πλαστικοῦ κομβίου ὁμάδες ὁμοκέντρων τόξων μετὰ σκιαγραφημένον πυρῆνα, τὰ μεταξὺ τῶν ὁποίων κενὰ πληροῦνται διὰ χρώματος. Ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς προχοῆς δακτύλιος. Βρόχος περὶ τὴν βᾶσιν

τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν. Ὅπῃ ἀρισμοῦ: καὶ ὀπισθεν καὶ δεξιὰ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τοῦ λαβῶν. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ὁμάδες ἐπαλλήλων τόξων, λοξῶς ἢ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, παρὰ τὴν βᾶσιν των δὲ σειρά κροσσῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὤμου, ἔμπροσθεν μὲν: ἀριστερὰ τῆς προχοῆς σύνθετον ἰστάμενον τρίγωνον καὶ δεξιὰ αὐτῆς ἰχθὺς πρὸς τὴν λαβὴν ὀπισθεν δέ: ἕτερος τύπος ἰσταμένου συνθέτου τριγώνου καὶ ἰχθὺς πρὸς τὴν λαβὴν. Κάτωθεν, δύο ταινίαι, ἐκάστη ἔχουσα ὀριζοντίως τεθλασμένην γραμμὴν ἐναλλασσομένη μετὰ τρία ζεύγη ὀριζοντίων παραλλήλων λεπτῶν ταινιῶν.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν ἀνὰ εἰς σχηματοποιημένους ὀκτάπους, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος. Ἡ κεφαλὴ τοῦ ζώου εἶναι ὠσειδῆς περιπίου, διαστελλομένη πλαγίως, σχηματίζουσα κορυφὴν ἐκ τριῶν καθέτων γραμμῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ ἀποτελοῦνται ἐκ μιᾶς πολυστρόφου σπειρας ἐντὸς ἐξηρημένου δίσκου, τὸ δὲ σῶμα, ὁμοιάζει μετὰ

1. The Last Mycenaean, πίν. 6a.

2. Analysis, εἰκ. 6.

3. ΠΑΕ 1958, πίν. 171α.

άνεστραμμένην κάλυκα άνθους κρέματα δια μίσχου εκ τής κεφαλής, δικήν εκκρεμοῦς.

Ένθεν και ένθεν του υπεράνω τής κεφαλής εκάστου ζώου χώρου εικονίζονται εμπροσθεν μεν ίχθους πρὸς τὸ κέντρον ἀφ' ενός και κρεμάμενον τρίγωνον ἀφ' ἑτέρου, ὀπισθεν δὲ ἀνά ἐν κρεμάμενον σύνθετον τρίγωνον ἑτέρου τύπου. Έκατέρωθεν τῶν ὀφθαλμῶν εκάστου ζώου φύονται ἐκ τής κεφαλής του ἀνά τέσσαρες πλόκαμοι, ἡ καμπύλη τῶν ὁποίων εἶναι λίαν σχηματοποιημένη, καταλήγουσα εἰς σπείραν με

πολλὰς στροφάς. Αὐτοὶ ἔχουν καρμὸν διὰ σκιαγραφίας, με άνωθεν κοκκιδωτὴν και κάτωθεν ἀπλήν γραμμὴν περιγράμματος και εἰς τινὰς περιπτώσεις με ἀμφοτέρως, — ὅπως δηλαδὴ και τὸ κυρίως σῶμα τοῦ ζώου και ἡ κεφαλή του — τὰς πλευρὰς κοκκιδωτάς.

Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγγείου περιβάλλει παχέα ὀριζοντία ταινία πλαισιουμένη άνωθεν και κάτωθεν ὑπὸ ζεύγους λεπτῶν παραλλήλων ταινιῶν. Έτέρα ταινία, λεπτή, περιβάλλει τὴν βᾶσιν τοῦ ἀγγείου.

‘Ο ἐπίσασκτος αὐτὸς ἑτερόστομος ἀμφορεὺς τής ομάδος αὐτῆς (Z), ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀττικὸς¹. Φέρει ἐπὶ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ σώματός του ζεύγος πολυπόδων (ένα εμπροσθεν και ἕτερον ὀπισθεν), τὰ σπειροειδῆ ἄκρα τῶν πλοκάμων τῶν ὁποίων παρατάσσονται ἀσφικτικῶς ὑπὸ τὴν διπλῆν (με τὴν τεθλασμένην γραμμὴν) ταινίαν τοῦ ἄνω περιθωρίου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ χαρακτηρίζη σημαντικὴ διαφορά μήκους τοὺς ἀνωτέρους ἀπὸ τοὺς κατωτέρους· τὰ παραπληρωματικά θέματα, ἐξ ἄλλου, περιορίζονται εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατὸν (κρεμάμενον τρίγωνον ἢ ίχθὺς εκάτέρωθεν τής κεφαλής τοῦ ζώου και μέγας ρόδαξ μεταξύ τοῦ ενός και τοῦ ἄλλου ζώου). ‘Ο ἀττικὸς αὐτὸς ἀμφορεὺς τοποθετεῖται ὑπὸ τοῦ Ἰακωβίδη² εἰς τὴν δευτέραν φάσιν τής ΥΜ III ἐποχῆς.

Έτερόστομος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 949 (Τάφος Α) (σχέδ. 8, πίν. 23γ). Συγκολλημένος εκ πλείστων τεμαχίων και ἔλλιπης κατά τινὰ μέρη τής προχοῆς, τοῦ ὤμου και τοῦ σώματος. Διατήρησις πολὺ καλή. Ὑψὸς 0.23 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.22 μ. Διάμ. βᾶσ. 0.09 μ.

Πηλὸς ἀνοικτὸς καστανός, σαρκόχρουον ἐπίχρσιμα. Διακόμησις διὰ μέλανος χρώματος. Ὀπτησις ἀνομοιομερής. Σχῆμα ὠσειδές. Λαβαὶ ταινιωταί. Στόμιον προχοῆς ἐσωτερικῶς και ἐξωτερικῶς χοανοειδές. Βᾶσις δακτυλιοειδής, ἐλαφρῶς ὑψηλή.

Έπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν ὁμόκεντροι κύκλοι πέρειξ ενός σκιαγραφημένου δίσκου ἐπὶ τοῦ μεγέθους φακῆς πλαστικοῦ κομβίου. Έπὶ τῶν λαβῶν ἀνά ἐν ζεύγος ταινιῶν χιαστί τοποθετημένων. Δακτύλιος περὶ τὸ χεῖλος τής προχοῆς ἐσωτερικῶς και ἐξωτε-

ρικῶς. Βρόχος περὶ τὴν βᾶσιν τής προχοῆς και τοῦ κεντρικοῦ στελέγους τῶν λαβῶν.

Έπὶ τοῦ ὤμου εμπροσθεν ένθεν και ένθεν τής προχοῆς, ὅπως και ὀπισθεν, καθὼς και εκάτέρωθεν τῶν λαβῶν, σειρὰ ὁμοκέντρων ἰσταμένων, διὰ σκιαγραφίας και τριπλοῦ περιγράμματος, τόξων, υπεράνω δὲ τῶν μεσοδιαστημάτων των ἄλλα, ὅμοια πρὸς τὸ πετάλοειδές, διὰ διπλοῦ περιγράμματος και σκιαγραφίας.

Υπὸ τὸν ὄμον, μεταξύ ὀριζοντίων λεπτῶν παραλλήλων ταινιῶν, ἀπλή λεπτὴ ὀριζοντίως τεθλασμένη ταινία.

Έπὶ τοῦ σώματος, εμπροσθεν και ὀπισθεν ἀνά εἰς μέγας πολύπους, ἔχων σκιαγραφημένον ρομβοειδές σῶμα, συγχέμενον πρὸς τὴν κεφαλὴν, με τὴν ἄνω και κάτω γωνίαν καταλήγουσαν εἰς ὀξύτατον κέρασ, τὸ ὁποῖον ἄνω καταλήγει ἐπὶ τῶν ὤμων μέχρι τής βάσεως τής

1. Περαιτή Β, 399 κέ.

2. Αὐτόθι 147.

προχοῆς. Ἐκατέρωθεν τοῦ κέντρου τοῦ ρόμβου τοῦτου ὑπάρχουν ἐντός δύο ἐξηρημένων δίσκων οἱ ὀρθαλοὶ ὑπὸ μορφῆν σπειρῶν. Ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ ρόμβου τοῦτου ὑπάρχουν ἀνά δύο πλοκάμοι διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, φινόμενοι ὑποθετικῶς ἐκ τῆς κορυφῆς του. Οἱ πλοκάμοι αὗτοι ἔχουν λίαν σχηματοποιημένη καμπύλην, καταλήγουν δὲ εἰς κλειστάς σπείρας ἐξ ἀπλῆς ἢ διπλῆς ἢ καὶ τριπλῆς γραμμῆς, ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ὑπὸ τὰς λαβὰς τοῦ ἀγγείου. Ἐντός τοῦ μεταξύ τῶν πλοκάμων τοῦτου χωρίου, ὡς καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν αὐτοῦ συνω-

θοῦνται ἄνευ συμμετρίας ἢ ἄλλης ἰδιαίτερας διατάξεως τὰ ἀκόλουθα θέματα : α) ἰστάμενα καὶ κρεμαμένα ὀμόκεντρα τόξα μὲ σκιαγραφημένον ἢ μὴ πυρῆνα· β) δικτυωτὰ τρίγωνα· γ) ὀμάδες ὀμοκέντρων τόξων, πολλακίς ἐπαλλήλων, ἐνθυμίζουσαι παπυροειδῆ· δ) ὀμάδες λοξῶν γραμμῶν μεταξύ τῶν ὀμοκέντρων τόξων, δημιουργοῦσαι μετ' αὐτῶν εἶδος πλέγματος.

Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγγείου φέρει λεπτήν ὀριζοντίαν ταινίαν μεταξύ δύο ἐτέρων παχειῶν, ἢ κατωτέρα τῶν ὁποίων καλύπτει καὶ τὴν βάσιν.

Ὁ ἐτερόστομος ἀμοφορεὺς τῆς ὀμάδος αὐτῆς (Ζ) καλύπτεται κατὰ μέγα μέρος τοῦ κατωτέρου τμήματος τῆς ἐπιφανείας του ὑπὸ δύο παχυτάτων ταινιῶν, ἐπὶ δὲ τοῦ ὑπολοίπου πλείστου μέρους τοῦ σώματός του ὑπάρχει ζευῆχος πολυπόδων (ἐν ζῶν ἔμπροσθεν καὶ ἕτερον ὀπισθεν) ἐπὶ πλέγματος, τὸ ὁποῖον καλύπτει τὸ βᾶθος τῆς παραστάσεως καὶ ἀποτελεῖται ἐξ ὀμάδων ἰσταμένων ἢ κρεμαμένων ἡμικυκλίων ἢ τόξων ἢ λοξῶν παραλλήλων γραμμῶν. Ἡ ὑπὸ τὸν ὄμον ὀριζοντία ζώνη μὲ τὴν λεπτήν τεθλασμένην ταινίαν δὲν ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ὑπολοίπους ναξιακοὺς ἐτεροστόμους ἀμοφορεῖς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐπεισάκτου ἀττικοῦ ὑπ' ἀριθ. 924 τῆς Νάξου καὶ ἄλλων ὁμοίων πρὸς αὐτόν, εὐρεθέντων εἰς Περσὴν τῆς Ἀττικῆς¹.

Ἐτερον ἐπίσης στοιχεῖον τὸ ὁποῖον ἐμφανίζει τὸν ἐτερόστομον τοῦτον ἀμοφορέα τῶν Ἀπλωμάτων διαφέροντα τῶν ἄλλων ναξιακῶν ἐτεροστόμων ἀμοφορέων εἶναι ἢ ἐπ' αὐτοῦ παρουσία δύο πολυπόδων, ἀντὶ ἑνός, δύο δὲ πολυπόδες ἀπαντοῦν ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἐπεισάκτου ἀττικοῦ ἐτεροστόμου ἀμοφορέως τῆς Νάξου ἀλλὰ καὶ ἄλλων εὐρεθέντων εἰς Περσὴν.

Ἡ κάλυψις τοῦ κατωτέρου ἡμίσεος τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου τοῦτου (ἀριθ. 949) τῶν Ἀπλωμάτων καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν πολυπόδων ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου ἡμίσεος τοῦ σώματος, ὡς καὶ ἡ ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοκάμων τοῦ ζώου, ὑποδεικνύουν προχωρημένην ὙΜ ΠΙΓ ἐποχῆν.

Ἡ παρουσία δύο ἀττικῶν ἀμοφορέων του ὙΜ ΠΙΓ ρυθμοῦ τῆς Ἀττικῆς εἰς τοὺς δύο τάφους τῶν Ἀπλωμάτων τῆς Νάξου δὲν προκαλεῖ ἐκπληξιν διότι καὶ ναξιακοὶ τοῦ αὐτοῦ ρυθμοῦ ἐτερόστομοι ἀμοφορεῖς ἔχουν εὐρεθῆ εἰς τάφους τῆς Περσῆς².

Κατηγορία Β

Οἱ ὀκτὼ ἐτερόστομοι ἀμοφορεῖς τῆς κατηγορίας Β διακρίνονται εἰς τὰς ὀμάδας Α, Β καὶ Γ.

1. Περσὴ Γ, πίν. 73.

2. Αὐτόθι πίν. 64, ἀριθ. 1023 καὶ 99, ἀριθ. 391.

Ὁ μᾶς Α. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει τρεῖς ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς, τοὺς ὑπ' ἀριθ. 925, 921 καὶ 929:

Ἐτερόστομος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 925 (Τάφος Β) (σχῆδ. 10α,β, πίν. 24 καὶ 35β). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἐλλιπὴς κατὰ τμήματα τῆς προχοῆς, τοῦ ὄμου καὶ τῆς κοιλίας. Διατήρησις μετρία¹. Ὑψ. 0.305 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.28 μ. Διάμ. βᾶς. 0.083 μ.

Πηλὸς σαρκόχρους μὲ ὠχροκίτρινον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανεύθρου χρώματος. Σχήμα ὠσειδές. Ὡμος ἐξημένος ἰσχυρῶς. Βάσις λεπτὴ δακτυλιοειδής. Χεῖλος προχοῆς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς χρονοειδές.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν ὁμοκέντροι κύκλοι πέριξ ἐνὸς σκιαγραφημένου δίσκου ἐπὶ τοῦ χαμηλοῦ, ἀλλὰ σχετικῶς μεγάλων διαστάσεων πλαστικοῦ κομβίου. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνὰ μία καθέτος κυματοειδὴς ταινία μεταξύ ζεύγους καθέτων ταινιῶν, ὑπ' αὐτάς δὲ ὀριζοντία, παρὰ τὴν βάσιν των, ταινία. Δακτύλιος ἐσωτερικῶς τοῦ χείλους τῆς προχοῆς, καθὼς καὶ περὶ τὴν βάσιν τῆς, ἕτερος δὲ περὶ τὴν βάσιν τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου ἔμπροσθεν μὲν, ἀριστερὰ τῆς προχοῆς, ὁμάς ἰσταμένων ὁμοκέντρων τόξων, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, δεξιὰ δὲ αὐτῆς σύνθετον ἰστάμενον τρίγωνον· ὅπισθεν, ἐξ ἄλλου, ἐν ἰστάμενον σύνθετον τρίγωνον μὲ κρεμαμένην κάλυκα ἄνωθεν ἐσωτερικῶς αὐτοῦ.

ὑπὸ τὸν ὄμον τέσσαρες ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ τρίτη παχύτερα τῶν δύο ἄλλων. ὑπ' αὐτάς δύο ὀριζόντιαι παράλληλοι ζῶναι μὲ διακόσμησιν κατὰ μετόπας. Αἱ ζῶναι αὐταὶ χωρίζονται μεταξύ των διὰ τριῶν ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μεσαία εἶναι παχύτερα τῶν δύο ἄλλων.

Ἐντὸς τῶν μετοπῶν τῆς ἀνωτέρας τῶν δύο τοῦτων διακοσμητικῶν ζωνῶν διακρίνονται τὰ ἀκόλουθα θέματα: κάτωθεν τῆς προχοῆς: ζεύγους ἡμιροδάκων εἰς σχῆμα Θ, διὰ σκιαγραφίας καὶ διπλοῦ περιγράμματος. Ἡ μετόπη αὐτὴ πλαισιούται ἑκατέρωθεν ὑπὸ καθέτων γραμ-

μῶν μὲ κάθετον στήλην κροσσῶν ἐνδιαμέσως αὐτῶν. Ἀριστερὰ δὲ καὶ δεξιὰ αὐτῆς ὑπάρχουν ἄλλαι μετόπαι, πλαισιούμεναι ἑκατέρωθεν ὁμοίως ὑπὸ ὁμάδων καθέτων γραμμῶν. Οὕτω, ἀριστερὰ τῆς: α) ζεύγους λοξῶν (πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἀριστερὰ τοποθετημένων) διαγράμμων σπειρῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ τούτου τρίτη σπείρα, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ὀριζοντίως καὶ ὑπεράνω τούτων τοποθετημένη, ἐπὶ βάθους, ἡ σκιαγραφημένου ἢ καταλαμβανομένου ὑπὸ ὁμοκέντρων τόξων ἐν εἴδει παπυροειδοῦς· β) ζεύγους ἀνωπῶν ὁμοκέντρων τόξων (ἰστάμενον καὶ κρεμαμένον) διὰ σκιαγραφίας καὶ διπλοῦ περιγράμματος· γ) διάγραμμα διπλῆ σπείρα· δ) ζεύγους ὁμοκέντρων ἀνωπῶν διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος τόξων. Δεξιὰ, ἐξ ἄλλου, τῆς ὑπὸ τὴν προχοῆν μετόπης διακρίνονται: α) καεστραμμένη, ἐκ τῆς ἀπολεπίσως τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου, μετόπη· β) πλάγιος κῶνος (τρίγωνον) ἐξ ἐπαλλήλων φολίδων μεταξύ δύο ἀντινώτων, ἐκ τριπλῆς γραμμῆς, ἀχριστροειδῶν βλαστῶν· γ) δύο συνεχόμενα πλάγια κοσμήματα, τὸ ἐν ὅμοιον πρὸς τὴν κάλυκα τοῦ συνθέτου τριγώνου τοῦ ὄμου, τὸ ἕτερον παπυροειδές, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος· δ) ὄστρεον (πίνα;) διὰ σκιαγραφίας καὶ ἀπλοῦ περιγράμματος· ε) ζεύγους ἀνωπῶν ἐξηρημένων τόξων (ἰστάμενον καὶ κρεμαμένον)· στ) πλάγιος κῶνος, σκιαγραφημένος, μεταξύ δύο ἀντινώτων πλαγίων καὶ ἐκ τριπλῆς γραμμῆς ἀχριστροειδῶν βλαστῶν.

Ὁ χώρος, ἐξ ἄλλου, ἐντὸς τῶν μετοπῶν, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται διὰ τεσσάρων ὁμάδων παραλλήλων καθέτων γραμμῶν, εἰς τὴν κατωτέραν διακοσμητικὴν ζώνην, παραμένει κενός. Αἱ ἐλεύθεραι αὐταὶ μετόπαι ἔχουν διατεθῆ ἀνὰ μία ὑπὸ ἐκάστην λαβήν, τρίτη ὑπὸ τὴν προχοῆν καὶ τετάρτη ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτως, ὅπισθεν ἀκριβῶς.

1. ΠΑΕ 1959, πίν. 157στ.

Τὸ ὑπόλοιπον σῶμα καλύπτεται ὑπὸ παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν, λεπτῶν καὶ πλατειῶν ἐναλλάξ, παχυτάτῃ δὲ ταινία περιβάλλει τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγγείου, περιλαμβάνομένης καὶ τῆς βάσεώς του.

Ἐτερόστομος ἀμορφεὺς ὑπ' ἀριθ. 921 (Τάφος Β) (σχέδ. 11, πίν. 25 καὶ 34γ). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἐλλιπὴς κατὰ τμήματα τῆς κοιλίας. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.29 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.26 μ. Διάμ. βάσ. 0.091 μ.

Πηλὸς ὑπέρουθος μὲ ἀνοικτότερον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανεύθρου ἐξιτήλου χρώματος ἀπολεπιζομένου. Σχήμα ὠσειδῆς. Βάσις λεπτή δακτυλοειδῆς. Λαβαὶ ταινιωταί. Χεῖλος προχοῆς ἐλαφρῶς ταινιωτὸν ἐξωτερικῶς καὶ χανοειδῆς ἐσωτερικῶς. Ὄμιος ἐξηρμένος ἐλαφρῶς.

Ἐπὶ τοῦ κοίλου δίσκου τῶν λαβῶν τρεῖς ὁμόκεντροι κύκλοι περίξ ἐνὸς συμπαροῦς πυρήνος ἐπὶ τοῦ πλαστικοῦ κομβίου. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνὰ ἓν ζεύγος καθέτων ταινιῶν. Δακτύλιος περὶ τὸ χεῖλος τῆς προχοῆς ἐξωτερικῶς καὶ δύο ἕτεροι, εἷς περὶ τὴν βᾶσιν τῆς καὶ ἕτερος περὶ τὴν βᾶσιν τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου, ἔμπροσθεν μὲν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνὰ μία ὁμάς ἰσταμένων ὁμοκέντρων συνθέτων τόξων, ὀπισθεν δὲ δύο ἀντίνοτοι διάγραμμοι σπείρα. Παρ' ἐκάστην τῶν σπειρῶν αὐτῶν μικροτέρα, διάγραμμα, συνεχῆς σπείρα καὶ μεταξύ αὐτῶν ἄνθος λωτοῦ.

Ἐπὶ τῶν ὄμων παράλληλοι ὀριζόντιαι ταινίαι καὶ μεταξύ των λεπτὴ ζώνη διάγραμματος. Ἀκολουθεῖ ὀριζοντία ζώνη διακοσμητικῆ, εἰς τὴν ὅποιαν διακρίνονται τὰ ἀκόλουθα θέματα: ὁμάδες ὁμοκέντρων τόξων καὶ, κατὰ διαστήματα, ὁμάδες λοξῶν ἢ καθέτων παραλλήλων γραμμῶν ἢ κυματοειδῶν ταινιῶν, ἅπαξ δὲ καὶ σπείρα μεταξύ λοξῶν καὶ καθέτων κυματοειδῶν ταινιῶν. Ἡ ὀριζοντία αὐτῇ διακοσμητικῇ ζώνῃ εἶναι κατεστραμμένη μερικῶς.

Ἐπὶ τῆς μεγίστης διαμέτρου τῆς κοιλίας, μεταξύ ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν, ἐτέ-

ρα διακοσμητικῇ ζώνῃ μετὰ συνεχῶν ἰσταμένων κροσσῶν μὲ πλήρη πυρῆνα.

Λεπτὰ καὶ παχεῖαι ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι καλύπτουν τὸ ὑπόλοιπον, κατώτερον μέρος, τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου.

Ἐτερόστομος ἀμορφεὺς ὑπ' ἀριθ. 929 (Τάφος Β) (πίν. 26 καὶ 27). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἐλλιπὴς κατὰ τὴν βᾶσιν καὶ τμήματα τῆς κοιλίας. Ἐπιφάνεια ἐνίοτε κατεστραμμένη. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.31 μ. Μεγ. διάμ. 0.21 μ. Διάμ. βάσ. 0.093 μ.

Πηλὸς σαρκόχρους μετὰ ὑπερύθρου ἐπιχρίσματος, πολλαχοῦ ἀπολεπισθέντος. Διακόσμησις διὰ καστανεύθρου ἐξιτήλου χρώματος. Σχήμα ὠσειδῆς. Ὄμιος ἐξηρμένος. Βάσις λεπτή δακτυλοειδῆς. Λαβαὶ ταινιωταί. Χεῖλος ἐντόνως χανοειδῆς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς.

Ἐπὶ τοῦ σχεδὸν ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν ὁμόκεντροι κύκλοι περίξ σκιαγραφημένου πυρήνος ἐπὶ τοῦ ἐλαχίστων διαστάσεων πλαστικοῦ κομβίου. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνὰ μία καθέτος κυματοειδῆς ταινία μεταξύ ζεύγους καθέτων ταινιῶν. Ὄριζοντία ταινία κατὰ τὴν βᾶσιν ἀμφοτέρων τῶν λαβῶν. Δακτύλιος περὶ τὴν βᾶσιν καὶ τὸ χεῖλος τῆς προχοῆς, καθὼς καὶ περὶ τὴν βᾶσιν τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου ἔμπροσθεν μὲν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνὰ ἓν σύνθετον τρίγωνον, ὀπισθεν δὲ πεντάπλευρον (ἐσωτερικῶς τοῦτο εἶναι σύνθετον ἐκ δύο πλαγίων ἀνωπῶν πυροειδῶν, ἔχοντων ἀτροφικὸν μίσχον), μὲ γραμμὴν περιγράμματος καταλήγουσαν εἰς δύο ἀντινώτους σπείρας (ἧτοι ἀνὰ μίαν ἔθνην καὶ ἔθνην ἐκάστης τῶν δύο γωνιῶν τῶν σχεδὸν ὀρθίων πλευρῶν του).

Ἐπὶ τῶν ὄμων τρεῖς ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι. Ἐπονται δύο διακοσμητικαὶ ζῶναι, χωριζόμεναι μεταξύ των διὰ μιᾶς ὀριζοντίας ταινίας καὶ μιᾶς λεπτῆς ζώνης μετὰ κροσσῶν, εἰς τοιοῦτον τρόπον διατεθειμένον ὥστε νὰ σχηματίζουσι ἐνίοτε τεθλασμένην γραμμὴν.

Τὰ θέματα τῆς ἀνωτέρας τῶν διακοσμητικῶν τούτων ζωνῶν χωρίζονται δι' ὁμάδων ἐκ τριῶν

ἡ περισσότερων καθέτων γραμμῶν εἰς μετόπας, ἐντὸς τῶν ὁποίων διακρίνονται τὰ ἀκόλουθα θέματα: κάτωθεν τῆς προχοῆς: διάγραμμα ρομβοειδὲς θέμα με φύλλοειδῆ σκιαγραφημένον κεντρικὸν πυρῆνα μεταξύ δύο παπυροειδῶν, φυομένων ἐκ τῶν πλευρῶν του, ἐχόντων συμπαγῆ πυρῆνα ἐπίσης: ἑκατέρωθεν τῆς μετόπης αὐτῆς, ἄλλαι μετόπαι ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά: α) τρεῖς ὁμάδες ὁμακέντρων τόξων σχηματίζουσαι πλάγιον παπυροειδές: β) πλάγιον ἀνθεμοειδὲς θέμα — παραλλαγή τοῦ τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τοῦ ὄμου τοῦ ὑπ' ἀριθ. 925 ἑτεροστόμου ἀμφορέως —, ἐν συνδυασμῶ πρὸς ζεύγος ἀντινῶτων σπειρῶν μιμουμένων κλάδους φοινικοειδοῦς: γ) τὸ αὐτὸ θέμα καὶ ἀπλουστερά μορφή τοῦ ὑπὸ τὴν προχοῆν ρομβοειδοῦς: δ) πλάγιος κῶνος ἐξ ἐπαλλήλων φυλίδων με ζεύγος ἀντινῶτων ἀγκιστροειδῶν βλαστημάτων ἐπὶ τῆς κορυφῆς.

Τὰ θέματα τῆς κατωτέρας ζώνης περι-

ρίζονται ἔμπροσθεν κυρίως, ἦτοι ἑκατέρωθεν τῆς κάτωθεν τῆς προχοῆς κεντρικῆς μετόπης τῆς ἀνωτέρας ζώνης, καὶ ὀλίγον ἀριστερά. Τὰ θέματα αὐτὰ ἀποτελοῦνται ἐκ ζεύγους διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος ρόμβου με ἀνά ἐν πλάγιον ἀνθεμοειδὲς θέμα φυόμενον ἑκατέρωθεν αὐτοῦ — παραλλαγή τοῦ κεντρικοῦ θέματος τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς τοῦ ὄμου τοῦ ὑπ' ἀριθ. 925 ἑτεροστόμου ἀμφορέως —, ἐν συνδυασμῶ πρὸς παπυροειδὲς καὶ ζεύγος ἀντινῶτων σπειροειδῶν βλαστῶν μιμουμένων φοινικοειδές. Ἐκατέρωθεν τῆς κεντρικῆς αὐτῆς μετόπης ὑπάρχουν κεναὶ μετόπαι δημιουργούμεναι μεταξύ ὁμάδων καθέτων γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι φέρουν ἐνδιαμέσως καὶ στήλας κροσσῶν.

Τὸ ὑπόλοιπον σῶμα τοῦ ἀγγείου καλύπτεται ὑπὸ ζεύγους ὀριζοντίων παραλλήλων παχυνάτων ταινιῶν, χωριζομένων μεταξύ των διὰ τριῶν ὁμοίων λεπτοτέρων ταινιῶν.

Οἱ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς τῆς ὁμάδος αὐτῆς (Α) παρουσιάζουν ὑπὸ τὸν ὄμον δύο παραλλήλους ὀριζοντίας διακοσμητικὰς ζώνας, αἱ ὁποῖαι, χωριζόμεναι μεταξύ των διὰ παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν, καταλαμβάνουν τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου ἢ καὶ περισσότερο, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα τούτου καλύπτεται ὑπὸ παχυνάτων ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν, ἐνίοτε ἐναλλασσομένων μετ' ἄλλων, λεπτῶν. Κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς διακοσμῆσεως τῶν ζωνῶν αὐτῶν εἶναι ὁ κατὰ μετόπας διαχωρισμὸς τῶν θεμάτων των δι' ὁμάδων ἐκ λεπτῶν καθέτων γραμμῶν, ἐπὶ πλεόν δὲ καὶ ἡ πλαγία τοποθέτησις τοῦ κυρίου ἄξονος ὀρισμένων ἐκ τῶν θεμάτων τούτων, ὅπως περίπου καὶ ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τῆς μετὰ πολυπόδος ὁμάδος Δ τῆς κατηγορίας Α τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων. Ἐνίοτε αἱ μετόπαι τῶν ζωνῶν τούτων μένουσι κεναὶ καὶ κατὰ διαστήματα ὑπάρχουν ἀπλῶς ὁμάδες λεπτῶν καθέτων γραμμῶν. Ἄλλοτε ἑκατέρωθεν τῶν γραμμῶν τούτων τοποθετεῖται καὶ ἀνά μία σπεῖρα μετὰ πλαγίαν κατεύθυνσιν, τὸ δὲ σύνολον ἐνθυμίζει φυτὸν με σύνθετον κεντρικὸν στέλεχος καὶ ζεύγος πλαγίων σπειροειδῶν ἀντινῶτων βλαστῶν, ἀποτελεῖ δὲ τοιοῦτοτρόπως αὐτοτελὲς θέμα ἐλευθέρας μετόπης. Ἄλλοτε, ἐξ ἄλλου, ἐντὸς τῆς ὀριζοντίας ζώνης ὑπάρχει, ἀντὶ συνεχομένων ἢ μὴ μετοπῶν, λεπτὸν συνεχὲς γραμμικὸν θέμα. Ἡ ζώνη ὅμως αὐτή, λόγῳ τοῦ μικροῦ πλάτους της, εἶναι δευτερευούσης σημασίας προφανῶς.

Ὁ μ ἄ ς Β. Ἡ ὁμάς αὐτῆ περιλαμβάνει τρεῖς ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς, τοὺς ὑπ' ἀριθ. 917, 942, καὶ 935:

Σχέδ. 5. 'Ἐτερόστομος ἀμφορεύς ὑπ' ἀριθ. 948.

Σχέδ. 6. 'Ἐτερόστομος ἀμφορεύς ὑπ' ἀριθ. 975.

Σχέδ. 7. 'Ἐτερόστομος ἀμφορεύς ὑπ' ἀριθ. 948.

Ἐτερόστομος ἀμοφορὸς ὑπὲρ ἀριθ. 917 (Τάφος Β) (σχέδ. 12, πίν. 28). Συγκολλημένος ἐκ πλείστον τεμαχίων καὶ ἑλλιπῆς κατὰ τμήματα τοῦ ὄμου, τῆς κοιλίας, τοῦ δίσκου τῶν λαβῶν καὶ τοῦ χεῖλους τῆς προχοῆς. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.265 μ. Μεγ. διάμ. 0.26 μ. Διάμ. βάσ. 0.092 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος, ἐπίχρισμα ὑποκίτρινον. Διακόσμησις διὰ μέλανος, ἐνιαχοῦ λίαν ἐξιτήλου χρώματος. Σχῆμα ὠσειδές. Βάσις λεπτή δακτυλοειδής. Λαβαὶ ταινιωταί. Χεῖλος προχοῆς ἐξωτερικῶς λεπτόν δακτυλοειδές, ἐσωτερικῶς χονδροειδές.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν ὁμόκεντροι κύκλοι συνεχιζόμενοι καὶ ἐπὶ τοῦ μικροῦ πλαστικοῦ κομβίου εἰς τὸ κέντρον του. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνὰ μία κάθετος κυματοειδῆς ταινία μεταξὺ ζεύγους καθέτων ταινιῶν. Βρόχος πέραξ τῆς βάσεως τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν. Δακτύλιος πέραξ τοῦ χεῖλους τῆς προχοῆς καὶ τοῦ μέσου ὕψους αὐτῆς.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου ἔμπροσθεν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνὰ μία ὁμάς συνθέτων ὁμοκέντρων τόξων, ὅπισθεν δὲ ὁμάς συνθέτων ὁμοκέντρων ἡμικυκλίων, πεταλοσχήμων, καταλήγουσα εἰς σπειροειδῆ θέμα ἔσθην καὶ ἔσθην αὐτῆς. Κάτωθεν τοῦ ὄμου λεπταὶ ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι, μεταξὺ τῶν ὁποίων παχεῖα ταινία δημιουργεῖ ἐξηρημέναις ὀριζοντίας παραλλήλους ταινίας.

Ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τῆς κοιλίας, ὑπὸ τὸν ὄμον, ὀριζοντία διακοσμητικὴ ζώνη φέρει εἰς μετόπισ διάφορα ἀνεξάρτητα θέματα, ἄνευ συμμετρίας ἢ ἀντιθετικῆς διατάξεως. Διακρίνονται: α) ἀπλαῖ σπείραι μὲ κύκλον ἐκ κοκκίδων ἐσωτερικῶς (ἀντὶ ὀφθαλμοῦ), δεξιὰ δὲ αὐτῶν ὁμάς ὁμοκέντρων πλαγίων ἡμικυκλίων μὲ σκιαγραφημένον πυρῆνα· β) τρεῖς ἰχθύες πρὸς τὰ δεξιὰ· γ) διάφορα ὄστρα (·) ἀνὰ δύο, καθέτως, εἰς δύο στήλας (δίκηνη ὁμοκέντρων τόξων)· δ) ἄψιδοειδῆ θέμα ἑκατέρωθεν ζατριοειδοῦς μετόπισ (μὲ κοκκίδας ἐντὸς τῶν ἐξηρημένων τῆς τετραγώνων), παισιουμένης ἔσθην καὶ ἔσθην ὑπὸ καθέτων γραμμῶν· ε) κάθετα δίλοβα ὄστρα (·) εἰς τρεῖς στήλας (βλ. ἀμέσως

ἀνωτέρω)· στ) κόσμημα προερχόμενον ἐκ τοῦ ἄψιδοειδοῦς θέματος, λίαν ἐξιτήλον ὅμως· ζ) δύο ζεύγη, ἕκαστον ἐκ δύο ὁμάδων ἀνωτῶν, μὲ συμπαγῆ πυρῆνα, ἡμικυκλίων εἰς στήλας· η) συνδυασμὸς σπείρας καὶ ἱεροῦ κισσοῦ.

Ἐτερόστομος ἀμοφορὸς ὑπὲρ ἀριθ. 942 (Τάφος Α) (πίν. 29 καὶ 34α). Συγκολλημένος ἐκ πλείστον τεμαχίων καὶ ἑλλιπῆς κατὰ μέγα μέρος τοῦ χεῖλους τῆς προχοῆς καὶ τινα τμήματα τῆς κοιλίας. Διατήρησις καλή. Ὑψ. 0.26 μ. Μεγ. διάμ. 0.26 μ. Διάμ. βάσ. 0.09 μ.

Πηλὸς σαρκόχρους, πρὸς τὸ ροδόχρουν, μὲ ὅμιον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανεύθρου, ἐνίοτε ἀραιῶ καὶ ἐξιτήλου χρώματος. Σχῆμα ὠσειδές. Ὄμος σχεδὸν ἐπίπεδος. Λαβαὶ ταινιωταί. Χεῖλος χονδροειδῆς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Βάσις λεπτή, δακτυλοειδής.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, μᾶλλον ἐλαφρώς κολίου, δίσκου τῶν λαβῶν τρεῖς ὁμόκεντροι κύκλοι πέραξ ἐνὸς ῥόδακος, ὁ ὁποῖος ἔχει πέταλα ἐκ διπλῆς γραμμῆς, φυόμενα ἀκτινοειδῶς ἐκ τοῦ, δίκηνη φακῆς, πλαστικοῦ κομβίου εἰς τὸ κέντρον του. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνὰ μία κάθετος κυματοειδῆς ταινία, δακτύλιος δὲ πέραξ τοῦ χεῖλους τῆς προχοῆς. Βρόχος περὶ τὴν βᾶσιν τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου, ἔμπροσθεν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνὰ ἓν μέγα ἰστάμενον σύνθετον τρίγωνον, ἀριστερὰ δικτυωτόν, δεξιὰ δὲ μὲ ὁμάδας ὁμοκέντρων τόξων ὅπισθεν, ἐξ ἄλλου, δύο μεγάλα ὠσαύτως ἰστάμενα σύνθετα τρίγωνα, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ: ὁμάς ἰσταμένων ὁμοκέντρων ἡμικυκλίων, ἰχθύς ἀναδυόμενος πρὸς τὰ δεξιὰ, πέταλον ἄνθους (ἢ φύλλον ἢ βρόχος) ἐκ διπλῆς γραμμῆς, λοξῶς πρὸς τὰ ἀριστερὰ.

Ὑπὸ τὸν ὄμον δύο διακοσμητικαὶ ὀριζόντιαι ζῶναι, ἡ μία μετὰ συνεχοῦς θέματος, ἡ ἕτερα μετὰ μετοπῶν, πλαισιούμεναι ἄνωθεν καὶ κάτωθεν καὶ ἐνδιαμέσως ὑπὸ ἐνὸς ζεύγους λεπτῶν παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν ἀντιστοίχως. Ἐκ τῶν δύο τούτων ζῶνῶν ἡ μὲν ἀνωτέρα φέρει ὀριζοντίας τοποθετημέναις ἰχθυάκανθαν, ἡ δὲ κατωτέρα μετόπισ, ἀποτελουμένης ἐναλλάξ: α) ἐκ καθέτων παραλλήλων γραμμῶν

μῶν, μετὰ ἢ ἄνευ στήλης τεθλασμένης γραμμῆς β) ἐκ ζεύγους ὁμάδων ἀνωπῶν (μίαν ἰσταμένων καὶ μίαν κρεμαμένων) ὀμοκέντρων τῶζων, ἐπὶ σκιαγραφημένου βάθους, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζεται πλαγίως τὸ θέμα τῆς «κελυδύρας».

Περὶ τὴν κοιλίαν τοῦ ἀγγείου ζεύγος παχυτάτων ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν, ἑτέρα δὲ λεπτή ὀριζοντία ταινία περὶ τὴν βᾶσιν του.

Ἐτεροστόμος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 935 (Τάφος Α) (πίν. 30 καὶ 31α). Συγκολλημένος ἐκ πλείστον τεμαχιῶν, ἔλλιπής κατὰ ὀλίγα τμήματα τοῦ σώματος καὶ τῶν ὤμων καὶ ἐλαφρῶς ἀποκεκρουμένος κατὰ τὸ χεῖλος τῆς προχοῆς καὶ τὴν μίαν τῶν λαβῶν. Διατήρησις καλή. Ὑψ. 0.265 μ. Μεγ. διάμ. 0.235 μ. Διάμ. βᾶσ. 0.085 μ.

Πηλὸς σαρκόχρους. Ἐπίχρισμα ὑποκίτρινον. Διακόσμησις διὰ καστανοῦ, ἐνίοτε ἀραιοῦ καὶ ἐξιτήλου χρώματος. Σχήμα ὠσειδές. Ὄμος σχεδὸν ἐπίπεδος. Βᾶσις λεπτή, δακτυλοειδής. Χεῖλος προχοῆς ἐξωτερικῶς δακτυλοειδής, ἐσωτερικῶς χροανοειδές. Λαβαὶ ταινιωταί.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν ὁμό-

Οἱ ἑτεροστόμοι ἀμφορεῖς τῆς ὁμάδος αὐτῆς (B) ὑπὸ μὲν τὸν ὤμον, ἤτοι ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου μέρους τοῦ σώματός των, φέρουν ὀριζοντίαν διακοσμητικὴν ζώνην ἔχουσαν εἴτε διάφορα θέματα, διατεταγμένα κατὰ μετόπας καὶ πλαισιούμενα ἐκατέρωθεν διὰ λεπτῶν καθέτων γραμμῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ μὲ πλαγίως τοποθετημένον τὸν κύριον ἄξονά των (ὅπως καὶ εἰς τὴν ὁμάδα Α), εἴτε συνεχῆς θέμα, σχετικῶς λεπτόν.

Ὅ μ ἄ ς Γ. Ἡ ὁμάς αὐτῆ περιλαμβάνει δύο ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς, τοὺς ὑπ' ἀριθ. 924 καὶ 2058:

Ἐτεροστόμος ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 924 (Τάφος Α) (πίν. 31β καὶ 32). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχιῶν, ἔλλιπής κατὰ τὸ μέρος τῆς προχοῆς καὶ τῆς μίᾳς λαβῆς, καθὼς καὶ εἰς πολλὰ μέρη τοῦ σώματος. Διατήρησις καλή. Ὑψ. 0.21 μ. Διάμ. βᾶσ. 0.75 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος μὲ ὑποκίτρινον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, ἐνιαχοῦ ἐξιτήλου χρώματος. Ἀνωμαλία

κεντροὶ κύκλοι μὲ συμπαγῆ πυρῆνα ἐπὶ τοῦ μικροῦ μεγέθους πλαστικοῦ κομβίου. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνὰ μία κἀθετος κυματοειδὴς ταινία μεταξὺ δύο καθέτων παραλλήλων ταινιῶν. Βρόχος περὶ τὴν βᾶσιν τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τῶν ὤμων, ἔνθα καὶ περιορίζεται ἡ κυρία διακόσμησις, ἔμπροσθεν μὲν καὶ ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνὰ ἓν ἰστάμενον σύνθετον τρίγωνον μὲ βλάστημα ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ὀπισθεν δὲ δύο ζεύγη ὁμάδων ὀμοκέντρων ἡμικυκλίω μὲ σκιαγραφημένον πυρῆνα καὶ κοκκιδωτὴν περίμετρον ἔχοντα λεπτόν βλαστὸν φερόμενον εἰς τὸ μέσον των, σχήματος Ψ.

Ὑπὸ τὸν ὤμον τρεῖς παράλληλοι λεπταὶ ὀριζόντιαι ταινίαι, ἑτέρα ὁμοία ἀλλὰ παχεῖα καὶ ἄλλη λίαν λεπτή, φέρουσα σειρὰν κρεμαμένων κροσσῶν κάτωθεν τῆς, μὲ κοκκίδα εἰς τὸ μέσον μίᾳς ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου τέσσαρες παχεῖαι ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι, πλαισιούμεναι ὑπὸ λεπτοτέρας, ὁμοίας, ἀνωθεν καὶ κάτωθεν αὐτῶν. Περὶ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀγγείου ἑτέρα ταινία καλύπτουσα καὶ μέρος τοῦ ἀγγείου.

ὀπτήσεως. Σχήμα ὠσειδές ἐλαφρῶς πεπιεσμένον, πρὸς τὸ σφαιρικόν. Ὄμος ἐξηρμένος. Λαβαὶ ταινιωταί. Χεῖλος προχοῆς χροανοειδές ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Βᾶσις λεπτή, δισκοειδής.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν ὁμόκεντροι κύκλοι μὲ συμπαγῆ πυρῆνα ἐπὶ τοῦ, δίχην φακῆς, μικροῦ πλαστικοῦ κομβίου. Περὶ τὸ μέσον καὶ τὴν βᾶσιν τῆς προχοῆς δακτύλιος.

Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνά μία κάθετος κυματοειδῆς ταινία, φουμένη ἐκ τῆς ἀνωτέρας τριῶν ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὤμου ἔμπροσθεν μὲν καὶ ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνά μία ὁμάς ὁμοκέντρων ἰσταμένων τόξων μὲ πλήρη πυρῆνα, ὅπισθεν δὲ ζεύγος ἀντινῶτων διαγράμμων κλάδων, ἀποληγόντων εἰς ἀγκιστρον μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἀνεστραμμένη κάλυξ λωτοῦ ἀποτελούμενη ἐκ δύο ἠνωμένων ἡμιπετάλων, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος. Κάτωθεν τοῦ ὤμου τρεῖς παράλληλοι ὀριζόντιοι ταινία.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας δύο ὀριζόντιοι διακοσμητικαὶ ζῶναι, πλαισιούμεναι ἄνωθεν καὶ κάτωθεν καὶ ἐνδιαμέσως ὑπὸ παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν: ἄνωθεν μὲν ὑπὸ τριῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον ἰσοπαχῶν, ἐνδιαμέσως ὑπὸ παχύτερας, κάτωθεν δὲ ὑπὸ λεπτῆς καὶ ἀκολούθως παχυτάτης ταινίας. Ἐκ τῶν δύο διακοσμητικῶν ζῶνῶν ἡ ἀνωτέρα παρουσιάζει τρία ὅμοια θέματα, ἥτοι ζεύγος ἀντινῶτων διαγράμμων κλάδων ἀγκιστροειδῶν, ἐχόντων μεταξὺ των ἀνεστραμμένη κάλυκα (λωτοῦ;), διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ἀποτελουμένη ἐκ δύο ἡμιπετάλων, ἠνωμένων μεταξὺ των διὰ καθέτων παραλλήλων γραμμῶν, μὲ ἐνδιάμεσον λεπτὴν στήλην ἐκ κυματοειδοῦς γραμμῆς. Ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν λαβὴν ἐμβόλιμον θέμα ἐκ δύο ὀριζοντίων κυματοειδῶν ταινιῶν, ἠνωμένων κατὰ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον των. Ἡ κατωτέρα διακοσμητικὴ ζώνη παρουσιάζει πέντε ζεύγη ἀντινῶτων κλάδων, ἀποληγόντων ὁμοίως εἰς ἀγκιστρον — ἐκ διπλῆς γραμμῆς καὶ ἓξ διαγράμμων —, καθὼς καὶ ἕτερον ζεύγος ὁμοίων κλάδων, ἔχον εἰς τὸ μέσον ὁμάδα ὁμοκέντρων ἡμικυκλίων μὲ συμπαγῆ πυρῆνα.

Περὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγγείου λεπτὰ ὀριζόντιοι παράλληλοι ταινία, παχεῖα δὲ

ὁμοία ταινία κάτωθεν αὐτῶν καλύπτει καὶ τὴν βᾶσιν τοῦ ἀγγείου.

Ἐτεροστόμος ἀμφορεὺς ὕπ' ἀριθ. 2058 (Τάφος Α) (πίν. 34δ). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων, ἐλλιπὴς κατὰ μέγα μέρος τοῦ σώματος. Διατήρησις καλή. Ὑψ. 0.14 μ. Μεγ. διάμ. 0.15 μ. Διάμ. βάσ. 0.048 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος. Ἐπιχρῖσμα ὁμοίου χρώματος πρὸς τὸ σαρκόχρουν. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, ἐνίοτε ἀραιοῦ καὶ ἐξιτήλου χρώματος. Σῶμα ὡσειδὲς πεπεσμένον, πρὸς τὸ σφαιρικόν - ἀμφικωνικόν. Λαβαὶ κυλινδρικά. Χεῖλος χροανοειδὲς. Βάσις δακτυλοειδῆς.

Ἐπὶ τοῦ κοίλου δίσκου τῶν λαβῶν σκιαγραφημένος δίσκος μὲ ἐξηρημένην ὀριζοντίαν διάμετρον. Δακτύλιος περὶ τὸ χεῖλος τῆς προχοῆς ἐσωτερικῶς καὶ ὀλίγον ἐξωτερικῶς. Βρόχος περὶ τὴν βᾶσιν τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν. Στήλη ἐξ ὀριζοντίων λεπτῶν παραλλήλων ταινιῶν ἐφ' ἐκάστης λαβῆς.

Ἐπὶ τοῦ ὤμου ἔμπροσθεν μὲν καὶ ἔθεν καὶ ἔθεν τῆς προχοῆς ἀνά μία ὁμάς ἰσταμένων ὁμοκέντρων τόξων μὲ συμπαγῆ πυρῆνα καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς φουνοειδῆς, ἀποτελουμένων ἐκ δύο ὁμάδων ἀντινῶτων ὁμοκέντρων κλάδων.

Ὑπὸ τὸν ὤμον τρεῖς ὀριζόντιοι παράλληλοι ταινία. Ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τῆς κοιλίας διακοσμητικὴ ζώνη ἔχουσα ἔμπροσθεν ζεύγος κρεμαμένον πλοκάμιον, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ὅπισθεν δὲ τὸ αὐτὸ θέμα, μὲ κεντρικὸν ὄμοιον, δίκην φυτοῦ, στελέχους. Ὑπὸ τὴν ζώνην αὐτὴν ζεύγος λεπτῶν παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν.

Ἐπὶ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ ἀγγείου ὀριζοντία ταινία.

Ἐκ τῶν δύο ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῆς ὁμάδος αὐτῆς (Γ) ὁ εἰς (ὑπ' ἀριθ. 924) φέρει κατὰ τὸ ἄνω ἡμισυ τοῦ σώματός του ζεύγος ὀριζοντίων διακοσμητικῶν ζῶνῶν, ἡ διευθέτησις τῶν θεμάτων τῶν ὁποίων εἶναι κατ' ἐλευθερίας μετόπας, δὲν μεσολαβοῦν δηλαδὴ μεταξὺ των λεπτὰ κάθετοι γραμμαὶ ὡς πλαίσια, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παρατηρεῖται ἤδη καὶ ἐπὶ τῆς κατωτέρας ζώνης τοῦ ἐνός (ὑπ' ἀριθ. 925) τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῆς ὁμάδος Α, ὅπου αἱ ὁμάδες τῶν καθέτων γραμμῶν μετατρέπον-

ται εἰς κεντρικὰ στελέχη ἐλευθέρων θεμάτων, οὕτως εἰπεῖν, ἐλευθέρων μετοπῶν δηλαδή. Ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 924 ὅμως ἑτεροστόμου ἀμφορέως τῆς ομάδος Γ ἡ ὁμάς καθέτων γραμμῶν ἢ ἐλλείπει παντελῶς ἢ ἔχει ἀντικατασταθῆ ὑπὸ ομάδος ὁμοκέντρων ἡμικυκλίων ἢ ὑπὸ ἀνεστραμμένης κάλυκος λωτοῦ. Ὁ δεύτερος, ἐξ ἄλλου, ἑτερόστομος ἀμφορέως τῆς ομάδος Γ (ὑπ' ἀριθ. 2058) φέρει μίαν μόνον ὀριζοντίαν διακοσμητικὴν ζώνην ἀποτελουμένην μάλιστα ἐκ δύο ἐλευθέρων μετοπῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία παρουσιάζει ζευγὸς ἀνωπῶν ἰσταμένων πλοκαμοειδῶν ἐνουμένων κατὰ τὴν βάσιν των διὰ κεντρικοῦ στελέχους, ἡ δὲ ἑτέρα ζευγὸς ἀνωπῶν κρεμαμένων πλοκαμοειδῶν.

Τὸ σχῆμα τῶν ἀμφορέων τῆς κατηγορίας Β: Οἱ ἀμφορεῖς ἀριθ. 925, 921, 929, 917, 942 καὶ 935 ὁμοιάζουν πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 176 ἀγγεῖον τοῦ Furumark¹ τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται εἰς τὴν πρῶμον φάσιν τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς. Ἡ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 925 ἀμφορέως ὅμως συνύπαρξις βαθέων καὶ ἀβαθῶν ὁμοκέντρων τόξων (ἡμικυκλίων) ὑποδηλοῖ ποιὰν τινα χρονικὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐποχῆς αὐτῆς. Ὁ ἀμφορέως ἀριθ. 2058 ὁμοιάζει πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 177 ἀγγεῖον τοῦ Furumark², τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται εἰς προχωρημένην φάσιν τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν τοιαύτην δὲ τοποθέτησιν συνηγοροῦν ἐν μέρει καὶ τὰ ἀβαθῆ ὁμοκέντρα τόξα τῆς διακοσμησεως του. Ἐξ ἄλλου, ὁ ἀμφορέως ἀριθ. 924 εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ὑπ' ἀριθ. 176 καὶ 177 ἀγγείων τοῦ Furumark³ καὶ εἶναι, ὡς ἐκ τούτου, δυνατόν νὰ τοποθετηθῆ περὶ τὰ μέσα τῆς αὐτῆς, ΥΜ ΠΙΓ, ἐποχῆς, καίτοι τὰ ὁμοκέντρα τόξα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζει, διατηροῦν τὸ βαθὺ σχῆμα των. Ὅμως ἡ παρουσία τῶν δύο κυματοειδῶν γραμμῶν ἐντὸς τῆς ἀνωτέρας τῶν δύο διακοσμητικῶν ὀριζοντίων ζωνῶν τοῦ σώματός του ὑποδηλοῖ ἐπίδρασιν τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Σιτοβολῶνος, ὁ ὁποῖος δὲν ὑφίσταται κατὰ τὴν ἀρχομένην ΥΜ ΠΙΓ ἐποχὴν. Ἐκ πάντων τούτων τὸ ἀγγεῖον τοῦτο πρέπει νὰ τοποθετηθῆ περὶ τὰ μέσα τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς. Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς εἶναι ἐξ ἄλλου πιθανῶς καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 921 ἑτερόστομος ἀμφορέως.

Εἰς τὴν τελευταίαν, ἤτοι τὴν Γ, ομάδα τῆς αὐτῆς (Β) κατηγορίας, εἶναι δυνατόν, ἐξ ἄλλου, νὰ ἐνταχθῆ καὶ τρίτος ἀμφορίσκος, τοῦ ὁποῖου τὸ σχῆμα εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς⁴, καὶ ὅμοιον σύνθετον καὶ μὲ κάθετα τοιχώματα ἀγγεῖον ὑπ' ἀριθ. 926 (σ. 35):

Τρίτος ἀμφορίσκος ἀπ' ἀριθ. 974 (Τάφος Β) (πίν. 35). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἑλλιπὴς κατὰ τμήματα τοῦ χειλούς καὶ τῆς κοιλίας. Διατήρησις καλή. Ὑψ.

0.155 μ. Μεγ. διάμ. 0.16 μ. Διάμ. βάσ. 0.053 μ.

Πηλὸς ὑπέρυθρος, μὲ ὅμοιον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις δι' εὐθροῦ χρώματος. Σχῆμα πλησιάζον τὸ ἐλλειψοειδές, πρὸς τὸ ἀμφικυκλικόν.

1. Analysis, εἰκ. 6.

2. Αὐτόθι.

3. Αὐτόθι.

4. Αὐτόθι εἰκ. 9, ἀριθ. 59.

Λαμίδος δίκην χείλους χροανοειδούς. Βάσις λεπτή, δισκοειδής, ελαφρώς κοίλη έσωτερικώς. Ταινία καλύπτουσα τὸ χεῖλος έσωτερικώς και έξωτερικώς, πλὴν τῆς έξηρημένης άκμῆς του, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχει σειρά κοκκίδων. Ταινία και ἐπὶ τῶν τριῶν λαβῶν αὐτοῦ.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου μεταξύ λεπτῶν παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν διακοσμητικὴ ζώνη μετρία ζεύγη κρεμαμένων πλοκαμοειδῶν διὰ σκιαγραφίας και περιγράμματος. Ἐτέρα ζώνη, ὁμοίως μεταξύ παραλλήλων λεπτῶν ὀριζοντίων ται-

νιῶν, χωριζομένη διὰ τῶν ἐλευθέρων λαβῶν εἰς τρεῖς μετόπας, φέρει ἐντὸς μιᾶς ἐκάστης ἐξ αὐτῶν ἀνά ἓν ζεύγος ἱσταμένων πλοκαμοειδῶν διὰ σκιαγραφίας και περιγράμματος, ἐνούμενων κατὰ τὴν βάσιν των διὰ στήλης ἐξ ὀριζοντίων παραλλήλων γραμμῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων, δίκην στημόνων, ὑπάρχει σειρά καθέτων γραμμῶν. Ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου σώματος δύο παχεῖαι ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι, χωριζόμεναι μεταξύ των διὰ ζεύγους ὁμοίων λεπτῶν ταινιῶν.

Ἡ ἀνωτέρα ὀριζοντία διακοσμητικὴ ζώνη τοῦ ἀμφορέως τούτου φέρει ἐλευθέρως μετόπας μετρία ζεύγη πλοκαμοειδῶν ὁμοίως και ἡ κατωτέρα, εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως αἱ ἐλεύθεραι λαβαὶ τοῦ ἀγγείου φαίνονται νὰ ἐπέχουν τὴν θέσιν καθέτων πλαισίων.

Κατηγορία Γ

Οἱ τέσσαρες ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς τῆς κατηγορίας Γ διακρίνονται εἰς τὰς ὁμάδας Α και Β, εἶναι και οἱ τέσσαρες μικροῦ σχετικῶς μεγέθους, σχήματος ὠσειδοῦς, ἀντιστοίχου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πρὸς τὸν τύπον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 175 ἀγγείου τοῦ Furumark¹, τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται εἰς τὴν πρῶτον φάσιν τῆς ΥΜ IIIΓ ἐποχῆς. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως και μεταγενεστέρα ελαφρώς χρονολόγησίς των λόγω σχετικῆς τάσεως πρὸς σφαιρικότητα.

Ὁ μὲν Α. Ἡ ὁμὰς αὐτὴ περιλαμβάνει τρεῖς μικροὺς ἑτεροστόμους ἀμφορίσκους, τοὺς ὑπ' ἀριθ. 932, 940 και 945:

Ἐτερόστομος ἀμφορίσκος ὑπ' ἀριθ. 932 (Τάφος Α) (εἰκ. 17,5). Συγκολλημένος ἐν πολλῶν τεμαχίων και ἐλλιπὴς κατὰ τὴν προχοὴν και ὠρισμένα μέρη τοῦ σώματος. Διατήρησις ἔμπροσθεν καλή, ὀπισθεν μετρία. Ὑψ. 0.12 μ. Μεγ. διάμ. 0.10 μ. Διάμ. βάσ. 0.04 μ.

Πηλὸς ἀνοικτὸς μετρία καστανὸν ἐπίχρῖσμα. Διακόσμησις διὰ μέλανος, ἐνιαχοῦ ἀραιῶ, μέχρι κιστρίνου χρώματος. Σῶμα ὠσειδές. Λαβαὶ ταινιωταί. Χεῖλος προχοῆς δακτυλοειδὲς μετρία καθετὰ τοιχώματα. Βάσις δακτυλοειδής.

Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν ἔχνη ὁμοκέντρων κύκλων περίξ σκιαγραφημένου δι-

σκου εἰς τὸ κέντρον ἐπὶ τοῦ μετρίου μεγέθους πλαστικοῦ κομβίου. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνά ἓν ζεύγος καθέτων ταινιῶν. Βρόχος περὶ τὴν βάσιν τῆς προχοῆς και τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου ἔμπροσθεν και ἐκατέρωθεν τῆς λαβῆς ἀνά μία σειρά μικρῶν παραλλήλων ὀριζοντίων γραμμῶν — ἡ ἀριστερὰ ἐξίτηλος — και ὀπισθεν δύο ἀνωτὰ μετρία πλάγια παυροειδῆ, ἐνούμενα μεταξύ των διὰ στήλης ἐν μικρῶν παραλλήλων ὀριζοντίων γραμμῶν μετρία κοκκίδων ἄνωθεν και κάτωθεν αὐτῶν.

Ἡ ὑπόλοιπος διακόσμησις, τοῦ σώματος

1. Analysis, εἰκ. 6.

είναι άπλή γραμμική, αποτελείται δέ εξ άπλής όριζοντίας γραμμής, όμοίας ταινίας παχείας, ζεύγους όμοίων γραμμών, και έτέρας παχείας ταινίας και πάλιν ζεύγους όμοίων γραμμών. Άκολουθεί άδιακόσμητος επιφάνεια του άγγείου μέχρι τής βάσεως, ήτις και περιβάλλεται υπό ταινίας.

Έτερόστομος άμφορής ύπ' άριθ. 940 (Τάφος Α) (πίν. 37α). Συγκολλημένος κατά την προχοήν, την μίαν λαβήν και τον δίσκον και έλλιπής κατά την έτέραν λαβήν και μέρος του δίσκου. Άλλως άκέραιος. Διατήρησις μετρία. Ύψ. 0.14 μ. Μεγ. διάμ. 0.125 μ. Διάμ. βάσ. 0.05 μ.

Πηλός άνοικτού καστανού χρώματος. Έπιχρισμα ώχροκίτρινον, έλάχιστα σωζόμενον. Διακόσμησις διά μέλανος, πολλαχού έξιτήλου χρώματος. Σχήμα ώσειδές, λαβαί σχετικώς εύρείαι, ταινιωταί. Λαιμός με κάθετα τοιχώματα. Χείλος προχοής δακτυλοειδές έξωτερικώς, χονανοειδές έσωτερικώς. Βάσις δακτυλοειδής.

Έπί του επιπέδου δίσκου τών λαβών σπείρα με σκιαγραφημένον όφθαλμόν επί του μετρίων διαστάσεων πλαστικού κομβίου. Έπί τών λαβών άνά μία στήλη εκ μικρών παραλλήλων όριζοντίων ταινιών. Δακτύλιος περί τó χείλος τής προχοής έσωτερικώς και έξωτερικώς. Βρόχος περί την βάση τής προχοής και του κεντρικού στελέχους τών λαβών.

Έπί τών ώμων, έμπροσθεν και ένθεν και ένθεν τής προχοής άνά μία όμας ισταμένον όμοκέντρων τόξων, ή μία σχεδόν πεταλόσχημος, όπισθεν δέ άνά έν δικτυωτόν τρήγωνον έκατέρωθεν άνεστραμμένου φύλλου κισσού, σκιαγραφημένου και μετά περιγράμματος. Κάτωθεν, επί του ύπολοίπου μέρους του ώμου παράλ-

ληλοι όριζόντιαι ταινίαι, εκ τών όποίων αι κατώτερα λεπταί.

Έπί του ύπολοίπου άγγείου: παχεία όριζοντία ταινία επί του άνωτέρου μέρους τής κοιλίας και έτέρα λεπτοτέρα κάτωθεν αύτης, όμοία δέ και περί την βάση του άγγείου.

Έτερόστομος άμφορής ύπ' άριθ. 945 (Τάφος Α) (πίν. 38γ). Συγκολλημένος μόνον κατά την μίαν λαβήν και άποκεκρουμένος κατά τó χείλος. Διατήρησις πενιχρά¹. Ύψ. 0.13 μ. Μεγ. διάμ. 0.115 μ. Διάμ. βάσ. 0.05 μ.

Πηλός άνοικτού καστανού χρώματος με όμοιον, έλάχιστα σωζόμενον, έπιχρισμα. Διακόσμησις διά καστανέρυθρου, πολλαχού λίαν έξιτήλου, χρώματος. Σώμα ώσειδές. Λαβαί λεπταί, ταινιωταί. Χείλος δακτυλοειδές έξωτερικώς, χονανοειδές έσωτερικώς. Όπή άρισμοϋ παρά τó κεντρικόν στελεχος τών λαβών. Βάσις δακτυλοειδής.

Έπί τών λαβών άνά έν ζεύγος καθέτων ταινιών και όριζοντία ταινία παρά την βάση των. Έπί του επιπέδου δίσκου τών λαβών όμοκέντροι κύκλοι, σχεδόν δέ άνευ πλαστικού κομβίου. Βρόχος περί την βάση τής προχοής και του κεντρικού στελέχους τών λαβών.

Έπί του ώμου, έμπροσθεν και έκατέρωθεν τής προχοής, άνά μία όμας όμοκέντρων ισταμένων τόξων με συμπαγή πυρήνα και όπισθεν δύο ιστάμενα δικτυωτά τρίγωνα. Έπί τής κοιλίας δύο όριζόντιαι παράλληλοι παχείαι ταινίαι έχουσαι μεταξύ των ζεύγους όμοίων λεπτών ταινιών και άνά μίαν άλλην λεπτήν άνωθεν και κάτωθεν αύτών.

Έπί του ύπολοίπου, κατωτέρου, μέρους του άγγείου, πλην μιās όριζοντίας ταινίας, ή όποία καλύπτει την βάση, ουδέν άλλο.

Οί έτερόστομοι άμφορείς τής ομάδος αύτης (Α) φέρουν άπλήν διακόσμησιν επί του ώμου (ιστάμενα τρίγωνα, ήμικύκλια, παπυροειδή) και άκόμη άπλουστέραν επί τής λοιπής επιφανείας του σώματός των (ταινίας, δακτυλίους, κ.τ.θ.).

1. ΠΑΕ 1958, πίν. 171β (άριστερά).

Ὁ μ ἄ ς Β. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει ἕνα ἑτερόστομον ἀμφορίσκον, τὸν ὑπ' ἀριθ. 930, προχωρημένης ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς κατὰ τὸ σχῆμα του¹.

Ἐτερόστομος ἀμφορίσκος ὑπ' ἀριθ. 930 (Τάφος Α) (πίν. 37α). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ σχεδὸν ἀκέραιος. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.14 μ. Μεγ. διάμ. 0.125 μ. Διάμ. βάσ. 0.045 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος με ὄχροκίτρινον, πρὸς τὸ γαλακτώδες, ἐπίχρυσμα. Διακόσμησις δι' ἀραιοῦ, πολλοῦ ἐξιτήλου, καστανοῦ χρώματος. Σῶμα ὠσειδές, ἐλαφρῶς πεπιεσμένον. Λαβαὶ λεπταί, ταινιωταί. Χεῖλος χασνοειδές. Βάσις δακτυλιοειδής, ἐσωτερικῶς κοίλη ἀλλὰ κωνική.

Ἡ διακόσμησις, ἀπλουστάτης γραμμικῆς μορ-

φῆς, ἀποτελεῖται : α) ἐκ δύο ὁμοκέντρων κύκλων ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου δίσκου τῶν λαβῶν με σκιαγραφημένον μικρὸν δίσκον ἐπὶ τοῦ μικρῶν διαστάσεων πλαστικοῦ κομβίου· β) ἐκ δακτυλίου ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς προχοῆς, ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς καὶ περὶ τὸ μέσον τῆς· γ) ἐκ καθέτου κυματοειδοῦς ταινίας ἐφ' ἐκάστης λαβῆς· δ) ἐκ βρόχου περιβάλλοντος τὴν βάσιν τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν· ε) ἐκ πλήθους ὀριζοντίων παραλλήλων λεπτῶν ταινιῶν, αἱ ὅποια περιβάλλουν τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ὄμου καὶ ὅλον τὸ σῶμα τοῦ ἀγγείου, περιλαμβανομένης καὶ τῆς βάσεώς του.

Ὁ ἑτερόστομος ἀμφορεὺς τῆς ομάδος αὐτῆς (Β), πλὴν τῆς ἐκ ταινιῶν, δακτυλίων, κύκλων κ.ἄ., ἦτοι ἀπλουστάτης γραμμικῆς διακοσμῆσεως, οὐδεμίαν ἄλλην διακόσμησιν φέρει ἐπὶ τοῦ ὄμου ἢ τοῦ σώματός του.

Β. Ο Ι Ν Ο Χ Ο Α Ι

Μία μόνον οἰνοχόη εὐρέθη, φέρουσα διακόσμησιν ἐπὶ τοῦ ὄμου τῆς, κατεστραμμένην ὅμως δυστυχῶς. Κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοία πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 137 τοῦ Furumark²:

Οἰνοχόη ὑπ' ἀριθ. 923 (Τάφος Β) (πίν. 38). Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἐλλειπῆς κατὰ τμήματα τοῦ ὄμου καὶ τῆς κοιλίας. Διατήρησις κακὴ. Ὑψ. 0.178 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.15 μ. Διάμ. βάσ. 0.065 μ.

Πηλὸς σαρκόχρους, με ὑποκίτρινον ἐπίχρυσμα. Διακόσμησις διὰ καστανοῦ, λίαν ἐξιτήλου, χρώματος. Σχῆμα ὠσειδές, ἐλαφρῶς πεπιεσμένον. Λαβὴ ταινιωτὴ, φθάνουσα μέχρι τοῦ χείλους. Λαμὸς κυλινδρικός με σούλα τοιχώματα. Χεῖλος πρὸς τὰ ἔσω. Βάσις λεπτὴ δακτυλιοειδής.

Χεῖλος καὶ λαμὸς καλύπτονται ἐξωτερικῶς διὰ χρώματος, πλὴν ἐξηρημένης, ἀνωθεν τῆς βάσεως τοῦ λαμοῦ, ταινίας. Ἡ δὲ λαβὴ φέρει μικρὰς λοξὰς παραλλήλους ταινίας.

Ἐπὶ τοῦ ὄμου, ἔνθα καὶ ἡ κυρία διακόσμησις τοῦ ἀγγείου, διακρίνονται δύο μετόπαι χωριζόμεναι διὰ καθέτων ὑπὸ τὴν προχοῆν γραμμῶν. Ἐντὸς ἐκάστης τῶν μετοπῶν τούτων μόλις καὶ μετὰ βίας διακρίνονται : ἐγγὺς τῆς λαβῆς τόξα με συμπαγῆ πυρῆνα καὶ φυλλοειδές κόσμημα διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ἴσως ἐν συνδυασμῷ πρὸς παπυροειδές, ἐμβολίμως δέ, ἐντὸς τῆς δεξιᾶς μετόπης, καὶ ἰστάμενον τρίγωνον.

Ὑπὸ τὸν ὄμον ζευγὸς λεπτῶν ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας πλατεῖα ὀριζοντία ταινία, ὡς καὶ ἕτερα, λεπτοτέρα, κάτωθεν αὐτῆς.

Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγγείου εἶναι ἀκόσμητον, πλὴν ταινίας πέραξ τῆς βάσεώς του.

1. Analysis, εἰκ. 6.
2. Ἀντὸθι.

Εἰς τοὺς δύο τάφους τῶν Ἀπλωμάτων εὐρέθησαν τρεῖς μικρῶν σχετικῶς διαστάσεων ὑδρίαί μετὰ πλακίαις κυανοειδοῦς προχοῆς, ἐξ ὧν αἱ δύο ἔχουν καὶ ἀνὰ ἓν ζευῆος ἀνωπῶν πλαστικῶν ὄψεων ἐπὶ τῶν ὤμων των, ἐκ τῆς διακοσμῆσεως δὲ τὴν ὅποιαν φέρουν, ἀνήκουν εἰς τὸν Πυκνὸν ρυθμὸν (ὁμάς Α), ἐνῶ ἡ τρίτη στερεῖται πλαστικῶν ὄψεων καὶ φέρει διακόσμησιν ἀπλουστάτης μορφῆς (ὁμάς Β) τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Σιτοβολῶνος.

Ὅμας Α: Δύο ὑδρίαί μετὰ πλαστικῶν ὄψεων καὶ κυανοειδοῦς προχοῆς, ὑπ' ἀριθ. 913 καὶ 936. Τὸ σχῆμα των κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὁμοιάζει πρὸς τὸν τύπον ἀρ. 177 τοῦ Furumark¹.

Ὑδρία ὑπ' ἀριθ. 913 (Τάφος Β) (πίν. 39, 40, καὶ 42α,β). Μετὰ προχοῆς. Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἑλληνικῆ κατὰ τμήματα τοῦ λαίμου, τοῦ ὤμου καὶ τῆς κοιλίας, ὡς καὶ τῆς μιᾶς τῶν ὀριζοντίων λαβῶν. Διατήρησις σχετικῶς καλὴ². Ὑψ. 0.213 μ. Μεγ. διάμ. 0.195 μ. Διάμ. βάσ. 0.068 μ. Διάμ. στομ. 0.086 μ.

Πηλὸς ὑπέριθρος με ὅμοιον ἐπιχρίσμα. Διακοσμῆσις διὰ καστανοῦ ἰσθμοῦ χρώματος. Σχήμα ὠσειδῆς. Βάσις δισκοειδῆς ἐξωτερικῶς, κοίλη ἐσωτερικῶς, μικρῶν διαστάσεων. Ὅριζόντιαι λαβαὶ κυλινδρिकाί. Κάθετος λαβὴ ταινιωτή, κοίλη ἐλαφρῶς. Λαίμους κυλινδρικός, με ἐλαφρῶς κοῖλα τοιχώματα. Χεῖλος δακτυλοειδῆς. Ἐμπροσθεν καὶ ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτως πρὸς τὴν βάσιν τῆς καθέτου λαβῆς κυανοειδῆς προχοή, διάτρητος κατὰ τὴν πρὸς τὴν ὑδρίαν ἐφαπτομένην πλευράν της, δίκηνη ἡθμοῦ.

Ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς ἀνὰ εἰς πλαστικὸς ὄφρις, με τὴν κεφαλὴν ὑπεράνω αὐτῆς, ἐκτείνομενος ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς ὑδρίας ὄφρισειδῶς, καλυπτόμενος διὰ καστανοῦ ἐπιχρίσματος καὶ φέρων ἐπ' αὐτοῦ κοικίδας ἐκ γαλακτώδους ἐπιθέτου χρώματος εἰς τρεῖς σειράς.

Ἐπὶ τῆς καθέτου λαβῆς τρεῖς παράλληλοι κάθετοι ταινίαι καὶ ἐπὶ τῶν ὀριζοντίων λαβῶν μικραὶ κάθετοι παράλληλοι, καταλήγουσαι εἰς

τμήμα ταινίας κατ' ἀμφοτέρω τὰ ἄκρα τῆς λαβῆς. Ἐξωτερικῶς τοῦ χεῖλους τοῦ λαίμου καὶ ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς τοῦ χεῖλους τῆς προχοῆς, ὡς καὶ περὶ τὴν βάσιν των, ἀνὰ μία ταινία (δακτύλιος) καὶ ἕτερα ἐκεῖ, ὅπου ἡ προχοή ἐφαπτεται πρὸς τὴν ὑδρίαν. Ὅριζόντια ταινία ὁμοίως μετὰξὺ ὤμου καὶ κοιλίας, ζευῆος δὲ ἑτέρων ὁμοίων ταινιῶν ὑπὸ τὰς ὀριζοντίας λαβάς, μετὰξὺ κοιλίας καὶ κατωτέρου, ἀδιακομήτου, μέρους τοῦ ἀγγείου.

Ἐπὶ τοῦ ὤμου σύνθετα ἰστάμενα ἀνισομεγέθη τρίγωνα, τοποθετημένα ἀκανόνιστως ὑπεράνω καὶ ὀπισθεν τοῦ σώματος τῶν πλαστικῶν ὄψεων, με κοικίδας ἐξ ἐπιθέτου γαλακτώδους χρώματος.

Ἐπὶ τῆς κοιλίας, ἔμπροσθεν καὶ μετὰξὺ τῶν ὀριζοντίων λαβῶν, δύο μεγάλα ἀντίνοτοι σπειρα ἐνούμεναι μετὰξὺ των διὰ στήλης ἐξ ὀριζοντίων παραλλήλων γραμμῶν, στεφομένων ὑπὸ μικρῶν καθέτων, δίκηνη στημόνων, γλωσσῶν: μία ὑπὸ τὴν προχοὴν ἀκριβῶς καὶ ἕτερα ὑπὸ τὴν κάθετον λαβὴν. Τετράπου (νεβρός ἢ ἀγαγρος) ὑπεράνω τῆς μιᾶς τῶν ὀριζοντίων λαβῶν.

Ὑδρία ὑπ' ἀριθ. 936 (Τάφος Α) (πίν. 41, καὶ 42β). Μετὰ προχοῆς. Συγκολλημένη ἐκ πλείστων τεμαχίων, ἑλληνικῆ κατὰ τὸν λαί-

1. Analysis, εἰκ. 6.

2. ΠΑΕ 1959, πίν. 157α. The Last Mycenaean, πίν. 7d.

Σχέδ. 8. Ἐτερόστομος ἀμφορεύς ὑπ' ἀριθ. 914.

Σχέδ. 9. Ἐτερόστομος ἀμφορεύς ὑπ' ἀριθ. 934.

Σχέδ. 9α. Ἐτερόστομος ἀμφορεύς ὑπ' ἀριθ. 949.

μόν, τὴν κάθετον λαβὴν καὶ τὴν μίαν τῶν ὀριζοντίων λαβῶν, τμήματα τῶν τοιχωμάτων τοῦ ὤμου καὶ τῆς κοιλίας, καθὼς καὶ μικρὸν μέρος τῆς προχοῆς (ὁ λαίμκος ἔχει συμπληρωθῆ κακῶς ὡς πρὸς τὸ ἀνεστραμμένον κωνικὸν μέρος). Διατήρησις μετρία. Σωζ. μέγ. ὕψ. 0.545 μ. Μεγ. διάμ. 0.18 μ.

Πηλὸς σαρκόχρους, ἐπίχρισμα ὠχροκίτρινον. Διακόσμησις διὰ καστανεύθρου, ἐνιαχοῦ μέλανος καὶ ἀλλαχοῦ ἀραιοῦ καὶ ἐξιτῆλου χρώματος. Σχῆμα πεπεισμένον ὠσειδές, πρὸς τὸ ἀμφικωνικόν. Ὅριζόντιαι λαβαὶ κυλινδρिकाί, κάθετος λαβὴ ταινιωτή. Προχὴ κυαθοειδής, ἔμπροσθεν, ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτως πρὸς τὴν βάσιν τῆς καθέτου λαβῆς, ἔχουσα τρεῖς ὅπας κατὰ τὴν πρὸς τὰ τοιχώματα τῆς ὑδρίας ἐφαπτομένην πλευράν, δίκην ἡθμοῦ.

Δύο πλαστικοὶ ὄφεις, μὲ σῶμα διάστικτον καὶ τετλιασμένην ἐπὶ τῆς ράχεώς των γραμμῆν, ἐκτείνονται ἐπὶ τῶν ὤμων, ἐκατέρωθεν τῆς καθέτου λαβῆς, καταλήγουσιν δὲ ἀνὰ εἷς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς προχοῆς.

Ἡ κυρία διακόσμησις τοῦ ἀγγείου περιρίζεται, ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς προηγούμενης ὑδρίας, ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου, δημιουργοῦνται δὲ δύο ζῶναι διακοσμητικαί, ἄνευ ὅμως διαχωριστικῆς ὀριζοντίας ταινίας μεταξύ των. Ὁ χώρος τῶν δύο αὐτῶν ζωνῶν χωρίζεται εἰς δύο τμήματα, ἀπλῶς διὰ τῶν δύο ὀριζοντίων λαβῶν καὶ τῶν, ὑπεράνω τούτων, σωμάτων τῶν πλαστικῶν ὄφειν : ἓν, πρόσθιον τμήμα ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς προχοῆς καὶ ἕτερον, ὀπίσθιον, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς καθέτου λαβῆς.

Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ προσθίου τμήματος ὑπάρχει σειρά ἰσταμένων τριγώνων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἔξ, ἔξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά, εἶναι διὰ σκιαγραφίας καὶ ἀπλοῦ ἢ διπλοῦ περιγράμματος,

τὸ δὲ ἔβδομον, ἐν συνεχείᾳ — τὸ καὶ μέγιστον ὄλων — εἶναι σύνθετον (μὲ ομάδας ὀμοκέντρων τόξων ἐσωτερικῶς). Ὑπεράνω τῶν τριγώνων τούτων διακρίνονται, ἀριστερὰ μὲν τῆς προχοῆς, μακρόσωμον τετράπουον πρὸς τὰ δεξιά, σωζόμενον κατὰ τὸ ὀπίσθιον μέρος του καὶ τμήμα τῆς κεφαλῆς του (ρύγχος), μὲ σκιαγραφημένον σῶμα καὶ στικτὴν οὐράν, ἄνωθεν δὲ καὶ ἀριστερὰ τοῦ ζώου τούτου, ὑπὲρ τὴν ὀριζοντίαν λαβὴν, σῶζεται μικρὸν μέρος ἐτέρου ὄντος, ἦτοι δύο ἢ τρία ἴσως τῶν σκελῶν του, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, δεξιά δὲ αὐτῆς, ὑπὲρ τὴν ὀριζοντίαν λαβὴν, ἰχθύς μόνον, πρὸς τὰ δεξιά, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ἔλλιπης κατὰ τὴν οὐράν του.

Ἐπὶ τοῦ ὀπίσθιου τμήματος, κάτωθεν καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς καθέτου λαβῆς, διακρίνονται τὰ ἀκόλουθα θέματα, πρὸς τὰ δεξιά : μακρόσωμον καὶ μακρόλαιμον τετράπουον, ὅμοιον πρὸς τὸ ἀριστερὰ τῆς προχοῆς, ἔλλιπές μόνον κατὰ τὰ ἄκρα τῶν προσθίων σκελῶν, μὲ μακρότατα ὄτα ἢ κέρατα, ἄνευ οὐρᾶς, μὴ σωζομένης πιθανῶς, καὶ ὀπίσθια σκέλη ἐκτείνόμενα ἐπὶ τῶν κάτωθεν ταινιῶν τοῦ περιθωρίου, δεξιά δὲ τοῦ ζώου τούτου ἕτερον ὅμοιον τετράπουον, πρὸς τὴν αὐτὴν κατεῦθυσιν, μὲ στικτὴν οὐράν καὶ ζεύγος παραλλήλων λοξῶν γραμμῶν ἐπὶ τῆς ράχεώς του (γρῦψ ἢ πῆγασος;). Ἄνωθεν τῶν ζῶων τούτων, ἄνευ συμμετρίας ἢ ἄλλης διατάξεως, ὑπάρχουν : ὑπεράνω τοῦ πρώτου τετράποδος ἰχθύς, ὁμοίως πρὸς τὰ δεξιά, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος κεφαλῆς ἐτέρου ἰχθύος, καταδυομένου ὁμοίως ἀναδυόμενος ἰχθύς, πρὸς τὰ δεξιά ὑπεράνω τοῦ δευτέρου τετράποδος ἀσύμμετρον ἐξαπέταλον ἀνθέμιον, ἄνευ κεντρικοῦ πυθῆνος, δι' ἀπλῆς σκιαγραφίας, μεταξύ δύο ἰχθύων, κάτωθεν καὶ ἀριστερὰ τῆς καθέτου λαβῆς.

Αἱ δύο ὑδρίαὶ τῆς ομάδος αὐτῆς (Α) διακρίνονται εἰς δύο τύπους. Ὁ εἷς τῶν τύπων τούτων, ἐκπροσωπούμενος ὑπὸ τῆς ὑπ' ἀριθ. 913 ὑδρίας, χωρίζεται — διὰ μιᾶς ὀριζοντίας ταινίας κειμένης ὑπὲρ τὰς ὀριζοντίας λαβάς καὶ ὑπὸ τὴν προχοῆν — εἰς δύο ὀριζοντίας παραλλήλους διακοσμητικὰς ζῶνας : εἰς τὸν διάκοσμον τῆς ἀνωτέρας τῶν ζωνῶν τούτων ἀνήκουν καὶ οἱ πλαστικοὶ ὄφεις (οἱ ὁποῖοι φέρουν ἐπὶ τῆς καστανῆς ἐπιφανείας των κοκκίδας), ἐνῶ εἰς τὸν διάκοσμον τῆς κατωτέρας ζώνης ἀνήκουν

δύο μετόπαι. Αἱ μετόπαι αὐταὶ σχηματίζονται ὑπὸ τῶν ὀριζοντίων λαβῶν, διακοσμοῦνται δὲ ὑπὸ ἑνὸς φυτικῷ θέματι, κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ ὁποίου εἶναι ζευγὸς μεγάλων ἀντινώτων σπειρῶν, δίκην βλαστῶν, φυομένων ἐκ κεντρικοῦ στελέχους ἐξ ὀριζοντίων παραλλήλων, μὲ σειρὰν καθέτων γραμμῶν ἐπ' αὐτῶν. Ὁ τύπος αὐτός, ἐξ αἰτίας τῆς διακοσμῆσεως τῆς ζώνης αὐτῆς, παρουσιάζει συγγένειαν πρὸς τὴν ὁμάδα Γ τῆς κατηγορίας Β τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων. Ὁ ἕτερος τύπος παρουσιάζει μίαν μόνον ζώνην ὑπὲρ τὰς ὀριζοντίας λαβάς, εἰς τοῦτο δὲ συντελεῖ καὶ τὸ πεπιεσμένον σχῆμα του, εἰς τὴν ζώνην δὲ αὐτὴν συμφύρονται, σχεδὸν εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε, πλαστικοὶ ὄφεις ἀφ' ἑνὸς καὶ γραπτὰ θέματα ἀφ' ἑτέρου, γραμμικὰ ἀλλὰ καὶ ζωικά, ὅπως τετράποδα μυθικὰ ὄντα καὶ ἰχθεῖς, σχεδιασμένα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν χώρων, οἱ ὅποιοι δημιουργοῦνται ἐκ τοῦ ἐλιγμοῦ τῶν ὄφεων, ἄνευ ἐπιδιώξεως συμμετρίας ἢ ἄλλης ἰσοροπήσεως τῆς ὅλης συνθέσεως.

Ἵδρια μετὰ πλαστικῶν ὄφεων καὶ κυανοειδοῦς προχοῆς ἔχουν εὐρεθῆ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος (βλ. ἀμέσως κατωτέρω). Οἱ ὄφεις αὐτοὶ ὑποδηλοῦν πιθανῶς χθονίας προσφοράς (χαρὰς προσφερομένης εἰς νεκρούς). Ἐς σημειωθῆ ὅτι παρὰ τὸν τάφον Γ τῶν Ἀπλωμάτων εὐρέθη φρεατοειδῆς ἐσχάρα (πηλίγη) ¹, ὑποδηλοῦσα τοιαύτας προσφοράς. Ἐπιβίωσιν διὰ μέσου τῶν αἰώνων τῆς παμπαλαίης αὐτῆς ἀντιλήψεως ἀποτελοῦν τὰ "φίδια τῆς Παναγιᾶς", τὰ ὅποια ἐμφανίζονται εἰς τὸν εἰς Μαρκόπουλον τῆς Κεφαλληνίας ναόν Τῆς, τὴν 15ην Αὐγούστου, ἑορτὴν τῆς Κοιμήσεως ἐπὶ εἰκόνων, κηρίων καὶ ἀνθρώπων ἀκόμη, ὄντα ὅλως ἄκακα καὶ θεωρούμενα καὶ ἀγαθοεργά.

Ὁ μ α ς Β. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει μίαν ὕδριαν, τὴν ὑπ' ἀριθ. 937, ἣ ὁποία τυπολογικῶς ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν τῶν προηγούμενων ὕδριων:

Ἵδρία ὑπ' ἀριθ. 937 (Τάφος Α) (πίν. 42δ). Μετὰ προχοῆς. Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἑλλιπῆς κατὰ τινα μέρη τοῦ σώματος καὶ τοῦ ὄμου. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.16 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.135 μ. Διάμ. στομ. 0.06 μ. Διάμ. βάσ. 0.07 μ.

Πηλὸς ἀνοιχτοῦ καστανοῦ χρώματος μὲ ὠχροκίτρινον ἐπίχρσιμα. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξιτήλου χρώματος. Σχῆμα λίαν πεπιεσμένον ὡσειδῆς πρὸς τὸ σφαιρικὸν μὲ ἐπίπεδον πυθμένα. Βάσις δισκοειδῆς. Ὀριζόντιαι λαβαὶ κυλινδρिकाί. Κάθετος λαβὴ στενὴ καὶ ταινιωτῆ. Λαιμὸς κυλινδρικός. Χεῖλος λαίμου ἐξωτερικῶς δακτυλοει-

δῆς, ἐσωτερικῶς χροανοειδῆς. Προχοὴ κυανοειδῆς, διάτρητος ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν ὕδριαν πλευρᾶς τῆς (δύο ὄπαι).

Ἡ διακόσμησις, λιτή, καθαρῶς γραμμικὴ διακρίνει καὶ τονίζει τὰ μέρη τοῦ ἀγγείου: ὁ λαιμὸς διακρίνεται ἀπὸ τοῦ ὄμου δι' ἀπλῆς ταινίας παρὰ τὴν βάσιν του, ὁ ὄμος ἀπὸ τοῦ σώματος διὰ ζεύγους παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν, ἡ κοιλία τονίζεται δι' ἀπλῆς ὀριζοντίας ταινίας ὑπὸ τὰς ὀριζοντίας λαβάς. Παράλληλοι ὀριζόντιαι ταινίαι καλύπτουν τὴν κάθετον λαβὴν καὶ ἀπλῆ ὀριζοντία ταινία τὸ χεῖλος τοῦ λαίμου καὶ τῆς προχοῆς.

1. ΠΑΕ 1969, πίν. 154.

Ἡ ὕδρια τῆς ομάδος αὐτῆς ἔχουσα κυανοειδῆ προχοήν στερουμένην ὁμῶς πλαστικῶν ὄψεων καὶ ἄλλης, πλὴν τῶν ὀριζοντίων ταινιῶν, διακοσμῆσεως, διακρίνεται σαφῶς τῶν δύο ἄλλων ὑδριῶν τῆς ομάδος Α.

Εἰς τὸν τύπον τῶν τριῶν ὡς ἄνω ὑδριῶν ἀνήκουν καὶ ὕδρια τοῦ νεκροταφείου τοῦ Καμινιοῦ¹, αἱ ὁποῖαι φέρουν ἀπλῶς κυανοειδῆ διάτρητον προχοήν, ὄχι πλαστικούς ὄψεις, ἢ μία δὲ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς φέρει καὶ παράστασιν χοροῦ· καὶ ἄλλαι ὕδρια εὐρεθεῖσαι εἰς Ἰαλυσόν, Κῶν καὶ μία ἄνευ ὀριζοντίων λαβῶν, ἦτοι πρόχους, εἰς Περαιτὴν². Ὑδρία, ἐπίσης μετὰ κυανοειδοῦς προχοῆς, ἄνευ πλαστικῶν ὄψεων καὶ μὲ ἀπλᾶς γραπτὰς ὀριζοντίας ταινίας, εὐρεθεῖσα πρό τινων ἐτῶν κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Γρόττας, τοῦ ἐγγὺς δηλαδὴ τῶν τάφων τῶν Ἀπλωμάτων καὶ τοῦ Καμινιοῦ μυκηναϊκοῦ οἰκισμοῦ, ὑποδηλοῦ πιθανῶς ὅτι ὁ τύπος αὐτὸς ἀγγείου δὲν ἦτο ἀποκλειστικῶς νεκρικοῦ, ἀλλὰ χθονίου τελετουργικοῦ προορισμοῦ γενικῶς.

Ἄλλο σύνθετον ἀγγεῖον δυνάμενον νὰ ἐνταχθῆ εἰς τὴν ἐνότητα αὐτὴν εἶναι:

Τρίδυμον ἀγγεῖον ὑπ' ἀριθ. 926 (Τάφος Β) (πίν. 43). Ἀκέραιον. Τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν συμφυῶν τούτων ἀμφορίσκων σώζεται καὶ τὸ κυανοειδὲς πῶμα. Διατήρησις καλὴ³. Διάμ. βάσεως ἐκάστου 0.055 μ. Διάμ. στομίου ἐκάστου 0.035 μ. Πῶμα: ὕψ. 0.025 μ., διάμ. 0.045 μ.

Πηλὸς ὑποκίτρινος μὲ σαρκόχρουν ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανοῦ χρώματος, ἐνίστε ἀραιῶ. Πηλὸς πώματος ροδόχρους μὲ ὅμοιον ἐπίχρισμα καὶ ὑπέρυθρον διακόσμησιν ἐξ ὁμοκέντρων ταινιῶν. Σχῆμα ἐνὸς ἐκάστου ἀμφορίσκου χαμηλὸν κυλινδρικόν (κάθετα τοιχώματα), λαμδὸς κοῖλος ἢ χανοειδῆς. Ἀνὰ μία ταινιωτὴ μικρὰ ὀριζοντία λαβὴ ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου ἀγγείου. Τετάρτη, κοινὴ, τριπλῆ, βερ-

γοειδῆ λαβὴ καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἀγγείων, ἕκαστον στέλεχος τῆς ὁποίας ἀρχίζει ἐκ τῆς ἐσοχῆς, ἢ ὁποία δημιουργεῖται εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀνὰ δύο ἐνώσεως τῶν τριῶν ἀγγείων.

Διακόσμησις ὅμοια καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἀγγείων, ἀποκλίνουσα ἐλαφρῶς τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Σιτοβολῶνος. Ταινία περὶ τὸ χεῖλος καὶ τὴν βάσιν τοῦ λαμποῦ, ἑτέρα ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ ὤμου ἐκτετατομένη καὶ ἐπὶ τῶν ὀριζοντίων λαβῶν καὶ ἄλλη ὑπεράνω τοῦ πυθμένος. Ἐπὶ τοῦ ὤμου, ἐκατέρωθεν λωτοειδοῦς κάλυκος, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, παρὰ τὴν ὀριζοντίαν λαβὴν, ἀνὰ μία μικρὰ ἄλυσις ἐκ συνεχομένων ρόμβων. Ἐπὶ τοῦ σώματος λεπταὶ παράλληλοι γραμμαὶ σχηματίζουσαι τεθλασμένην γραμμὴν.

Δ. ΤΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΑΓΓΕΙΑ

Τὰ ὑπόλοιπα ἀγγεῖα τῶν δύο τάφων εἶναι τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Σιτοβολῶνος⁴, ὁ ὁποῖος χρονολογεῖται συνήθως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εἰς τὴν προχωρημένην φάσιν τῆς ΥΜ ΙΙΓ ἑποχῆς⁵. Εἶναι μεγάλα καὶ μικρά, διακρίνονται δὲ εἰς τὰ ἀκόλουθα εἶδη:

1. Βλ. Ν. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΝ, ΑΔ 1960, Χρονικά, 250, πίν. 219ε.
2. Περαιτὴ Β, 233 (πλήρης βιβλιογραφία).
3. ΠΑΕ 1959, πίν. 157β. Ὅμοιον ἀγγεῖον εὐρέθη τὸ 1969 καὶ εἰς τὸν τάφον Γ τῶν Ἀπλωμάτων. Βλ. ὅμοιον σχῆμα ρυθμοῦ Σιτοβολῶνος, σ. 32 ἀριθ. 913. Ἐπίσης Analysis, εἰκ. 12, ἀριθ. 98.
4. Analysis, 570-1.
5. Βλ. Ν. ΒΕΡΔΕΛΗΝ καὶ Ε. καὶ D. FRENCH, ΑΔ 20 (1965) 137 κέ.

1. Ἀνοικτὰ ἀγγεῖα

Οἱ δύο τάφοι τῶν Ἀπλωμάτων περιελάμβανον πολὺ ὀλίγα σχετικῶς ἀνοικτὰ ἀγγεῖα καὶ συγκεκριμένως: μεγάλην λεκάνην (ὑπ' ἀριθ. 927), μόνωτον κύπελλον (ὑπ' ἀριθ. 915)¹ καὶ ζευγος κρατηρίσκων (ὑπ' ἀριθ. 933 καὶ 941) ἢ διώτων κυπέλων:

Καθαροειδῆς λεκάνη ὑπ' ἀριθ. 927 (Τάφος Β) (πίν. 44). Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἑλλιπῆς κατὰ τμήματα τοῦ χεῖλους καὶ τοῦ κατωτέρου μέρους τῆς. Διατήρησις σχετικῶς καλή. Ὑψ. 0.18 μ. Διάμ. στομ. 0.34 - 0.36 μ. Διάμ. βάσ. 0.14 μ.

Πηλὸς ὑπέρυθρος μὲ ὑποκίτρινον ἐπίχρυσμα. Σχῆμα κωνικόν. Χεῖλος πλατῦ. Διακόσμησις ἐξωτερικῶς μὲν διὰ καστανεύθρου χρώματος, ἐσωτερικῶς δὲ ἐπὶ ὁμοίου χρώματος — τὸ ὁποῖον χρυσιμεύει ὡς ἐπίχρυσμα — δι' ὑποκίτρινου χρώματος, πρὸς τὸ γαλακτώδες. Ἐπὶ τοῦ ἐξηρημένου χεῖλους ὁμάδες καθέτων παραλλήλων μικρῶν ταινιῶν (ἐλαφρῶς λοξῶν) καὶ ἐπὶ τῶν λαβῶν ταινία καστανεύθρου χρώματος. Ἐξωτερικῶς, ὑπὸ τὸ χεῖλος, ὀριζόντια ταινία καὶ διακοσμητικὴ πλατεῖα ζώνη ὑπ' αὐτήν, ἔχουσα καὶ ἐπὶ τῶν δύο, τῶν μεταξὺ τῶν λαβῶν, πλευρῶν τῆς δύο ὀριζοντίας παραλλήλους ὀφιοειδεῖς ταινίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἢ ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς πλοχυμοειδῆς. Περὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγγείου τρεῖς παράλληλοι ὀριζόντιαι ταινίαι καὶ ἑτέρα παχυτάτη ὑπ' αὐτάς. Ἐσωτερικῶς, ὑπὸ τὸ χεῖλος, διακοσμητικὴ ζώνη χωριζομένη εἰς μετόπας διὰ κατὰ διαστήματα ἐπαναλήψεως ζεύγους ἀντωπῶν δικτυωτῶν τριγώνων (διὰ γαλακτώδους ἐπιθέτου χρώματος), μὲ δυσερμήνευτα σχέδια (συμπλεκόμενα ἀκανόνιστα τμήματα ταινιῶν), διάφορα εἰς μίαν ἐκάστην ἐξ αὐτῶν².

Κρατηρίσκος ὑπ' ἀριθ. 941 (Τάφος Α) (πίν. 47α). Ἀποκεκρυμμένος μόνον κατὰ μικρὸν μέρος τοῦ χεῖλους. Διατήρησις καλή. Ὑψ. 0.10 μ. Διάμ. στομ. 0.123 μ. Διάμ. βάσ. 0.04 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος, μὲ ἔγχνη ὁμοίου ἐπιχρίσματος. Διακόσμησις διὰ καστανοῦ, ἐξιτήλου χρώματος. Κύπελλον βαθύ, χρονοειδῆς κάτωθεν τῶν λαβῶν. Λαβαὶ κυλινδρικοί. Χεῖλος χρονοειδῆς. Βάσις κωνική, κοίλη ἐσωτερικῶς³.

Ἡ διακόσμησις, λιτοτάτης μορφῆς, συνίσταται εἰς τὴν ἀλύψιν τοῦ ἀγγείου διὰ χρώματος, ἐσωτερικῶς, πλὴν ἐνὸς ἐπὶ τοῦ πυθμένος ἐξηρημένου δίσκου καὶ μιᾶς λεπτῆς ὑπὸ τὸ χεῖλος ἐξηρημένης ὀριζοντίας ταινίας, ἐξωτερικῶς δὲ ὁμοίως, πλὴν ἐνὸς ἐξηρημένου μικροῦ χώρου ὑπὸ τὰς λαβὰς, ὡς καὶ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ σώματος. Ἡ βάσις καλύπτεται ἐπίσης διὰ χρώματος.

Κρατηρίσκος ὑπ' ἀριθ. 933 (Τάφος Α) (πίν. 47β). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἀκέραιος. Διατήρησις σχετικῶς καλή. Ὑψ. 0.075 - 0.085 μ. Διάμ. στομ. 0.095 - 0.105 μ. Διάμ. βάσ. 0.038 - 0.04 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος. Ἐπίχρυσμα ὠχροκίτρινον. Διακόσμησις διὰ μέλανος ἐξιτήλου χρώματος. Κύπελλον βαθύ, κατὰ τὸ κατώτερον μέρος του χρονοειδῆς, καταλήγον σχεδὸν εἰς ὄζυν πυθμένα. Χεῖλος ἐλαφρῶς χρονοειδῆς. Λαβαὶ ὀριζόντιαι, κυλινδρικοί. Βάσις μικρὰ καὶ κωνική, συμπαγῆ καὶ σχετικῶς ὑψηλή⁴.

Διακόσμησις λιτή. Ἐσωτερικῶς, πλὴν μικροῦ ἐξηρημένου δίσκου ἐπὶ τοῦ πυθμένος καὶ λεπτῆς ἐξηρημένης, ὑπὸ τὸ χεῖλος, ὀριζοντίας ταινίας, ἢ ἐπιφάνεια καλύπτεται ὑπὸ μέλανος χρώματος. Ἐξωτερικῶς τὸ μὲν ἀνώτερον μέρος τοῦ σώματος, μετὰ τοῦ συνεχομένου χεῖλους,

1. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ τῆος φύλακος ἀρχαιοτήτων Νάξου κ. Ν. Γαβαλά τὸ ἀγγεῖον τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν τάφων καὶ τοιουτοτρόπως τὰ ἀνοικτὰ ἀγγεῖα περιορίζονται εἰς τρία μόνον.

2. Δι' ὅμοιον σχῆμα βλ. Analysis, εἰκ. 15, ἀριθ. 291, 301.

3. Αὐτόθι εἰκ. 14, ἀριθ. 286, ὡς πρὸς τὸ σχῆμα.

4. Δι' ὅμοιον σχῆμα αὐτόθι.

καλύπτεται ομοίως υπό χρώματος, πλήν εξηρημένου χώρου υπό τας λαβάς, τὸ δὲ κατώτερον μέρος τοῦ σώματος, μετὰ τῆς συνεχομένης βάσεως, εἶναι ἀδιακόσμητον, πλήν μιᾶς ὀριζοντίας ταινίας ὑπὲρ τὸ μέσον τοῦ ὕψους του.

Μόνωτον κύπελλον ὑπ' ἀριθ. 915 (πίν. 45γ,δ). Συγκολλημένον ἐκ τεμαχίων. Ἐλλιπὲς κατὰ τμήματα τοῦ χείλους καὶ τῆς κοιλίας. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.082 μ. Διάμ. στομ. 0.14 μ. Διάμ. βάσ. 0.045 μ.

Πηλὸς ὑποκίτρινος μὲ ἀνοικτότερον ἐπί-

χρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, ἐνίοτε ἀραιοῦ χρώματος. Κύπελλον βαθύ κωνικόν. Χεῖλος ἐλαφροῦς πρὸς τὰ ἔσω. Βάσις δακτυλιοειδής, ἐξωτερικῶς κωνική καὶ κοίλη ἐσωτερικῶς (ὕψ. 0.009 μ.). Λαβὴ σχεδὸν ὀριζοντία, κυλινδρική¹.

Διακόσμησις γραμμική, ἀπλουστάτης μορφῆς: ταινία ἐπὶ τῆς λαβῆς, ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ χείλους καὶ περὶ τὴν βάσιν, ἑτέρα δὲ ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ σώματος ἐξωτερικῶς ἐσωτερικῶς, εἰς τὸ αὐτὸ περίπου ὕψος, ζευγὸς λεπτοτέρων ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν.

2. Κλειστὰ ἀγγεῖα

Πλήν τῶν ἤδη μνημονευθέντων κλειστῶν ἀγγείων (τοῦ Πυκνοῦ ρυθμοῦ) οἱ δύο τάφοι τῶν Ἀπλωμάτων περιεῖχον καὶ πλῆθος ἄλλων κλειστῶν ἀγγείων, μεγάλα καὶ μικρά, ἧτοι: ἀμφορεῖς, οἶνοχόας (μὲ τριφυλλόσχημον στόμιον) καὶ πρόχους, ἀσκοειδὲς ἀγγεῖον καὶ ληκύθιον.

α. Ἀμφορεῖς

Πλήν τῶν (ἑτεροστόμων) ἀμφορέων (τοῦ Πυκνοῦ ρυθμοῦ: κατηγορίαι Α-Γ), οἱ ὅποιοι ἔχουν μνημονευθῆ, διακρίνονται καὶ δύο ἑτεραι κατηγορίαι ἀμφορέων, αἱ I καὶ II:

Ἡ κατηγορία I περιλαμβάνει ἀμφορεῖς μὲ σῶμα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον σφαιρικόν, διακρίνονται δὲ διάφοροι ὁμάδες ἐξ αὐτῶν: ὁμάς Α, ἐνιαίου τύπου καὶ μὲ ἐλευθέρας λαβάς· ὁμάς Β, ἀπτικῶς ἀμφορέως, μὲ ἰδιαίτερον λαιμὸν καὶ ἐλευθέρας λαβάς· ὁμάς Γ, μὲ ἰδιαίτερον λαιμὸν καὶ καθέτους λαβάς.

Ἡ κατηγορία II περιλαμβάνει ἀμφορεῖς μικροῦ σχετικῶς μεγέθους, προερχομένους ἐκ τῶν ἀρτοσχήμων ἀγγείων καὶ ἔχοντας κυλινδρικὸν σῶμα μὲ κάθετα σχεδὸν τοιχώματα.

Κατηγορία I

Ὅμας Α. Ἡ ὁμάς αὕτη περιλαμβάνει δύο μικροὺς ἀμφορεῖς μὲ σῶμα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον σφαιρικόν, ἐλευθέρας λαβάς καὶ ἐνιαῖον μὲ τὸ σῶμα λαιμὸν, βραχὺν σχετικῶς· τοὺς ὑπ' ἀριθ. 974 καὶ 950²:

Ἀμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 947 (Τάφος Α) (πίν. 46α). Συγκολλημένους ἐκ πολλῶν τεμαχίων

καὶ ἐλλιπῆς κατὰ ὀρισμένα μικρὰ τμήματα τοῦ χείλους, τῶν ὤμων, τῆς κοιλίας καὶ τῆς βάσεως

1. Βλ. ἄνωτέρω σ. 36, σημ. 1. Analysis, εἰκ. 17.

2. Δι' ὅμοιον σχῆμα βλ. αὐτόθι εἰκ. 9, ἀριθ. 59.

του. Διατήρησις μετρία. Ύψ. 0.25 μ. Μεγ. διάμ. 0.24 μ. Διάμ. στομ. 0.115 μ.

Πηλός ανοικτού καστανοῦ χρώματος, πρὸς τὸ ροδόχρουν. Ἐπίχρισμα σαρκόχρουν, πρὸς τὸ γαλακτώδες. Διακόσμησις διὰ καστανοῦθρου, ἐνίοτε λίαν ἐξιτήλου, χρώματος. Σῶμα ὠσειδές, ἐλαφρῶς πεπιεσμένον. Λαβαὶ κυλινδρικά. Λαιμὸς βραχὺς καὶ κοῖλος. Χεῖλος σαφῶς χροανοειδές.

Διακόσμησις κατὰ ταινίας καὶ ζώνας. Τὸ χεῖλος καλύπτεται ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς διὰ χρώματος, ὁμοίως ὁ λαιμὸς καὶ αἱ λαβαὶ ἐξωτερικῶς. Ὁ ὄμος φέρει δύο παχείας ὀριζοντίας παραλλήλους ταινίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ κατωτέρα εἶναι λεπτοτέρα, ὡς καὶ ἀνὰ τρεῖς ἄλλας παραλλήλους ὀριζοντίας ταινίας ἀφ' ἐνὸς ὑπὸ τὸν λαιμὸν καὶ ἄνωθεν τῆς ἀνωτέρας τῶν παχειῶν ταινιῶν καὶ ἀφ' ἐτέρου μεταξὺ τῶν παχειῶν ταινιῶν. Ὑπὸ τὸν ὄμον, μεταξὺ τῶν ἐλευθέρων λαβῶν, διακοσμητικὴ ζώνη μεταξὺ μιᾶς λεπτῆς ὀριζοντίας ταινίας ἄνωθεν καὶ ἐτέρας, παχυτέρας, κάτωθεν αὐτῆς, φέρει ἀνὰ μίαν ὀφιοειδῆ ταινίαν ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν, μεταξὺ τῶν δύο λαβῶν. Τοῦ ὑπολοίπου, κατωτέρου, μέρους τοῦ σώματος ἡ ἐπιφάνεια καλύπτεται ὑπὸ χρώματος.

Ὁ μ ἄ ς Β. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει ἓνα μόνον ἀμφορέα, τὸν ὑπ' ἀριθ. 916, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι εἶναι ἐπίεσακτος, ἔχει ἐλευθέρως λαβὰς καὶ εἶναι ἐνιαίου τύπου, ἀλλ' ἔχει ὑψηλὸν λαιμὸν¹:

Ἄμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 916 (Τάφος Β) (πίν. 48γ). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἑλλιπῆς κατὰ τμήματα τῆς κοιλίας. Διατήρησις καλὴ². Ύψ. 0.263 μ. Μεγ. διάμ. 0.22 μ. Διάμ. στομ. 0.103 μ. Διάμ. βάσ. 0.092 μ.

Πηλός καθαρὸς καστανοπορτοκαλοῦχρος μὲ ὠχροκίτρινον ἐπίχρισμα, λίαν ἐξιτήλου ἐνίοτε. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος χρώματος. Σχήμα ὠσειδές. Βάσις δισκοειδής. Λαιμὸς κυλινδρικός, μὲ ἐλαφρῶς κοῖλα τοιχώματα. Χεῖλος χροανοειδές μὲ ὑποψίαν δακτυλίου ἐξωτερικῶς.

Ἄμφορεὺς ὑπ' ἀριθ. 950 (Τάφος Α) (πίν. 46β). Συγκολλημένος ἐκ πλείστον τεμαχίων καὶ ἑλλιπῆς κατὰ τινὰ τμήματα τοῦ ὄμου καὶ τῆς κοιλίας. Διατήρησις μετρία. Ύψ. 0.18 μ. Διάμ. βάσ. 0.075 μ. Μεγ. διάμ. 0.18 μ. Διάμ. στομ. 0.12 μ.

Πηλός ανοικτοῦ καστανοῦ χρώματος, ἐπίχρισμα ὠχροκίτρινον. Διακόσμησις διὰ μέλανος, λίαν ἐξιτήλου, χρώματος. Σχήμα ὠσειδές. Λαιμὸς βραχὺς, εὐρύς καὶ κοῖλος. Χεῖλος χροανοειδές. Βάσις δακτυλοειδής. Λαβαὶ κυλινδρικά.

Διακόσμησις κατὰ ταινίας. Τὸ στόμιον καὶ τὸ χεῖλος καλύπτονται διὰ χρώματος ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, ἐσωτερικῶς δὲ καὶ δι' ἐξηρημένης ὀριζοντίας ταινίας. Ὑπὸ τὸν λαιμὸν ὀριζοντία ταινία μεταξὺ δύο λεπτοτάτων ἄλλων ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν. Παχυτάτη ὀριζοντία ταινία μεταξὺ τῶν λαβῶν καλύπτει χώρον ἄνωθεν καὶ κάτωθεν αὐτῶν. Ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου σώματος ζεύγους παχειῶν ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν μὲ λεπτοτάτην ὀριζοντίαν ταινίαν μεταξὺ τῶν, καθὼς καὶ μεταξὺ τῆς ἀνωτέρας ἐξ αὐτῶν καὶ τῆς ὑπεράνω αὐτῆς παχυτάτης ὀριζοντίας ταινίας. Τὸ ὑπόλοιπον, περιλαμβανομένης καὶ τῆς βάσεως, ἀδιακόσμητον.

Διακόσμησις λιτὴ, καθαρῶς γραμμικὴ, τινύουσα τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου. Ἐπὶ τοῦ χεῖλους σειρὰ κοκκίδων. Ἀνὰ τρεῖς λεπταὶ ὀριζόντιαι παραλλήλοι ταινίαι ὑπὸ τὸ χεῖλος, ὑπὸ τὸν λαιμὸν καὶ ὑπὸ τὸν ὄμον. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τριῶν τούτων ταινιῶν καὶ ζεύγους ἄλλων ὁμοίων, ὑπὸ τὰς λαβὰς, διακοσμητικὴ ζώνη, χωριζομένη εἰς δύο μετόπας ὑπὸ τῶν λαβῶν, φέρει ἀνὰ μίαν ὀφιοειδῆ ταινίαν εἰς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν. Ταινία ἐπὶ τῶν λαβῶν, πλαισιωμένη ὑπὸ μικροτέρας κατὰ τὰ δύο ἄκρας της. Ἐτέρα ταινία ἐπὶ τῆς βάσεως.

1. Analysis, εἰς. 8, ἀριθ. 58.

2. ΠΑΕ 1959, πίν. 158γ.

Ὁ μ α ς Γ. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει πέντε ἀμοφορεῖς, τοὺς ὑπ' ἀριθ. 922, 2060, 2063, 2062 καὶ 2059, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἰδιαιτέρον λαίμον καὶ καθέτους λαβάς¹:

Ἄμοφορεὺς ὑπ' ἀριθ. **922** (Τάφος Β) (πίν. 47). Ἀκέραιος. Ἐλάχιστα ἀποκεκρουμένοι. Ἐπὶ τοῦ ὤμου ρωγμὴ. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.497 μ. Μεγ. διάμ. 0.406 μ. Διάμ. στομ. 0.15 μ. Διάμ. βάσ. 0.135 μ.

Πηλὸς πορώδης ὑπέρυθρος μὲ ἐπίχρισμα ὑποκίτρινον, πρὸς τὸ σαρκόχρουν. Χρῶμα καστανέρυθρον, ἐνίοτε ἀραιὸν καὶ ἐξίτηλον. Σχῆμα ὠσειδές. Βάσις λεπτή, δισκοειδής. Χεῖλος δακτυλοειδές. Λαβαὶ κυλινδρिकाὶ μὲ σχεδὸν γωνιώδη τοιχώματα, φθάνουσαι ὀλίγον κάτωθεν τοῦ χεῖλους.

Διακόσμησις ἀπλή, γραμμικὴ διὰ καστανέρυθρον χρώματος. Ταινία ἐπὶ τοῦ χεῖλους ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, ἑτέρα περὶ τὴν βᾶσιν τοῦ λαίμου, τρεῖς ἄλλοι ὅμοιοι ὀριζόντιαι παράλληλοι, ἡ μεσαία ἐξ αὐτῶν παχύτερα καί, τετάρτη, λεπτοτέρα ὄλων, ὀλίγον κάτωθεν τῆς μεγαλύτερας διαμέτρου τῆς κοιλίας. Διακοσμητικὴ ζώνη ἐπὶ τοῦ ὤμου διακόπτεται ὑπὸ τῶν λαβῶν καὶ χωρίζεται εἰς δύο μέρη: ἔμπροσθεν ὑπάρχει πλοχμοειδὴς ταινία εἰς σχῆμα πλαγίου 8 καὶ ὀπίσθεν σπειροειδής. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ἀνὰ ἓν ζεύγος καθέτων ταινιῶν συνεχίζονται ὑπ' αὐτάς ἐν εἴδει ἀντινώτων ἀγκίστρων. Τὸ κατώτερον μέρος τοῦ ἀγγείου εἶναι ἀκόσμητον.

Ἄμοφορεὺς ὑπ' ἀριθ. **2060** (Τάφος Β) (πίν. 48 καὶ 49α). Συγκολλημένος καὶ συμπληρωμένος κατὰ τὸ χεῖλος, τὸν ὄμον καὶ τὴν κοιλίαν. Διατήρησις κακὴ. Ὑψ. 0.51 μ. Διάμ. στομ. 0.155 μ. Διάμ. βάσ. 0.125 μ.

Πηλὸς πορώδης, κιτρινέρυθρος, μὲ ὅμοιον ἐπίχρισμα ἀπολεπιζόμενον. Διακόσμησις διὰ καστανέρυθρον, ἐνίοτε ἐξίτηλον, χρώματος. Σχῆμα ὠσειδές. Χεῖλος δακτυλοειδές. Βάσις λεπτή, δισκοειδής. Λαβαὶ παχειαί, ταινιωταί.

Διακόσμησις λιτὴ διὰ καστανομέλανος χρώματος. Ἀνὰ μία ταινία ἐπὶ τοῦ χεῖλους καὶ περὶ τὴν βᾶσιν τοῦ λαίμου, ἀνὰ μία δὲ κάθετος

ὄφιοειδὴς ταινία ἐπὶ τῶν λαβῶν, καθὼς καὶ ζεύγος ἀντινώτων ἀγκίστρων ὑφ' ἐκάστην ἐξ αὐτῶν. Τρεῖς ὀριζόντιαι λεπταὶ παράλληλοι ταινίαι ἐπὶ τοῦ σώματος, ὑπὸ τὰς λαβάς, καὶ ἕτεραι τρεῖς ὅμοιοι ὀλίγον κάτωθεν τῆς μεγίστης διαμέτρου τῆς κοιλίας. Ἐπὶ τῶν ὤμων διακοσμητικὴ ζώνη διακόπτεται εἰς δύο τμήματα ὑπὸ τῶν λαβῶν, φέρει δὲ ἔμπροσθεν διπλόσπειραν. Τὸ ὑπόλοιπον σῶμα εἶναι ἀκόσμητον.

Ἄμοφορεὺς ὑπ' ἀριθ. **2063** (Τάφος Α) (πίν. 49β). Συγκολλημένος ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ συμπληρωμένος κατὰ τμήματα τοῦ λαίμου, τῶν ὤμων, τῆς κοιλίας καὶ τῆς βάσεως. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.46 μ. Διάμ. στομ. 0.145 μ. Διάμ. βάσ. 0.145 μ.

Πηλὸς πορώδης, ροδοπορτοκαλόχρους, μὲ ὅμοιον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος χρώματος, ἐνίοτε ἐξίτηλον καὶ ἀραιόν. Χεῖλος δακτυλοειδές ἐξωτερικῶς, χανοειδές ἐσωτερικῶς. Σχῆμα ὠσειδές. Λαβαὶ ταινιωταί. Βάσις δακτυλοειδής. Ἴσως ἀττικός.

Διακόσμησις λιτὴ, γραμμικὴ. Ἀνὰ μία ταινία ἐπὶ τοῦ χεῖλους, περὶ τὴν βᾶσιν τοῦ λαίμου καὶ ἐπὶ τῶν λαβῶν. Ὑπὸ τὰς λαβάς τρεῖς ὅμοιοι ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι καὶ ἕτεραι δύο ὅμοιοι παχύτεραι, κάτωθεν τῆς μεγίστης διαμέτρου τῆς κοιλίας. Διακοσμητικὴ ζώνη ἐπὶ τοῦ ὤμου, διακοπτομένη ὑπὸ τῶν λαβῶν, φέρει ἔμπροσθεν διπλόσπειραν. Τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ ἀγγείου εἶναι ἀκόσμητον.

Ἄμοφορεὺς ὑπ' ἀριθ. **2062** (Τάφος Α) (πίν. 50). Συγκολλημένος ἐκ πλείστων τεμαχίων καὶ συμπληρωμένος κατὰ τὸ χεῖλος καὶ τὸν λαίμον, τὸν ὄμον, τὸ σῶμα καὶ τὴν βᾶσιν του. Διατήρησις κακὴ. Ὑψ. 0.38 μ. Διάμ. στομ. 0.12 μ. Διάμ. βάσ. 0.125 μ.

Πηλὸς κιτρινωπός, ἐπίχρισμα ὅμοιον, ὡς

1. Ὡς πρὸς τὴν ποικιλίαν τοῦ σχήματός των βλ. Analysis, 34.

ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἠλλείπον. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος χρώματος. Σχήμα ὠοειδές. Χεῖλος δακτυλοειδὲς ἐξωτερικῶς. Λαίμος κυλινδρικός. Λαβαὶ κυλινδρικαὶ ἐξικνούμεναι κάτωθεν τοῦ χεῖλους. Βάσις δισκοειδής.

Διακόσμησις λιτή. Ἄνὰ μία ταινία ἐπὶ τοῦ χεῖλους καὶ περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαίμου. Ἐπὶ τῶν λαβῶν κυματοειδεῖς ταινίαι. Περὶ τὸ σῶμα, ὑπὸ τὰς λαβάς, ζευγος ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν καὶ τρεῖς ἄλλαι ὅμοιαι κάτωθεν τῆς μεγίστης διαμέτρου τῆς κοιλίας. Ἐπὶ τοῦ ὤμου διακοσμητικὴ ζώνη, διακοπτομένη ὑπὸ τῶν λαβῶν, φέρει ἔμπροσθεν διπλόσπειραν. Τὸ ὑπόλοιπον ἀγγεῖον εἶναι ἀκόσμητον.

Ἄμφορες ὑπ' ἀριθ. 2059 (Τάφος Β) (πίν. 51). Συγκολλημένος ἐκ πλείστων τεμαχίων καὶ συμπληρωμένος κατὰ τινα μικρὰ τμή-

Κατηγορία II

Ὁ μ ἄ ς Α. Ἡ ὅμας αὕτη περιλαμβάνει μικρὸν ἀρτόσχημον ἀμφορίσκον (ὑπ' ἀριθ. 931) μὲ βραχὺ κυλινδρικὸν σῶμα καὶ βραχὺν λαίμον — ἐπέχοντα τὴν θέσιν χεῖλους — καὶ ἐλευθέρως λαβάς. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ὁμοιάζει κατὰ τὸ σχῆμα πρὸς τὸ τῶν ἡδῆ μνημονευθέντων τριδύμων ἀμφορίσκων:

Ἀρτόσχημος ἀμφορίσκος ὑπ' ἀριθ. 931 (Τάφος Α) (πίν. 52δ). Ἐλάχιστα ἀποκεκρουμένος, κατὰ τὸ χεῖλος καὶ τὴν μίαν λαβήν, καὶ συγκολλημένος κατὰ τὴν ἐτέραν λαβήν. Κατὰ τὰ ἄλλα ἀκέραιος. Διατήρησις καλή. Ὑψ. 0.09 μ. Διάμ. στομ. 0.085 μ. Διάμ. βάσ. 0.128 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος μὲ ὠχροκίτρινον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, ἐνίοτε ἐρυθροῦ χρώματος. Ἀνωμαλῆαι ὀπτήσεως. Σῶμα χαμηλόν, κυλινδρικόν, μὲ κάθετα τοιχώματα, ἄνευ λαίμου ἢ μᾶλλον μὲ βραχὺν λαίμον χρησιμεύοντα καὶ ὡς χεῖλος, σχεδὸν καθέτως ἐπὶ τοῦ ὤμου. Λαβαὶ

ματὰ τοῦ λαίμου, τοῦ ὤμου καὶ τοῦ σώματος. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.43 μ. Διάμ. στομ. 0.125 μ. Διάμ. βάσ. 0.12 μ.

Πηλὸς ροδόχρους, ἐπίχρισμα ὠχροκίτρινον πρὸς τὸ γαλακτόχρουν, ἀπολεπιζόμενον. Διακόσμησις διὰ καστανευθροῦ, ἐξιτήλου, χρώματος. Σῶμα ὠοειδές. Λαβαὶ κυλινδρικαὶ, ἐξικνούμεναι μέχρι τοῦ χεῖλους. Χεῖλος δακτυλοειδὲς ἐξωτερικῶς. Βάσις δισκοειδής.

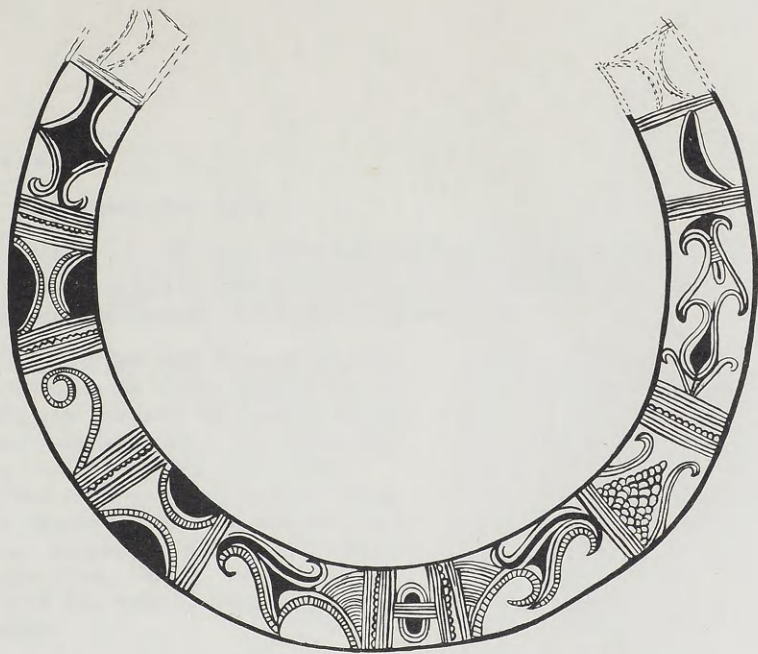
Διακόσμησις λιτή, γραμμικὴ. Ἐπὶ τοῦ χεῖλους καὶ περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαίμου καὶ τῶν λαβῶν ἀνὰ μία ταινία. Ἐπὶ τῶν λαβῶν ζευγος καθέτων ταινιῶν μὲ ὀφιοειδῆ κάθετον ταινίαν μεταξύ των. Ὑπὸ τὰς λαβάς, περὶ τὸ σῶμα, τρεῖς ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι, δύο δὲ ὅμοιαι ὀλίγον κάτωθεν τῆς μεγίστης διαμέτρου τῆς κοιλίας. Τὸ ὑπόλοιπον ἀκόσμητον.

κυλινδρικαί. Πυθμὴν ἐλαφρῶς κυρτός.

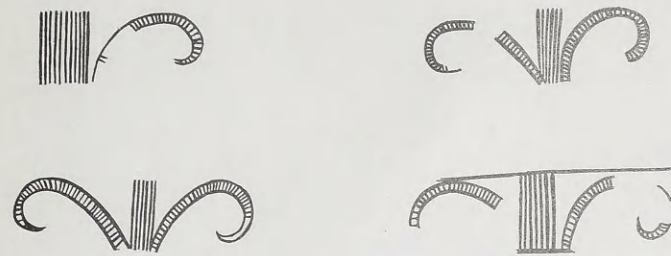
Διακόσμησις λιτοτάτη. Περὶ τὸ χεῖλος ἐρυθρὰ ταινία. Ὑπὸ τὸ χεῖλος-λαίμον λεπτὴ ὀριζοντία ταινία. Ἐπὶ τοῦ ὤμου τρεῖς παράλληλοι ὀριζόντιαι ταινίαι, ἡ μεσαία παχύτερα τῶν ἄλλων. Ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ ὤμου, μεταξύ τῶν ὀριζοντίων λαβῶν, ἀνὰ μία σειρὰ κοκκίδων. Ἐπὶ τοῦ σώματος, κάτωθεν τούτων, ἀνὰ ἓν ζευγος ὀριζοντίων παραλλήλων ὀφιοειδῶν ταινιῶν. Ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου ἀγγείου ζευγος λεπτῶν παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν, τρίτη δὲ, παχύτερα, ἐπὶ τοῦ κατωτάτου μέρους αὐτοῦ.

β. Οἶνοχόαι καὶ πρόχοι

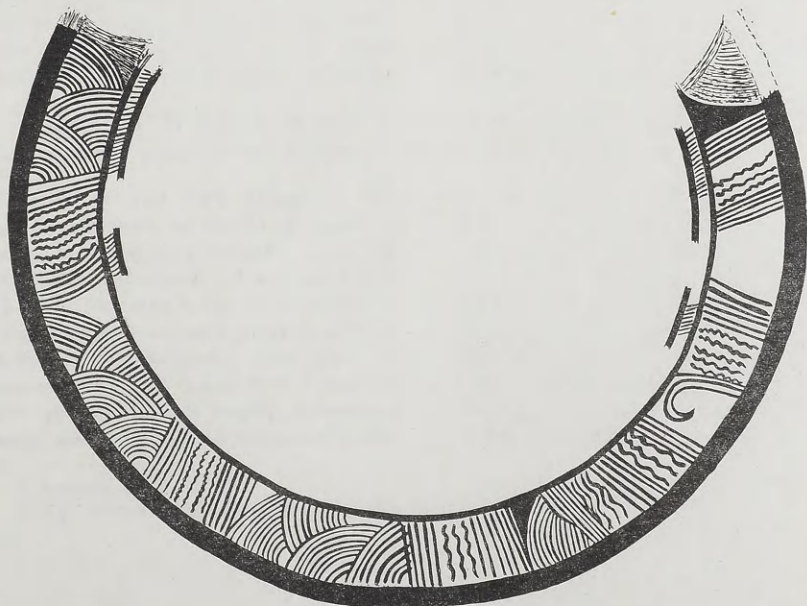
Ὡς οἶνοχόαι χαρακτηρίζονται συμβατικῶς τὰ μικροτέρου μεγέθους καὶ μὲ τριφυλλόσχημον στόμιον ἀγγεῖα, ὡς πρόχοι δὲ τὰ ἄνευ τριφυλλοσχήμου στομίου καὶ μεγάλα σχετικῶς ἀγγεῖα.

Σχέδ. 10. 'Ετερόστομος ἀμφορεύς ύπ' ἀριθ. 925.

Σχέδ. 10α. 'Ετερόστομος ἀμφορεύς ύπ' ἀριθ. 925.

Σχέδ. 11. 'Ετερόστομος ἀμφορεύς ύπ' ἀριθ. 921.

Σχέδ. 12. 'Ετερόστομος ἀμφορεύς ύπ' ἀριθ. 917.

Οἰνοχόαι

Διακρίνονται δύο ομάδες :

Ὁ μ ἄ ς Α. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει μικρὰν οἰνοχόην, τὴν ὑπ' ἀριθ. 938, ἡ ὁποία ὡς πρὸς τὸ σῶμα ὁμοιάζει πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 637 ἀγγεῖον τοῦ Furumark¹, ἔχει ὅμως πολὺ στενὸν λαϊμόν ἐνθυμίζουσα λήκυθον:

Οἰνοχόη ὑπ' ἀριθ. 938 (Τάφος Α) (πίν. 52α). Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἐλλιπὴς κατὰ τινὰ μέρη τοῦ σώματος καὶ τοῦ ὄμου. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.18 μ. Μεγ. διάμ. κοιλ. 0.15 μ. Διάμ. βᾶς. 0.058 μ.

Πηλὸς καστανοροδόχρους με ὄμιον ἐπίχρυσμα. Διακόσμησις διὰ καστανομέλανος, πολλαχῶς ἐξιτήλου χρώματος. Σῶμα ὄσειδές. Λαιμὸς στενός, ὑψηλός, κυλινδρικός. Χεῖλος πρὸς τὰ ἔσω. Λαβὴ κυλινδρική. Βᾶσις δακτυλοειδής.

Μετὰ τῆς ληκυθοειδοῦς αὐτῆς οἰνοχόης πρέπει ἴσως νὰ μνημονευθῆ καὶ τὸ ἀκόλουθον ληκύθιον (καίτοι κατὰ πολὺ μεταγενέστερον):

Ληκύθιον ὑπ' ἀριθ. 939 (Τάφος Α) (πίν. 52β). Ἀκέραιον. Διατήρησις μετρία². Ὑψ. 0.092 μ. Μεγ. διάμ. 0.072 μ. Διάμ. βᾶς. 0.035 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος. Διακόσμησις διὰ καστανοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξιτήλου, χρώματος. Σχῆμα ὄσειδές, πεπιεσμένον, ἀμφικωνικόν. Λαιμὸς λεπτός, ὑψηλός, κυλινδρικός. Χεῖλος ἐξωτερικῶς δακτυλοει-

Ἡ διακόσμησις λιτή, τονίζει κυρίως τὴν διάκρισιν τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοῦ ἄλλου τῶν μερῶν τοῦ ἀγγείου. Λαιμὸς μελαμβαφής, ὁμοίως καὶ τὸ χεῖλος. Ἐπὶ τῆς λαβῆς στήλη μικρῶν παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν. Ὑπὸ τὸν λαϊμόν, ἐπὶ τοῦ ὄμου, δίκην ὄρου, σειρὰ μελαμβαφῶν κρεμαμένον φύλλων, ὑπὸ δὲ τὴν προχόην πλαστικὸν κομβίον καὶ κάτωθεν τούτων τρεῖς λεπταὶ ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι. Ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου σώματος τρεῖς παχέαι καὶ τρεῖς λεπταὶ ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι, ἐναλλάξ.

δές, ἐσωτερικῶς χροανοειδές. Λαβὴ κυλινδρική, φθάνουσα κάτωθεν τοῦ χεῖλους. Βᾶσις δακτυλοειδής.

Διακόσμησις λιτή. Χεῖλος, λαϊμός, λαβὴ, ὄμος καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς κοιλίας καλύπτονται διὰ χρώματος. Τὸ ὑπόλοιπον μέρος, περιλαμβανομένης καὶ τῆς βᾶσεως, στερεῖται οἰασθήποτε διακοσμῆσεως.

Ὁ μ ἄ ς Β. Ἡ ὁμάς αὐτὴ περιλαμβάνει μίαν οἰνοχόην, τὴν ὑπ' ἀριθ. 946, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν τοῦ σχήματος τῆς ὑπ' ἀριθ. 923 (βλ. σ. 31):

Οἰνοχόη ὑπ' ἀριθ. 946 (Τάφος Α) (πίν. 52γ). Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἐλλιπὴς κατὰ τινὰ μέρη τοῦ χεῖλους, τοῦ λαϊμοῦ καὶ ἰδίως τοῦ σώματος. Διατήρησις πτωχή. Ὑψ. 0.23 μ. Μεγ. διάμ. 0.19 μ. Διάμ. βᾶς. 0.07 μ.

Πηλὸς ἀνοικτοῦ καστανοῦ χρώματος με ὄχροκίτρινον, ἐξιτήλον ἐπίχρυσμα. Διακόσμησις διὰ καστανοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὴ ὑπάρχοντος πλέον χρώματος. Σῶμα ὄσειδές, πεπιεσμένον. Λαιμὸς κυλινδρικός, χεῖλος δακτυλοειδές ἐξω-

τερικῶς, χροανοειδές ἐσωτερικῶς. Λαβὴ κυλινδρική. Βᾶσις δακτυλοειδής.

Διακόσμησις λιτοτάτης μορφῆς, τονίζουσα τὰ διάφορα μέρη τοῦ ἀγγείου καὶ σωζομένη μερικῶς μόνον σήμερον. Διακρίνονται: καστανοὺν χρῶμα καλύπτον ἀρχικῶς ὅλον τὸν λαϊμόν· τρεῖς ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι, ἐκ τούτων ἡ μεσαία, πλατυτέρα τῶν ἄλλων δύο, καλύπτει τὸν ὑπὸ τὸν ὄμον χώρον καὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τοῦ σώματος τοῦ ἀγγείου.

1. Analysis, εικ. 6.

2. ΠΑΕ 1958, πίν. 171γ. The Last Mycenaean, πίν. 15c. Περσὴ Β, 248 κέ.

Πρόχοι

Διακρίνονται δύο ομάδες :

Ὁ μ ἄ ς Α : Ἡ ὁμάς αὕτη περιλαμβάνει τρεῖς μεγάλας πρόχους με ὠσειδές σῶμα, ἢ καὶ πρὸς τὸ σφαιρικόν, καὶ λεπτήν βάσιν, τὰς ὑπ' ἀριθ. 919, 920 καὶ 2061¹ :

Πρόχος ὑπ' ἀριθ. **919** (Τάφος Β) (πίν. 53). Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἑλλιπής κατὰ τμήματα τῆς κοιλίας. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.451 μ. Μεγ. διάμ. 0.37 μ. Διάμ. στομ. 0.142 μ. Διάμ. βάσ. 0.13 μ.

Πηλὸς ὑπέρυθρος με ἀνοικτότερον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις δι' ἐρυθροῦ χρώματος. Σχήμα ὠσειδές. Βάσις δακτυλοειδής. Λαιμὸς κυλινδρικός. Χεῖλος δακτυλοειδές ἐξωτερικῶς, χροανοειδές ἐσωτερικῶς. Λαβὴ ταινιωτή, φθάνουσα ὑπὸ τὸ χεῖλος.

Διακόσμησις λιτοτάτη. Ταινία περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαίμου καὶ ἕτερα ἐξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς τοῦ χεῖλους. Τρεῖς ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι, κάτωθεν τοῦ ὤμου καὶ τῆς λαβῆς καὶ δύο ἕτεραι ὅμοιαι μεταξύ κοιλίας καὶ ἄνω μέρους τοῦ ἀγγείου. Ἐπὶ τοῦ ὤμου, ἔμπροσθεν, ζεύγος ἀντιθετικῶν σπειρῶν καὶ ἑκατέρωθεν αὐτῶν, περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαίμου, σειρὰ ἀκτινωτῶν φύλλων. Ζεύγος ταινιῶν ἐπὶ τῆς λαβῆς καὶ βρόχος, ἀπολήγων εἰς δύο ἀντίωτα ἄγκιστρα, πέριξ τῆς βάσεώς της.

Πρόχος ὑπ' ἀριθ. **920** (Τάφος Β) (πίν. 54). Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἑλλιπής κατὰ τμήματα τῆς κοιλίας. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.372 μ. Διάμ. στομ. 0.121 μ. Διάμ. βάσ. 0.12 μ.

Πηλὸς ὑπέρυθρος με ἑλαφρῶς ἀνοικτότερον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανέρθρου, ἐνίοτε ἀραιῶ, χρώματος. Σχήμα ὠσειδές. Λαι-

μὸς κυλινδρικός. Χεῖλος δακτυλοειδές ἐξωτερικῶς, χροανοειδές ἐσωτερικῶς. Λαβὴ ταινιωτή, φθάνουσα κάτωθεν τοῦ χεῖλους. Βάσις δακτυλοειδής. Διακόσμησις ὅμοια πρὸς τὴν τοῦ προηγουμένου ἀγγείου με μόνην διαφορὰν ὅτι ἐπὶ τῆς λαβῆς ὑπάρχει κἀθετος κυματοειδὴς ταινία, καταλήγουσα κάτωθεν εἰς ἄγκιστρον.

Πρόχος ὑπ' ἀριθ. **2061** (Τάφος Β) (πίν. 55). Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἑλλιπής κατὰ τμήματα τοῦ ὤμου καὶ τῆς κοιλίας. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.47 μ. Διάμ. στομ. 0.14 μ. Διάμ. βάσ. 0.12 μ.

Πηλὸς ροδόχρους με ὠχροκίτρινον ἐπίχρισμα (ἀπολεπιζόμενον παρὰ τὴν βάσιν τοῦ ἀγγείου). Διακόσμησις διὰ καστανέρθρου ἐξιτῆλου χρώματος. Σχήμα ὠσειδές. Λαιμὸς κυλινδρικός με κοῖλα τοιχώματα. Χεῖλος δακτυλοειδές ἐξωτερικῶς, χροανοειδές ἐσωτερικῶς. Λαβὴ σχοινοειδὴς φθάνουσα μέχρι τοῦ μέσου τοῦ λαίμου. Βάσις δισκοειδής.

Διακόσμησις ἀπλή. Λαβὴ διὰ χρώματος. Ταινία ἐπὶ τοῦ χεῖλους καὶ περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαίμου. Τρεῖς ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν λαβήν. Ζεύγος ὁμοίων κάτωθεν τῆς κοιλίας. Ἐπὶ τοῦ ὤμου, ἔμπροσθεν, ζεύγος ἀντινῶτων ἄγκιστρων, ἕτερον δὲ ὅμοιον, πελώριον, κάτωθεν τῆς λαβῆς, ἐκτεινόμενον ἔσθην καὶ ἔσθην αὐτῆς κατὰ μῆκος τῆς κοιλίας τοῦ ἀγγείου.

Ὁ μ ἄ ς Β. Ἡ ὁμάς αὕτη περιλαμβάνει τὴν ὑπ' ἀριθ. 952 φλασκοειδῆ πρόχουον, ἢ ὅποια στερεῖται βάσεως² :

1. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα βλ. Analysis, 34.

2. Αὐτόθι εἰκ. 20, ἀριθ. 186.

Φλασκοειδής πρόχους ὑπ' ἀριθ. 952 (Τάφος Β) (πίν. 56). Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ ἑλλιπῆς κατὰ τινα τμήματα τοῦ σώματος. Διατήρησις μετρία. Ὑψ. 0.305 μ. Μεγ. διάμ. 0.265 μ. Διάμ. στομ. 0.105 μ.

Πηλὸς ροδόχρους, ἀμιγῆς, μὲ ὅμοιον, σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν ἀπολεπισθέν ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ μελανοκαστανεῦθρου, ἐνίοτε ἐξιτήλου, χρώματος. Σχῆμα ὀριζοντίως ὠοειδές. Λαίμὸς κυλινδρικός, μὲ κοίλα τοιχώματα. Χεῖλος δακτυλοειδὲς ἐξωτερικῶς, χροανοειδές

γ. Ὑ δ ρ ί α ι

Εἰς τοὺς δύο τάφους τῶν Ἀπλωμάτων εὑρέθη μία μόνον ὕδρια, ἣ ὁποία εἶναι καὶ σεβαστῶν διαστάσεων, ἣ ὑπ' ἀριθ. 918¹:

Ὑδρία ὑπ' ἀριθ. 918 (Τάφος Β) (πίν. 57 καὶ 58). Συγκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων. Ἑλλιπῆς κατὰ μικρὰ τμήματα τῆς κοιλίας, τοῦ ὤμου καὶ κατὰ τὴν μίαν ὀριζοντίαν λαβὴν. Διατήρησις κακὴ. Ὑψ. 0.33 μ. Μεγ. διάμ. 0.28 μ. Διάμ. βάσ. 0.10 μ. Διάμ. στομ. 0.113 μ.

Πηλὸς ὑπέρυθρος μὲ ὠχροκίτρινον ἐπίχρισμα. Διακόσμησις διὰ καστανεῦθρου χρώματος. Σχῆμα ὠοειδές. Λαίμὸς κυλινδρικός, ἐλαφρῶς κοῖλος ἔμπροσθεν, σχεδὸν κάθετος ὀπισθεν, σαφῶς διακρινόμενος ἀπὸ τοῦ ὤμου. Χεῖλος χροανοειδὲς ἐσωτερικῶς, δακτυλοειδὲς ἐξωτερικῶς. Λαβὴ κάθετος, ταινιωτὴ, φθάνουσα μέχρι τοῦ χεῖλους. Πλάγρια λαβαί (ἐλεύθεραι) κυλινδρिकाί. Βάσις λεπτή, δακτυλοειδής.

Διακόσμησις λιτὴ, καθαρῶς γραμμική. Ται-

ἔσωτερικῶς. Λαβὴ ταινιωτὴ, φθάνουσα μέχρι τοῦ μέσου τοῦ λαιμοῦ. Ἄνευ βάσεως.

Διακόσμησις ἀπλή, ἀποτελουμένη: ἐξ ὀριζοντίας ταινίας περὶ τὸ χεῖλος καὶ τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ καὶ ἐκ καθέτων ταινιῶν ἐπὶ τῆς λαβῆς, ἐπὶ δὲ τοῦ κυρίου σώματος ἐκ μεγάλης καθέτου ὀφιοειδοῦς ταινίας ἐντὸς ζώνης, ἣ ὁποία ἔνθεν καὶ ἔνθεν, κάτωθεν τῆς λαβῆς, περιτρέχει τὸ ἀγγεῖον καὶ ἔχει ἐκατέρωθεν αὐτῆς ἀνὰ μίαν ὁμάδα ὁμοκέντρων κύκλων.

νία περὶ τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ καὶ τῆς καθέτου λαβῆς. Τρεῖς ὀριζόντιαι παράλληλοι ταινίαι ὑπὸ τὸν ὤμον καὶ δύο ὅμοιαι κάτωθεν τῶν πλαγίων λαβῶν. Ταινία ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τῆς ἀμῆς τοῦ χεῖλους καὶ ζεύγος παραλλήλων ὀριζοντίων ταινιῶν ἐσωτερικῶς αὐτοῦ. Ἐπὶ τῶν ὀριζοντίων λαβῶν ἀνὰ μίαν τοξοειδῆς ταινία καὶ ἑτέρα ὑπεράνω αὐτῆς ἐπὶ τοῦ τοιχώματος τοῦ ἀγγείου, βαίνουσα παραλλήλως πρὸς αὐτήν, μὴ ἐξικνουμένη ὅμως ἐπὶ τῆς λαβῆς. Κάθετος κυματοειδῆς ταινία ἐπὶ τῆς καθέτου λαβῆς. Ὑπὸ τὸ στόμιον ἔμπροσθεν, ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτως πρὸς τὴν λαβὴν, ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ ἐπὶ μέρους τῆς κάτωθεν ἐπιφανείας, κάθετος ὀφιοειδῆς ταινία ἀποτελοῦσα τὴν κυρίαν διακόσμησιν τοῦ ἀγγείου.

ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΥΜ ΙΙΙΓ
ΝΑΞΙΑΚΟΥ ΡΥΘΜΟΥ

Η ΤΕΧΝΙΚΗ

Ὁ πηλὸς τῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων παρουσιάζει διαφόρους ποικιλίας. Συγκεκριμένως παρατηρεῖται πηλός : κιτρινωπός, πρασινωπός, σαρκόχρους ἢ καστανόχρους καὶ ἐνίοτε πορτοκαλόχρους ἢ σχεδὸν ἐρυθρωπός.

Εἶναι δὲ ὁ πηλὸς αὐτός : α) τραχὺς καὶ εὐκόλως θρυματιζόμενος ἢ ἀπολεπιζόμενος (συνήθως εἰς τὰ μεγάλα ἀγγεῖα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Σιτοβολῶνος)· καὶ β) σχεδὸν καθαρός, οὐδέποτε ὅμως ἀμιγῆς καὶ λεπτός, ὅπως εἰς τὰ δύο ἀττικὰ ἀγγεῖα (ἀριθ. 934 καὶ 916).

Τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ πηλοῦ ἐπίχρισμα, ἐξ ἄλλου, εἶναι εἴτε ὁμοιόμορφον πρὸς τὸν πηλὸν εἴτε διάφορον αὐτοῦ (κυρίως ἐπὶ τῶν μεγάλων κλειστῶν ἀγγείων), συνήθως δὲ εἶναι τότε γαλακτώδες καὶ ἐλαφρῶς ροδόχρουν.

Ἡ ὄπτησις ποικίλλει ἐπίσης καὶ ὡς ἐκ τούτου ποικίλλει πολλάκις ἀντιστοίχως καὶ τὸ χρῶμα τῆς βαφῆς καὶ τῆς ἐν γένει διακοσμῆσεως. Συνήθως τὸ χρῶμα τοῦτο εἶναι : α) μέλαν ἢ β) ἐρυθρὸν ἢ γ) καστανόν, ἀνοικτὸν ἢ σιοκτείνον. Ἡ βαφή αὐτὴ ποικίλλει εἰς χρῶμα ἀπὸ ἀγγείου εἰς ἀγγεῖον, λόγῳ τῆς ἀνομοιογενοῦς πιθανῶς ὄπτησεως τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοῦ ἄλλου τῶν διαφόρων ἀγγείων, ποικίλλει δὲ, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐνίοτε καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγγείου.

ΤΟ ΣΧΗΜΑ

Τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων εἶναι τὸ σύνηθες σχῆμα τῶν ἀγγείων τῆς ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχῆς, εἶναι δὲ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὸ αὐτὸ περίπου πρὸς τὸ σχῆμα τῶν ἀγγείων ἄλλων περιοχῶν τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καὶ ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν, κατὰ κανόνα, τύπου παλαιότερας ἐποχῆς¹ ἢ κατ' ἐξάιρεσιν ἐμφανίζεται διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν².

Ἡ εὐστάθεια ἐξ ἄλλου ἐνὸς ἐκάστου ἀγγείου ποικίλλει, ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τῶν δύο ἀξόνων του, ἤτοι τοῦ ὕψους καὶ τοῦ ὀριζοντίου ἀξονός του. Καὶ ὀριζόμενα μὲν τῶν ἀγγείων τούτων παρουσιάζουν ἀστάθειαν, ἄλλα ὅμως προδίδουν σαφῆ προσ-

1. Analysis, 33, 38.

2. The Last Mycenaean, εἰς. 38b (ἀμφοριακὸς μὲ βραχὴν λαμῖον).

πάθειαν τεκτονικότητας, ύποταγής δὲ τῆς διακοσμῆσεώς των εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγγείου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξαιρέται ἡ λειτουργία τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ἀγγείου καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον προαναγγέλλοντα τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὰ ἀγγεῖα τοῦ Πρωτογεωμετρικοῦ ρυθμοῦ.

Ὅπως ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει τὸ σχῆμα τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων¹ (εἰκ. 1), τὸ ὁποῖον εἶναι ὠσειδές, μετὰ ποικιλιῶν πρὸς τὸ σφαιρικὸν ἢ τὸ ἀμφικωνικόν. Ὀρισμένους ὅμως τύπος τούτων θεωρούμενος ὡς ἀνατολικός², ἀποτελῶν δὲ μέχρι τοῦδε γινώρισμα κυρίως τῆς δωδεκανησιακῆς κεραμεικῆς, πρέπει σήμερον νὰ θεωρηθῇ ἔν τινι μέτρῳ ἀπλῶς νησιωτικὸς (αἰγαιακός).

Ὁ κ ἄ θ ε τ ο ς ἄ ἷ ω ν τοῦ σώματος εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγαλύτερος τοῦ ὀριζοντίου, ἐνίοτε ὅμως ἀμφοτέροι οἱ ἄξονες εἶναι ἰσομεγέθεις (ἀριθ. 942). Σπανίως ἐξ ἄλλου, ὁ κάθετος εἶναι μικρότερος τοῦ ὀριζοντίου.

Αἱ ἀναλογίαι, καθὼς ἐλέχθη, τοῦ ὀριζοντίου ἄξονος (ἦτοι τῆς μερίστης διαμέτρου τοῦ σώματος) καὶ τῆς βάσεως τοῦ ἀγγείου, ὡς καὶ τῶν δύο τούτων καὶ τοῦ καθέτου ἄξονος (τοῦ ἀγγείου), ποικίλλουν. Ἀντιστοίχως ποικίλλει καὶ ἡ ἐντύπωσις τῆς εὐσταθείας ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν. Ἐξ ἄλλου, ποικίλλει καὶ ἡ κλίσις τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὄμου, ἡ ὁποία ἄλλοτε εἶναι περισσότερον ἢ ὀλιγότερον ἐξηρμένη, ἄλλοτε δὲ σχεδὸν ἐπίπεδος. Εἰς μίαν δὲ περίπτωσιν³ τὸ σχῆμα ὑποδηλοῖ ὅπως προχωρημένην φάσιν τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς.

Αἱ λ α β α ἰ εἶναι κατὰ κανόνα ταινιωταί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λεπταὶ καὶ πλατεῖαι καὶ σπανίως παχεῖαι καὶ στεναί. Σπανίως, ἐπίσης, ἐμφανίζεται λαβὴ κυλινδρική καὶ ἀπαξ μόνον σχοινοειδής. Διακοσμοῦνται, ἐξ ἄλλου, αἱ λαβαί, κυρίως τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων: α) διὰ καθέτου ὀφιοειδοῦς (κυματοειδοῦς) ταινίας, ἡ ὁποία ἔνθεν καὶ ἔνθεν πλαισιοῦται πολλάκις ὑπὸ μιᾶς καθέτου ταινίας καὶ στηρίζεται ἐπὶ ἄλλης ὀριζοντίας ἢ ἐπὶ πολλῶν ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν· β) διὰ ζεύγους μόνον καθέτων ταινιῶν, ὡς νὰ ἔχη παραλειφθῇ ἡ τρίτη μεταξύ των, ὀφιοειδής· γ) διὰ πολλῶν ὀριζοντίων παραλλήλων ταινιῶν· δ) διὰ δύο ταινιῶν χιαζομένων ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους (τῶν λαβῶν) ἢ ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους (εἰς τὴν περίπτωσιν ἑτεροστόμων ἀμφορέων), ἐνομμένων ἐνίοτε εἰς μίαν πλατεῖαν ταινίαν· ε) διὰ δύο ταινιῶν χιαζομένων κατ' ἐπανάληψιν ὥστε νὰ δημιουργῆται εἶδος πλοχμοῦ· στ) σπανίως διὰ πολλῶν καθέτων παραλλήλων ταινιῶν· ζ) σπανίως ἐπίσης διὰ συμπαγοῦς χρώματος, ἀλλὰ τοῦτο δυνατὸν νὰ ἔχη προέλθει ἐκ τῆς τυχαίας ἀπλῶς ἐνώσεως τῶν δύο καθέτων ταινιῶν. Σημειωτέον ὅτι ὁ ἀττικὸς ψευδόστομος ἀμφορεὺς παρουσιάζει λαβὰς μὲ στήλην ἐξ ἐπαλλήλων ὁμάδων ὁμοκέντρων τόξων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδεὶς γνωστὸς ναξιακὸς ἀμφορεὺς παρουσιάζει.

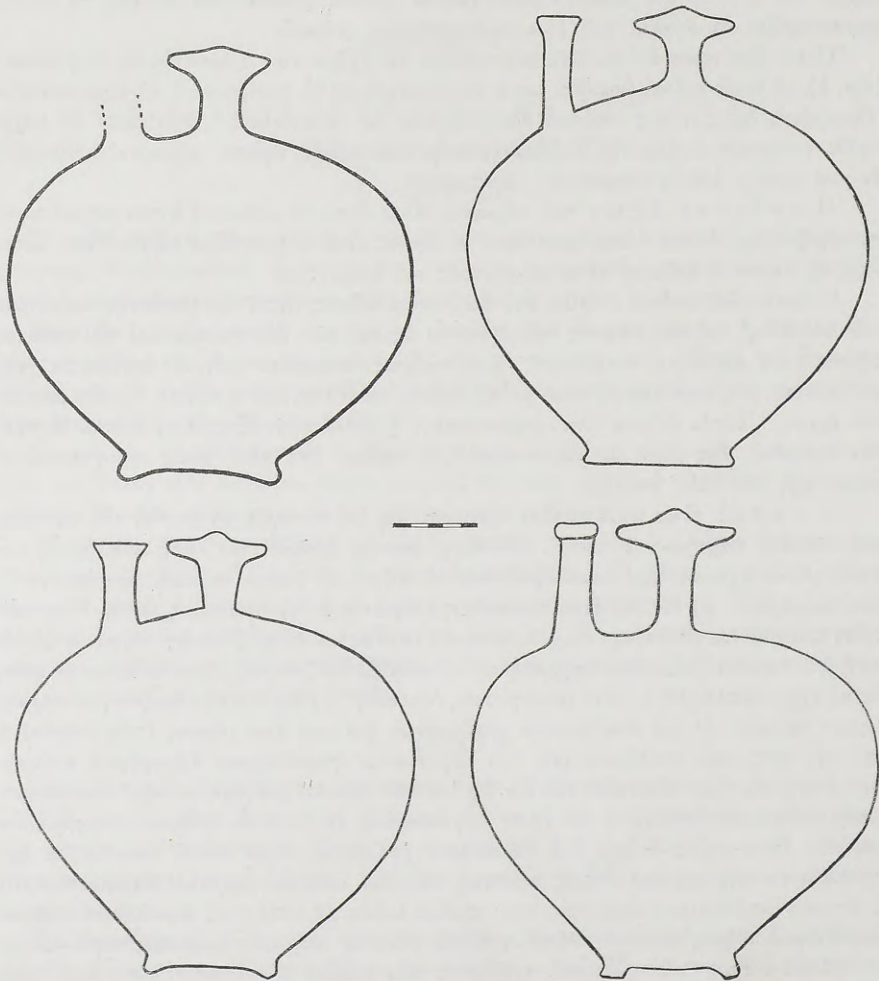
Ὁ δ ἰ σ κ ο ς τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων εἶναι συνηθέστερον ἐπίπεδος, ἐνίοτε κοῖλος, σπανιώτερον δὲ σχεδὸν ἐπίπεδος πρὸς

1. Τύπος 176, εἰκ. 6 (Analysis).

2. Αὐτόθι.

3. The Last Mycenaean, 150.

τὸ κυρτὸν ἢ πρὸς τὸ κοῖλον. Τὸ κομβίον τοῦ δίσκου τούτου, ἐξ ἄλλου, εἶναι συνηθέ-

Εἰκ. 1. Σχήματα ἑτεροστόμων ἀμφορέων.

στερον μικρὸν ἢ ἐλαχίστων διαστάσεων (σχεδὸν δίκην φακῆς), σπανιώτερον δὲ μέγα καὶ σχετικῶς ὑψηλὸν ἢ μετρίου ὕψους καὶ πλάτους ἢ μετρίου πλάτους καὶ χαμηλόν.

Σπανιώτατα ἐλλείπει ἐντελῶς. Ἡ διακόσμησις τοῦ δίσκου τούτου ἀποτελεῖται συνηθέστερον ἐκ δύο ἢ περισσοτέρων κύκλων, γενικῶς περίξ ἐνὸς σκιαγραφημένου δίσκου εἰς τὸ κέντρον, σπανιώτερον δὲ ἐκ σπείρας ἢ στροβίλου, δίκην τροχοῦ, ἐκ ῥόδακος, ἢ ἐκ σκιαγραφημένου δίσκου μὲ ἐξηρημένην διάμετρον.

Ἡ προχοῆ τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κυλινδρική (ἔχι ὅμως πολὺ στενὴ ὅπως τοῦ ἀττικοῦ) καὶ μᾶλλον εὐρύστομος, φέρει δὲ στόμιον, τὸ ὁποῖον εἶναι χαανοειδὲς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἢ δακτυλιοειδὲς ἐξωτερικῶς καὶ χαανοειδὲς ἐσωτερικῶς ἢ δακτυλιοειδὲς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Διακοσμεῖται μὲ δακτύλιον ἐπὶ τοῦ χείλους, ἐνίοτε ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, περὶ τὴν βᾶσιν τῆς ἢ περὶ τὸ μέσον τοῦ ὕψους τῆς. Σπανίως ὁ δακτύλιος τοῦ χείλους ἀντικαθίσταται ὑπὸ σειρᾶς κοκκίδων. Εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν ἑτεροστόμων ἀμφορέων δακτύλιος ἀπαντᾷ καὶ περὶ τὴν βᾶσιν τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν, ὅπως δηλαδὴ ἀπαντᾷ καὶ περὶ τὴν βᾶσιν τῆς προχοῆς, ἐνῶ εἰς ἄλλον ἀριθμὸν ἐξ αὐτῶν ἢ βᾶσις τῆς προχοῆς καὶ τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν συνδέονται μεταξύ των δι' ἐνὸς βρόχου, εἰς μικρότερον δὲ ἀριθμὸν ἢ βᾶσις τῆς προχοῆς φέρει δακτύλιον καὶ βρόχος συνδέει αὐτὴν πρὸς τὸ κεντρικὸν στελεῆχος τῶν λαβῶν.

Ἡ βᾶσις τῶν ἀγγείων, ἐξ ἄλλου, εἶναι συνηθέστερον δακτυλιοειδής (σπανίως πολὺ χαμηλὴ ἢ καὶ πολὺ ὑψηλὴ), σπανιώτερον δὲ δισκοειδής, μετρίου μεγέθους ἢ καὶ πολὺ χαμηλὴ.

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΣΕΩΣ

Ἡ διακόσμησις τῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων διακρίνεται εἰς ἀπλὴν καὶ σύνθετον. Περιλαμβάνει δὲ θέματα : α) γραμμικά, β) φυτικά (χλωρίδος), γ) ζωικά (πανίδος), δ) ἀνθρωπίνην μορφήν καὶ ε) μυθικὰ ὄντα (;).

Γενικῶς πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ ΥΜ IIIΓ ρυθμὸς τῆς Νάξου, ὅπως ἐμφανίζεται εἰς τὰ ἀγγεῖα τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων, παρουσιάζει σχετικῶς μεγαλυτέραν ποικιλίαν εἰς τὰ φυτικά θέματα ἐν συγκρίσει πρὸς ὅλους τοὺς ΥΜ IIIΓ ρυθμοὺς. Ὁρισμένα μάλιστα τῶν θεμάτων τούτων δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι ἀναβιώσεις παλαιότερων ποικιλιῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔχει παρατηρήσει ὁ Furumark¹ σχετικῶς πρὸς τὴν δωδεκανησιακὴν ΥΜ IIIΓ κεραμεικὴν. Δὲν ἀποκλείεται δὲ αἱ Κυκλάδες, εἰς τῶν ὁποίων τὴν κεραμεικὴν ἐμφανίζονται καὶ ἄλλαι ποικιλίαι — βασιζόμεναι εἰς συνδυασμοὺς διαφόρων φυτικῶν θεμάτων — νὰ ὑπῆρξαν ἢ κυρία ἐστία τῆς ἀναβιώσεως αὐτῆς.

Γραμμικά-φυτικά (καὶ μεικτά) θέματα (εἰκ. 2 - 28)

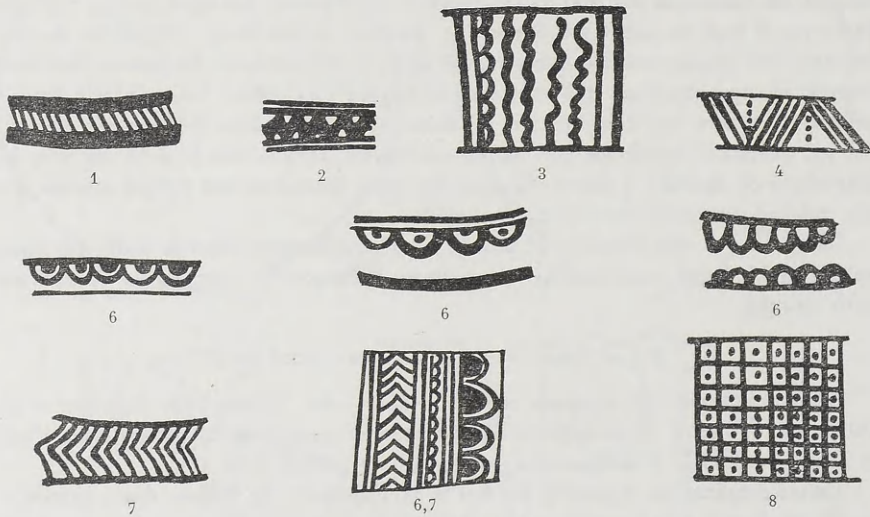
Τὰ γραμμικά θέματα διακρίνονται εἰς θέματα ζωνῶν καὶ εἰς ἐλεύθερα θέματα.

1. Analysis, 553.

Τὰ θέματα ζωνῶν χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως τοῦ αὐτοῦ στοιχείου, ἄλλοτε μὲ ὀριζοντίαν καὶ ἄλλοτε μὲ κάθετον φορᾶν.

Διακρίνονται αἱ ἀκόλουθοι ποικιλίαι θεμάτων ζωνῶν, τὰ ὅποια, διὰ καταλλήλου περιορισμοῦ ἢ ἀναπτύξεως τῶν διαστάσεων των, μεταβάλλονται εἰς θέματα εἴτε μετοπῶν εἴτε ζωνῶν:

1. Στήλη ἐκ σειρᾶς λοξῶν καθέτων ἢ ὀριζοντίων παραλλήλων γραμμῶν (ἀριθ. 921) δηλ. διάγραμμα ζώνη (εἰκ. 2,1).¹

Εἰκ. 2. Θέμα 1,2,3,4,6,7,8.

2. Ὅριζοντίως τεθλασμένη γραμμὴ (ἐντὸς ὀριζοντίας ζώνης δηλ.) ἀπαντᾷ εἰς τοὺς δύο ἀττικοὺς ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς (ἀριθ. 934 καὶ 949), εἰς τὸν δεῦτερον μάλιστα (ἀριθ. 949) ἐξ αὐτῶν καὶ διπλῆ (εἰκ. 2,2). Εἰς οὐδένα τῶν ναξιακῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων ἀπαντᾷ, πλὴν ὀρισμένων περιπτώσεων ἐντὸς μικρῶν δευτερευουσῶν ζωνῶν (βλ. ἀμέσως κατωτέρω) ².

3. Μικρὰ κάθετος τεθλασμένη γραμμὴ ἢ μικραὶ καθέτως τεθλασμένα ἢ ὀφιοειδεῖς γραμμαὶ (ἀριθ. 942, 924, 951) ἐντὸς μετόπης (εἰκ. 2,3)³. Ἐπὶ τοῦ κρητικοῦ ἑτεροστόμου ἀμφορέως (ἀριθ. 914) ἀπαντᾷ διακοπτομένη (θέμα 19).

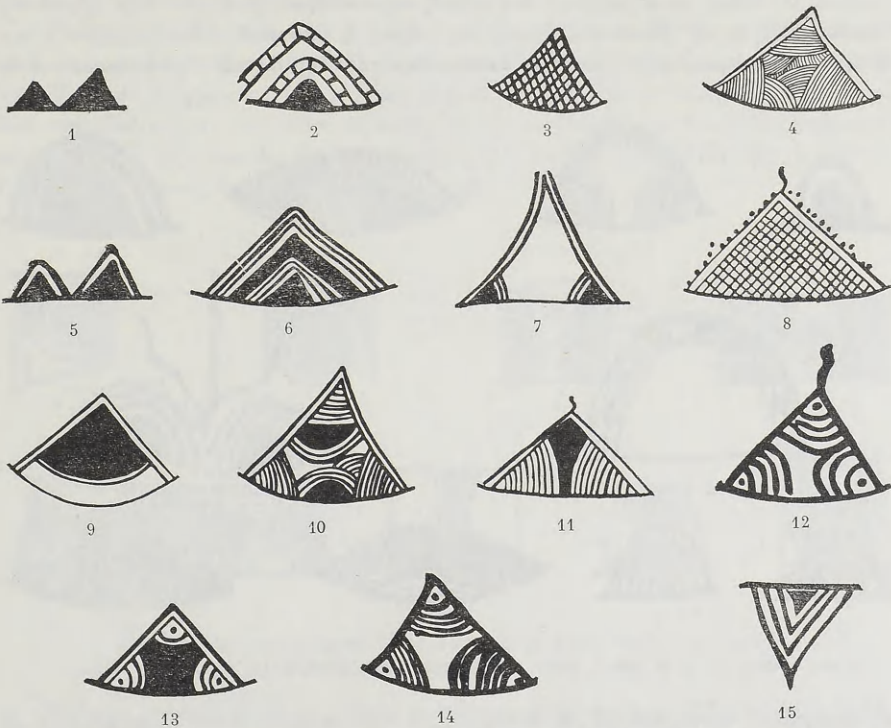
1. Πρβ. Analysis, θέμα 75, εἰκ. 72, ἀριθ. 37. Περσὴ Β, 98 κέ.

2. Πρβ. Analysis, θέμα 61, εἰκ. 67, ἀριθ. 2-4. Περσὴ Β, 102-3.

3. Πρβ. Analysis, θέμα 53, εἰκ. 65, ἀριθ. 38 καὶ 37, 39.

4. *Λοξαὶ παράλληλοι γραμμαί*, ὀριζοντίως τεθλασμένοι, σχηματίζουσαι ἐξηρημμένα τρίγωνα (ἀριθ. 951) ἰστάμενα καὶ κρεμάμενα ἐναλλάξ, μὲ κάθετον στήλην ἐκ τριῶν κοκκίδων ἕκαστον (εἰκ. 2,4)¹.

5. *Ἄλυσις ῥόμβων* (ἀριθ. 926) καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς φυτικὸν θέμα (ἐπὶ τοῦ ἀριθ. 921, εἰκ. 14,2)², ὡς καὶ τὸ θέμα ὑπ' ἀριθ. 30.

Εἰκ. 3. Θέμα 9 (1:911, 2:911, 3:940, 4:942, 5:911, 6:943, 7:975, 8:934, 9:2054, 10:942, 11:937, 12:935, 13:911, 14:911, 15:934).

6. *Κρόσσαι* (ἀριθ. 921, 975, 943) διὰ περιγράμματος³ καὶ εἰς μίαν σειρᾶν (εἰκ. 2,5), ἰστάμενα ἢ κρεμάμενα καὶ ἐνίοτε κοκκιδωταί. Ἄνωται ἀπαντῶν ἐντὸς μετοπῶν⁴ καὶ ἐπὶ τοῦ ἑνός (ἀριθ. 934) τῶν δύο ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῆς Ἀττικῆς (εἰκ. 2,6).

1. Πρβ. Analysis, θέμα 61, εἰκ. 67, ἀριθ. 16.

2. Πρβ. αὐτόθι θέμα 73, εἰκ. 71, ἀριθ. 7.

3. Πρβ. αὐτόθι θέμα 42, εἰκ. 57, ἀριθ. 4.

4. Πρβ. αὐτόθι θέμα 75, εἰκ. 72, ἀριθ. 16 - 7.

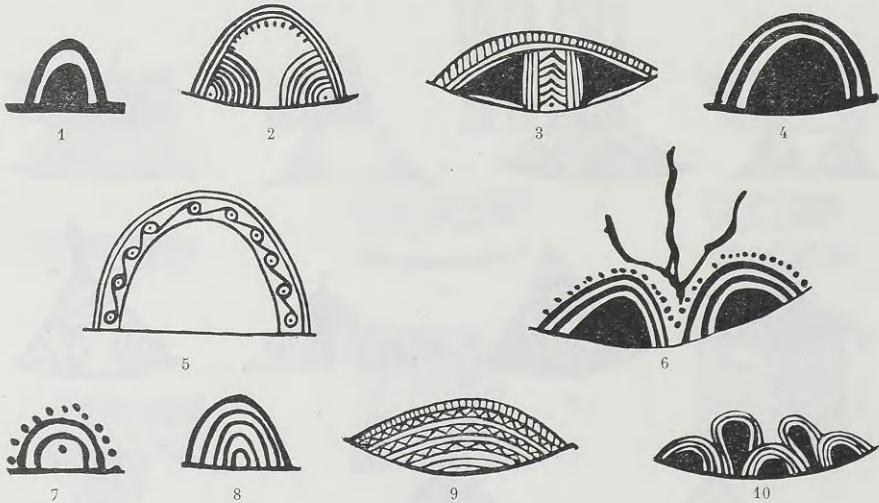

7. Ἰχθυόκωνθα (ἀριθ. 942, 975, 921) (εἰκ. 2,7) ¹.

8. Ἀβάκιον (ἀριθ. 917, 943) ², ἐνίοτε μὲ στιγμάς εἰς τὰ κενά (εἰκ. 2,8).

Τὰ ἐλεύθερα, ἐξ ἄλλου θέματα περιλαμβάνουν τὰς ἐξῆς ποικιλίας :

9. Ἰστάμενα τρίγωνα (ἀριθ. 911, 940, 934, 942, 935, 828, 937, 942, 975, 2054) ³, παρουσιάζοντα τὴν ἀκόλουθον ποικιλίαν (εἰκ. 3) : α) Μὲ πλήρη πυρῆνα ἢ γραμμάς, δι' ἀπλῆς σκιαγραφίας ἢ καὶ μιᾶς ἢ περισσοτέρων γραμμῶν περιγράμματος. Ἐνίοτε αἱ γραμμαὶ αὐταὶ ποικίλλουν εἰς πάχος ἢ ἀποτελοῦν διάγραμμον ζώνην. Ἡ καθ' ὕψος ἐπανάληψις τοιούτων ὁμοίων θεμάτων δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν στή-

Εἰκ. 4. Θέμα 10 καὶ 11 (1:911, 2:917, 3:921, 4:924, 5:928, 6:935, 7:912, 8:940, 9:951, 10:949).

λης ἐπαλλήλων τριγῶνων. β) Μὲ δίκτυον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅποτε εἶναι ἀπλᾶ, ἢ μὲ στικτὴν γραμμὴν περιγράμματος καὶ βλάστημα ἐπὶ τῆς κορυφῆς. γ) Μὲ ὁμόκεντρα τόξα εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅποτε εἶναι : μὲ σκιαγραφημένον τὸ κεντρικόν μέρος καὶ συστάδας τόξων εἰς τὰς πέριξ γωνίας· μὲ ἐξηρημένον τὸ κεντρικόν μέρος καὶ συστάδας τόξων εἰς τὰς αὐτὰς γωνίας· μὲ συστάδας τόξων ἢ εἰς ὅλον τὸν ἐσωτερικὸν χώρον ἢ εἰς μίαν ἢ δύο ἐκ τῶν γωνιῶν, ἔχοντα συμπαγῆ πυρῆνα, ὥστε νὰ σχηματίζεται τομὴ κύκλου. Ὁρισμένα μετὰ τόξων ποικιλία δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωσιν ἀνεστραμμένου παπυροειδοῦς.

1. Πρβ. Analysis, θέμα 75, εἰκ. 72, ἀριθ. 20 (ἀμειβοντες κατὰ τὸν Ἰακωβίδην, Περαιτὴ Β, 100, εἰκ. 7, 3β).

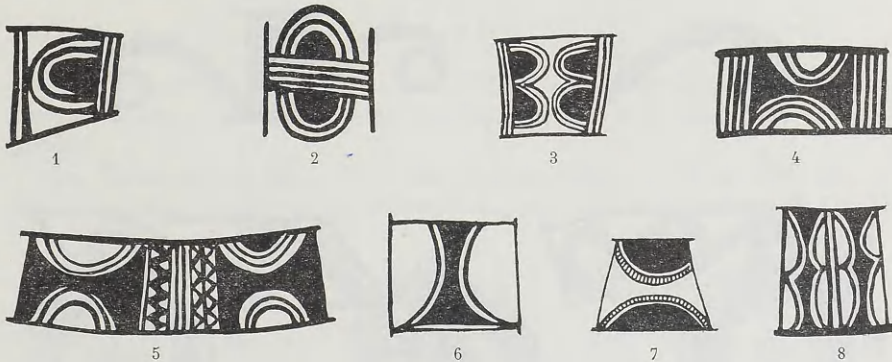
2. Πρβ. Analysis, θέμα 75, εἰκ. 72, ἀριθ. 34 καὶ θέμα 56, εἰκ. 67, ἀριθ. 2. Περαιτὴ Β, 115, εἰκ. 9 ἀριθ. 22.

3. Πρβ. Analysis, θέμα 61, εἰκ. 68, ἀριθ. 1 - 5.

10. Ὀμόκεντρα τόξα (ἀριθ. 924, 925, 935, 940, 912, 917, 921, 951, 928, 949: ἀττικὸς)¹, ἐμφανιζόμενα αὐτοτελῶς ἢ ἐπαλλήλως (μὲ συμπαγῆ πυρῆνα μόνον ἐπὶ τοῦ ἀττικοῦ ὑπ' ἀριθ. 949) ὡς καὶ εἰς ἀλλεπαλλήλους σειρὰς ἐν εἴδει πλέγματος (ἀριθ. 975, 951) (εἰκ. 4 καὶ 5).

Τὰ τόξα αὐτὰ εἶναι κατὰ κανόνα ἰστάμενα, ἐνίοτε ὅμως ἔχουν πλαγίαν φοράν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀττικοῦ ὑπ' ἀριθ. 934 εἶναι κρεμάμενα.

Ὑπάρχουν αἱ ἐξῆς ποικιλίαι : α) ἀπλᾶ (πλήρη ἢ γραμμωτά)· β) μὲ μίαν ἢ περισσότερας γραμμὰς περιγράμματος· γ) μὲ στικτὴν ἐξωτερικὴν γραμμὴν (περιγράμματος)· δ) μὲ διάγραμμον ζώνην περιγράμματος· ε) μὲ ζώνην περιγράμματος ἐκ νόθων σπειρῶν· στ) μὲ ποικιλίαν συνδυασμῶν εἰς τὸ ἐσωτερικόν των, ἥτοι κυρίως : ἢ μὲ μικρότερα τόξα ἐκατέρωθεν τῆς βάσεως, ἢ μὲ στήλην ἰχθυοκάνθης εἰς τὸ κέντρον, ἢ μὲ λεπτὰς ζώνας ἐκ τεθλασμένης γραμμῆς.

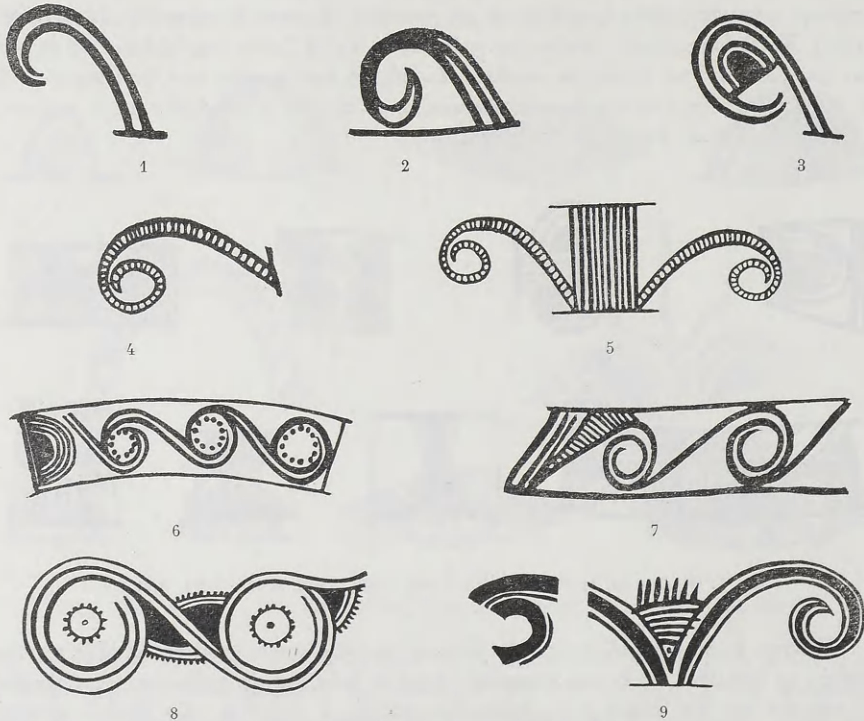
Εἰκ. 5. Θέμα 10 καὶ 11 (1:943, 2:925, 3:917, 4:942, 5:942, 6:925, 7:925, 8:917).

Ἐπίσης, ἐν συνδυασμῶι πρὸς ἄλλα ὁμόκεντρα τόξα, παρατηροῦνται αἱ ἐξῆς παραλλαγαί : α) ἰστάμενα, τὸ ἐν παρατακτικῶς πρὸς τὸ ἄλλο καὶ μὲ ὀριζοντίαν κατεύθυνσιν· β) κείμενα εἰς δύο ἐπαλλήλους ὀριζοντίας σειρὰς, ἢ ἀνωτέρα τῶν ὁποίων φύεται, τρόπον τινά, εἰς τὰ μεσοδιαστήματα τῆς κατωτέρας (παραλλαγή ἀπαντῶσα ἐπὶ τοῦ ἀττικοῦ ἀμφορέως ὑπ' ἀριθ. 949)· γ) κατὰ ζεύγη, ἥτοι ἀνά ἐν ζευγὸς ἐξ ἀντιπῶν τόξων, εἴτε ἰστάμενον καὶ κρεμάμενον, εἴτε δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἐνίοτε εἰς διπλῆν σειράν, μὲ συμπαγῆ πυρῆνα καὶ μίαν ἢ περισσότερας γραμμὰς περιγράμματος, εἴτε διαγράμμους εἴτε μὲ ἐξηρημένον τὸν πυρῆνα ἐπὶ μελαμβαφοῦς ἐπιφανείας (ἀριθ. 917, 925, 942).

1. Πρβ. Analysis, θέμα 43, εἰκ. 58. Περαιτὶ Β, 118 κέ.

11. Ἐπάλληλα τόξα (ἀριθ. 929) (εἰκ. 4,10), ἀποτελοῦντα παραλλαγήν τοῦ προηγούμενου θέματος καὶ ἐνθυμίζοντα κορυφὴν παπυροειδοῦς¹ — τὸ ὅποιον ὁ Furumark συνδέει πρὸς τὸ «τῆς ἐχίδνης» — ἀπαντοῦν εἰς παλαιοτέρας τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχᾶς.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι τὰ ἐπὶ τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῆς Νάξου (Ἀπλώματα) ἐμφανιζόμενα ὁμόκεντρα τόξα εἶναι ἐνίοτε πολὺ ἀβαθῆ, τοῦτο δὲ κατὰ τὸν Furumark ἀποτελεῖ ἔνδειξιν σχετικῶς προχωρημένης ἐποχῆς (ΥΜ ΠΙΓ)².

Εἰκ. 6. Θέμα 18 (1:921, 2:911, 3:951, 4:925, 5:925, 6:917, 7:928, 8:951, 9:913).

12. Τὸ θέμα Θ (ἀριθ. 925) (εἰκ. 5,2) ἀποτελεῖ ὡσαύτως παραλλαγήν τῶν ὁμοκέντρων τόξων, δὲν προέρχεται ὅμως πιθανῶς ἐξ αὐτῶν· ἀποτελεῖται ἀπὸ στήλην ἐκ δύο ἀντινῶτων ὁμοκέντρων καὶ μὲ συμπαγῆ πυρῆνα τόξων, χωριζομένων μεταξύ των διὰ σειρᾶς ἐκ παραλλήλων ὀριζοντίων γραμμῶν. Τὸ θέμα τοῦτο, λαμβάνον ἀντίθετον,

1. Πρβ. Analysis, θέμα 96, εἰκ. 70, ἀριθ. 2.

2. Αὐτόθι 344, θέμα 43, εἰκ. 58.

κατακόρυφον άξονα μετατρέπεται εις θέμα Φ, όποτε και όμοιάζει προς τό θέμα τών τριγύφων και ήμιροδάκων¹.

Έκ τών ύπολοίπων έλευθέρων θεμάτων διακρίνονται κυρίως τά εξής :

13. 'Ο ρόμβος, έχων σειράς παραλλήλων κυματοειδών γραμμών (εικ. 15,2 και 18,4) εκατέρωθεν του όριζοντίου του άξονος (θέμα και παλαιότερον γνωστόν)². Έκ

1

2

Εικ. 7. Θέμα 15. Αστερίας και θαλασσία άνεμώνη (1:948, 2:934).

Εικ. 7α. Πίνα (925).

τής κατ' άντιμετωπίαν παραθέσεως (άριθ. 948) όμοκέντρων τόζων εντός του, εις τās δύο εκ διαμέτρου άντιθέτους γωνίας του, δημιουργείται ή εντύπωσις ζεύγους παπυροειδών.

14. Τό πεντάγωνον (άριθ. 929). Έκ πρώτης όψεως, τό θέμα τουτο (εικ. 13), έχον τόξα εις τās γωνίας του, επί βάθους μελαμβαφοϋς, άποτελει παραλλαγήν του θέμα-

1

2

3

Εικ. 8. Θέμα 15 (1:951, 2:943, 3:951).

τος του ίσταμένου τριγώνου. Ένδέχεται όμως νά έχη προέλθει εκ του συνδυασμοϋ δύο άντωπων παπυροειδών³. Άπαντ'ά μόνον μίαν φοράν.

15. 'Ο ρόδαξ (άριθ. 943, 951, 928 και 948: άττικός). Τό θέμα τουτο (εικ. 6⁸, 7,2 και 8), άποδίδον τήν θαλασσίαν άνεμώνην κατ'ά τον Furumark⁴, άπαντ'ά εις τās άκολουθους παραλλαγάς: α) δι' άπλής ή και στικτής περιφερείας· β) άκτινωτός με μικρά

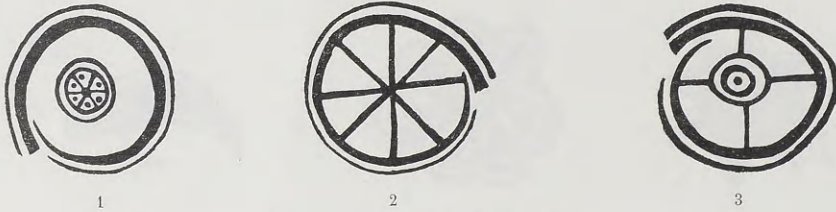
1. Analysis, θέμα 74. Πρβ. Περαιτή Β, 137, εικ. 19, 43 (άμφίτοξοι ραβδώσεις).

2. Analysis, 116 κέ.

3. Πρβ. αυτόθι εικ. 60 άριθ. 192, 297, 762, 709, 863.

4. Πρβ. αυτόθι θέμα 27, εικ. 53, άριθ. 31 - 2 και 48 - 9.

καρδιόσχημα πέταλα, μελαμβραφή ἢ μή· γ) με ἀπλῆν ἢ διπλῆν γραμμὴν περιγράμμα-
τος· δ) ἀστεροειδῆς, με μελαμβραφή, σχεδὸν τριγωνικὰ πέταλα, ἔχοντα γραμμὴν περι-
γράμματος, διατεταγμένα περίξ ἐνὸς μελαμβραφοῦς κεντρικοῦ δίσκου· ἢ παραλλαγή
αὕτη εἶναι οὕτω δυνατὸν νὰ ἐνταχθῇ καὶ εἰς τὰ θέματα τῆς θαλασσίας πανίδος, θεω-
ρουμένη ὡς ἀστερίας.

Εἰκ. 9. Θέμα 16 (1:928, 2:928, 3:928).

Ἄλλὰ ρόδακες, με ἀνοικτὰ πέταλα, ἀνθιωτοὶ ἢ ποικιλίαι των με συστάδας ὁμο-
κέντρων ἀνωπῶν τόξων εἴτε ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς διαμέτρου των εἴτε με περισσοτέ-
ρας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν των, ἀπαντοῦν πολλάκις καὶ ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ κεντρικοῦ
στελέχους τῶν λαβῶν¹ τοῦ ἀγγείου. Πλὴν τῶν ροδάκων ὅμως ἐπὶ τοῦ δίσκου
τούτου ἀπαντοῦν καὶ ἄλλα θέματα, σπεῖρα, ὁμόκεντροι κύκλοι², τροχοί³.

Εἰκ. 10. Θέμα 16α (1:951, 2:951).

Εἰκ. 11. Θέμα 16α (1:943, 2:943).

16. Ὁ τροχός (ἀριθ. 928, 951). Τὸ θέμα τοῦτο (εἰκ. 9)⁴ συνήθως δὲν ἀπαντᾷ
ἐλευθέρως καὶ αὐτοτελῶς ἀλλὰ καταλαμβάνει, μερικῶς ἢ ὀλιγῶς, τὸ ἐσωτερικὸν τῶν
σπειροειδῶν ἀπολήξεων τῶν πλοκάμων τῶν κεφαλοπόδων ἢ τὸν κυκλικὸν χῶρον ἄλλων
θεμάτων (ἐπιπρεαζόμενον ἐκ τῶν ἀπολήξεων αὐτῶν) ἢ τὸν κυκλικὸν χῶρον τοῦ δίσκου
τοῦ κεντρικοῦ στελέχους τῶν λαβῶν.

1. Πρβ. Analysis, θέμα 41, εἰκ. 57, ἀριθ. 19 - 20. Περαιτὶ Β, 157, εἰκ. 26.

2. Πρβ. Analysis, θέμα 41, εἰκ. 57, ἀριθ. 12 - 6.

3. Πρβ. αὐτόθι θέμα 68, εἰκ. 70, ἀριθ. 4.

4. Πρβ. αὐτόθι θέμα 41, εἰκ. 57, ἀριθ. 21 - 2 καὶ θέμα 26, εἰκ. 53, ἀριθ. 48 - 9.

16α. Σημειωτέον ὅτι ἐντὸς τοῦ κυκλικοῦ χώρου τῶν σπειροειδῶν ἀπολήξεων τῶν πλοκάμων τῶν κεφαλοπόδων ἀπαντοῦν ἐνίοτε καὶ ρόδακες ἢ ἡμιρόδακες (ὁμόκεντρα τόξα) ἢ ζευγὸς ἡμιροδάκων ἐκ μελαμβαφοῦς πυρῆνος μετὰ ἢ ἀνευ στικτῆς περιφερείας, τὰ ὅποια ἐφάπτονται εἰς ἓν μόνον μέρος τῆς διαμέτρου των, καὶ σπανίως ἰχθύες ἢ οὐδὲν κόσμημα.

Εἰκ. 12. Θέμα 17 (1:951, 2:951).

Οἱ τροχοὶ παρουσιάζονται : τετράκτινοι, ἑξάκτινοι, ὀκτάκτινοι. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ποικιλία τετρακτινοῦ τροχοῦ φαίνεται νὰ ἔχη προέλθει ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ δύο ἄλλων θεμάτων, ἤτοι σταυροῦ¹ καὶ συστάδων τόξων², μὲ μελαμβαφῆ ἢ μὴ πυρῆνα καὶ ἐξωτερικὸν στικτὸν περίγραμμα.

17. Συνδυασμὸς διαφόρων τροχῶν: α) ποικιλία (ἀριθ. 951) ἐκ τριῶν κύκλων μὲ τροχοὺς ἐσωτερικῶς καὶ διπλοῦν γλωσσοειδῆς θέμα εἰς τὸ σημεῖον ἐπαφῆς των (εἰκ.

Εἰκ. 13. Θέμα 13 καὶ 20 μὲ πεντάγωνον (929).

Εἰκ. 13α. Θέμα 10 καὶ 20 (2054).

9,1-3 καὶ 12). β) ποικιλία ἐξ ὀρθογωνίου κορμοῦ μὲ γλωσσοειδῆ ἀπόληξιν — ἐν εἴδει κεφαλῆς — καὶ δύο κρεμαμένους τροχοὺς — ἐν εἴδει σκελῶν —, ὡς καὶ στικτὴν στήλην ἐν μέσῳ αὐτῶν — ἐν εἴδει οὐράς (εἰκ. 12,2). Τὸ θέμα τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι αὐτοτελές.

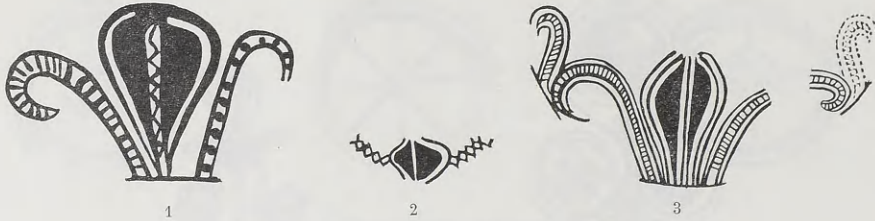
1. Πρβ. Analysis, θέμα 26, εἰκ. 53, ἀριθ. 48 - 9.

2. Πρβ. αὐτόθι θέμα 26, εἰκ. 53, ἀριθ. 37.

18. Ἡ σπειρα (ἀριθ. 921, 911, 2054, 925, 951, 928, 917, 913)¹. Τὸ θέμα τοῦτο (εἰκ. 6), ἐντασσόμενον εἰς τὰ γραμμικὰ θέματα, εἶναι συνεχῆς διπλόσπειρα, ἀπλῆ καὶ ἀγκιστροειδῆς ἢ διπλῆ καὶ ἀντίνωτος· καὶ ἐξ ἀπλῆς, διπλῆς, τριπλῆς ἢ καὶ διαγράμμου γραμμῆς· ἀλλὰ καὶ διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος.

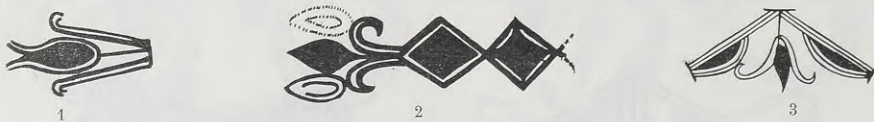
Ἐκ τῶν ποικιλιῶν τούτων ἡ ἀντίνωτος σπειρα (ζευγος ἀντινώτων σπειρῶν),

Εἰκ. 14. Θέμα 26 (1:924+θέμα 20, 2:926+θέμα 3, 3:921+θέμα 20).

συνδυαζομένη πρὸς κεντρικὸν θέμα ἐκ καθέτων γραμμῶν ἢ ὁμοκέντρων τόξων με κρόσσας ἐπ' αὐτῶν (δίκηνη στημῶνων) δυνατὸν νὰ ἔχη προέλθει ἐκ τινος φυτικού θέματος, λ.χ. κρίνου². Ἡ συνεχῆς σπειρα, συνδυαζομένη ἐνίοτε με τόξα ἔχοντα διάστικτον κορυφήν, εἰς τὰς γωνίας τῶν ἑσοχῶν της, προέρχεται ἴσως ἐκ θέματος παπυροειδοῦς.

Ἄλλ' ὠρισμένοι τῶν σπειρῶν εἶναι ἀπλῶς ἀγκιστρα (πίν. 55, 56) μονόμισχα ἢ

Εἰκ. 15. Θέμα 26 (1:927, 2:929+θέμα 13, 3:925).

πολύμισχα. Ἀπλῆ ἢ διπλῆ (ἀντίνωτα) τοιαῦτα ἀγκιστρα ἀπαντοῦν καὶ ὑπὸ τὰς λαβάς (πίν. 49, 50, 51)³.

19. Κυματοειδῆς ταινία (ἀριθ. 916, 950, 922, 927), με βαθείας ἢ ἀβαθεῖς ἑσοχάς⁴, ἐνίοτε διπλῆ. Ἄλλὰ καὶ μικρὰ διακοπτομένη (θέμα ἀριθ. 3), ἐν εἴδει πλοχμοῦ (ἀριθ. 914 : κρητικοῦ) (εἰκ. 16,3), ἢ καὶ διπλῆ συμπλεκόμενη ἐν εἴδει σειρᾶς ρόμβων (θέμα ἀριθ. 5) (εἰκ. 14,2).

1. Πρβ. Περαιτή Β, 108, εἰκ. 8.

2. Πρβ. Analysis, θέμα 9, εἰκ. 32.

3. Πρβ. Περαιτή Β, 106, 12.

4. Πρβ. Analysis, θέμα 53, εἰκ. 65, ἀριθ. 20, 25.

20. *Διάφορα βλαστήματα*. Τὸ θέμα τοῦτο (εἰκ. 13, 14 καὶ 20,5) συνδυάζε-
ται ἄλλοτε μὲ γραμμικὰ θέματα, ὅπως τρίγωνα¹, ἢ ἡμικύκλια, λαμβάνον καὶ τὴν
μορφήν ἀπλῶν ἢ ἀντινώτων σπειρῶν καὶ ἄλλοτε μὲ συνθετώτερα, ὅπως τὸ πεντάγω-
νον, δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωσιν φυτικῶν θέματος προερχομένου ἐκ συνδυασμοῦ ἢ
παραλλαγῆς παπυροειδοῦς μὲ μέρος τοῦ μίσχου του.

21. *Ἡ ἀρίς* (ἀριθ. 917). Τὸ θέμα τοῦτο (εἰκ. 22) ἔχει πιθανῶς προέλθει : α)
ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 (τόξα) θέματος, τοῦ ὁποίου φαίνεται νὰ ἀποτελῆ σύνθετον μορ-
φήν· β) ἐκ συνδυασμοῦ ζεύγους κρίνων μὲ πλαγίαν καὶ ἀντίρροπον φοράν (τὸ ἐν πρὸς
τὰ ἀριστερὰ καὶ τὸ ἄλλο πρὸς τὰ δεξιὰ), ἐνομμένων κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ μίσχου των,
ὑπεράνω τῆς κορυφῆς τοῦ ὅλου θέματος· γ) ἐκ ζεύγους γλωσσοειδῶν ἀποφύσεων, αἱ
ὁποῖαι πίπτουν πρὸς τὰ κάτω καὶ ἔξω, ἐνθυμίζουσαι κλάδους φοινικοειδοῦς².

Εἰκ. 16. Θέμα 23 (1:2058, 2:914, 4:914) καὶ θέμα 25 (3:914).

22. *Ζεύγη πλοκαμοειδῶν ἢ γλωσσοειδῶν* (ἀριθ. 943, 974, 928, 917), διὰ σκια-
γραφίας καὶ περιγράμματος. Τὸ θέμα τοῦτο (εἰκ. 23) παρουσιάζει δύο τύπους : α)
ἰσταμένου καὶ β) κρεμαμένου ζεύγους.

Τὸ ἰστάμενον ζεύγος τῶν (ἀντωπῶν) πλοκαμοειδῶν, συνδυαζόμενον πρὸς κεντρι-
κὸν θέμα, ἐνθυμίζει φυτικὸν θέμα, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ συχνὰ ὑπὸ συνθετωτέραν μορ-
φήν³, εἶναι δὲ δυνατόν νὰ ὑποδηλοῦται δι' αὐτοῦ ἡ ἴρις⁴. Ὅπως δὲ ποτε ὁ ἐν λόγῳ
συνδυασμὸς φαίνεται ἀντίστοιχος τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 θέματος.

Τὸ κρεμαμένον ζεύγος, ἐξ ἄλλου, τοῦ θέματος αὐτοῦ δυνατόν νὰ εἶναι εἴτε ἀνε-
στραμμένη μορφή τοῦ ἰσταμένου ζεύγους εἴτε ποικιλία ζεύγους ἀπλῶν γλωσσοει-
δῶν⁵.

Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι τὰ ὑπ' ἀριθ. 18, 20, 21 καὶ 22 θέματα ἐμφανίζονται ἐνίοτε
εἰς συνδυασμὸν γραμμικῶν καὶ φυτικῶν θεμάτων.

Τὰ καθ' ἑαυτὰ φυτικὰ θέματα διακρίνονται εἰς :

A. Ἄ π λ ᾱ :

23. *Φοινικοειδές* (ἀριθ. 2054, 914), ἀπλουστάτης μορφῆς (εἰκ. 16,1,2)⁶.

1. Πρβ. Analysis, θέμα 71, εἰκ. 71, 1 - 2, 7.

2. Πρβ. αὐτόθι θέμα 15, εἰκ. 39A - C.

3. Πρβ. αὐτόθι θέμα 18, εἰκ. 44, ἀριθ. 43 κέ.

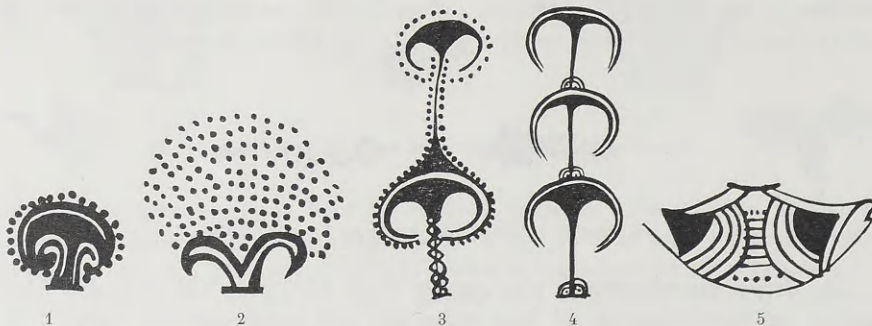
4. Πρβ. αὐτόθι θέμα 10A, εἰκ. 33 (τοιχογραφία).

5. Πρβ. αὐτόθι θέμα 13, εἰκ. 37, ἀριθ. 7.

6. Περὶ τοῦ καθ' ἑαυτοῦ φοινικοειδοῦς Βλ. Α. ΠΕΡΙΔΟΥ, Ὁ Πρωτογεωμετρικὸς Ρυθμὸς ἐν Κύπρῳ, 82. Διὰ
παρεμφερῆ θέματα : Analysis, θέμα 14, εἰκ. 38· Περαιτὴ Β, 100, εἰκ. 7, 3α (σταχυοῦτοι ἀμείβοντες).

24. *Παπυροειδῆ* (ἀριθ. 911, 975, 929, 932). Τὸ θέμα τοῦτο (εἰκ. 17 καὶ 18)¹ ἔχει ἔντονον τὴν φυσιοκρατικὴν παράδοσιν καὶ εἶναι: διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ἀπλοῦ ἢ στικτοῦ, ἰστάμενα ἢ κρεμάμενα, εἰς στήλην ἓκ δύο ἢ τριῶν. Ἐνίοτε εἶναι καὶ ἐλαφρῶς σχηματοποιημένα, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, καὶ ἀνωπα², ἢ περισσότερον σχηματοποιημένα³ ἢ ἀκόμη καὶ ἐντόνως σχηματοποιημένα, ὅπως εἶναι μορφὰὶ ὁμοκέντρων τόξων (θέμα 11).

25. *Κισσοειδές* (ἀριθ. 940, 914 : κρητικόν). Τὸ θέμα τοῦτο (εἰκ. 16,³)⁴ ἀποδίδεται διὰ σκιαγραφίας ἀλλὰ καὶ διὰ περιγράμματος.

Εἰκ. 17. Θέμα 24 (1:911, 2:911, 3:928, 4:928, 5:932).

26. *Καλυκοειδῆ* (ἀριθ. 925, 929, 924). Τὸ θέμα τοῦτο (εἰκ. 14), ἔχον μορφήν κάλυκος ἄνθους ἀποδίδεται : διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ἀπλοῦ ἢ διπλοῦ ἢ διαγράμμου, ἐνίοτε μὲ ἐξηρημένον τὸν κατακόρυφον ἄξονα, ὁ ὁποῖος φέρει κατακορυφῶς τεθλασμένην γραμμὴν.

Ἡ κάλυξ τοῦ θέματος τούτου δυνατόν νὰ ἔχη προέλθει ἀπὸ τὴν κάλυκα φοινικοειδοῦς⁵ ἢ κρίνου⁶, ἐνθυμίζει δὲ τὴν κάλυκα τοῦ λωτοῦ ἀγγείων τῆς ἀνατολιζούσης ροδιακῆς κεραμεικῆς. Τὸ θέμα τοῦτο ἐνίοτε πλαισιοῦται ὑπὸ ζεύγους ἀντινώτων κλάδων (φοινικοειδοῦς;).

Β. Σύνθετα :

27. *Κωνικὸς ἢ πυραμειδοειδὴς κορμὸς* (ἀριθ. 925, 2054, 975) μετὰ ἀντινώτων ἀγιστροειδῶν καταβολάδων (βλαστημάτων), διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος ἢ πλήρης φολίδων. Τὸ θέμα τοῦτο (εἰκ. 19,1) δυνατόν νὰ ἀποτελῆ παραλλαγήν τοῦ

1. Πρβ. Analysis, θέμα 14, εἰκ. 38, ἀριθ. 6.

2. Πρβ. αὐτόθι θέμα 18, εἰκ. 45, ἀριθ. 146-7.

3. Πρβ. αὐτόθι θέμα 19, εἰκ. 47, ἀριθ. 61.

4. Πρβ. αὐτόθι θέμα 12, εἰκ. 12 καὶ 13.

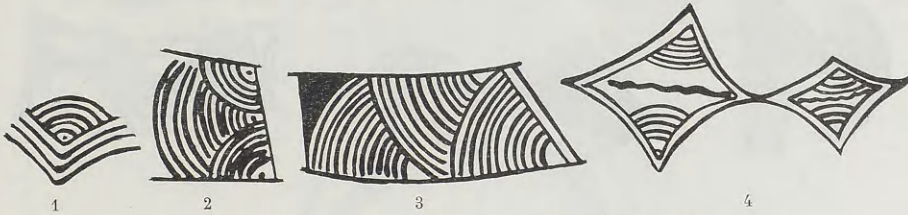
5. Πρβ. αὐτόθι θέμα 14, εἰκ. 38.

6. Πρβ. αὐτόθι θέμα 9, εἰκ. 32.

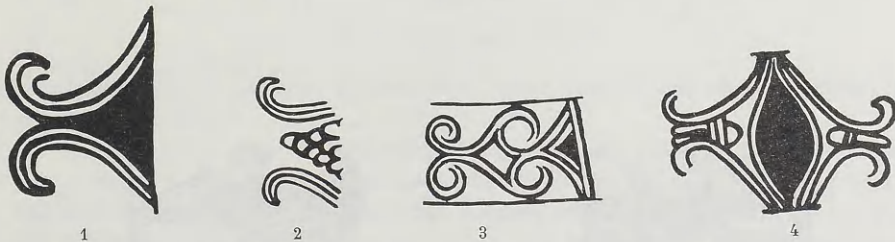
τριγωνικοῦ κορμοῦ ὀρισμένων παραστάσεων κρίνου¹. Αἱ παραστάσεις ὁμως αὐταὶ εἶναι πολὺ παλαιαί, ὥστε φαίνεται πιθανώτερον τὸ ἐν λόγῳ θέμα νὰ ἔχῃ προέλθει ἐξ ἀνατολικῶν προτύπων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ὡς ἄνω κορμός, καὶ δὴ ἐν συνδυασμῶι πρὸς ἀντινώτους ἐκατέρωθεν του καταβολάδας, ἀπαντᾷ κατὰ μέγα μέρος της β' χιλιοστηρίδος σχεδὸν συνεχῶς (βλ. σ. 6).

28. Συνδυασμὸς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 27 θέματος καὶ παπυροειδοῦς (ἀριθ. 975, 943), ἐνίοτε καὶ μὲ δεύτερον ὡς τὸ ὑπ' ἀριθ. 27 θέμα ἐπ' αὐτοῦ (εἰκ. 20,1-4).

Εἰκ. 18. Θέμα 24 (1:975, 2:929, 3:921) καὶ θέμα 13 (4:948).

29. Πολυσύνθετον θέμα (ἀριθ. 929), ἀποτελούμενον ἀπὸ καλυκοειδῆ (ὡς τὸ ὑπ' ἀριθ. 26), διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος κορμόν, τοῦ ὁποῖου αἱ ἐκατέρωθεν καταβολάδες δημιουργοῦν κορυφὴν παπυροειδοῦς, ὡς καὶ ἀπὸ τὴν κορυφὴν τούτου, ἡ ὁποία, ἐκτεινομένη εἰς νέον ζευγὸς ἀντινώτων καταβολάδων, δημιουργεῖ ἐντύπωσιν κρινοειδοῦς (εἰκ. 20,6).

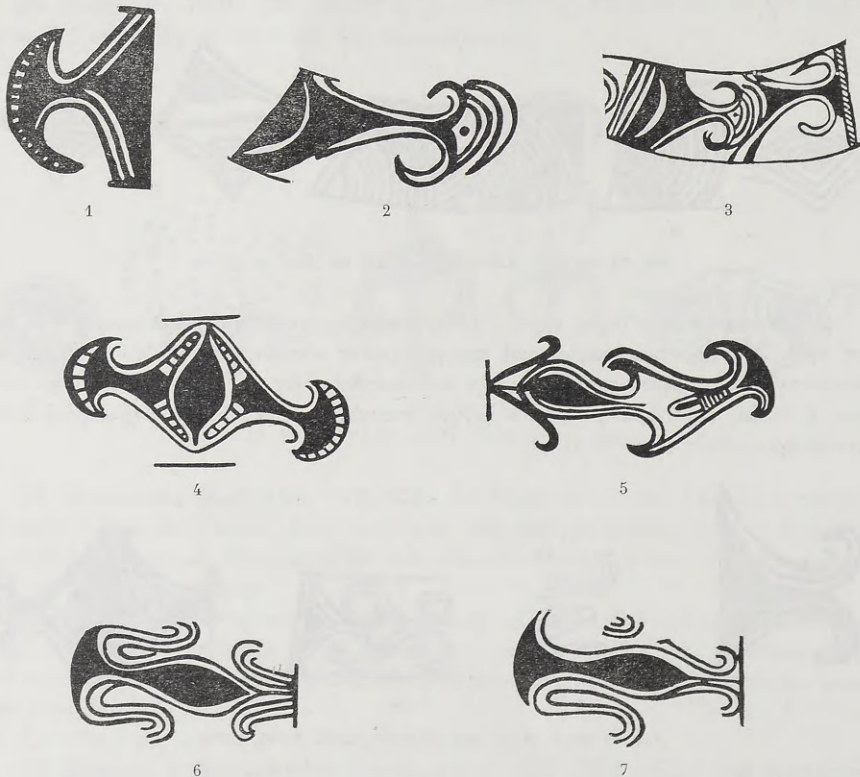
Εἰκ. 19. Θέμα 29 καὶ θέμα 30 (1:925, 2:925, 3:917, 4:929).

30. Συνδυασμοὶ καλυκοειδῶν πρὸς ἄλλα θέματα (εἰκ. 19 καὶ 20) ἦτοι: α) μὲ ἀντίνοτα ἄγκιστρα (ὡσάν πέταλα) ἐπὶ σειρᾶς ρόμβων (ἀριθ. 929)· β) μὲ ἀντίνοτα ἄγκιστροειδῆ βλαστήματα (ἀριθ. 929) ἐκατέρωθεν· γ) μὲ κορυφὴν παπυροειδοῦς, ἐκ τῆς ὁποίας κρέμανται κλάδοι φοινικοειδοῦς², καὶ ἀντίνοτα βλαστήματα ἐκα-

1. Πρβ. Analysis, θέμα 9, εἰκ. 32 ἄνω ἀριστερά.

2. Περὶ τοῦ φοινικοειδοῦς βλ. σ. 6 (σφραγιδολίθος). Περὶ τῆς ἐξ ἀνατολικῶν προτύπων προελεύσεώς του βλ. βιβλιογραφίαν ἐν Α. ΠΕΡΙΑΟΥ, ἔ.ἀ. 83.

τέρωθεν, ἐνίοτε πολύμισχα (ἀριθ. 929)· δ) μὲ κισσοειδῆ κορυφήν, ἣ ὅποια ἀποτελεῖ ἀπόληξιν τῶν ἄκρων τῶν ἀγκιστροειδῶν καταβολάδων (βλαστημάτων), καὶ μὲ ἄλλην μίαν ἐπ' αὐτῆς, κρινοειδῆ-παπυροειδῆ (ἀριθ. 925)· ε) μὲ ἀμφοτέρωθεν τριγωνικὸν κορμὸν, εἴτε δι' ἀπλοῦ περιγράμματος καὶ μὲ καταβολάδας ἀγκιστροειδεῖς, αἱ ὅποια

Εἰκ. 20. Θέμα 29 καὶ θέμα 30 (1:975, 2:943, 3:943, 4:929, 5:929, 6:929, 7:929).

ἐνοῦνται εἰς εἶδος κάλυκος ἐπὶ τῆς κορυφῆς, εἴτε μὲ καταβολάδας ἑκατέρωθεν τοῦ καὶ διάγγραμμον παπυροειδῆ κορυφήν (ἀριθ. 929).

31. Σειρὰ φύλλων (ἀριθ. 938, 920), δίκην ὄρου, περὶ τὴν βᾶσιν τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγγείου συνήθως (βλ. σ. 41 ἀρ. 938).

Θέματα πανίδος

Τὰ ζωικά θέματα διακρίνονται εἰς : α) θέματα θαλασσίας· καὶ β) θέματα ἡπειρωτικῆς πανίδος.

Ἐκ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν θεμάτων τὰ πρῶτα, τῆς θαλασσίας πανίδος, εἶναι τὰ δημοφιλέστερα. Ἐξ αὐτῶν τὰ συχνότερον ἀπαντῶντα εἶναι κατὰ σειρὰν τὰ ἀκόλουθα :

Τὰ κεφαλόποδα (κατηγορία Α, σ. 10 κέ. σχέδ. 1-9), ἦτοι ὀκτάποδες καὶ ἐν γένει πολύποδες¹. Τὰ ζῶα αὐτὰ εἰκονίζονται ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων,

Εἰκ. 21. Ἰχθῆες καὶ πτηνά (943).

καταλαμβάνοντα τὸ μέγιστον ἢ ἔστω μέγα μέρος των. Αἱ ἐπὶ μέρους λεπτομέρειαι των ἔχουν ὡς ἑξῆς :

Ἡ κ ε φ α λ ῆ εἶναι: α) ρομβοειδῆς, διὰ σκιαγραφίας καὶ ἐν μέρει διὰ περιγράμματος, ἀπλοῦ ἢ κοκκιδωτοῦ — ἢ πλήρης φολίδων εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ κρητικοῦ — καὶ με ζευγος ὀφθαλμῶν, ἐξ ὁμοκέντρων κύκλων, ὑπὸ τὴν κορυφὴν τῆς· β) ρομβοειδῆς με στρογγυλευμένας τὰς πλαγίας γωνίας, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος καὶ με ζευγος πελωρίων, ἐξ ὁμοκέντρων κύκλων, ὀφθαλμῶν κατὰ μῆκος τοῦ ὀριζοντίου ἄξονος τοῦ ρόμβου· δ) σχήματος τριῶν τετάρτων κύκλου, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, με ζευγος πελωρίων, ἐξ ὁμοκέντρων κύκλων, ὀφθαλμῶν ἐκατέρωθεν τῆς χορδῆς τοῦ κύκλου· ε) ἑλλειψοειδῆς, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος (ἀττικὸς ἀμφορεύς ἀριθ. 934).

Ἐνίοτε ἡ κεφαλὴ τοῦ ζώου τούτου ἔχει κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς κερατοειδῆ ἀπόφυσιν.

1. Πρβ. Analysis, θέμα 21, εἰκ. 49, ἀριθ. 22 - 9. Περαιτὶ Β, 142 κέ. (μετὰ πλήρους βιβλιογραφίας).

Ἐξ ἄλλου, οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι κατὰ κανόνα ἐξ ὁμοκέντρων κύκλων καὶ κατ' ἐξαιρέσειν διὰ σπειρῶν (ἀριθ. 911) ἢ διὰ τινος σκιαγραφημένου δίσκου μὲ ζεύγος λεπτῶν ἐξηρημένων ὁμοκέντρων καὶ πάλιν κύκλων εἰς τὸ ἐσωτερικόν (ἀριθ. 975).

Τὸ σ ὦ μ α, ἦτοι ἡ κοιλία ἢ ὁ σάκκος τοῦ ζώου, κρέμαται ἐκ τῆς κεφαλῆς διὰ τοῦ οἰσοφάγου, ὑπὸ τύπον λεπτοῦ μίσχου, δίκην ἐκκρεμοῦς, καὶ εἶναι : α) φυλλόσχημον,

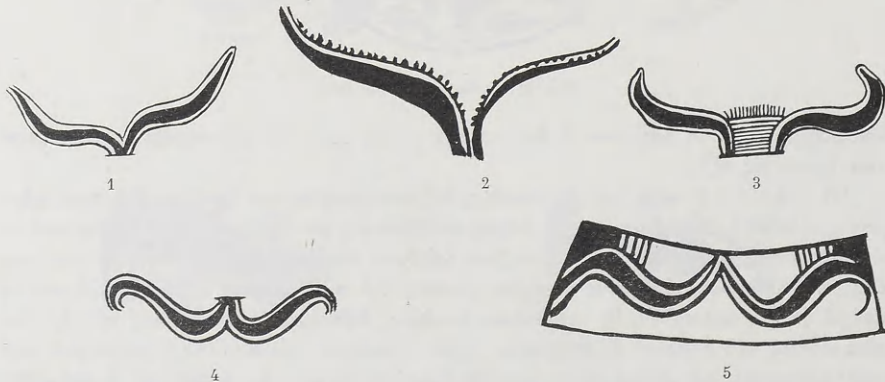
Εἰκ. 22. Θέμα 21 (917).

Εἰκ. 22α. Θέμα 22 καὶ Θέμα 10 (928).

διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος· β) καρδιόσχημον, ὁμοίως διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, ἐνίοτε κοκκιωτοῦ· γ) ρομβοειδές, διὰ σκιαγραφίας καὶ περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς περιγραμμάτων· δ) δίκην κτενός, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος· ε) ἔλλειπει ἐντελῶς.

Οἱ β ρ α χ ί ο ν ε ς ἢ π λ ό κ α μ ο ι τοῦ ζώου ποικίλλουν εἰς μέγεθος καὶ ἀρι-

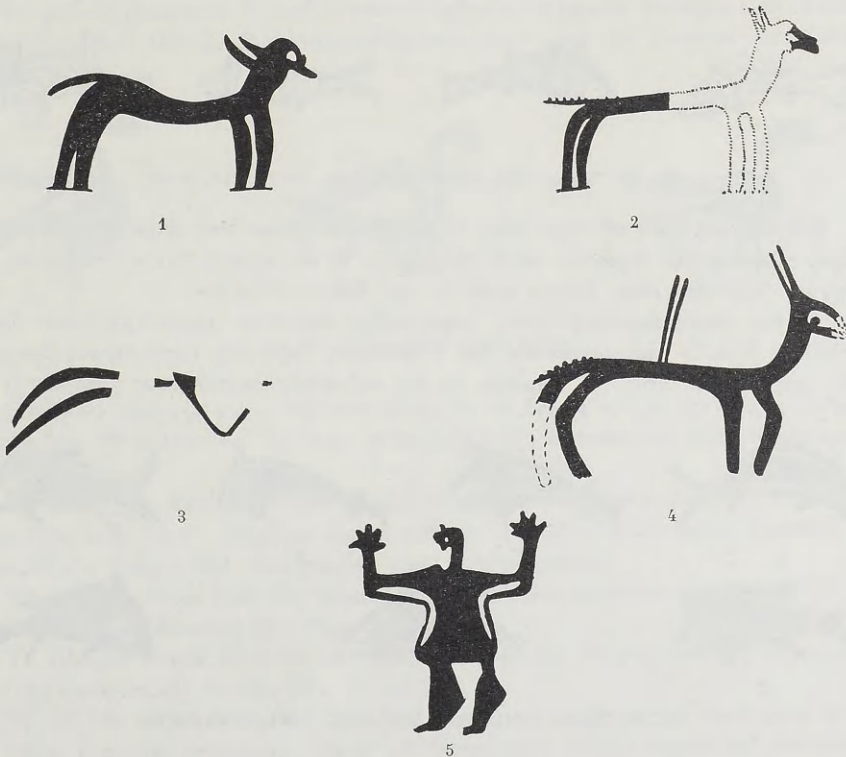

Εἰκ. 23. Θέμα 22 (πλοκαμοειδές: 2:943, γλωσσοειδῆ: 1:974, 3:974, 4:974, 5:917) (βλ. καὶ εἰκ. 22α).

θμόν. Κατὰ κανόνα εἶναι ὀκτώ (τέσσαρα ζεύγη) καὶ τὰ ζῶα εἶναι τότε ὀκτάποδες. Δυνατὸν ὅμως νὰ εἶναι καὶ ὀλιγώτεροι. Συνήθως φύονται ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς, εἷς πρὸς ἓνα, ἢ κατ' ἐξαιρέσειν ἀνά ἓν ζεύγος καὶ σπανιώτατα οἱ κατώτεροι ἐξ αὐτῶν ἀναδύονται ἐκ τῆς ζώνης τοῦ κάτωθεν περιθωρίου. Οἱ δύο ἀνώτεροι (ζεύγος) ἐξ αὐτῶν

εἶναι συνήθως μικρότεροι τῶν ἄλλων καὶ ἐνίοτε φθάνουν νὰ εἶναι ἀτροφικοί. Ἀπαξάπαντες δὲ εἶναι σκολιοὶ καὶ σπειροῦνται, κατὰ κανόνα, πρὸς τὰ κάτω καὶ κατ' ἐξαιρέσιν πρὸς τὰ ἄνω. Εἰς σπανίας περιπτώσεις, ἀντὶ νὰ ἐκτείνωνται παραλλήλως πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, οἱ κατώτεροι πλαισιώνουν τὸ σῶμα.

Ἡ σπεῖρα τῶν πλοκάμων τούτων εἶναι ἄλλοτε ἀβαθής, ὡς ἄγριστηρον, ἄλλοτε βαθεῖα ἢ καὶ κλειστή, ὡς κύκλος, ἢ εἰσχωροῦσα ἐντὸς αὐτοῦ, ἄλλοτε περισσότερον

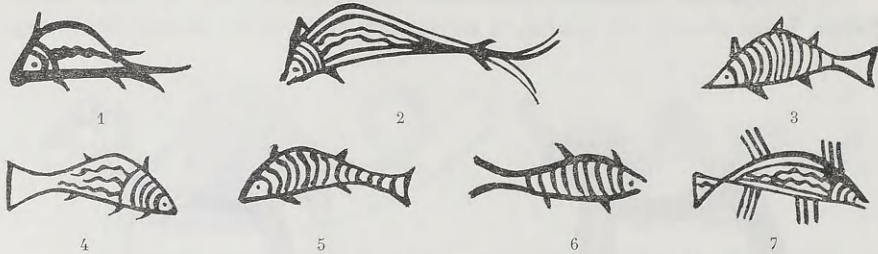
Εἰκ. 24. Ζῶα, μυθικὰ ὄντα καὶ ἀνθρωπίνη μορφή (1:937, 2:936, 3:936, 4:936, 5:951).

καὶ ἄλλοτε ὀλιγώτερον, οὐδέποτε ἡμῶς στροβιλιζομένη ὅπως εἰς τὸν ἀττικόν (ἀριθ. 934). Ὁ ἐντὸς τῶν σπειρῶν τούτων χῶρος ἄλλοτε παραμένει κενὸς καὶ ἄλλοτε καταλαμβάνεται ἀπὸ ἐλεύθερα ἢ μὴ ζωικὰ ἢ γραμμικὰ θέματα (εἰκ. 8, 9, 10 καὶ 11).

Οἱ πλόκαμοι τοῦ πολύποδος, διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος καὶ κατ' ἐξαιρέσιν διὰ μόνου περιγράμματος, εἶναι ὀπλισμένοι ἐνίοτε μὲ σικύας ἢ μυζητῆρας, οἱ ὁποῖοι ἀποδίδονται εἴτε ὡς ἀπλᾶ, διὰ περιγράμματος μόνον, ἢ διὰ σκιαγραφίας καὶ

περιγράμματος, ὡς κρόσσαι (ποικίλου μεγέθους), ἢ διὰ σειρᾶς κοκκίδων, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται ἐνίοτε κατὰ τὴν περίμετρον τοῦ σώκου καὶ τῆς κεφαλῆς.

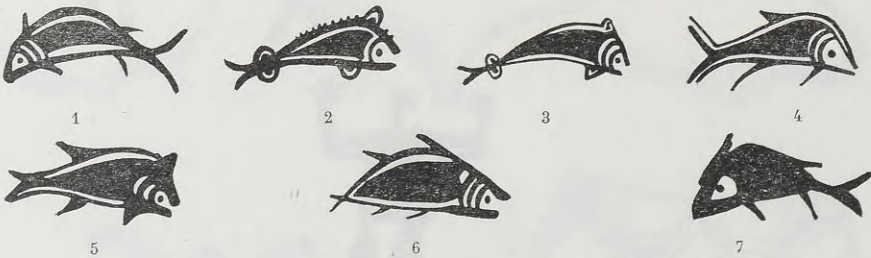
Οἱ ἰχθύες (εἰκ. 21, 25, 26)¹. Τούτων διακρίνονται τρεῖς τύποι : α) διὰ περιγράμματος, β) διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, γ) διὰ σκιαγραφίας.

Εἰκ. 25. Ἰχθύες (1:911, 2:943, 3:912, 4:912, 5:912, 6:912, 7:934).

Καὶ εἰς τοὺς τρεῖς αὐτοὺς τύπους τὸ σῶμα τῶν ἰχθύων εἶναι ἀτρακτοειδές, με διαφόρου πλάτους τὴν ἀτρακτον κατὰ τὴν ράχιν. Ἡ δὲ κεφαλὴ των καταλήγει εἰς ὄξυ ρύγχος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἄλλοτε κλειστὸν καὶ ἄλλοτε ἀνοικτὸν.

Ὁ διὰ περιγράμματος τύπος παρουσιάζει ποικιλίαν χαρακτηριστικῶν ἤτοι : ἀπλοῦν ἢ διπλοῦν περίγραμμα καὶ δύο ἢ τέσσαρας τοξοειδεῖς παραλλήλους βραγχιακὰς σχισμὰς καὶ ἐντὸς τοῦ σώματος ὁμοίας τοξοειδεῖς παραλλήλους γραμμὰς ἢ δύο

Εἰκ. 26. Ἰχθύες (1:911, 2:943, 3:943, 4:917, 5:951, 6:936, 7:911).

ἢ περισσοτέρας ὀριζοντίας παραλλήλους κυματοειδεῖς γραμμὰς· οὐρὰν δισχιδῆ ἐξ ἀπλῆς ἢ διπλῆς γραμμῆς ἢ εἰς σχῆμα πλαγίου τριγώνου, ἐνίοτε με μικρὰς τοξοειδεῖς γραμμὰς ἐσωτερικῶς· πτερύγια τριγωνικά, σκιαγραφημένα ἢ διὰ περιγράμματος ἢ μόνον διὰ περιγράμματος, συνήθως τέσσαρα καὶ ἐνίοτε περισσότερα.

Ὁ διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος τύπος παρουσιάζει ἐπίσης ποικιλίαν χα-

1. Πρβ. Analysis, θέμυ 20, εἰκ. 48, ἀριθ. 9-13.

ρακτηριστικῶν, ἤτοι : περίγραμμα, σπανίως ἐκτεινόμενον καὶ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς, ἀπλοῦν ἢ κοκκιδωτῶν· δύο ἢ τρεῖς βραγχιαικὰς σχισμάς· οὐρὰν δισχιδῆ ἐξ ἀπλῆς ἢ διπλῆς γραμμῆς· πτερυγία συνήθως τέσσαρα, τριγωνικὰ ἢ ἀκτινωτὰ ἢ τοξοειδῆ, διὰ σκιαγραφίας ἢ διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος.

Ὁ διὰ σκιαγραφίας τύπος, ἀπαξ μόνον παρουσιαζόμενος (ἀριθ. 918), ἔχει πλατυτάτην τὴν ἄτρακτον τοῦ σώματος καὶ ἐξηρημένον τὸν κεντρικὸν χῶρον τῆς κεφαλῆς, ἀκτινωτὰ πτερυγία καὶ δισχιδῆ οὐρὰν.

Ἄλλα θαλάσσια ζῶα, πλὴν τῶν πολυπόδων καὶ τῶν ἰχθύων εἶναι :

Τὸ κτένιον (pectum), τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ μερικῶς ὡς ἀκραία ἀπόληξις τοῦ σάκκου πολυπόδος (ἀριθ. 95), ἐν ἄλλοις ἐμφανιζόμενον μόνον κατὰ τὰ νημάτια — τὰ ὁποῖα

Εἰκ. 27. Πτηνὰ (1:911, 2:912, 3:928).

ἀποτελοῦν τὰ βράγγια του — παρουσιάζεται ὡς νὰ ἔχη ἢ κόγχη του ἤδη καταβροχθισθῆ ὑπὸ τοῦ πολυπόδος. Τὸ θέμα τοῦτο (σχέδ. 3), δυνατὸν νὰ εἶναι κυκλαδικῆς προελεύσεως.

Ἡ πίνα (ἀριθ. 2054, 925), φυομένη ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης (εἰκ. 7,3) εἶναι ὀστρεῶδες καὶ αὐτὴ κογχύλιον ὡς τὸ κτένιον. Τὸ θέμα τοῦτο ὅμως δυνατὸν νὰ ἐκληφθῆ ὡς βρόχος (διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος).

Ὁ ἄστεριος (θέμα ἀριθ. 15) ἐμφανιζόμενος ὡς εἶδος πελωρίου ρόδακος (εἰκ. 7,1).

Ἡ θαλασσία ἀνεμώνη (βλ. θέμα ἀριθ. 15).

Τὰ ὑδρόβια πτηνὰ δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς θέματα καὶ τῆς θαλασσίας καὶ τῆς ἠπειρωτικῆς πανίδος (εἰκ. 21, 27, 28).

Τὰ ἐπὶ τῶν ναξιακῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων ἀπαντῶντα πτηνὰ ἀνήκουν εἰς τὸν νησιωτικὸν τύπον τοῦ Furumark¹. Οὐδὲν πτηνὸν τοῦ ἠπειρωτικοῦ τύπου τοῦ Furumark² ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν ἀγγείων αὐτῶν, μολονότι ὁ τύπος αὐτὸς φαίνεται νὰ εἶναι εἰς τὴν Νάξον γνωστός, ἀπαντῶν ἐπὶ τῆς κεραμεικῆς τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Γρόττας. Ἡ ἀπουσία αὐτῆ τοῦ ἠπειρωτικοῦ τύπου πτηνῶν ἐκ τῆς κεραμεικῆς τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων δὲν εἶναι ἄμοιρος σημασίας πιθανῶς.

1. Πρβ. Analysis, θέμα 7, εἰκ. 31, ἀριθ. 40 - 4.

2. Αὐτόθι θέμα 7, εἰκ. 31, ἀριθ. 42 - 52.

Διακρίνονται δύο τύποι πτηνῶν, ἔχοντες ἀμφότεροι σῶμα ὠσειδές, με ὀριζοντίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον κατεύθυνσιν : α) δι' ἀπλοῦ περιγράμματος καὶ β) διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος.

Ὁ δι' ἀπλοῦ περιγράμματος τύπος παρουσιάζει : σῶμα με ἀπλοῦν ἢ διπλοῦν περιγράμμα, διακοσμούμενον ἐσωτερικῶς με ὀριζοντίαν κυματοειδῆ ἢ τεθλασμένην γραμμὴν, ἔχουσαν ἀπαξ μόνον (ἀριθ. 914) ἐπ' αὐτῆς καὶ διπλῆν σειρὰν κροσσῶν· λαιμὸν δι' ἀπλῆς σιγμοειδοῦς γραμμῆς ἢ καὶ διπλῆς καὶ διαγράμμου· κεφαλὴν δισκοειδῆ, με ἐξηρημένον τὸ κέντρον πρὸς δῆλωσιν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὡς καὶ ἐξηρημένον τόξον εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐνώσεώς της με τὸν λαιμόν· ράμφος ἄλλοτε βραχὺ καὶ ἄλλοτε μακρόν, ἀνοικτὸν ἢ καὶ κλειστὸν· οὐρὰν δι' ἀπλῆς ἢ διχαλωτῆς γραμμῆς (ὅπως καὶ εἰς ὀρισμένους ἰχθῦς), ἐνίοτε δὲ ἐλλείπουσαν· πτέρυγας κατὰ κρόταφον (ὄχι ἕμως πάντοτε,

Εἰκ. 28. Πτηνά (1:911, 2:975, 3:975, 4:975, 5:943, 6:914).

πρβ. ἀριθ. 943 ὅπου παρουσιάζονται ἀμφότεροι, ἤτοι κατ' ἐνώπιον, ἢ ἀριθ. 912, ὅπου ἐλλείπουν καὶ αἱ δύο), εἰκονίζεται δηλ. ἢ μία μόνον ἐξ αὐτῶν καὶ ἢ ἑτέρα νοεῖται ὅπισθεν· τὸ σχῆμα τῶν πτερύγων εἶναι ραβδοειδές, ἀτρακτοειδές ἢ καὶ δρεπανοειδές· αὐταὶ δὲ εἶναι διὰ διπλῆς γραμμῆς, ἐνίοτε διαγράμμου· τὰ κάτω ἄκρα, τέλος, εἰκονίζονται τὸ ἐν ὅπισθεν τοῦ ἄλλου, με τὸν μηρόν των νοούμενον ὑπὸ τὸ πτέρωμα καὶ τὴν κνήμην, ἢ ὅποια εἶναι ἄλλοτε μακροτέρα καὶ ἄλλοτε βραχυτέρα τοῦ μεταταρσικοῦ ὅστου (σπανίως δὲ καὶ ἰσομεγέθης), μετὰ τοῦ ὁποίου σχηματίζει κατὰ τὴν ἄρθρωσιν γωνίαν, ὡς γόνυ· εἰς τὸ ὅστούν αὐτὸ δὲ δηλοῦνται καὶ οἱ τρεῖς δάκτυλοι.

Ὁ διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος τύπος παρουσιάζει : σῶμα διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος· λαιμὸν διὰ σκιαγραφίας, κατὰ τὸ μᾶλλον δὲ ἢ ἤττον κωνικόν· κεφαλὴν διὰ περιγράμματος, δισκοειδῆ, με μίαν κοκκίδα εἰς τὸ κέντρον καὶ μι-

κρὸν ἀνοικτὸν ράμφος· οὐρὰν δι' ἀπλῆς ἢ διχαλωτῆς γραμμῆς, παρέχουσαν ἐνίοτε τὴν ἐντύπωσιν ριπιδίου ἢ κορυφῆς παπυροειδοῦς, ἢ ἀποτελουμένην ἐκ πλαγίου σκιαγραφημένου τριγώνου μὲ στήλην μικρῶν παραλλήλων ὀριζοντίων γραμμῶν κατὰ μῆκος τῆς κατακορύφου πλευρᾶς του, πρὸς δῆλωσιν τῶν πηδαλιωδῶν πετρῶν πιθανῶς ζευγος πτερύγων κατὰ κρόταφον, ἥτοι εἰς τρόπον ὥστε νὰ φαίνεται ἢ μία μόνον καὶ νὰ νοῆται ἢ ἑτέρα ὕψισθεν· τέλος, κάτω ἄκρα, ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ δι' ἀπλοῦ περιγράμματος τύπου, ἐνίοτε εἰκονιζόμενα καὶ εἰς στάσιν δρασκειλισμοῦ.

Εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν πανίδα, ὡς ἐλέχθη, ἐνδέχεται νὰ ἀνήκουν τὰ πτηνά. Εἰς αὐτὴν ὅμως ἀνήκουν ὀπωσδήποτε τὰ τετράποδα καὶ ἢ ἀνθρωπίνη μορφή.

Τὰ τετράποδα (ἀριθ. 936 καὶ 937) ἀπαντοῦν ἐπὶ δύο μόνον ἀγγείων, καὶ δὴ ἐπὶ τῶν μετὰ πλαστικῶν ὕψων ὑδριῶν, εἰκονίζονται δὲ διὰ σκιαγραφίας, μὲ ἐξηρημένον τὸν κεντρικὸν χῶρον τῆς κεφαλῆς, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δυνατόν νὰ ὑπάρχη ὁ ὀφθαλμὸς ὑπὸ μορφήν κοκκίδος. Ἐνίοτε σειρὰ κοκκίδων ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς (εἰκ. 24,1,2).

Κατὰ τὴν γενικὴν των κατασκευὴν τὰ τετράποδα αὐτὰ ὁμοιάζουν πρὸς τὰ πηλινα μυκηναϊκὰ εἰδῶλια τῆς τελευταίας περιόδου καὶ διαφέρουν τοῦ γνωστοῦ τύπου ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ ἐπὶ τῶν ἀγγείων¹. Ποῖον τύπον ὅμως ζῶου εἰκονίζουσι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς: αἰγαγρον ἢ ἵππον; Παρομοίου τύπου περίπου εἶναι, ἐξ ἄλλου, καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ ὤμου μικροῦ ἀττικοῦ ἑτεροστόμου ἀμφορέως τῆς Περσῆς² εἰκονιζόμενον τετράπου (ἵππος;), καίτοι τοῦτο παρουσιάζει μίαν ἐν μέρει πρὸς τὸ γεωμετρίζειν τυποποιημένην μορφήν.

Ἀνθρωπίνη μορφή (εἰκ. 24,5) ἀπαντᾷ ἅπαξ μόνον καὶ ὑπὸ μορφήν μικροῦ παραπληρωματικοῦ θέματος (ἀριθ. 951) ἐπὶ ἑτεροστόμου ἀμφορέως ὁ ὁποῖος φέρει παράστασιν μεγάλου δικτάποδος ὡς κύριον θέμα του. Ἡ ἀνθρωπίνη αὐτὴ μορφή εἶναι διὰ σκιαγραφίας καὶ περιγράμματος, μὲ ἐξηρημένον τὸν κεντρικὸν χῶρον τῆς κεφαλῆς πρὸς δῆλωσιν τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἔχει δὲ ὑψωμένας τὰς χεῖρας εἰς σχῆμα Ψ καὶ εἰκονίζει ἄνδρα πιθανῶς φέροντα βραχὺν χιτῶνα καὶ ἴσως κνημῖδας.

Ἀνθρώπιναι μορφαί, καὶ δὴ ἀνδρिकाί, ἀπαντοῦν ἐπὶ ἀγγείων τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς³, ἢ τοῦ ἐν λόγῳ ὅμως ναξιακοῦ ἀμφορέως εἶναι διαφορετικοῦ τύπου: τετραγωνικῶν σχεδὸν διαστάσεων. Ἐκ τοῦ τύπου αὐτοῦ ἢ κοινοῦ ἄλλου προτύπου προέρχεται πιθανῶς καὶ ὁ τύπος τῶν ἀτέχνων ἀνδρικών μορφῶν αἱ ὁποῖαι εἰκονίζονται εἰς χορὸν ἐπὶ ἀγγείου ἐκ τάφου τοῦ νεκροταφείου τοῦ Καμινιοῦ⁴.

Τὸ θέμα τῆς μεθ' ὑψωμένων χειρῶν ἀνθρωπίνης μορφῆς εἶναι μὲν σύνηθες κατὰ τὴν ὑστέραν φάσιν τῆς κρητομυκηναϊκῆς πλαστικῆς, μελετηθὲν ἐνδελεχῶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου⁵, ἀπαντᾷ δὲ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐπὶ γυναικείων μορφῶν.

1. Analysis, θέμα 8, εἰκ. 31, ἀριθ. 14· θέμα 6, εἰκ. 29, ἀριθ. 8· θέμα 2, εἰκ. 26, ἀριθ. 8-9.

2. Περσῆ Β, 150-51, εἰκ. 24, ἀριθ. 52.

3. Analysis, θέμα 1, εἰκ. 26, ἀριθ. 28-40. Περσῆ Β, 171, εἰκ. 55.

4. Βλ. Ν. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΕ 1960, πίν. 277γ.

5. Κρητικὰ Χρονικά 1958.

Ἰπάρχουν ἐν τούτοις μεμονωμένα δείγματα ἀνδρικών μορφῶν εἰς τὴν στάσιν αὐτὴν ἤδη ἀπὸ τῆς ΥΜ ΠΒ ἐποχῆς, ὅπως φαίνεται ἀπὸ παραστάσιν κρητικοῦ ἀγγείου¹.

Ἀνδρικαὶ μορφαὶ εἰς τὴν στάσιν αὐτὴν ἀπαντοῦν, ἐξ ἄλλου, καὶ εἰς τὴν πλαστικὴν καὶ εἰς τὴν ἀγγειογραφίαν τῆς γεωμετρικῆς ἐποχῆς. Εἰς τὴν πλαστικὴν ἀπαντοῦν ἐπὶ εἰδωλίων τῆς Ὀλυμπίας τὰ ὅποια ὁ Kunze² ἐρμηνεύει ὡς μορφὰς τοῦ Ἐπιφανομένου Διός. Εἰς τὴν ἀγγειογραφίαν ἀπαντᾷ ἐπὶ πρωτογεωμετρικοῦ³ ἀγγείου τῆς Κύπρου, ὡς καὶ ἐτέρου ἀγγείου τῆς μεγαλονήσου⁴ τοῦ 8ου αἰ. π.Χ., μὲ τετραγωνικὰς ἀναλογίας, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τῶν Ἀπλωμάτων.

Ὅμοιοῦ τύπου ἀνδρικαὶ μορφαί, καὶ μάλιστα τετραγωνικῶν ἀναλογιῶν, ἀπαντοῦν καὶ εἰς χιττιτικὰ ἔργα⁵, δὲν ἀποκλείεται δὲ αἱ ὡς ἄνω ἀνδρικαὶ μυκηναϊκαὶ μορφαὶ νὰ συνδέωνται πρὸς αὐτάς.

Ὅστω, τὸ θέμα τῆς μεθ' ὑψωμένων χειρῶν μορφῆς τοῦ Ἐπιφανομένου Διός (;) δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς κληρονομία τῆς ὑστέρας μυκηναϊκῆς ἐποχῆς.

Ἄλλ' ἢ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τῶν Ἀπλωμάτων μεθ' ὑψωμένων χειρῶν παρουσιαζομένη μορφή ἐντὸς συνθέσεως ἢ ὅποια ὑποδηλοῖ τὸν θαλάσσιον βυθὸν πιθανῶς, εἰκονίζει ἴσως ἕξι τὸν Δία ἀλλὰ μᾶλλον κυρίαρχον δαίμονα τῆς θαλάσσης (Νηρέα;) ἢ ἦρωα, φερόμενον ὑπὸ τῆς παραδόσεως ὡς καταδυθέντα εἰς τὴν θάλασσαν (Θησέα;). Τοῦ ἥρωος τούτου ἄλλωστε ἢ δρᾶσις ἐσχετίζετο πρὸς τὴν Νάξον.

Μυθικὰ ὄντα ;

Τετράπουν, εἰκονιζόμενον ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν μετὰ πλαστικῶν ὄψεων ὕδριῶν, διαφέρει τῶν ἄλλων τετραπόδων, τὰ ὅποια ὁμοιάζουν πρὸς αὐτὸ εἰς τὴν γενικὴν του δομήν, δεδομένου ὅτι ἐπὶ τῆς ράχεώς του φέρει ζευγὸς λοξῶν παραλλήλων γραμμῶν (ἀριθ. 936, εἰκ. 24,1).

Αἱ γραμμαὶ αὐταὶ δὲν φαίνεται νὰ εἶναι τυχαῖαι, φρονοῦμεν δὲ ὅτι δηλοῦν πτέρυγας πιθανῶς, ὡς ὁμοιάζουσαι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον πρὸς πτέρυγας πτηνῶν (εἰκ. 28,2,3). Δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι ἀντίστοιχον τετράπουν εἰκονιζόμενον ἐπὶ θραύσματος ἀγγείου τοῦ ΥΜ ΠΒ ρυθμοῦ ἐκ Βοιωτίας, φέρει τρεῖς λοξὰς γραμμάς ἐπὶ τῆς ράχεώς, ἐνουμένας κατὰ τὴν κορυφὴν ἐπίσης. Αὐταὶ δὲν εἶναι τυχαῖαι πιθανῶς, καὶ τὸ τετράπουν δὲν εἶναι ἵππος ὅπως εἰκάζει ὁ ἀνασκαφεύς⁶. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι τὰ τετράποδα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὰς πρωιμοτέρας μορφὰς τοῦ ἑλληνικοῦ πηγάσου.

Τριγωνική, ἐξ ἄλλου, κεφαλὴ (ἀριθ. 936, εἰκ. 24,3) εἰκονιζομένη κατ' ἐνώπιον

1. Βλ. I. ΤΖΕΛΑΚΗΝ, ΑΑΑ 1969, 365 εἰκ. 6.

2. ΑΛΑ 2 (1946) 95 κέ.

3. Βλ. Α. ΠΕΡΙΔΟΥ, ἔ.ἀ. πίν. 31, ἀριθ. 5.

4. Βλ. Β. ΚΑΡΑΓΩΡΓΗΝ, Archaeologia Mundi, Chypre (1968) εἰκ. 102.

5. H. FRANKFORT, The Art and Architecture of the Ancient Orient (1958) εἰκ. 56.

6. Ἔργον 1976, 13, εἰκ. 10.

ἀλλὰ μὴ σώζουσα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου, παρουσιάζουσα ὅμως δύο ταινίας φυομένας ἐκ τῆς μιᾶς πλευρᾶς καὶ ἀποδιδομένας πλοκαμοσιδῶς, ἐνδέχεται νὰ παριστᾷ μυθικὸν ὄν ἐπίσης, πιθανῶς Μέδουσαν.

Η Σ Υ Ν Θ Ε Σ Ι Σ

Ἡ σύνθεσις τῆς διακοσμήσεως τῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων διακρίνεται : α) εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπαχθῇ καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ τριώτου ἀμφορίσκου καὶ β) εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν δύο ὑδριῶν.

Ἡ σύνθεσις πάλιν τῆς διακοσμήσεως τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων διακρίνεται εἰς δύο ἐνότητας : 1ον) εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ὄμου καὶ 2ον) εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ σώματος.

Ἡ σύνθεσις αὐτῆ, τῆς διακοσμήσεως τοῦ ὄμου, τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῶν τάφων τούτων διακρίνεται εἰς τρία σύνολα :

Εἰς τὸ σύνολον Α ἀνήκει ἡ σύνθεσις τῶν πλείστων ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῶν Ἀπλωμάτων. Οἱ ἀμφορεῖς αὐτοὶ ἔμπροσθεν καὶ ἑκατέρωθεν τῆς προχοῆς φέρουν ἀνὰ ἓν ὅμοιον θέμα (ἦτοι τόξα ἢ τρίγωνα), ὀπισθεν δὲ φέρουν: εἴτε ἓν μόνον ἀπλοῦν θέμα (μετόπης)· εἴτε δύο ὅμοια θέματα (τὰ αὐτὰ ὅπως καὶ ἔμπροσθεν — π.χ. τόξα — ἢ διάφορα — π.χ. ἀγκίστρα)· εἴτε τρία θέματα (ἦτοι δύο ὅμοια ἔχοντα μεταξὺ των τρίτον ἀνόμοιον — π.χ. στήλην τριγώνων μεταξὺ δύο ἀγκίστρων ἢ ἄνθος λωτοῦ μεταξὺ δύο ἀγκίστρων ἢ φύλλον μεταξὺ δύο τριγώνων ἢ στήλην παραλλήλων ὀριζοντίων γραμμῶν μεταξὺ δύο παπυροειδῶν)· εἴτε τρία ἐπίσης θέματα (ἐκ τῶν ὁποίων δύο ὅμοια, συνεχόμενα, καὶ τρίτον ἀνόμοιον, ἐν συνεχείᾳ, ἢ τρία ὅμοια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μεσαῖον ἀπλῶς ἀνεστραμμένον)· εἴτε καὶ τέσσαρα θέματα (ἐκ τῶν ὁποίων δύο ἀνόμοια εἰς τὸ μέσον καὶ ἀνὰ ἓν ὅμοιον θέμα ἑκατέρωθεν)· εἴτε ἀκόμη καὶ πέντε θέματα (ἦτοι δύο ζεύγη ὁμοίων θεμάτων μὲ πέμπτον ἀνόμοιον θέμα μεταξὺ των). Σπανίως, ἐξ ἄλλου, ἐλλείπει ἡ προσθία διακόσμησις.

Ἡ σύνθεσις τοῦ ὄμου τῶν ἀμφορέων τούτων παρουσιάζει ἔμπροσθεν μὲν σαφῶς ἀντιθετικὴν διάθεσιν λόγῳ τῆς παρουσίας τῆς προχοῆς, ὀπισθεν δὲ ἐμφανίζει μετοπικὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον χαρακτῆρα καὶ κλειστὴν ἐνότητα.

Εἰς τὸ σύνολον Β ἀνήκει ἡ σύνθεσις τοῦ ἑτεροστόμου ἀμφορέως ἀριθ. 975, ὁ ὁποῖος ἔμπροσθεν μὲν φέρει ἀνὰ ἓν, τὸ αὐτό, ἑκατέρωθεν τῆς προχοῆς θέμα (ἰχθύς), ὀπισθεν δε ζωφόρον ἰχθύων καὶ πτηνῶν, ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ὄχι κλειστὴν ἐνότητα.

Εἰς τὸ σύνολον Γ ἀνήκει ἡ σύνθεσις τοῦ ἑτεροστόμου ἀττικοῦ ἀμφορέως ἀριθ. 949, ὁ ὁποῖος ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν φέρει συνεχῆς κόσμημα, καὶ δὴ κόσμημα ἐπιφανείας (τόξα εἰς ἐπαλλήλους σειράς).

Λόγῳ ὅμως τῆς ὑπὸ τὴν προχοὴν ἐνάρξεως τῆς κερατοειδοῦς ἀποφύσεως τῆς κεφαλῆς τοῦ κάτωθεν τοῦ ὄμου τοῦ ἀγγείου εἰκονιζομένου ὀκτάποδος, ἡ διάθεσις τοῦ

συνεχοῦς τούτου ἐπὶ τοῦ ὤμου θέματος διασπᾶται ἐλαφρῶς, δημιουργουμένης οὕτω κάποιας ἐντυπώσεως μετωπικότητος.

Εἰς τὸ σύνολον Δ ἀνήκει ἡ σύνθεσις τοῦ κρητικῆς ἑτεροστόμου ἀμφορέως ἀριθ. 914, ἡ σύνθεσις τοῦ σώματος τοῦ ὁποίου δὲν διακρίνεται τῆς συνθέσεως τοῦ ὤμου δι' ὀρίζοντίας ταινίας περιθωρίου. Καὶ ἔμπροσθεν μὲν τοῦ ὤμου, καὶ δὴ ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς, ἀπλοῦνται ἀντιθετικῶς οἱ δύο ἀνώτεροι βραχίονες τοῦ κάτωθεν τοῦ ὤμου εἰκονιζομένου πολύποδος, ὅπισθεν δὲ εἰκονίζεται ἀπλῶς μέγα πτηνόν. Ὁ ἀμφορέως αὐτὸς ὁμοιάζει πρὸς ἀνάλογον δεῖγμα ἐκ Μουλιανῶν καὶ ἕτερον ἐκ Περατῆς (βλ. σ. 18 καὶ 19).

Εἰς τὸ σύνολον Ε ἀνήκει ὁ ἑτερόστομος ἀμφορέως ἀριθ. 93, ὁ ὁποῖος στερεῖται οἰασδῆποτε διακοσμῆσεως ἐπὶ τοῦ ὤμου του.

Ἡ σύνθεσις τῆς διακοσμῆσεως τοῦ σώματος τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων διακρίνεται σαφῶς εἰς δύο σύνολα :

1ον) τὸ σύνολον 1 (κατηγορία Α : σ. 10 κέ. = Πολυποδικός - Πυκνός ρυθμός) καὶ

2ον) τὸ σύνολον 2 (κατηγορία Β : σ. 21 κέ. = Πυκνός ρυθμός).

Εἰς τὸ σύνολον 1 ἀνήκουν οἱ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς μὲ κυρίαν διακόσμησιν ἀποτελουμένην ἐξ ἐνὸς πολύποδος ἢ ἐκ ζεύγους πολυπόδων (κατηγορία Α), εἰς δὲ τὸ σύνολον 2 ἀνήκουν οἱ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς μὲ κυρίαν διακόσμησιν ἀποτελουμένην ἐξ ὀριζοντίων παραλλήλων διακοσμητικῶν ζωνῶν καὶ ταινιῶν (κατηγορία Β).

Εἰς τὸ σύνολον 1 ὑπάρχονται οἱ ὑπ' ἀριθ. 934 καὶ 949 ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀττικοί. Ἡ σύνθεσις τῆς διακοσμῆσεως τοῦ ἀμφορέως 934 χαρακτηρίζεται κυρίως ὑπὸ τῆς ἐλλείψεως παραπληρωματικῶν θεμάτων εἰς τὰ μεταξὺ τῶν πλοκάμων τῶν δύο ζῶων κενὰ διαστήματα καὶ ὑπὸ τοῦ περιορισμοῦ τῶν θεμάτων τούτων εἰς τὰ διαστήματα ἀφ' ἐνὸς ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς των καὶ ἀφ' ἑτέρου μεταξὺ τῶν ἄκρων των, ὡς καὶ ὑπὸ τῆς τάσεως πρὸς συμμετρίαν, ἀλληλουχίαν καὶ συνοχήν. Ἡ σύνθεσις τοῦ ὤμου, ἐξ ἄλλου, τοῦ ἀμφορέως τούτου χαρακτηρίζεται μὲν ὑπὸ συμμετρίας, ὅχι ὅμως κλειστῆς ἐνότητος, οἷα εἶναι ἡ τῶν πλείστων ναξιακῶν ἀμφορέων, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ δύο ἡμικυκλικοὶ χῶροι τοῦ ὤμου λαμβάνονται ὁ εἰς ἀνεξαρτήτως τοῦ ἄλλου: καὶ ἔμπροσθεν μὲν φέρουν τὸ αὐτὸ ἐκατέρωθεν τῆς προχοῆς θέμα, ὅπισθεν δὲ δύο ἢ καὶ περισσότερα θέματα, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συμμετρικῶς τοποθετημένα. Ἡ σύνθεσις τοῦ ὤμου τοῦ ἀττικοῦ τούτου ἀμφορέως χαρακτηρίζεται ὑπὸ εὐρείας, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἐνιαίας συμμετρίας. Τοῦτο διότι οἱ δύο ἡμικυκλικοὶ χῶροι τοῦ ὤμου του νοοῦνται ὡς ἐνιαῖος κύκλος, τὰ δὲ ἐπ' αὐτῶν τέσσαρα συνολικῶς θέματα, ἦτοι τὰ ἀνὰ δύο ἀνόμοια εἰς ἐκάτερον ἡμικύκλιον θέματα, τοποθετοῦνται εἰς τὰ ἄκρα δύο νοητῶς χιαζομένων διαμέτρων, καὶ τοποθετεῖται ἀνὰ ἐν ὅμοιον θέμα εἰς τὸ ἄκρον ἐκατέρας τῶν δύο τούτων διαμέτρων, οὕτως ὥστε τὸ πρόσθιον καὶ τὸ ὀπίσθιον ἡμικύκλιον νὰ παρουσιάζουν ὅμοιαν σύνθεσιν ἀποτελουμένην ἐκ δύο ἀνομοίων θεμάτων, ὁμοῦ δὲ καὶ τὰ δύο (πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον) ἡμικύκλια, ὁμοῦ λαμβανόμενα, νὰ παρουσιάζουν πλήρη ἰσορρόπησιν καὶ ἀντιστοιχίαν. Εἰς τὸν ἕτερον ἀττικὸν ἑτερόστο-

μον άμφορέα (949) ή σύνθεσις χαρακτηρίζεται υπό τών άλλοπαλλήλων όμοκέντρων τόξων, τά όποια χρησιμοποιούνται ώς κόσμημα βάθους έντός τών πλοκάμων τών δύο πολυπόδων.

Η σύνθεσις τοῦ σώματος τών ναξιακῶν, ήτοι τών ύπολοίπων μέ πολυπόδας έτεροστόμων άμφορέων τών δύο τάφων τών Άπλωμάτων, παρουσιάζεται διαφορετική, συγκρινομένη δέ πρὸς τήν σύνθεσιν τών δύο άττικῶν άμφορέων, έμφανίζει πολύ μεγαλύτεραν ποικιλίαν χαρακτηριστικῶν, τών όποίων ή ιδιομορφία έγκείται και εις τόν τύπον τών διαφόρων παραπληρωματικῶν θεμάτων και εις τόν τρόπον τής διαθέσεώς των.

Έν πρώτοις, έπι τών ναξιακῶν έτεροστόμων άμφορέων τών δύο τάφων ύπάρχει πλήθος παραπληρωματικῶν θεμάτων : γραμμικῶν, φυτικῶν, ζωϊκῶν. Τά θέματα δέ αὐτά χρησιμοποιούνται εις τοὺς μεταξὺ ή περίξ τών πλοκάμων τών ζῶων χῶρους : α) έπαναληπτικῶς και μεμονωμένως (π.χ. άριθ. 912, άνω), β) έπαναληπτικῶς και παρατακτικῶς, ώς συνεχές θέμα ζώνης (π.χ. άριθ. 948, κάτω), γ) εις ποικιλίαν συνδυασμῶν, δηλ. έλευθέρως και μή (π.χ. άριθ. 928).

Τά αὐτά θέματα, έξ άλλου, τοποθετοῦνται ποικιλοτρόπως, και δή :

1ον) μόνον εις τά μεταξὺ τών πλοκάμων τοῦ πολυπόδος διαστήματα ή και έκαστέρωθεν τής κεφαλῆς και τοῦ σάκκου τής κοιλίας τοῦ ζῶου τούτου (άριθ. 948, 912).

2ον) έπι ὅλου τοῦ βάθους τής παραστάσεως (άριθ. 951, 928).

3ον) Έπι τοῦ πλείστου τοῦ βάθους τής παραστάσεως (άριθ. 914, 951, 928) και συγκεκριμένως άφ' ένός εις τά μεταξὺ τών πλοκάμων διαστήματα και άφ' έτέρου άνωθεν τών άνωτέρων εκ τών πλοκάμων αὐτοῦ και μέχρι τής άνωθεν αὐτῶν ὀριζοντίας ταινίας τοῦ περιθωρίου τής παραστάσεως (άριθ. 911, 975, 943) ὅχι ὅμως και άντιστοιχῶς, κάτωθεν τών κατωτέρων πλοκάμων τοῦ ζῶου μέχρι τής κάτωθεν αὐτῶν ὀριζοντίας ταινίας τοῦ περιθωρίου τής παραστάσεως.

Εἰδικώτερον ή διάθεσις τών παραπληρωματικῶν τούτων θεμάτων παρουσιάζει τήν ακόλουθον ποικιλίαν. Ὑπάρχουν :

1. Θέματα γραμμικά, φυτικά και ζωικά (άριθ. 911) ή μόνον ζωικά (άριθ. 912), τά μέν φυτικά έχοντα κατακόρυφον τόν κύριον άξονα, τά δέ ζωικά έστραμμένα είτε πρὸς τὸ κέντρον τής παραστάσεως (πρὸς τήν κεφαλήν και τόν σάκκον τοῦ πολυπόδος) είτε άντιθέτως (πρὸς τά άκρα τών πλοκάμων), ήτοι μέ πλαγίαν ή σχεδὸν πλαγίαν φοράν φυγοκεντρικῶς ή κεντρομόλως δηλαδή.

Και και μέν τά θέματα αὐτά δέν τοποθετοῦνται ώς έπι τὸ πλείστον συμμετρικῶς, ύπάρχει ὅμως κατά τὸ μάλλον ή ήττον σαφής διάθεσις ίσορροπήσεως τοῦ συνόλου των άφ' ένός και τής παραστάσεως τοῦ πολυπόδος άφ' έτέρου, τοῦ όποίου ή κεφαλή και ὁ σάκκος επέχουν τήν θέσιν κεντρικοῦ (νοητοῦ) άξονος.

2. Θέματα, τά όποια παρουσιάζουν κλειστήν μεταπικὴν συμμετρίαν (άριθ. 943, άνω, 975 άνω και 948 άνω). Διατάσσονται δηλ. τά θέματα αὐτά ένθεν και ένθεν τής κεφαλῆς τοῦ πολυπόδος και κατά τὸ μάλλον ή ήττον ὅχι πρὸς τήν κατεύθυνσιν τούτου αλλά πρὸς ιδιαίτερον, άλλο δηλαδή, ὀλιγώτερον κεντρικὸν θέμα, τὸ όποιον,

ἀναλόγως τοῦ χώρου, εἶναι ἀπλοῦν ἢ σχετικῶς ἀπλοῦν ἢ καὶ πολύπλοκον.

3. Θέματα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν εὐρύτεραν μετωπικὴν συμμετρίαν (ἀριθ. 943, 975 κάτω). Διατάσσονται δηλ. εἴτε φυγοκεντρικῶς εἴτε κεντρομόλως πρὸς κεντρικόν (νοητὸν) ἄξονα, ἧτοι πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν σάκκον τοῦ ζώου.

4. Θέματα, τὰ ὁποῖα δὲν διατάσσονται μὲ ἰδιαιτέραν κατεῦθυνσιν καὶ φορὰν ἑκατέρωθεν τοῦ σάκκου τοῦ πολύποδος ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ὑπάρχοντος χώρου, δηλ. ὡς ζωφόρος ἀπλῶς (ἀριθ. 948 κάτω ἔθεν καὶ ἔθεν).

5. Θέματα δίκην πλέγματος θαλασσοφύτων (ἀριθ. 979), συνιστάμενα εἰς ἐπανάληψιν διαφόρων στοιχείων (ὅπως εἰς τοὺς ἀπτικούς καὶ τὸν κρητικόν) εἴτε ὁμοιομόρφων (ὁμόκεντρα ἐπάλληλα τόξα, κάθετοι ἢ λοξοὶ παράλληλοι γραμμαῖ) εἴτε ἀνομοιομόρφων (γραμμικὰ καὶ φυτικά θέματα μαζί μὲ ἀνθρωπίνην μορφήν), ἀσφυκτικῶς συμφυρομένον ἐκ τοῦ φόβου τοῦ κενοῦ.

6. Θέματα, τὰ ὁποῖα ἀνέτως παρεμβάλλονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ (ἀριθ. 928).

Καὶ ὠρισμένοι μὲν τῶν συνθέσεων τούτων παρέχουν τὴν ἐντύπωσιν ἀσυμμετρίας (π.χ. ἀριθ. 928, 951), δὲν λείπει ὅμως ἡ αἴσθησις τῆς ἰσορροπήσεως τοῦ συνόλου εἰς οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν. Ἡ αἴσθησις αὐτὴ ἐντόνως χαρακτηρίζει συνθέσεις ἄλλων ἑτεροστόμων ἀμφορέων (ἀριθ. 912, 911, 975, 943). Ἐξ ἄλλου ὑπάρχουν καὶ παραδείγματα συνθέσεως ἀπολύτως συμμετρικῆς (ἀριθ. 948). Τέλος, ὑπάρχει περίπτωσις (ἀριθ. 975) ὅπου ἡ σύνθεσις ἐνδέχεται νὰ ὑποδηλοῖ θαλασσογραφίαν, δηλ. μὲ ἰχθύς κινουμένους ἐντὸς βάθους, τὸ ὁποῖον, καλυπτόμενον ὑπὸ ἀλλεπαλλήλων ὁμοκέντρων τόξων, παριστᾷ πλέγμα θαλασσοφύτων πιθανῶς. Δὲν ἀποκλείεται συνεπῶς ἐπίδρασις ὑπαρχούσης τοπικῆς τοιχογραφίας ναξιακῆς—συγχρόνου πρὸς τὸ ἀγγεῖον τοῦτο—ΥΜ IIIΓ ἐποχῆς.

Εἰς τὸ σύνολον 2 ἐντάσσονται καὶ οἱ ὑπ' ἀριθ. 911 καὶ 1023 ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς τῆς Περαιτῆς, ἀναγνωρισθέντες ὑπὸ τοῦ Ἰακωβίδη ὡς ναξιακοί. Οἱ ἀμφορεῖς αὐτοὶ φέρουν κυρίαν, ὑπὸ τὸν ὄμον διακόσμησιν ἐντὸς ὀριζοντίας ζώνης πλαισιουμένης ὑπὸ παραλλήλων πρὸς αὐτὴν ταινιῶν. Εἰς τοὺς δύο δὲ τούτους ναξιακοὺς ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς τῆς Περαιτῆς δυνατὸν νὰ προστεθῇ καὶ τρίτος, ὁ ὑπ' ἀριθ. 907¹.

Ἡ σύνθεσις τῶν ἀμφορέων τοῦ συνόλου τούτου, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῶν τῆς μῆς ἢ τῶν δύο, ὑπὸ τὸν ὄμον, διακοσμητικῶν ζωνῶν, παρουσιάζει ποικιλίαν χαρακτηριστικῶν, λόγῳ τοῦ τύπου τῶν διαφόρων θεμάτων ἀφ' ἐνὸς καὶ τοῦ τρόπου τῆς διαθέσεώς των ἀφ' ἑτέρου.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὰ θέματα ἀφ' ἐνὸς ἐπαναλαμβάνονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὰ ὡς παραπληρωματικὰ ἐπὶ τῶν μετὰ πολυπόδων ἑτεροστόμων ἀμφορέων χρησιμοποιούμενα θέματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐμφανίζονται καὶ τινα ἄλλα θέματα προερχόμενα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν αὐτῶν ὡς ἄνω θεμάτων καὶ ποικιλίας φυτικῶν θεμάτων, ἅτινα παρουσιάζουν ἀντιστοιχίαν πρὸς τὸ «Ἱερὸν Δένδρον» τῆς Ἀνατολῆς.

1. Περαιτῆ Β, πίν. Γ Γ, πίν. 131.

Ἐξ ἄλλου αὐτὰ τὰ θέματα σχεδιάζονται εἰς ποικιλίαν συνδυασμῶν, ὥστε εἶναι δυνατὸν νὰ διακριθοῦν αἱ ἀκόλουθοι ομάδες, αἱ ὁποῖαι ἀπαντοῦν ἄλλοτε ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας καὶ ἄλλοτε καὶ ἐπὶ τῆς κατωτέρας τῶν διακοσμητικῶν ζωνῶν:

1. Μετόπαι, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων δι' ομάδων καθέτων παραλλήλων γραμμῶν (μὲ ἐνδιάμεσον στήλην κροσσῶν ἐνίοτε). Αἱ μετόπαι αὐταὶ παρουσιάζουν θέματα, τὰ ὅποια ἀπλῶς πληροῦν τὸν μεταξὺ τῶν καθέτων γραμμῶν δημιουργούμενον χῶρον, ὀλικῶς ἢ μερικῶς: α) χωρὶς οἰανδῆποτε ἀντιθετικὴν ἢ ἄλλην συμμετρικὴν διάταξιν, μὲ ποικιλίαν κατευθύνσεως καὶ φορᾶς καὶ μὲ κύριον ἄξονα κάθετον, ὀριζόντιον ἢ καὶ λοξόν· β) δίκην συνεχοῦς πλέγματος· καὶ γ) ἐλευθέρως καὶ αὐτοτελῶς.

2. Μετόπαι, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν διάθεσιν εὐρυτέρας συμμετρίας (πχ. ἀριθ. 825 ἄνω), ἦτοι: ἀφ' ἐνὸς ἔχουσαι μίαν κυρίαν μετόπην ἔμπροσθεν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου προχοήν, μὲ κύριον ἄξονα κατακόρυφον· καὶ ἀφ' ἐτέρου τὰς ὑπολοίπους μετόπας ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς κεντρικῆς αὐτῆς μετόπης. Καὶ ναὶ μὲν ὠρισμένα τῶν μετοπῶν τούτων ἔχουν τὸν κύριον ἄξονα κατακόρυφως, αἱ ἄλλαι ὅμως τὸν ἔχουν συνήθως ὀριζοντίως ἢ καὶ λοξῶς, μὲ φυγοκεντρικὴν (ἐν σχέσει πρὸς τὴν κεντρικὴν μετόπην) κατεύθυνσιν, ἦτοι πρὸς τὰς λαβὰς τοῦ ἀγγείου καὶ πέραν τούτων, πρὸς τὸ μέσον τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς.

3. Μετόπαι μὲ ὀλιγώτερον εὐρεῖαν διάθεσιν συμμετρίας (ἀριθ. 929), ἦτοι σύνολα: ἀφ' ἐνὸς μὲ δύο κυρίας μετόπας, εὐρισκομένας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον εἰς τὸ μέσον ἢ μία τῆς προσθίας καὶ ἡ ἄλλη τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς, ἐχούσας δὲ κύριον ἄξονα κατακόρυφως ἢ ὀριζοντίως τοποθετημένον· καὶ ἀφ' ἐτέρου μὲ ἄλλας μετόπας, ἐκατέρωθεν μιᾶς ἐκάστης τῶν δύο τούτων κεντρικῶν μετοπῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φυγοκεντρικῶς καὶ ἀντιθετικῶς διατεταγμένας πρὸς ἐκατέραν ἐξ αὐτῶν.

4. Μετόπαι μὲ διάθεσιν κλειστῆς συμμετρίας (ἀριθ. 917, 942) ἦτοι: ἀφ' ἐνὸς μὲ περισσοτέρας τῶν δύο μετοπῶν, ἐχούσας κύριον ἄξονα κατακόρυφως, ὀριζοντίως ἢ καὶ λοξῶς· καὶ ἀφ' ἐτέρου μὲ ἄλλας μετόπας ἐκατέρωθεν μιᾶς ἐκάστης ἐξ αὐτῶν, διατεταγμένας φυγοκεντρικῶς ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀντιθετικῶς πρὸς ἐκάστην ἐξ αὐτῶν.

5. Μετόπαι κεναί, ἦτοι: ομάδες καθέτων παραλλήλων γραμμῶν (ἐνίοτε καὶ μὲ ἐνδιάμεσον ἢ ἐνδιάμεσους στήλας κροσσῶν), κατὰ ἀραιὰ διαστήματα ἀπλῶς.

6. Μετόπαι σχηματιζόμεναι ἐξ ομάδων καθέτων παραλλήλων γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀνὰ ἓν θέμα, δίκην φυομένου βλαστοῦ, ἐκατέρωθεν αὐτῶν (ἀριθ. 925 κάτω), οὕτως ὥστε νὰ παρέχεται ἡ ἐντύπωσις μιᾶς κενῆς μετόπης μεταξὺ των.

7. Συνεχῆς ζωφόρος, ἄνευ ἰδιαιτέρας, γενικῆς ἢ εἰδικῆς κατευθύνσεως καὶ φορᾶς· καὶ ἄνευ κεντρικοῦ κοινοῦ ἄξονος ἐπίσης. Ἡ ζωφόρος αὕτη δημιουργεῖται διὰ συνεχοῦς, παρατακτικῶς ἐπαναλαμβανομένου θέματος, τὸ ὅποιον ἔχει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ὀριζόντιον τὸν κύριον ἄξονα (ἀριθ. 934) καὶ εἴτε εἶναι ἀπλουστάτης μορφῆς (κρόσσαι) εἴτε πολὺπλοκον (ρόμβοι μὲ βλαστήματα).

Αί συνθέσεις αὐταί, τοῦ συνόλου Β εἶναι περαιτέρω δυνατὸν νὰ διαιρεθοῦν εἰς δύο τύπους:

Ὁ τύπος α παρουσιάζει θέματα, ἰστάμενα, οὕτως εἰπεῖν, ἐπὶ τῆς κάτω ταινίας τοῦ περιθωρίου, ἐνίοτε δὲ ἐξικνούμενα καὶ μέχρι τῆς ἄνω ταινίας του.

Ὁ τύπος β παρουσιάζει θέματα κατὰ μετόπας, ἰστάμενα ἀλλὰ καὶ πλάγια (μὲ κατακόρυφον ἢ πλάγιον ἄξονα), ἔχοντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ὀριζοντίαν γενικήν κατεύθυνσιν καὶ συντασσόμενα: εἴτε ἔνθεν καὶ ἔνθεν κεντρικοῦ τινος, ὑπὸ τὴν προχοήν, ἄξονος, πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν λαβῶν καὶ πέραν τούτων πρὸς τὸ μέσον τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς· εἴτε ἔνθεν καὶ ἔνθεν δύο κεντρικῶν ἄξόνων, ὁ ἕτερος τῶν ὁποίων εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς ὀπισθίας πλευρᾶς· οὕτως ἢ ἄλλως ὅμως φυγοκεντρικῶς, δηλ. πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν λαβῶν· εἴτε ἔνθεν καὶ ἔνθεν περισσοτέρων δύο κεντρικῶν ἄξόνων, φυγοκεντρικῶς ἢ κεντρομόλως πρὸς αὐτούς. Εἰς τὸν τύπον τοῦτον εἶναι δυνατὸν καταχρηστικῶς νὰ ἐνταχθῇ καὶ ἡ μετὰ συνεχοῦς ζωφόρου ὀμάς.

Ἡ σύνθεσις τοῦ β τούτου τύπου, μὲ θέματα κατὰ μετόπας ἢ ἐντὸς ἐνιαίας ζωφόρου μὲ ὀριζόντιον ἄξονα καὶ ὀριζοντίαν φοράν, ἐνθυμίζει τὴν σύνθεσιν τῶν θεμάτων βάθους τῶν μετὰ πολύποδος ἑτεροστόμων ἀμφορέων, ἢ ὅποια ἀπαντᾷ εἴτε μετὰ τῶν πλοκάμων τοῦ πολύποδος εἴτε καὶ ὑπεράνω τούτων, ἐνθα παρατηρεῖται ὁμοίως διατάξεως διάθεσις (κατ' εὐρεῖαν συμμετρίαν, συμμετρίαν μετοπῶν ἢ μή, κλειστήν κ.ο.κ.).

Καὶ ναὶ μὲν παρουσιάζουν αἱ συνθέσεις αὐταὶ τοῦ συνόλου Β ἐνίοτε δόσιν ἀσυμμετρίας (ἀριθ. 921), ὅχι ὅμως καὶ ἔλλειψιν ἰσορροπήσεως τοῦ συνόλου των, ἐνῶ ἄλλαι χαρακτηρίζονται ὄχι μόνον ὑπὸ ἀπλῆς ἰσορροπήσεως ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πλήρους συμμετρίας, πολλάκις σχεδὸν ἀπολύτως ἀξονικῆς (ἀριθ. 925, 929, 2058, 974).

ΣΧΕΣΕΙΣ ΝΑΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΣ ΑΛΛΟΥΣ ΥΜ ΙΙΙΓ
ΡΥΘΜΟΥΣ

Κατὰ τὸν Furumark καὶ τὸν Desborough¹, ὡς θέμα ἀγγειογραφίας ὁ τύπος τοῦ ὀκτάποδος, διαμορφωθείς κατὰ τὴν ΥΜ ΙΒ ἐποχὴν εἰς τὴν Κρήτην, διεδόθη ἀκολούθως ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον, ἔχων ὡς ἐπίκεντρόν του κυρίως τὴν Ρόδον κατὰ τὴν ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχὴν. Ἄλλὰ κατὰ τὸν Ἰακωβίδην² ὁ τύπος αὐτὸς παρουσιάζεται «πλήρως ἀνεπτυγμένος καὶ μὲ ἀναμφισβήτητον τοπικὸν χρῶμα» εἰς τὴν Νάξον κατὰ τὴν ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχὴν. Ὡν δὲ εἰς τὴν Νάξον πολὺ συνηθέστερος ἀπὸ ὅ,τι εἰς τὴν Δωδεκάνησον καὶ τὴν Κρήτην ὁ τύπος αὐτός, ὠδήγησε τὸν Ἰακωβίδην εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀρχικοῦ τύπου ἐπινοήσεως καὶ διαμορφώσεως, αἱ Κυκλάδες ἦσαν ἐν τέλει τὸ ἐπίκεντρον τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διαδόσεως τοῦ εἴδους τοῦ θέματος τούτου».

Ἡ ἐπὶ μέρους ὅμως ἐξέτασις τῶν ναξιακῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων³ ἐπιτρέπει σήμερον καὶ τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα⁴.

Ἡ Νάξος τῆς ΥΜ ΙΙΙΓ ἐποχῆς φαίνεται ὄντως νὰ εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν κέντρον παραγωγῆς τῶν μετὰ πολυπόδων ἑτεροστόμων ἀμφορέων ὅχι μόνον διότι τὸ ποσοστὸν τῶν εἶναι ἠϋξημένον ἔναντι τῶν ὑπολοίπων ἑτεροστόμων ἀμφορέων τοῦ ἰδίου ρυθμοῦ ἄλλων περιοχῶν, ἀλλὰ διότι οἱ ἀμφορεῖς αὐτοὶ παρουσιάζουν τὰς περισσοτέρας γνωστὰς ποικιλίας τοῦ εἴδους. Ἐπὶ πλέον δέ, διότι ἐμφανίζουν ὠρισμένα ἰδιόμορφα χαρακτηριστικά.

Αἱ ἰδιομορφίαι αὐταί, ἐμφανιζόμεναι καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν Α ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν Β, ἔγκεινται συγκεκριμένως εἰς ὠρισμένα διακοσμητικὰ δευτερεύοντα θέματα καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς διαθέσεως τῶν θεμάτων τούτων.

Ἀναλυτικώτερον ἡ ἄποψις αὐτὴ ἔχει ὡς ἀκολούθως :

Α. Μερικοὶ τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τοῦ ΥΜ ΙΙΙΓ ναξιακοῦ ρυθμοῦ, ἄλλοτε τῆς κατηγορίας Α (μὲ πολὺποδας) καὶ ἄλλοτε τῆς κατηγορίας Β (χωρὶς πολὺποδας), παρουσιάζουν ὠρισμένα φυτικὰ θέματα, τὰ ὁποῖα εἶναι :

1. The Last Mycenaean, 7, 12, 229. CAH II³, 2, 676.

2. Περὰ τὴ Β, 158

3. Ὑπάρχουν καὶ ἐπείσαστα ἀγγεῖα ἐκ τῶν δύο τάφων : δύο ἑτεροστόμοι ἀμφορεῖς (ἀριθ. 934 καὶ 949), ἀττικοὶ ὡς καὶ τρίτος (ἀριθ. 916), κρητικὸς.

4. Διὰ προκαταρκτικὰς παρατηρήσεις βλ. C. CARDARA, Atti e Memorie del 1o Congresso Internazionale di Micenologia, 225.

1. Ἐπιβιώσεις τοῦ ΥΜ ΠΙΒ ρυθμοῦ, αἱ ὁποῖαι ὅμως δὲν φαίνεται νὰ ἀπαντοῦν εἰς ἄλλους ΥΜ ΠΙΓ ρυθμοῦς.

2. Νέαι παραλλαγáι, ἀποτελοῦμεναι κυρίως ἐκ τῶν ἐξῆς θεμάτων : α) κωνικοῦ κορμοῦ, μειουμένου πρὸς τὰ ἄνω· β) ἀντινῶτων ἀγκιστροειδῶν καταβολάδων φοινικοειδοῦς, φυομένων ἐκατέρωθεν τοῦ κωνικοῦ κορμοῦ· γ) κορυφῆς παπυροειδοῦς, ἐνίοτε τοποθετουμένης ἐπὶ τοῦ κωνικοῦ κορμοῦ· δ) ἀντινῶτων ἀγκιστροειδῶν κλάδων φοινικοειδοῦς, τιπτόντων ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ παπυροειδοῦς.

Φοινικοειδῆ βεβαίως καὶ παπυροειδῆ θέματα ἀπαντοῦν μὲν εἰς τὴν ΥΜ ΠΙΒ κεραμεικὴν, αὐτοτελῶς ὅμως, δηλ. ὄχι εἰς τυχὸν μεταξύ των συνδυασμόν. Ἐξ ἄλλου ὁ κωνικὸς κορμὸς ἀπαντᾷ εἰς τὴν ΥΜ ΠΙΒ κεραμεικὴν, συνήθως ὅμως ὡς φολιδωτὸν τρίγωνον ἢ ὡς φολιδωτὴ πυραμῖς, ἄνευ δηλ. στοιχείων φοινικοειδοῦς (ὅπως εἶναι αἱ καταβολάδες καὶ οἱ κλάδοι) ἢ παπυροειδοῦς (ὅπως εἶναι ἡ κορυφή).

Ἐν συνδυασμῷ δὲ πρὸς ἐκατέρωθέν του φυομένης καταβολάδας καὶ πρὸς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς κορυφῆς του πίπτοντας κλάδους, ὁ κορμὸς αὐτὸς ἀπαντᾷ εἰς ἔργα τῆς Ἐγγυῆς Ἀνατολῆς¹.

Σημειωτέον ὅτι τὸ νέον τοῦτο θέμα τοποθετεῖται καὶ μὲ πλαγίαν φοράν.

Νέον εἶναι, ἐξ ἄλλου, καὶ τὸ θέμα τῆς κάλυκος τοῦ ἄνθους (λαυτοῦ;), τὸ ὁποῖον φαίνεται νὰ εἶναι ἀνατολικῆς ἐπίσης καταγωγῆς.

Β. Ἄλλοι τῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τοῦ ΥΜ ΠΙΓ ναξιακοῦ ρυθμοῦ τῆς κατηγορίας Α (μὲ πολύποδας) παρουσιάζουν ἰδιομορφίαν εἰς τὴν ἐν γένει σύνθεσιν τῶν δευτερευόντων διακοσμητικῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπαντοῦν ἐντὸς τῶν μεταξύ τῶν πλοκάμων τῶν ζῶων, διακοσμητικῶν ζωνῶν.

Ὁ συνδυασμὸς ἐναλλαγῆς πλοκάμων πολύποδος καὶ διακοσμητικῶν ζωνῶν μὲ παραπληρωματικὰ θέματα ἀπαντᾷ μὲν ἐπὶ ΥΜ ΠΙΓ ἑτεροστόμων ἀμφορέων ἄλλων περιοχῶν (Περατῆ, Δωδεκάνησος, Κρήτη, Ἀργολίς κ.ἄ.)² ἀλλ' οἱ ἀμφορεῖς αὐτοὶ (τῶν ἐν λόγῳ περιοχῶν) εἶναι ὀλίγοι σχετικῶς.

Ἐξ ἄλλου, εἰς τοὺς ἀμφορεῖς αὐτοὺς τὰ μεταξύ τῶν πλοκάμων τοῦ ζώου τοποθετούμενα, ὑπὸ μορφὴν διακοσμητικῆς ζώνης, θέματα ἀποτελοῦν : α) ἐν συνεχῆς αὐτοτελὲς θέμα ἢ περισσότερα μὲν, ἀλλ' ὅμοια θέματα ἢ ἐν συνεχῆς θέμα (ἐπιφανείας), δίχην πλέγματος θαλασσοφύτων, καλύπτου τὸ βάθος τῆς παραστάσεως· καὶ β) διάφορα αὐτοτελῆ θέματα, ἐναλλασσόμενα ἐνίοτε πρὸς θέματα ἐπιφανείας.

Ἄλλὰ καὶ ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς παρουσιάζεται εἰς ὠρισμένους ἐκ τῶν ἑτεροστόμων ναξιακῶν ἀμφορέων, ὀλίγους ὅμως σχετικῶς. Εἰς τοὺς ἀμφορεῖς αὐτοὺς δέ, ναξιακοὺς καὶ μὴ, παρουσιάζεται ἄλλοτε μικρὰ καὶ ἄλλοτε μεγαλυτέρα διάθεσις ἰσορροπήσεως.

1. Πρβ. H. FRANKFORT, *The Art and Architecture of the Ancient Orient*, εἰκ. 63. Τοῦ αὐτοῦ, *Cylinder Seals* (1965) εἰκ. 52. Ἐπίσης G. CONTENEAU, *La Glyptique Syro-Hittite* (1922) πλ. XXXIX, 295, καὶ XXXIII, 285 καὶ 286.

2. Βλ. Περατῆ Β, 181 κέ.

Οἱ ὑπόλοιποι ναξιακοὶ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς, οἱ ὅποιοι εἶναι καὶ οἱ περισσότεροι, παρουσιάζουν μὲν διάθεσιν ἰσορροπήσεως τῆς ὅλης συνθέσεως, σπανιώτερον μικρὰν καὶ συνηθέστερον ἀρκετὰ αἰσθητὴν. Παρουσιάζουν δέ, πρὸς τούτοις, σχετικὴν ἀναβίωσιν φυσιοκρατισμοῦ. Δημιουργοῦν ὅμως ἐνίοτε καὶ τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς ἐκλεκτικοῦ ρυθμοῦ.

Οἱ ναξιακοὶ αὐτοὶ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς ἐξ ἄλλου, παρουσιάζουν μὲν νέας ποικιλίας εἰς τὴν διάθεσιν τῶν παραπληρωματικῶν των θεμάτων, ἐντὸς τῶν μεταξύ τῶν πλοκάμων τῶν πολυπόδων των διακοσμητικῶν ζωνῶν, δὲν παρουσιάζουν ὅμως παραλλαγὰς αἰ ὅποια ἀπαντοῦν εἰς ἄλλας περιοχάς.

Συγκεκριμένως οἱ ναξιακοὶ αὐτοὶ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς δὲν παρουσιάζουν εἰς τὰς μεταξύ τῶν πλοκάμων διακοσμητικὰς ζώνας :

1) Μεγάλα κενὰ διαστήματα, ἐναλλασσόμενα μὲ διακοσμητικὰ θέματα.

Ἡ παρατήρησις αὕτη δὲν ἰσχύει ὡς πρὸς τοὺς ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς τοῦ νεκροταφείου τοῦ Καμινιοῦ. Αὐτοὶ ὅμως ἀνήκουν εἰς προχωρημένον στάδιον τοῦ ΥΜ IIIΓ ρυθμοῦ. Ὅθεν, εἶναι δυνατὸν ἢ συνήθεια αὕτη νὰ ἔχη ἔλθει ἐκ τινος ἄλλης περιοχῆς (βλ. κατωτέρω).

2) Αἰγάγρους, ἀκαθοχοίρους, καρκίνους (καὶ περιορίζονται μόνον εἰς ἰχθύς καὶ ὑδρόβια πτηνά).

Τὰ θέματα ὅμως αὐτὰ ἀπαντοῦν, ἀντιθέτως, ἐντὸς τῶν μεταξύ τῶν πολυπόδων ζωνῶν τῶν ΥΜ IIIΓ ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῆς Δωδεκανήσου.

Ἐπὶ πλεόν, οἱ ναξιακοὶ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς παρουσιάζουν ποικιλίας αἰ ὅποια δὲν ἀπαντοῦν εἰς ἄλλους συγχρόνους των ρυθμούς· οὕτω παρουσιάζουν :

α) Διακοσμητικὰς ζώνας μεταξύ τῶν πλοκάμων τοῦ πολύποδος ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν χῶρον μεταξύ τῶν ἀνωτάτων πλοκάμων τοῦ ζώου καὶ τοῦ ὑπερθεν περιθωρίου τῆς παραστάσεως (ὅχι ὅμως καὶ εἰς τὸν χῶρον μεταξύ τῶν κατωτάτων πλοκάμων του καὶ τοῦ κάτωθεν περιθωρίου τῆς παραστάσεως).

Τοιοῦτοτρόπως, παρουσιάζεται ὁ πολύπους αὐτὸς ὡς δένδρον, μὲ κύριον κορμὸν τὸν σάκκον καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου καὶ μὲ κλάδους τοὺς ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς φυομένους πλοκάμους του.

β) Δευτερεύοντα θέματα τῶν διακοσμητικῶν μεταξύ τῶν πλοκάμων ζωνῶν, κατὰ μετόπας, μὲ σχετικὴν ἢ ἀπόλυτον συμμετρίαν. Τοῦτο εἰς οὐδένα ἄλλον μὴ ναξιακὸν ΥΜ IIIΓ ἑτερόστομον ἀμφορέα μετὰ πολύποδος ἔχει μέχρι σήμερον παρατηρηθῆ.

Μετοπικὴν διάθεσιν παρουσιάζουν βεβαίως ὠρισμένοι δωδεκανησιακοὶ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς. Οἱ ἀμφορεῖς ὅμως αὐτοὶ δὲν φέρουν παράστασιν πολύποδος, ἀλλὰ διακοσμητικὴν ζώνην. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ δι' ἀντιστοίχους ἀμφορεῖς ἐκ Περαιτῆς.

Τοιαύτη διάθεσις εἰς ἑτεροστόμους, χωρὶς πολύποδας, ἀμφορεῖς παρατηρεῖται καὶ εἰς ναξιακοὺς (κατηγορίας Β). Ἐπίσης καὶ εἰς πολλοὺς φιλισταϊκοὺς.

γ) Δευτερεύοντα θέματα, ιχθύς και υδρόβια πτηνά, συνήθως με κανονική φοράν, ή οποία είναι όμορροπος ή αντίρροπος τής φοράς τών πλοκάμων του ζώου.

δ) Θέματα, κυρίως φυτικά, και δη παραλλαγαί του κωνικού κορμού παπυροειδούς - φοινικοειδούς, κατευθυνόμενα αντικωνικώς, ήτοι πλαγίως αντί όρθίως, προφανώς δέ δια να συγχρονισθῆ ή φορά των πρὸς τήν φοράν άλλων θεμάτων, ζωικών ή γραμμικών, ήτοι όμορρόπως ή και αντίρρόπως πρὸς αὐτά, άλλα και πρὸς τούς πλοκάμους του πολύποδος.

Η περίεργος αὐτή διάθεσις επαναλαμβάνεται και ἐπὶ έτεροστόμων άνευ πολύποδος ναξιακῶν άμφορέων (κατηγορίας Β), αὶ οποία φέρουν άπλᾶς όριζοντίας διακοσμητικᾶς ζώνας. Ἄλλ' ἐντὸς τῶν ζωνῶν τούτων άπουσιάζουν, κατὰ κανόνα, τὰ ζωικά θέματα (ιχθύες, πτηνά), πλεονάζουν δέ τὰ φυτικά και τὰ γραμμικά. Ἐκ τούτων, είναι δυνατὸν να συναχθῆ τὸ συμπέρασμα ὅτι αὶ διακοσμητικᾶι αὐταὶ ζώναι τῶν έτεροστόμων άμφορέων τῆς κατηγορίας Β ενδέχεται να έχουν γίνει κατὰ μίμησιν τῶν έτεροστόμων άμφορέων τῆς κατηγορίας Α (μετὰ πολύποδος) ή τουλάχιστον ενίων ἐξ αὐτῶν.

Η διάθεσις θεμάτων με αντικωνικὴν φοράν εμφανίζεται ἐξ άλλου ενίστε, μεμονωμένως όμως, εντὸς διακοσμητικῶν ζωνῶν ΥΜ ΠΠ άγγείων άλλων περιοχῶν¹. Ἄλλὰ τὰ ἐν λόγω θέματα εις τὰ άγγεία αὐτὰ δὲν είναι φυτικά και εμφανίζονται μεμονωμένως και ὄχι επαναληπτικῶς, ἐν αντιθέσει πρὸς τὰ τῶν ναξιακῶν. Οὕτω, είναι προβληματικὸν κατὰ πόσον έχουν ή ὄχι επηρεασθῆ ἐξ αὐτῶν.

Γ. Ἄλλὰ και αὶ ὑδρῖαι με ζεῦγος πλαστικῶν ὄφρων και πλαγίαν κυαθειδῆ διάτρητον προχοήν άποτελοῦν χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ναξιακῆς ΥΜ ΠΠ κεραμεικῆς. Ὅχι όμως και αποκλειστικόν.

Αὶ ὑδρῖαι αὐταὶ ὁμοιάζουν μὲν πρὸς αντιστοιχοὺς δωδεκανησιακᾶς, τὰς οποίας ὁ Morricone² θεωρεῖ ὡς πρότυπα τῶν άλλων ὁμοίων των αιγαιακῶν ὑδριῶν.

Αὶ ναξιακαὶ πάντως μετὰ προχοῆς και πλαστικῶν ὄφρων ὑδρῖαι φαίνεται να έχουν κατασκευασθῆ εις τὴν Νάξον. Ἄλλὰ και αὶ δωδεκανησιακαὶ αντιστοιχοὶ ὑδρῖαι φαίνεται να έχουν κατασκευασθῆ εις τὴν Δωδεκάνησον.

Οὕτω, είναι μᾶλλον άγνωστον, πρὸς τὸ παρόν, ποῖαι ἐξ αὐτῶν ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπα τῶν άλλων.

Σημειωτέον ὅτι εις αριθμὸν υπερέχουν κατὰ πολὺ αὶ ναξιακαὶ, δεδομένου ὅτι, πλὴν τῶν τριῶν παραδειγμάτων τῶν Ἄπλωμάτων, υπάρχουν άλλα πέντε τουλάχιστον παραδείγματα, άνευ όμως πλαστικῶν ὄφρων, ἐκ του νεκροταφείου του Καμινιοῦ, ὅπως είναι και ή μία τῶν ἐξ Ἄπλωμάτων ὑδριῶν, ὡς και ἐν έκτον παραδείγμα τουλάχιστον ἐκ του οικισμού τῆς Γρόττας.

1. Πρβ. Μ. R. Porpham, BSA 62 (1967) 350 κέ.

2. ASAtene 27 - 28 (1965 - 66) 310.

Ἄλλ' εἰς τὴν Ἀττικὴν, τὴν Ἀργολίδα, τὴν Δωδεκάνησον καὶ τὴν Κύπρον¹ ἀπαντᾷ καὶ ὁ τύπος τῆς πρόχου μὲ πλαγίαν κυανοειδῆ προχόην. Ὁ τύπος δὲ αὐτὸς ἀγγεῖου ἀπαντᾷ συχνὰ καὶ εἰς τὴν φιλισταϊκὴν κεραμεικὴν².

Πρόχοι, ἐξ ἄλλου, μὲ πλαγίαν κυανοειδῆ προχόην ἀπαντοῦν εἰς τὴν Κύπρον καὶ κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐποχὴν³, καὶ δὴ μὲ ἐρυθρόμορφον παράστασιν, ὑποδηλοῦσαι τὴν εἰς τὴν μεγαλόνησον συνεχῆ ἐπιβίωσιν προτύπων τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς⁴ καὶ διαγράφουσαι τὴν ἐνδεχομένην ὁδὸν διεισδύσεως τοῦ τύπου εἰς τὰς φιλισταϊκὰς περιοχάς.

Ἡ κυανοειδὴς προχόη τῶν ἀγγείων αὐτῶν, ὑδριῶν καὶ πρόχων, φαίνεται νὰ συνδέη τὰ ἀγγεῖα αὐτὰ καὶ πρὸς τὰς μετὰ κιάθων λεκανίδας τῆς Περαιτῆς⁴, καθὼς καὶ πρὸς τὰς ἀντιστοίχους λεκανίδας τῆς φιλισταϊκῆς κεραμεικῆς⁵.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολόγησιν τοῦ ὙΜ IIIΓ ναξιακοῦ ρυθμοῦ⁶ παρατηρητέα τὰ ἀκόλουθα :

Ὁ ὙΜ IIIΓ ρυθμὸς, κατὰ τὸν Desborough, διετηρήθη τὸ βραδύτερον ἕως τὸ 1050 π.Χ. καὶ ἤρχισεν ὄχι βραδύτερον τοῦ 1185 π.Χ., ὄχι ὅμως καὶ ἐνωρίτερον τοῦ 1230 π.Χ. (ἔτε ἀκόμη ὁ ὙΜ IIIΒ ρυθμὸς ἦτο ἐν ἐνεργείᾳ εἰς τὴν Ἀργολίδα), πιθανώτατα δὲ περὶ τὸ 1200 π.Χ. Μεταξὺ τοῦ 1230 καὶ 1180 π.Χ., ἐξ ἄλλου, τοποθετεῖται ἡ ἐναρξίς τοῦ ρυθμοῦ αὐτοῦ καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐρευνητῶν : τὸ 1230 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Furumark, τὸ 1210 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Wace, τὸ 1200 ἢ τὸ 1190 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Μυλωνᾶ⁷ καὶ τὸ 1180 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Daniel. Τὸ τέλος του δὲ ὑπολογίζεται μετὰ τοῦ 1120 καὶ τοῦ 1075 π.Χ. γενικῶς : εἰς τὸ 1120 π.Χ. τοποθετεῖται ὑπὸ τοῦ Μυλωνᾶ, εἰς τὸ 1100 π.Χ. ὑπὸ τοῦ Wace καὶ εἰς τὸ 1075 ὑπὸ τοῦ Gjerstad καὶ τοῦ Furumark.

Ὑπὸ τοῦ Furumark⁷ ἡ ὙΜ IIIΓ ἀγγειογραφία τῆς Ἀργολίδος ἔχει χαρακτηρησθῆ ὡς «ἀνάκτορικὸς ρυθμὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος». Ἡ ναξιακὴ σύγχρονός της ἀγγειογραφία δύναται νὰ χαρακτηρησθῆ ἀντιστοίχως ὡς «ρυθμὸς τῶν πλοιοκτητῶν τῆς νήσου», δεδομένου ὅτι δὲν ἔχει εὑρεθῆ πρὸς τὸ παρὸν ἀνάκτορον εἰς τὴν Νάξον. Ὁ ναξιακὸς ὅμως αὐτὸς ρυθμὸς θὰ παρουσιασθῆ ὑπὸ πληρεστέραν μορφήν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν τάφων τοῦ Καμινιοῦ, κυρίως δὲ τῶν τοῦ πλησίον των οἰκισμοῦ τῆς Γρόττας, μετὰ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται καὶ δείγματα τοῦ Ζωγραφικοῦ ρυθμοῦ (Pictorial Style)⁸. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν εὐρημάτων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων διαγράφονται αἱ τάσεις τοῦ ὙΜ IIIΓ ναξιακοῦ ρυθμοῦ, Πολυποδικοῦ καὶ μὴ, ὡς ἐξῆς :

1. Περαιτὴ Β, 232.

2. T. DOTYAN, *The Philistines and Their Material Culture* (1967) 132 κέ.

3. Βλ. V. KARAGEORGHIS, *Archaeologia Mundi, Chypre*, εἰκ. 144.

4. Βλ. Σ. ΙΑΚΩΒΙΔΗΝ, ΠΑΕ 1961, πίν. 10·γ· G. ΜΥΛΩΝΑΣ, *Mycenae and the Mycenaean Age* (1966) εἰκ. 151.

5. T. DOTYAN, ἔ.δ. 182.

6. Περὶ τοῦ χρόνου ἐναρξέως καὶ λήξεως τοῦ ὙΜ IIIΓ ρυθμοῦ, βλ. Γ. ΜΥΛΩΝΑΣ, ΑΕ 1968, 207. Βλ. ἐπίσης F. H. STUBBINGS, *CAH I*, IV 75.

7. OATH 3 (1944) 262 κέ.

8. Βλ. Έργον 1965, 119, εἰκ. 149.

Ὁ ναξιακὸς ΥΜ IIIΓ ρυθμὸς, ἐν πρώτοις, φαίνεται νὰ παρουσιάζῃ τάσεις πρὸς μίαν μετὰπλασιν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἤδη ἐκφυλισμένης ἀλλ' εἰσέτι ἐπιζώσης εἰς τὰς Κυκλάδας παλαιᾶς φυσιοκρατικῆς παραδόσεως. Τοῦτο δὲ τὸ ἐπιτυγχάνει ἄλλοτε μὲ μεγαλύτεραν καὶ ἄλλοτε μὲ μικρότεραν ἐπιτυχίαν, ὀφειλομένην εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἐξ ἐπιβιώσεως ἐνυπαρχούσης ἐμμονῆς πρὸς τὸν φυσιοκρατισμὸν. Παρουσιάζει δὲ ἄλλοτε μεγαλύτερον καὶ ἄλλοτε μικρότερον βαθμὸν ἰσορροπήσεως τοῦ συνόλου, ὀφειλόμενον πιθανῶς εἰς τὴν εἰς αὐτὸν προοδευτικῶς ἐπιτυγχανομένην μεταμόσχευσιν τεκτονικότητος καὶ πειθαρχημένης συγκροτήσεως.

Ὡς πρὸς τὴν σύγκρισιν τοῦ ΥΜ IIIΓ ναξιακοῦ ρυθμοῦ πρὸς ἄλλους συγχρόνους τοῦ ρυθμοῦ παρατηρητέα τὰ ἐξῆς :

Ὁ ναξιακὸς ΥΜ IIIΓ ρυθμὸς ἀρέσκειται πολὺ περισσότερο τοῦ ἀργολικοῦ εἰς θαλάσσια θέματα, δεδομένου ὅτι ἡ ποικιλία τὴν ὁποίαν παρουσιάζει εἰς τὰ θέματα αὐτὰ εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὸν κρητικὸν ρυθμὸν τῆς ΥΜ IIIΓ ἐποχῆς. Ὡς πρὸς τὸν δωδεκανησιακὸν ρυθμὸν ὅμως ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι τόσο μεγάλη. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπερτερεῖ ὁ ναξιακὸς τοῦ δωδεκανησιακοῦ εἰς τὴν συχνότητα τῶν θεμάτων αὐτῶν.

Ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τοῦ ναξιακοῦ τούτου ρυθμοῦ δέον νὰ παρατηρηθῶν συμπληρωματικῶς (βλ. ἀνωτέρω) τὰ ἐξῆς :

Ἡ γνώμη τοῦ Desborough¹ ὅτι ὁ Πυκνός (Πολυποδικός) ρυθμὸς βασιίεται ἐπὶ τοῦ κρητικοῦ Κροσσωτοῦ ρυθμοῦ (Fringed Style) δὲν φαίνεται τόσο πειστικῆ, διότι, σὺν τοῖς ἄλλοις, ὁ ναξιακὸς (Πολυποδικὸς καὶ μὴ) ρυθμὸς παρουσιάζει ἐν ἐπιβιώσει φυτικὰ θέματα τῆς ΥΜ IIIB ἐποχῆς, τὰ ὁποῖα δὲν παρουσιάζει πλέον οὔτε ὁ ἀργολικὸς Πυκνὸς οὔτε καὶ ὁ κρητικὸς Κροσσωτὸς ρυθμὸς.

Καὶ παρουσιάζει μὲν ὁ ναξιακὸς αὐτὸς ρυθμὸς θέματα ἔχοντα στοιχεῖα τοῦ Κροσσωτοῦ ρυθμοῦ², τὰ ὁποῖα τελοῦν ἴσως ὑπὸ ἐπίδρασιν τοῦ κρητικοῦ τούτου ρυθμοῦ, εἶναι ὅμως τὰ δείγματα αὐτὰ τὸ ἐν προχωρημένης ΥΜ IIIΓ ἐποχῆς καὶ ἀμφότερα μεμονωμένα σχετικῶς.

Ὅπως δὴποτε ὑπάρχουν στεναὶ σχετικῶς σχέσεις μεταξύ Νάξου καὶ Κρήτης κατὰ τὴν ΥΜ IIIΓ ἐποχὴν³, ὅπως φαίνεται ἐκ τοῦ ἐπεισάκτου κρητικοῦ ἑτεροστόμου (ἀριθ. 914) ἀμφορέως⁴ τοῦ τάφου Β.

Ὁ ἀμφορεὺς αὐτός, ἐπαναλαμβάνων γνωστὸν κρητικὸν τύπον, ὁμοιάζει, ἐξ ἄλλου, πρὸς ἕτερον ἀμφορέα, εὐρεθέντα εἰς Περαιτὴν⁴, καὶ ἄλλους εὐρεθέντας εἰς Ἰαλυσοῦν καὶ Κῶν⁵. Οὕτω, διαπιστοῦνται περαιτέρω σχέσεις Νάξου, Κρήτης, Περαιτῆς καὶ Δωδεκανήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν.

1. Atti e Memorie del 1o Congresso Internazionale di Micenologia, 1073.

2. Βλ. ὅμον ἑτεροστόμου ἀμφορέως ὑπ' ἀριθ. 928.

3. Ἀριθ. 914. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἑτεροστόμου ἀμφορέως τῆς Κνωσοῦ (Archaeologia 59, 1956, 141, εἰκ. 122) ὁμοίου πρὸς ἑτεροστόμους ἀμφορέας τοῦ Καμινιοῦ (ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, ἔ.ἀ.) καὶ τῆς Περαιτῆς (Περαιτὴ Β, 182, εἰκ. 66).

4. Περαιτὴ Β, πίν. IVγ (ἀριθ. 1088).

5. Αὐτόθι: 197.

Ὁ ναξιακὸς ΥΜ ΠΙΓ ρυθμὸς ὁμοιάζει πρὸς τὸν δωδεκανησιακὸν ΥΜ ΠΙΓ ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὰ θέματα πανίδος (κατὰ μέγα μέρος πολύποδας, ἰχθύς, ὑδρόβια πτηνά), ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν προσπάθειαν μεταπλάσεως τοῦ παλαιοῦ φυσιοκρατικοῦ κρητο-μυκηναϊκοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν προσφάτων ἀνασκαφῶν τῆς Θήρας ἀποδεικνύεται νὰ εἶναι καὶ κυκλαδικόν.

Ἄλλ' ὁ δωδεκανησιακὸς ΥΜ ΠΙΓ ρυθμὸς παρουσιάζει καὶ ὠρισμένας ἰδιομορφίας, ἐνίοτε εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἰχθύων, ὁ τύπος τῶν ὁποίων ἐνθυμίζει τοὺς τῆς Περαιτῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ σελλαχοειδῆ· τὸ αὐτὸ παρατηρεῖται καὶ ὡς πρὸς τὸν τύπον τῶν ὑδρόβιων πτηνῶν. Ἰδιομορφίας παρουσιάζει, πρὸς τοῦτοις, εἰς τὴν χρησιμοποίησιν αἰγάγγρων, ἀκανθοχοίρων καὶ καρκίνων, εἰς τὰς μεταξὺ τῶν πλοκάμων τοῦ πολύποδος ζώνας, ἥτοι εἰς τὴν χρησιμοποίησιν των ἐν συνδυασμῷ πρὸς τοὺς ἰχθύς καὶ τὰ πτηνά.

Τετράποδα χρησιμοποιοῦνται βεβαίως ὑπὸ τοῦ ναξιακοῦ Πυκνοῦ ρυθμοῦ. Ἀπὸ ὅ,τι γνωρίζομεν ὅμως ὅχι εἰς τὰς μεταξὺ τῶν πλοκάμων τῶν πολυπόδων ζώνας ἀλλ' εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν (ἐπὶ τῶν ὑδριῶν).

Ἄλλὰ καὶ ὁ τύπος αὐτὸς τῶν τετραπόδων τοῦ Πυκνοῦ ναξιακοῦ ρυθμοῦ, νησιωτικὸς ἴσως, εἶναι διαφορετικὸς τοῦ τῶν τετραπόδων τοῦ δωδεκανησιακοῦ ρυθμοῦ. Ὁ μὲν πρῶτος ἐνθυμίζει τὸν τύπον τῶν εἰδωλίων, ὁ δὲ δεύτερος τὸν τύπον τῶν ζώων τοῦ ἑλλαδικοῦ, Ζωγραφικοῦ κυρίως ρυθμοῦ (Pictorial Style). Δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ παρουσιασθῇ ὁ τύπος τοῦ ἑλλαδικοῦ (ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἡπειρωτικοῦ) ζώου ἐπὶ εὐρημάτων τοῦ οἰκισμοῦ τῆς Γρόττας, ὅπως ὁ νησιωτικὸς τύπος πτηνοῦ ἔχει ἐμφανισθῇ ἐπὶ ἀμφορέων τῆς Περαιτῆς¹.

Ἡ εἰς τὸν δωδεκανησιακὸν ρυθμὸν παρουσιαζομένη ἰδιομορφία συνδυασμοῦ ἡπειρωτικῆς καὶ θαλασσίας πανίδος εἰς τὰς μεταξὺ τῶν πολυπόδων ζώνας (ὅπως ἐμφανίζεται εἰς τὸν ἑτερόστομον ἀμφορέα τῆς Καλύμνου² καὶ εἰς τὸν ἑτερόστομον ἀμφορέα τῆς Πιτάνης³ — τὸν ὁποῖον ὁ Furumark⁴ συνδέει πρὸς τὸν δωδεκανησιακὸν ρυθμὸν) προέρχεται πιθανῶς ἐξ ἀμέσου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀνατολικῆς ἐπιδράσεως. Καὶ τοῦτο διότι ὁ ἐπὶ τῶν ἀμφορέων τούτων εἰκονιζόμενος πολύπους φέρει μὲν εἰς τὰς μεταξὺ τῶν πλοκάμων τοῦ ζώνας θέματα καὶ θαλασσίας καὶ ἡπειρωτικῆς πανίδος, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἐρευνητὰς οἱ πλόκαμοι αὐτοὶ νοοῦνται ἴσως ὡς κλάδοι ἱεροῦ δένδρου, ἀντιστοίχου ἀνατολικῶν ἱερῶν δένδρων, ὅπου ἀνάλογα θέματα παρουσιάζονται μεταξὺ τῶν κλάδων των. Εἰς τὸν ναξιακὸν ρυθμὸν τὰ μεταξὺ τῶν πλοκάμων τοῦ πολύποδος ζῶα, περιοριζόμενα εἰς ἰχθύς καὶ ὑδρόβια πτηνά, ὑποδηλοῦν ἴσως μυθῶδες δένδρον βυθοῦ, ἢ δὲ παρουσία ἀνδρικής μορφῆς, εἰς μίαν περίπτωσιν ἐξ αὐτῶν, ἀναφέρεται εἰς θαλάσσιον ἥρωα ἢ δαίμονα (ἢ καὶ θεὸν) πιθανῶς. Ὅπως ὅποτε εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ ναξιακὸς ρυθμὸς παρουσιάζει αὐτοτέλειαν ἀπὸ τὸν δωδεκανη-

1. Περαιτὴ Β, 149, εἰκ. 50.

2. Analysis, θέμα 21, εἰκ. 49, ἀριθ. 28.

3. G. PERROT καὶ C. CHIEPIEZ, Histoire de l'Art dans l'Antiquité VI, εἰκ. 489 - 91.

4. Analysis, 613 - 14.

σιακόν αλλά και από τὸν ἄττικόν εἰς τὸν ὁποῖον ἀπουσιάζει καὶ ἡ ἡπειρωτικὴ καὶ ἡ θαλασσία πανίς ἐκ τῶν μεταξύ τῶν πλοκάμων τοῦ πολυπόδος διακοσμητικῶν ζωνῶν.

Ἐξ ἄλλου, συγκρινόμενος πρὸς τὸν ναξιακόν, ὁ δωδεκανησιακὸς ΥΜ ΠΙΓ ρυθμὸς παρουσιάζει μικροτέραν ποικιλίαν δευτερευόντων θεμάτων, ἰδίως φυτικῶν, ἴσως διότι διαπνέεται ἐντονώτερον ὑπὸ τῆς τάσεως πρὸς ἐκφυλισμὸν καὶ ἀπλοποίησιν τῆς φυσιοκρατικῆς παραδόσεως, οὕτως ὥστε τὰ θέματα αὐτὰ δὲν ἐπιβιοῦν καθ' ὃν τρόπον ἐπιβιοῦν εἰς τὸν ναξιακὸν ρυθμὸν.

Οὕτως, τὰ ἀποτελέσματα τῆς προσπάθειάς πρὸς μετάπλασιν τοῦ φυσιοκρατισμοῦ εἶναι εἰς τὸν δωδεκανησιακὸν ΥΜ ΠΙΓ ρυθμὸν ὀλιγώτερον αἰσθητὰ ἀπὸ ὅ,τι εἰς τὸν σύγχρονόν του ναξιακόν, πλην ὠρισμένων ἐξαιρέσεων (ὅπως ὁ ἀμφορεὺς τῆς Καμίρου)¹, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀποκλείεται νὰ τελοῦν ὑπὸ ναξιακὴν (κυκλαδικήν;) ἐπίδρασιν.

Ὁ δωδεκανησιακὸς ΥΜ ΠΙΓ ρυθμὸς², ἐξ ἄλλου, ὅπως ἐμφανίζεται γενικῶς εἰς τὰ εὐρήματα τῆς Κῶ, φαίνεται νὰ εἶναι πλησιέστερον πρὸς τὸν σύγχρονόν του ἄττικόν ἀπὸ ὅ,τι ὁ ναξιακὸς ΥΜ ΠΙΓ τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων. Καὶ τοῦτο διότι :

Εἰς τὸν ἄττικόν (Πυκνόν - Πολυποδικόν) ρυθμὸν τῆς Περαιτῆς, τὸν ὁποῖον ὁ Ἰακωβίδης³ χρονολογεῖ μεταξύ τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ τέλους τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς, ἡ ὑποχώρησις τῆς μυκηναϊκῆς φυσιοκρατικῆς παραδόσεως εἶναι λίαν ἐντονος καὶ ἡ ἐξασθένησις τοῦ φυσιοκρατικοῦ πνεύματος πληρεστέρα, ἀρχομένης ἤδη τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς, ἀπὸ ὅ,τι εἶναι εἰς τὸν ἀντίστοιχον ναξιακὸν ρυθμὸν τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων.

Ἦδη ὅμως ἀπὸ τῆς ἐνάρξεώς του ὁ Πυκνὸς αὐτὸς ρυθμὸς τῆς Περαιτῆς παρουσιάζει μίαν ἀδυναμίαν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν φυσιοκρατικῶν θεμάτων, ἐκ παραλλήλου ὅμως παρουσιάζει καὶ μίαν ἀξιόλογον ρωμαλεότητα εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ὅλης συνθέσεως.

Ἐν ἄλλοις, ὁ Πυκνὸς ρυθμὸς τῆς Περαιτῆς παρουσιάζεται ἐν πολλοῖς ὡς μία πρόϊμος προσπάθεια μεταφράσεως εἰς τὸ «γεωμετρίζειν», οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἤδη ἐκφυλισμένης μυκηναϊκῆς φυσιοκρατικῆς παραδόσεως.

Πρὸς τοῦτοις, ὅμως, ὁ αὐτὸς ρυθμὸς ἐμφανίζει δείγματα μαρτυροῦντα καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυίαν ὡς πρὸς τὴν συγκρότησιν τῆς συνθέσεως ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνάργειάν της, προσιωνίζοντα τὴν κυρίαν ἀρετὴν τοῦ ἄττικοῦ Γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ.

Ταῦτα πάντα συμβαίνουν ἴσως διότι εἰς τὴν Ἀττικὴν, περισσότερον ἀπὸ τὰς νοτιωτέρας καὶ νησιωτικὰς περιοχάς, ἡ ἀγγειογραφία τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς ἀσκεῖται καὶ ὑπὸ τινων ἐκ τῶν νέων φύλων προερχομένων βιοτεχνῶν. Τὰ φύλα αὐτὰ (βλ. καὶ κατωτέρω), βόρεια - ὀρεινά, παλαιόθεν συνηθισμένα εἰς μίαν στοιχειώδη τέχνην, περιοριζομένην εἰς ἀπλᾶ ἀλλὰ συγκροτημένα σχέδια, φαίνεται ὅτι κατὰ μέγα μέρος συντελοῦν εἰς τὴν τοιαύτην βαθμιαίαν διαμόρφωσιν τοῦ ἄττικοῦ ΥΜ ΠΙΓ ρυθμοῦ.

1. The Last Mycenaean, 115, 150 κέ., 228.

2. Αὐτόθι.

3. Περαιτὴ Β, 391 κέ.

Ἐπίδρασιν τῶν τάσεων αὐτῶν, ἐξ ἄλλου, φαίνεται νὰ παρουσιάσῃ καὶ ὁ ΥΜ ΠΙΓ δωδεκανησιακὸς ρυθμὸς, ἢ τοῦλάχιστον ἀνάλογον τάσιν, ὀφειλομένην εἰς ἀντίστοιχον αἰτίαν.

Ἄλλ' ὀρισμένες τῶν ἀδυναμιῶν τούτων τοῦ ἀττικῆς ΥΜ ΠΙΓ ρυθμοῦ, αἱ ὁποῖαι μέλλουν νὰ ἐξελιχθοῦν εἰς ἀρετήν, φαίνεται νὰ παρουσιάσῃ καὶ ὁ ναξιακὸς ΥΜ ΠΙΓ ρυθμὸς, ὑπὸ δειλὴν μὲν μορφήν εἰς τινὰ τῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων, ἀλλὰ καταφανῆ εἰς πλείστα τῶν ὑπὸ τοῦ Ζαφειροπούλου¹ προκαταρκτικῶς δημοσιευθέντων ἀγγείων τοῦ νεκροταφείου τοῦ Καμινιοῦ, τὰ ὁποῖα ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Desborough ὡς ἀνήκοντα εἰς προχωρημένην φάσιν τοῦ ναξιακοῦ ΥΜ ΠΙΓ ρυθμοῦ.

Εἶναι δυνατόν, οὕτω, τὰ ἀγγεῖα τοῦ νεκροταφείου τοῦ Καμινιοῦ νὰ ἀντιπροσωπεύουν μεταγενέστερον στάδιον τοῦ ναξιακοῦ ΥΜ ΠΙΓ ρυθμοῦ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ Desborough². Τὸ μεταγενέστερον δὲ τοῦτο στάδιον ἐνδέχεται νὰ ἔχη ἐπηρεασθῆ ἐκ τοῦ ἀττικῆς ΥΜ ΠΙΓ ρυθμοῦ. Ἡ ὑπαρξίς δύο ἀττικῶν ἀγγείων ἐντὸς τῶν τάφων τῶν Ἀπλωμάτων³ συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἐν τούτων⁴ ὁμοιάζει πρὸς ἀνάλογα ἀττικά ἀγγεῖα τῆς Περαιτῆς⁵ καὶ τῆς Δωδεκανήσου⁶, ἐνῶ τὸ ἕτερον πρὸς ἀνάλογα δείγματα εἰς Νέαν Ὑόρκην⁷ καὶ Κοπεγχάγην⁸, τὰ ὁποῖα διεπιστώθη ὑπὸ τοῦ Ἰακωβίδη⁹ ὅτι εἶναι ἀττικά.

Ἐξ ἄλλου, ὀρισμένες τῶν ἀδυναμιῶν αὐτῶν τοῦ προχωρημένου ναξιακοῦ ΥΜ ΠΙΓ ρυθμοῦ παρουσιάζει, ὡς ἐλέχθη, καὶ ὁ σύγχρονός του δωδεκανησιακὸς ρυθμὸς, ὅπως ἐμφανίζεται εἰς τὰ εὐρήματα τῆς Κῶ καὶ τῆς Ἰαλυσσοῦ κυρίως, τὰ ὁποῖα ἀνήκουν ἐπίσης εἰς τὸ σύνολόν των εἰς προχωρημένον στάδιον τοῦ ἐν λόγῳ ρυθμοῦ¹ καὶ, ὡς ἐκ τούτου, ἐνδέχεται νὰ ἔχουν ἐπηρεασθῆ ἐκ τοῦ ἀττικῆς ΥΜ ΠΙΓ ρυθμοῦ.

Ἄλλ' ὅπως μαρτυροῦν ὀρισμένα εὐρήματα τῆς Καμίρου, ὁ ΥΜ ΠΙΓ δωδεκανησιακὸς ρυθμὸς, πλὴν τῆς μεταπλάσεως τῆς μυκηναϊκῆς φυσιοκρατικῆς παραδόσεως, τὴν ὁποίαν ἐπιχειρεῖ ἀρχικῶς — ἐν τινι μέτρῳ ἴσως λόγῳ κυκλαδικῆς ἐπίδρασεως —, παρουσιάζει καὶ μίαν πορείαν ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην τοῦ προχωρημένου ναξιακοῦ ΥΜ ΠΙΓ ρυθμοῦ, ἥτοι τάσιν πρὸς μεγαλυτέραν ἀφαίρεσιν καὶ ἀπλοποίησιν, διὰ μιᾶς συνεχοῦς ἐγκαταλείψεως τῶν ἐξ ἐπιβιώσεως ὑπαρχόντων στοιχείων τοῦ κρητο - μυκη-

1. ΑΔ 1960, 249, πίν. 219.

2. The Last Mycenaean, 20 κέ.

3. Ἀριθ. 934 καὶ 949.

4. Ἀριθ. 934.

5. Περαιτὴ Β, 147.

6. L. MORRIGONE, ASAtene 27 - 28 (1965 - 66) 32 - 33, εἰκ. 4 - 5, 62 - 63, εἰκ. 32a - d.

7. BullMMA 13 (1954) 60.

8. R. A. HIGGINS, Minoan and Mycenaean Art (1967) εἰκ. 142.

9. Περαιτὴ Β, 147.

ναϊκού φυσιοκρατισμοῦ· καὶ μίαν βαθμιαίαν, οὕτως εἰπεῖν, παρασκευὴν τοῦ ἐδάφους πρὸς πλήρη ἀποδοχὴν τοῦ ἐπερχομένου κύματος τοῦ γεωμετρισμοῦ.

¹ Ἀνάλογον, πρὸς τούτοις, ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ ἡπειρωτικοῦ ΥΜ IIIΓ ρυθμοῦ παρουσιάζει, κατὰ τὸν Popham¹, καὶ ὁ κρητικὸς ΥΜ IIIΓ ρυθμὸς.

² Ἡ συνεχὴς αὐτὴ ἀφαίρεσις καὶ ἀπλοποιήσις, ὡς καὶ ἡ ἐγκατάλειψις τῶν ἐξ ἐπιβιώσεως ὑπαρχόντων φυσιοκρατικῶν στοιχείων, εἰς τὴν Νάξον καὶ τὴν Δωδεκάνησον ὀφείλεται ἴσως, ὡς ἐλέχθη, εἰς ἐπίδρασιν τοῦ ἡπειρωτικοῦ, καὶ δὴ τοῦ ἀττικοῦ ΥΜ IIIΓ ρυθμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον αἱ τάσεις αὐταὶ ἐμφανίζονται σχεδὸν ἅμα τῇ ἐνάρξει του ², ἢ εἰς ἄλλην αἰτίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως ὀφείλεται τόσον ἡ ἀντίστοιχος τάσις τοῦ πρωίμου ἀττικοῦ ΥΜ IIIΓ ρυθμοῦ, ὅσον καὶ ἡ ἀντίστοιχος ιδιότης τοῦ προχωρημένου ναξιακοῦ ΥΜ IIIΓ ρυθμοῦ: εἰς τὴν παρουσίαν μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ βιοτεχνῶν ἐκ τῶν ἐπηλύδων γενῶν. "Ὅτι ἐπήλυδες εἰργάζοντο πιθανῶς εἰς τὴν κεραμεικὴν τῆς ΥΜ IIIΓ ἐν γένει ἐποχῆς, ἔχει ἤδη παρατηρηθῆ ὑπὸ τοῦ Desborough ³ διὰ τὴν Ἀττικὴν.

1. BSA 60 (1965) 316.

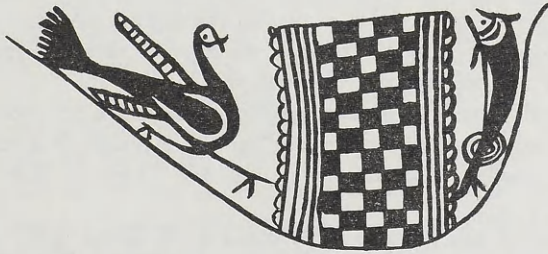
2. V. R. Desborough, *The Greek Dark Ages* (1972) 29.

3. *CAH II*³, 2, 670.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΥΜ ΙΙΙΓ ΝΑΞΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΦΙΛΙΣΤΑΪΚΟΥ ΡΥΘΜΟΥ

Τὰ ἀγγεῖα τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων παρουσιάζουν ὄχι μόνον στενοὺς δεσμοὺς πρὸς τὰ ἀγγεῖα τῆς (ἀνατολικῆς) Ἀττικῆς καὶ τῆς Δωδεκανήσου, ἐμμέσως δὲ καὶ πρὸς ἄλλων περιοχῶν (Ἀργολίδος, Κρήτης κ.ἄ.)¹, ἀλλὰ, κατὰ προφορικὴν ἀνακοίνωσιν τῆς Dothan, καὶ πρὸς τὰ πρῶιμώτερα τοῦ εἰς τὴν Παλαιστίνην — κατὰ τὸν 12ον αἰ. π.Χ. ἀκμάσαντος — φιλισταϊκοῦ ρυθμοῦ² καὶ μάλιστα περισσότερον παντὸς ἄλλου ΥΜ ΙΙΙΓ ρυθμοῦ (πρβ. εἰκ. 29).

Ἡ σχέσις αὐτῇ διαπιστοῦται τόσον εἰς ὀρισμένα ἐπὶ μέρους θέματα, φυτικὰ κυρίως, ὅσον καὶ εἰς τὴν κατὰ μετόπας, ἐντὸς ὀριζοντίων ζωνῶν, ἀντιθετικὴν ἢ παρατακτικὴν διάθεσίν των.

Εἰκ. 29. Μετόπη ἑτεροστόμου ἀμφορέως ἀριθ. 943.

Ἐξάρτησις τῶν ἀγγείων τοῦ φιλισταϊκοῦ ρυθμοῦ ἐκ τοῦ δωδεκανησιακοῦ ΥΜ ΙΙΙΓ ρυθμοῦ ἔχει ἤδη παρατηρηθῆ ὑπὸ τοῦ Albright καὶ τῆς Dothan², ὑπὸ τοῦ Furumark³ δὲ εἰδικῶς ἐκ τοῦ ΥΜ ΙΙΙΓ1 κυπριακοῦ ρυθμοῦ.

Εἶναι δύσκολον ὅμως νὰ διαπιστωθῇ ἀκριβῶς, ἐὰν αἱ ἐξαρτήσεις αὐταὶ τοῦ φιλισταϊκοῦ ρυθμοῦ εἶναι παράλληλοι καὶ ἀνεξάρτητοι ἢ μία τῆς ἄλλης, ὅπως εἶναι ἡ ἐξάρτησίς του ἐκ τῆς αἰγυπτιακῆς τέχνης, ἢ εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον διαδοχικαὶ καὶ ἐξερτημένα. Ἐν ἄλλοις λόγοις, εἶναι δύσκολον νὰ λεχθῆ μετὰ βεβαιότητος ἐὰν

1. The Last Mycenaean, 8, 115, 150 κέ., 228.

2. Βλ. T. Dothan, The Philistines and Their Material Culture, 252.

3. Oath 3 (1944) 194 κέ.

ή ἐκ τῆς Κύπρου ἐξάρτησις τοῦ φιλισταϊκοῦ ρυθμοῦ εἶναι φορεὺς καὶ τῶν ἄλλων ΥΜ ΠΙΓ αἰγαιακῶν ἐπιδράσεων.

Ὁ Furumark¹ πάντως — καὶ ἄλλοι ἐρευνῆται — πιστεύουν ὅτι ὁ φιλισταϊκὸς ρυθμὸς προέρχεται ἀμέσως ἐκ τοῦ κυπριακοῦ ΥΜ ΠΙΓΙ ρυθμοῦ. Ἡ δὲ Dothan², ἐπὶ τῆ βάσει αἰγυπτιακῶν καὶ νοβιακῶν ἐνδείξεων τοποθετεῖ τὴν ἑναρξιν τοῦ φιλισταϊκοῦ ρυθμοῦ περὶ τὸ 1150 π.Χ.

Εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος θὰ συμβάλῃ ὁπωσδήποτε ἡ δημοσίευσίς τῶν κεραμεικῶν εὐρημάτων τῆς Γρόττας, τῆς ΥΜ ΠΙΒ καὶ Γ ἐποχῆς, ὀλιγώτερον δὲ ἢ τῶν τοῦ Καμινιοῦ, τῶν ὁποίων ὁ ρυθμὸς δὲν φαίνεται νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν πρῶτον φάσιν τῆς ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς, ἐκ τῆς ὁποίας φαίνεται νὰ ἐξαρτᾶται ὁ φιλισταϊκὸς ρυθμὸς. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐπὶ τῶν φιλισταϊκῶν ἀγγείων ἀπαντᾷ ὁ ἐλλαδικὸς τύπος πτηνοῦ ἀποκλειστικῶς, ἐνῶ ἐπὶ τῶν ἀγγείων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων ἀπαντᾷ ὁ ἀνατολικὸς-μυκηναϊκὸς τύπος, εἰς δὲ τὸν οἰκισμὸν τῆς Γρόττας παρουσιάζονται ἀμφότεροι. Ἄλλ' ὁ φιλισταϊκὸς ρυθμὸς παρουσιάζει, ὡς ἐλέχθη, ἐξαρτήσεις ἐκ τοῦ κυπριακοῦ ΥΜ ΠΙΓΙ ρυθμοῦ, ὁ ὁποῖος, πάλιν, παρουσιάζει σαφεῖς ἐξαρτήσεις ἐκ τῆς ἀντιστοίχου κεραμεικῆς τῆς Ἀργολίδος³.

Δεδομένου δὲ ὅτι ὡς χρόνος ἐμφανίσεως τῶν πρῶτων φιλισταϊκῶν ἀγγείων καθωρίσθη, ὡς ἐλέχθη, ὑπὸ τῆς Dothan τὸ 1150 π.Χ., ὁ ναξιακὸς ΥΜ ΠΙΓ ρυθμὸς — καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον καὶ οἱ ἄλλοι σύγχρονοὶ τοῦ τοπικοῦ αἰγαιακοῦ ρυθμοῦ — πρέπει νὰ εἶχεν ἤδη διαμορφωθῇ κατὰ τὸ δεύτερον τοῦλάχιστον τέταρτον τοῦ 12ου αἰ. π.Χ., μὴ ἀποκλειομένου καὶ τοῦ πρώτου τετάρτου του.

Δέον νὰ προστεθῇ ὅτι ἡ φιλισταϊκὴ ἀγγειογραφία καὶ ἡ φιλισταϊκὴ κοροπλαστικὴ παρουσιάζουν καὶ ἄλλου εἶδους δεσμούς πρὸς τὸ Αἰγαῖον, ἤτοι πρὸς τὴν Δωδεκάνησον καὶ τὰς Κυκλάδας ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνατολικὴν Ἀττικὴν, διαπιστωθέντας ἤδη ὑπὸ τῆς Dothan⁴.

Αἱ περιοχαὶ αὐταὶ τοῦ Αἰγαίου παρουσιάζουν, ἐξ ἄλλου, μαζὶ μὲ τὴν Κρήτην, καὶ τὰ πρῶτα δείγματα σιδηρῶν ἐπιθετικῶν ὕπλων καὶ σιδηρῶν κοσμημάτων⁵. Ἀντίστοιχα δείγματα παρουσιάζει καὶ ἡ Παλαιστίνη κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν⁶. Εἰς τὸ Αἰγαῖον εἰδικῶς ὁ σίδηρος, ὁ ὁποῖος δειλὰ τότε ἐμφανιζόμενος, μετὰ τὴν περὶ τὸ 1200 π.Χ. διάλυσιν τοῦ χιττιτικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον διέθετε τοῦτον μονοπωλιακῶς — ὦν τὸ πλεόν δυσεύρετον ἀκόμη μέταλλον — θεωρεῖται ὅτι εἰσάγεται τότε μέσῳ τῆς Κύπρου πιθανῶς⁷.

1. OAth 3 (1944) 194 κέ.

2. IEG 10 (1960) 50.

3. H. CATLING, Cyprus in the Late Bronze Age, CAH II², 2, 208. Βλ. A. FURUMARK, The Mycenaean IIC Pottery and Its Relation to Cypriote Fabrics, OpArch 3 (1944) 194 κέ.

4. Βλ. σ. 85, σημ. 2.

5. AJA 43 (1939) 458.

6. Περὶ τῶν δειγμάτων τούτων βλ. R. D. BARNETT, The Sea Peoples, CAH II², 2.

7. V. R. DESBOROUGH, The End of Mycenaean Civilization and the Dark Age, CAH II², 2, 665.

Ἡ χρονολόγησις ὅμως τῆς ἐμφανίσεως τοῦ φιλισταϊκοῦ ρυθμοῦ περὶ τὸ 1150 π.Χ. καὶ ἡ ἐξάρτησίς του ἐκ τοῦ κυπριακοῦ ΥΜ ΠΠΓ1 ρυθμοῦ παρουσιάζει ὠρισμένως δυσχερείας. Καὶ τοῦτο διότι ὁ ἐν λόγῳ κυπριακὸς ρυθμὸς θεωρεῖται ὡς ἀναπτυχθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου κυρίως εἰς τὴν Κύπρον ἐλθόντων ἀποίκων, ἐμφανίζεται δὲ εἰς τὰ στρώματα τῶν δημιουργηθέντων οἰκισμῶν (Ἐγκωμη, Κίτιον κ.ά.), μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν παλαιότερων ἐντοπίων κέντρων, περὶ τὸ τέλος τοῦ 13ου π.Χ. αἰῶνος¹.

Κατὰ τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν, καταστροφὴν παρουσιάζουν καὶ ἄλλα κέντρα τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, ὅπως εἶναι ἡ Mersin, ἡ Ταρσός, ἡ Kachermish, ἡ Ugarit (Ras-Shamra), τὸ Tell Sukas, ἡ Hamath, ἡ Alalakh (Tell Atshana), ἡ Σιδῶν, τὸ Tell Abu Hawan. Συμβαίνει δὲ εἰς πολλὰ τῶν κέντρων τούτων ὅτι καὶ εἰς τὴν Κύπρον: μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτὴν ἐμφανίζεται ΥΜ ΠΠΓ1 κεραμεικὴ. Ἡ κεραμεικὴ αὕτη πιστεύεται ὅτι εἰσάγεται διὰ τῶν Μυκηναίων, οἱ ὅποιοι μετέχουν, μετὰ ἄλλα βόρεια καὶ ἡπειρωτικὰ φύλα, τῆς ἐπὶ Μερνεφθᾶ (περὶ τὸ 1230 π.Χ.) εἰσβολῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ εἰσβολὴ αὕτη φαίνεται ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γίνεται διὰ τῆς Λιβύης, πιστεύεται ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλα μικρότερας κλιμακῶς κύματα εἰσβολέων, κινούμενα διὰ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Μεσογείου.

Ἄλλ' εἰς τὴν Κύπρον παρατηρεῖται καταστροφὴ καὶ τῶν στρωμάτων τούτων: τῶν ἀποίκων, φορέων τῆς ΥΜ ΠΠΓ1 κεραμεικῆς. Ἀποδίδεται δὲ ἡ δευτέρα αὕτη καταστροφὴ συνήθως εἰς τὸ δεύτερον μέγα κύμα εἰσβολῆς, τὸ ἐπὶ Ραμοῦ Γ' (περὶ τὸ 1190 π.Χ.), εἰς τὸ ὁποῖον περιλαμβάνοντο καὶ οἱ Φιλισταῖοι.

Κατὰ μίαν γνώμην ὅμως, τοῦ Albright², ἡ ὁποία ἔχει γίνεαι γενικῶς ἀποδεκτὴ, οἱ Φιλισταῖοι ἀφέθησαν νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν Παλαιστίνην ὡς ὑποτελεῖς τοῦ Ραμοῦ Γ', πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς φρουρήσεως τῶν ἐκεῖ ἀκραιῶν ἀνατολικῶν συνόρων τοῦ κράτους του, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν συντριβὴν τῶν ὡς ἄνω «Λαῶν». Οὕτω, δικαιολογεῖται ἐπαρκῶς ἡ περὶ τὸ 1150 π.Χ. πρώτη ἐμφάνισις τῆς φιλισταϊκῆς κεραμεικῆς.

Ὑπάρχουν, ἐν τούτοις, εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐνδείξεις φιλισταϊκῶν οἰκισμῶν καὶ πρὸ τοῦ 1200 π.Χ.³ Καί, οὕτω, φαίνεται ὅτι: φθίνοντος τοῦ 13ου καὶ ἀρχομένου τοῦ 12ου αἰ. π.Χ., δύο μεγάλα διαδοχικὰ κύματα τῶν ὡς ἄνω «Λαῶν» ἔφθασαν μέχρι τῆς Αἰγύπτου, τὸ ἐν ἐπὶ Μερνεφθᾶ καὶ τὸ ἄλλο ἐπὶ Ραμοῦ Γ', μικρότερα δὲ ὁμάδες τῶν προωθήθησαν ἐνδιαμέσως. Αἱ δύο διαδοχικαὶ καταστροφαι τῶν κέντρων τῆς Κύπρου εἶναι δυνατὸν οὕτω νὰ ἐνταχθοῦν εἰς τὰ διάφορα αὐτὰ κύματα εἰσβολέων, ὁμηγήριον τῶν ὁποίων πιστεύεται ὅτι ἦτο τὸ Αἰγαῖον. Ἐξ ἄλλου, οἱ Φιλισταῖοι φαίνεται ὅτι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Παλαιστίνην, μετέχοντες μικρᾶς τινοῦς ὁμάδος εἰς-

1. Βλ. ἀνωτέρω σ. 86, σημ. 3.

2. Syria, the Philistines and Phoenicia, CAH II³, 2, 511 κέ.

3. The Last Mycenaean, 213.

βολέων πρὸ τοῦ 1200 π.Χ., ἀλλὰ τὸ κύριον σῶμα των, μετέχον τοῦ δευτέρου μεγάλου κύματος εἰσβολέων, ἀφέθη νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς αὐτὴν μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ραμσῆ Γ' κατατρόπωσιν ὄλων τῶν ομάδων τοῦ κύματος. Οὕτω, οἱ Φιλισταῖοι ἤρχισαν κατασκευάζοντες τὰ πρῶτα των ἀγγεῖα περὶ τὰ μέσα τοῦ 12ου αἰ. π.Χ., ὁ δὲ ναξιακὸς ΥΜ IIIΓ ρυθμὸς θὰ πρέπει ἐπομένως νὰ εἶχε διαμορφωθῇ κατὰ τοὺς χρόνους ἀμέσως μετὰ τὸ 1200 π.Χ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης ἐμφανίσεως τῆς φιλισταϊκῆς κεραμεικῆς, ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου δὲν φαίνεται νὰ εἶχεν εἰσέτι ἐντελῶς ἐξαφανισθῇ¹ ὁ ΥΜ IIIΒ ρυθμὸς, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ εἶχεν ἀκόμη εἰσαχθῇ ὁ ρυθμὸς τοῦ Σιτιβολῶνος².

Ἡ Νάξος, ἐκ τῆς κεραμεικῆς τῆς ὁποίας φαίνεται νὰ παρουσιάζῃ σημαντικὴν ἐξάρτησιν ἢ φιλισταϊκῆ κεραμεικῆ, φαίνεται ὅτι ἀπετέλει σημαντικὸν ναυτικὸν κέντρον κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κινήσεως τῶν ὡς ἄνω «Λαῶν». Ὁ εἰς αὐτὴν δὲ μυκηναϊκὸς οἰκισμὸς τῆς Γρόττας ἀποτελεῖ εὐγλωττον μάρτυρα τοῦ ρόλου τὸν ὅποιον διεδραμάτισεν ἡ νῆσος εἰς τὴν διακίνησιν των. Οὕτω, δὲν στερεῖται σημασίας ἢ ἀπουσία της — καὶ τῶν Κυκλάδων — ἐκ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν μεγάλην ἄνθησιν καὶ εὐημερίαν της κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πολέμου αὐτοῦ (1194 - 1184 π.Χ.) καὶ τῆς κινήσεως τῶν ὡς ἄνω «Λαῶν».

Ἡ ἄνθησις αὐτῆ τῆς Νάξου (καὶ τῶν Κυκλάδων) φαίνεται ἐπομένως νὰ ἀποτελῇ μέρος τοῦ λυκόφωτος τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἐξηγεῖ δὲ καὶ τὴν κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀνάπτυσιν μιᾶς, ἀνὰ τὸ Αἰγαῖον, μικρᾶς κοινῆς, ὡς προσφυῶς παρετήρησεν ὁ Desborough³.

Ἐξ ἄλλου, ἐξηγεῖ καὶ τὴν πρὸς τὸ ἀνατολίξειν τάσιν τοῦ ΥΜ IIIΓ ναξιακοῦ ρυθμοῦ, τὴν παρουσίαν δηλαδὴ θεμάτων ἢ συνθέσεων ἐν μέρει ἀνατολικῆς προελεύσεως. Καὶ τοῦτο ἴσως μέσῳ τῆς κυπριακῆς ὁδοῦ.

1. V. R. DESBOROUGH, CAH II³, 2, 659, 668.

2. H. CATLING, ξ.ἀ. 2, 207 κέ.

3. The Last Mycenaean, 20.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ

Ἡ εἰκὼν τῆς ΥΜ ΠΙΓ Νάξου, ὅπως διαγράφεται σήμερον ἐκ τῶν κεραμεικῶν εὐρημάτων τῶν δύο λαξευτῶν θαλαμοειδῶν τάφων τῶν Ἀπλωμάτων, θὰ καταστῆ, ὅπως ἤδη ἐτονίσθη, ἐναργεστέρα μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν εὐρημάτων τῶν τάφων τοῦ νεκροταφείου τοῦ Καμινιοῦ, κυρίως ὅμως μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν τοῦ ἐγγυῆς μυκηναϊκοῦ οἰκισμοῦ τῆς Γρόττας.

Καὶ τὰ ἀγγεῖα ἐν τούτοις τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων παρέχουν ἤδη μίαν πρώτην γενικὴν εἰκόνα τῶν διαφόρων τάσεων καὶ δραστηριοτήτων τῆς νήσου κατὰ τὴν ΥΜ ΠΙΓ ἐποχὴν.

Οἱ νεκροὶ, οἱ ὁποῖοι ἀπετέθησαν εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς τάφους συνοδευόμενοι ἀπὸ τὰ ἀγγεῖα, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν πλησίον των, ἔζησαν εἰς μίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ μὲν Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἦτο ἡ ἔδρα τοῦ τοπικοῦ φυλετικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ ἄρχοντος, συγχρόνως δὲ ὑπῆρχον τότε καὶ διάφοροι ἄλλοι ἀκμάζοντες οἰκισμοὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ νοτιαν Ἀττικὴν, ὅπως ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς, ἡ Βούλα, τὸ Βουρβάτσι, ἡ Κοπρέζα, τὸ Λιγόρι, ἡ Βραυρών, τὰ Σπάτα καὶ ἡ Βελανιδέζα, ἐνῶ ἰδρύνοντο καὶ ἄλλοι νέοι, ὅπως εἰς τὴν Κερατέαν καὶ τὴν Περατὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἐλευσίνα καὶ τὴν Αἴγινα. Ἐξ ἄλλου, ἐνεφανίζετο τότε μόλις εἰς τὴν Εὐβοίαν καὶ ὁ οἰκισμὸς εἰς τὸ Λευκαντί. Ἀντιστοίχως, ἡ Μῆλος, ἡ Κρήτη, ἡ Ρόδος καὶ ἡ Κῶς φαίνεται ὅτι ἤκμαζον ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν. Εἰς ἐμπορικὴν ἀκμὴν φαίνεται ὅτι εὐρίσκοντο τότε καὶ οἱ οἰκισμοὶ εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν (Ἀλικαρνασσὸν) καὶ τὴν Μίλητον, καθὼς καὶ εἰς τὴν Πιτάνην καὶ τὴν Τροίαν VIIβ.

Γενικώτερον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε μία μετατόπισις τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν κατοίκων ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς, καὶ δὴ ἐκ τῆς ἐνδοχώρας πρὸς τὰ παράλια, τοῦ Αἰγαίου κυρίως, ὅπου ἐντοπίζονται διάφορα ναυτικὰ κέντρα.

Οἱ κάτοικοι τῶν κέντρων αὐτῶν ἠσχολοῦντο μὲ ἐπικερδεῖς, ὡς φαίνεται, ἐπιχειρήσεις, καὶ εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν ἐνδοχώραν καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ἡ ὡς ἄνω μετατόπισις φαίνεται νὰ ἐκδηλοῦται, σὺν τοῖς ἄλλοις, μὲ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Γλαῖ εἰς τὴν Βοιωτίαν, τοῦ Μπερμπατιοῦ, τῆς Προσύμνης καὶ τῆς Λέρνας εἰς τὴν Ἀργολίδα, ὡς καὶ μὲ τὴν ἐρήμωσιν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Ἄνω Ἐγγλιανοῦ (Πύλου;) εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ τῶν Ἀφιδνῶν εἰς τὴν Λακωνικὴν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν μερικὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηναίων καὶ τοῦ τρίτου ἀνακτόρου τῆς Τίρυνθος· πρὸς τούτοις δὲ μὲ τὴν διατήρησιν διαφόρων οἰκισμῶν εἰς τὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Ἀργολίδος (ὅπως π.χ. τῆς Ἀσίνης) καὶ ἄλλων, νοτιώτερον (Μονεμβασίας).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ Νάξος φαίνεται ὅτι εὐρίσκτο εἰς εἰρηνικὰς σχέσεις πρὸς τὰ ναυτικὰ ἐμπορικὰ κέντρα τοῦ Αἰγαίου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ τῆς ἀνατολικῆς Μεσογείου γενικῶς, ὅπου ἐμφανίζονται τότε νέαι μυκηναϊκὰ ἐγκαταστάσεις (εἰς τὴν Κύπρον καὶ τὴν Ταρσόν), ἐνῶ καταστρέφονται παλαιὰ ἀκμάζοντα κέντρα, ὅπως ἡ Ugarit καὶ ἡ Alalakh, ὑπὸ τῶν λεγομένων «Λαῶν τῆς Ξηρᾶς καὶ τῆς Θαλάσσης», τὸ δεύτερον μέγα κύμα τῶν ὁποίων προκαλεῖ, ἀρχομένου τοῦ 12ου αἰ. π.Χ., πλῆθος ἄλλων ἐρημώσεων καὶ καταστροφῶν, κατὰ τὴν πρὸς τὴν Αἴγυπτον πορείαν του.

Τὸ Αἰγαῖον ὅμως καὶ ἰδιαίτερος ἡ Νάξος φαίνεται ὅτι εὐρίσκονται τότε εἰς ἐμπορικὴν ἀκμὴν, ὀφειλομένην εἰς τὴν διὰ θαλάσσης ἐπικοινωνίαν μὲ ἄλλα ναυτικὰ κέντρα, μέσω τοῦ ἐμπορικοῦ των ναυτικοῦ (τὸ ὁποῖον ἐπλαισιοῦτο ὑπὸ πολεμικοῦ). Ἡ ἀκμὴ δὲ αὐτὴ ἀντανακλᾶται εἰς τὰ εὐρήματα τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων.

Τὰ εὐρήματα αὐτά, ἐξεταζόμενα γενικῶς, φαίνεται νὰ ἀπειθύνονται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις μιᾶς κοινωνίας, ἡ ὁποία ἀνθεὶ ἰδιαίτερος κατὰ τοὺς χρόνους μετὰ τὸ 1200 π.Χ., ἦτοι ἐνῶ τὸ δεύτερον μέγα κύμα τῶν ὡς ἄνω «Λαῶν» εὐρίσκεται καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν Αἴγυπτον. Εἰς ἀκμὴν ὅμως φαίνεται νὰ εὐρίσκεται καὶ μετὰ τὴν εἰς τὴν Αἴγυπτον πανωλεθρίαν τοῦ κύματος τούτου τῶν «Λαῶν» αὐτῶν.

Ἡ αὐτὴ κοινωνία τῆς Νάξου φαίνεται ὅτι εὐρίσκεται εἰς στενάς σχέσεις πρὸς τὴν σύγχρονόν της ἀττικὴν ναυτικὴν κοινωνίαν, τῶν ἀνατολικῶν κυρίως παραλίων, δεδομένου ὅτι δύο ἀττικοὶ ἑτερόστομοι ΥΜ ΠΙΓ ἀμφορεῖς ἔχουν εὐρεθῆ εἰς τοὺς δύο τάφους τῶν Ἀπλωμάτων καὶ τρεῖς ναξιακοὶ ΥΜ ΠΙΓ ἑτερόστομοι ἀμφορεῖς ἔχουν εὐρεθῆ εἰς τὴν Περαιτὴν, ἐξ ὧν δύο ἔχουν ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τοῦ Ἰακωβίδη¹ ἄλλ' εἶναι δυνατόν νὰ προστεθῆ καὶ τρίτος², τόσον λόγῳ τοῦ πρασινοκτρίνου χρώματος τοῦ πηλοῦ του ὅσον καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ διακόσμησις τοῦ μὲν σώματος του ἀπαντᾷ ἐπὶ ἑτεροστόμου ἀμφορέως τῶν Ἀπλωμάτων³, τοῦ δὲ ὡμου του περιλαμβάνει κόσμημα, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Περαιτὴν δὲν ἀπαντᾷ εἰμῆ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐνός⁴ τῶν δύο ἄλλων ναξιακῶν ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῆς.

Ἄν ληφθῆ οὕτως ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνός ὅτι ἡ περὶ τὸ 1200 π.Χ. κοινωνία τῆς Ἀττικῆς, ἦτοι ἡ τῆς ἀρχομένης ΥΜ ΠΙΓ ἐποχῆς, ἔχουσα δημιουργηθῆ μετὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Θησεῦς ἐπιτελεσθέντα («συναικισμὸν»), εἶναι ὑπεύθυνος τῆς θεμελιώσεως τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῆς («πόλεως»), καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι ἡ ἀρχαία παράδοσις, καθ' ἣν ὁ Θησεύς ἐπιστρέφον ἐκ Κρήτης εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ σταθμεύσας εἰς Νάξον, ἀφήνει νὰ νοηθῆ ὑπαρξίν ἀγαθῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς ἀρτισυστάτου («πόλεως») τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Νάξου, ἥδη πρὸ τοῦ 1200 π.Χ., αἱ ἐκ τῶν κεραμεικῶν εὐρημάτων τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων καὶ τῆς Περαιτῆς ἐνδείξεις εὐρίσκουν σχετικὴν ἱστορικὴν δικαίωσιν.

1. Περαιτὴ Β, 415 (ὑπ' ἀριθ. 911, 1023).

2. Αὐτόθι: 170, εἰκ. 54, πίν. 1γ Γ, πίν. 131 (ὑπ' ἀριθ. 907).

3. Ὑπ' ἀριθ. 942.

4. Περαιτὴ Γ, πίν. 99γ.

Δὲν εἶναι δὲ τυχαῖον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅτι αἱ Κυκλάδες δὲν μετέχουν τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, ὁ ὅποιος ἐκρήγγυται κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, ἀπουσιάζουσαι ἀπὸ τὸν «Νεῶν Κατάλογον» τῆς Ἰλιάδος. Ὅπως δὲν εἶναι τυχαῖον ὅτι τὸν Θησέα, θεμελιωτὴν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς «πόλεως», ὑποκαθιστᾷ τελικῶς εἰς τὸν θρόνον καὶ μετέχει τῆς κατὰ τῆς Τροίας πανελληνίου ἐκστρατείας, ἡγούμενος τοῦ μικροῦ κατὰ τὰ ἄλλα ἀθηναϊκοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος, ὁ ἀντίπαλος του, Παλλαντίδης τὸ γένος, Μενεσθεύς.

Πρὸς τοῦτοις, δὲν εἶναι τυχαῖον ὅτι Θρᾶκες ἐγκαθίστανται, κατὰ τὴν παράδοσιν¹ εἰς Νάξον ἐξ Ἀττικῆς, πιθανῶς εἰς τὰ πλαίσια τοῦ λεγομένου ἰωνικοῦ ἀποικισμού, εἰς τὸν ὅποιον, ὡς γνωστόν, μετέχουν ποικίλης προελεύσεως στοιχεῖα, φθινούσης τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος π.Χ. Ὁ εἰς τὸ Τσικαλαριό² τῆς νήσου εὐρεθεὶς οἰκισμὸς μὲ τὸ ἐκ διαφόρων kurgan νεκροταφείων του, χρονολογούμενος εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, παρέχει πιθανῶς ἀντίστοιχον σχετικὴν ἱστορικὴν δικαίωσιν εἰς τὴν ἐν λόγῳ παράδοσιν.

Ἄλλ' ἢ ὡς ἄνω κοινωνία τῆς Ἀττικῆς φαίνεται νὰ εὐρίσκεται εἰς στενάς σχέσεις καὶ πρὸς τὴν Κρήτην, δεδομένου ὅτι δύο κρητικὰ ἀγγεῖα³ ἔχουν εὐρεθῆ εἰς τὴν Περρατὴν. Αἱ σχέσεις δὲ αὐταὶ φαίνεται νὰ τονίζονται περαιτέρω ἐκ τῆς μιμήσεως ὑπὸ τοῦ ἀττικοῦ ρυθμοῦ τῆς ὙΜ IIIΓ ἐποχῆς τοῦ συγχρόνου του κρητικοῦ, ἐκδηλουμένης εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὤμου ἑτεροστόμων ἀμφορέων τῆς Περρατῆς⁴ ἐπέκτασιν τοῦ πολυπόδος, εἰς τὴν ἔλλειψιν δηλαδὴ διαχωριστικῆς ζώνης μεταξὺ ὤμου καὶ κοιλίας τοῦ ἀγγείου.

Πάντα ταῦτα δὲν φαίνεται νὰ στεροῦνται σημασίας ἱστορικῆς, ἀν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ σχετικὴ παράδοσις περὶ πολιτικῆς ἐξαρτήσεως τῆς Ἀττικῆς ἐκ τῆς Κρήτης ἐπὶ Αἰγέως, ἥτοι ἀμέσως πρὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀνόδου τοῦ Θησέως.

Ἄλλ' ἢ ἰδίᾳ κοινωνία τῆς Ἀττικῆς φαίνεται νὰ ἔχη κάποιαν σχέσιν καὶ πρὸς τὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Πελοποννήσου, δεδομένου ὅτι ἑτερόστομος ἀμφορεὺς ἐκ Μονεμβασιάς ἔχει εὐρεθῆ νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς σύγχρονόν του τῆς Περρατῆς⁵, καθὼς καὶ πρὸς ἕτερον ἐκ Κνωσοῦ⁶.

Οἱ ἀμφορεῖς ὅμως αὐτοὶ φαίνεται νὰ ὁμοιάζουν καὶ πρὸς ἀντίστοιχα ἀγγεῖα τῆς Νάξου, καὶ δὴ τοῦ νεκροταφείου τοῦ Καμινιοῦ⁷.

Ἡ πρὸς τὰ ἀνατολικά παράλια τῆς Πελοποννήσου σχέσις τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὸν 12ον αἰ. π.Χ. ἀνακαλεῖ οὕτως εἰς τὴν μνήμην τὰς κατὰ φθίνοντα τὸν 13ον αἰ. π.Χ. ἐχθρικός πρὸς τὸν Τυνδέρεω (ἡγεμόνα τῆς Λακωνικῆς) διαθέσεις τοῦ Θησέως, ὅπως

1. ΔΙΟΔ. V 50 κέ. ΑΠΟΛΛ. I 7. Πρβ. FGtH III B (1950) 474 κέ. Περὶ τῆς παραδόσεως αὐτῆς βλ. Ν. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝΤΑ, ΑΕ 1952, 90 - 1.

2. Βλ. Ν. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ἀνασκαφαὶ Νάξου, ΑΔ 1966, 39 κέ.

3. Περρατὴ Β, 145 (ὑπ' ἀριθ. 198 καὶ 1088).

4. Πρβ. αὐτόθι ἀγγεῖα ὑπ' ἀριθ. 152, 198, 892, 614.

5. Αὐτόθι 147 (ὑπ' ἀριθ. 198).

6. Αὐτόθι.

7. Ν. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ἀνασκαφαὶ Νάξου, ΑΔ 1960, 149 κέ.

φαίνονται ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀρπαγῆς τῆς παιδίσκης τότε Ἑλένης καὶ τὴν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τῆς Τυνδαριδῶν Διοσκουρῶν ἐκστρατεῖαν κατὰ τῆς Ἀττικῆς. Πιθανῶς αἱ ἐχθρικαὶ αὐταὶ διαθέσεις ὠφείλοντο εἰς τὰς ἐπὶ Θησέως ναυτικὰς φιλοδοξίας τῶν Ἀθηναίων.

Στενὰς σχέσεις, ἐξ ἄλλου, φαίνεται νὰ διατηρῆ ἡ κοινωνία τῆς Νάξου τοῦ 12ου αἰ. π.Χ. καὶ πρὸς τὴν Δωδεκάνησον, δεδομένου ὅτι ὠρισμένα ἀγγεῖα τῆς, ὅπως αἱ ὕδριαί με διάτρητον κυανοειδῆ προχοὴν καὶ πλαστικούς ὄφεις, ἀπαντοῦν εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιοχὰς σχεδὸν ἀποκλειστικῶς (καὶ μίμησίς των ἀπαντᾷ εἰς πρόχους τῆς Περαιτῆς) ¹.

Αἱ σχέσεις αὐταὶ τῆς Νάξου πρὸς τὴν Δωδεκάνησον ἀφ' ἐνὸς καὶ πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἀφ' ἑτέρου ὑποδηλοῦνται καὶ ἀπὸ τὰ εἰδώλια τῶν θρηνητῶν τοῦ Καμινιοῦ, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα παραδείγματα τῆς Περαιτῆς καὶ τῆς Ἰαλυσοῦ ² ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἄνευ βάσεως φλασκόμορφον ἀμφορέα (ὑπ' ἀριθ. 952) τῶν Ἀπλωμάτων, ὁ ὁποῖος ὁμοιάζει πρὸς παραδείγματα τῆς Ἀττικῆς, τῆς Ρόδου καὶ τῆς Κῶ ³.

Καὶ πρὸς τὴν Κύπρον ὅμως ἀλλὰ καὶ τὴν Παλαιστίνην φαίνεται νὰ σχετίζεται ἡ κοινωνία τῆς Νάξου τοῦ 12ου αἰ. π.Χ., δεδομένου ἀφ' ἐνὸς ὅτι διάφορα ἰδιόμορφα χαρακτηριστικὰ κυπριακὰ στοιχεῖα ἐμφανίζονται εἰς τὴν ναξιακὴν καὶ τὴν κυπριακὴν κεραμεικὴν, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι τὰ φιλισταικὰ ἀγγεῖα τῆς Παλαιστίνης παρουσιάζουν ἀντιστοίχως στενὰς σχέσεις πρὸς τὴν ναξιακὴν κεραμεικὴν τοῦ 12ου π.Χ. αἰῶνος.

Ἡ κεραμεικὴ πάντως τῶν δύο τάφων τῶν Ἀπλωμάτων φαίνεται νὰ ἀπευθύνεται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις μιᾶς κοινωνίας ἢ ὁποῖα δὲν ἀποτελεῖ πλέον κανονικὸν κλάδον τοῦ μυκηναϊκοῦ κορμοῦ, ἀλλὰ καταβολάδα, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ κορμοῦ αὐτοῦ :

Ἐν πρώτοις, ἡ κοινωνία αὕτη ἐξακολουθεῖ νὰ ἐμμένῃ εἰς τὰς τάσεις τοῦ μυκηναϊκοῦ φυσιοκρατισμοῦ, ὁ ὁποῖος ὅμως, λόγῳ κόρου καὶ καμάτου ἕνεκα τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως του, τελεῖ ὑπὸ ἐκφυλισμόν.

Ἐξ ἄλλου, παρουσιάζει νέα θέματα καὶ νέας συνθέσεις, ὠρισμέναι ἐκ τῶν ὁποίων, παρὰ τὸν μυκηναϊκὸν μανδύαν, εἶναι ἀνατολικῆς προελεύσεως.

Ἐπὶ πλέον, δεικνύει τάσεις ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ ἐκφυλισμένου μυκηναϊκοῦ φυσιοκρατισμοῦ, ὑπὸ μορφήν εἴτε ἀρνήσεως εἴτε ἀφαιρέσεως τῶν ποικίλης προελεύσεως διακοσμητικῶν θεμάτων ἀλλὰ καὶ ὑπὸ μορφήν προσπαθείας ἰσορροπήσεως τοῦ συνόλου των.

Ἡ τοιαύτη ἄρνησις καὶ ἀφαιρέσις, καθὼς καὶ ἡ προσπάθεια ἰσορροπήσεως τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων, ἄλλοτε μὲ μεγαλύτερον καὶ ἄλλοτε μὲ μικρότερον βαθμὸν ἐπιτυχίας, ὀφείλεται πιθανῶς εἰς περαιτέρω κάματον καὶ κόρον, λόγῳ τῆς συνεχιζομένης ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν θεμάτων.

1. Περαιτῆ Β, 233 (ὑπ' ἀριθ. 280, 553).

2. Βλ. αὐτόθι 415.

3. Αὐτόθι.

Ὄφείλεται ὅμως ἴσως καὶ εἰς μίαν ἀρχομένην ἐπίδρασιν τῶν νέων ἑλληνικῶν ἡπειρωτικῶν φύλων, ἣ ἡγεσία τῶν ὁποίων εἰσχωροῦσα ὡς σφήν, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Toynbee¹, διαρκοῦντος τοῦ 13ου αἰ. π.Χ., εἰς τὸν νότιον (μυκηναϊκὸν) κορμόν, ὑποκαθιστᾷ, ἐν πολλοῖς, τὴν παλαιάν (ἀμιγῆ μυκηναϊκὴν) ἡγεσίαν, ἐνῶ ὁ κύριος κορμὸς τῶν φύλων τῶν μετακινεῖται πρὸς Νότον βραδύτερον.

Τῶν φύλων τούτων ἡ τέχνη, συγκρινομένη πρὸς τὴν μυκηναϊκὴν, εἰκάζεται ὅτι ἦτο πρωτόγονος μὲν σχετικῶς, προκαλοῦσα ὅμως τὴν ἐξασθένησιν καὶ τὴν βαθμιαίαν ὑποχώρησιν τῆς ἤδη ἐκ τοῦ κόρου καὶ τοῦ καμάτου ἐκφυλισμένης φυσιοκρατικῆς μυκηναϊκῆς καλλιτεχνικῆς παραδόσεως.

Ἀκαταπόνητα ὅμως σωματικῶς καὶ ρωμαλέα ψυχικῶς, τὰ νέα αὐτὰ ἑλληνικὰ φύλα θὰ ἀπετέλουσαν τὸ ἀντίροπον τῶν καλλιτεχνικῶς ἐξητλημένων πλέον Μυκηναίων. Ἡ ἀρχομένη δὲ ἀνάμιξις καὶ ἀφομοίωσις τῶν δύο τούτων παραγόντων, ἦτοι τῶν παλαιῶν μυκηναϊκῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἐτέλουσαν ὑπὸ κάματον καλλιτεχνικῶς, καὶ τῶν νέων βορείων καὶ ὄρειων στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἦσαν πρωτόγονα καλλιτεχνικῶς, κατοπτρίζεται ἐπὶ τῶν ἀγγείων τῆς ΥΜ IIIΓ ἐποχῆς τῆς Νάξου, ἐντεινομένη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον μὲ τὴν πάροδον τῆς ἐποχῆς.

Δὲν εἶναι τυχαῖον, οὕτως, ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐμφανίζεται ἐνωρίτερον εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ ὅ,τι εἰς τὴν Νάξον, δεδομένου ὅτι ἡ ἐκεῖ ἡγεσία (δυναστεία τοῦ Αἰγέως), τῆς ἀμέσως πρὸ τῶν Τρωικῶν ἐποχῆς, θεωρεῖται βορείας ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ἄλλ' ἐμφανίζεται καὶ εἰς τὴν Δωδεκάνησον, ὅπου ἤδη κατὰ τὰ Τρωικὰ μαρτυρεῖται ἐπίσης ἡγεσία βορείας ἑλληνικῆς καταγωγῆς (Τληπόλεμος, υἱὸς Θεσσαλοῦ).

Ἡ ἀνάμιξις αὕτη φαίνεται συνεχιζομένη καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Μυκηναίων ναυτικῶν (πλοιοκτητῶν) τοῦ Αἰγαίου ἐγκατάλειψιν τῆς πατρῴας γῆς κατὰ τὴν τελευταίαν ἑκατονταετίαν τῆς δευτέρας χιλιετηρίδος π.Χ., ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς τὸν σιοπὸν τῆς ἐγκαταστάσεώς των εἰς ἀνατολικωτέρας, ἀσφαλεστέρας τότε πλέον περιοχάς. Φαίνεται δηλαδὴ συνεχιζομένη, ὅταν ἤδη ἡ Ἑλλάς ἀρχίζῃ νὰ παύῃ νὰ εἶναι ἐφεξῆς χώρα ναυτική, στερουμένη τῶν ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἐμπορίου πλουτοφόρων πηγῶν τῆς. Ὅταν δηλαδὴ, ἀποκοιπτομένη ἐκ τῶν ναυτικῶν κέντρων τῆς Ἑγγυῆς Ἀνατολῆς, μὲ τὰ ὁποῖα συνηλλάσσετο ἀπὸ μακροῦ, ἀρχίζῃ νὰ μεταβάλλεται εἰς χώραν ἀγροτικῆν-ποιμνικῆν καὶ κατὰ συνέπειαν ἐνδεῆ.

Παρὰ τὴν ἐπιφανειακῶς ὅμως ὀλοσχερῆ ἐν συνεχείᾳ ἐξαφάνισιν τοῦ παλαιοῦ φυσιοκρατικοῦ στοιχείου καὶ τὴν πλήρη ἐπικράτησιν τοῦ νέου στοιχείου, τοῦ βορείου καὶ ὄρειου, ἐν πολλοῖς πρωτογόνου ἀλλὰ ρωμαλέου ψυχικῶς, ἡ ἀνάμιξις αὕτη φαίνεται νὰ ἐξακολουθῇ.

Συνεχιζομένη δὲ καὶ μετὰ τὸν 11ον αἰ. π.Χ. ἀφανῶς, ἡ αὕτη ἀνάμιξις φαίνεται νὰ ὀδηγῇ σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν μετάπλασιν τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου στοιχείου, κυρίως εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅπου ἡ συνάντησις των γίνεται πολὺ ἐνωρίς. Προκαλεῖ δὲ οὕτως ἀκολούθως μίαν νέαν πλέον καλλιτεχνικὴν ζωὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γῆν.

1. «Who were the Achaeans», Some Problems of Greek History (1969) 20 - 53.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ

Ἀριθ.	Σελ.	Ἀριθ.	Σελ.
911	10	940	30
912	11	941	36
913	32	942	25
914	18	943	16
915	37	945	30
916	38	946	41
917	25	947	37
918	43	949	20
919	42	950	38
920	42	951	12
921	23	966	6
922	39	967 - 969	5
923	31	973	6
924	26	974	28
925	22	975	15
926	35	979	8
927	36	980	6
928	13	981	5
929	23	982	5
930	31	983	7
931	40	984 - 1068	4
932	29	1069	7
933	36	2058	27
934	19	2059	40
935	26	2060	39
936	32	2061	42
937	34	2062	39
938	41	2063	39
939	41	ἄνευ ἀριθμοῦ	8
948	14		

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

σ. 4,	Ρόδαξ ὑπ' ἀριθ. 970 :	νά διαγραφῆ:	(πίν. 1γ).				
σ. 6,	Ἀργυροῦς δακτύλιος ὑπ' ἀριθ.	973 :	ἀντι	πίν.	4ζ	γρ.	πίν. 4στ.
σ. 6,	Σφραγιδόλιθος	»	»	»	6α-β	»	» 6
σ. 10,	Ἐτερόστομος ἀμφορεὺς	»	911 :	»	34β	»	» 33β.
σ. 11,	»	»	912 :	»	37α	»	» 36β.
1. 12,	»	»	951 :	»	37δ,ε	»	» 36δ,ε.
σ. 13,	»	»	928 :	»	37γ	»	» 36γ.
σ. 14,	»	»	948 :	»	34γ	»	» 33γ.
σ. 15,	»	»	975 :	»	34δ	»	» 33δ.
σ. 16,	»	»	943 :	»	34α	»	» 33α.
σ. 18,	»	»	914 :	»	37β	»	» 36β.
σ. 36,	Κρατηρίσκος	»	941 :	»	47α	»	» 45α.
σ. 36,	»	»	933 :	»	47β	»	» 45β.
σ. 38,	Ἀμφορεὺς	»	916 :	»	48γ	»	» 46γ.

S U M M A R Y

The present work deals with the movable finds of two Mycenaean chamber tombs (A and B) which were located N.E. of the city of Naxos and excavated, practically twenty years ago, by N. Kontoleon, on the slope of the Aplomata hill.

Many bones were found — those of earlier burials having been pushed aside to make room for newer ones — within the chambers whose ceilings had probably collapsed in antiquity, when the side of the slope had partially disintegrated and fallen into the sea.

The «*akterismata*» of these burials, dating from the Late Mycenaean III C period, may be identified: i) as ornaments, tools and weapons and ii) as vases.

i) The following ornaments are of special interest:

a) Three golden crouching lions.

b) A stone-seal with a carved representation.

Regarding the subject of this representation, the following remarks can be made: the spear, the sword and the girdle suggest the military nature of the male figure depicted on the seal, while the lituus (?), the mask, the jug, the rhyton, the offering table and, above all, the palm-tree suggest the priestly nature of this man. In addition, the sword which rests on the table reminds one of the ritual associated with the holy sword (*akinakes*), which was still practised by Balkan tribes at a later date, according to Herodotus (IV 63).

Among the weapons, a bronze sword is of particular interest, being similar to others, which date from the 12th century B.C., and are to be found in S.W. Europe and in the Eastern Mediterranean.

ii) Among the vases, eighteen false-necked jars, characterized by the following features, are of special note. Some of them bear a decoration consisting of horizontal zones with a variety of motifs crowded between them, in a style similar to that of the Close Style of the Argolid.

Others bear a decoration of octopuses, whose tentacles create zones decorated with motifs of, approximately, the same style as that of the previous false-necked jars.

Among these false-necked jars several groups and sub-groups can be distinguished. Two of these jars had been imported from Eastern Attica and one from Crete. Naxian jars of this form and style have also been found in Eastern Attica.

Of the other vases, two small hydriae with a side spout in the form of a perforated cup and a pair of plastic snakes, coiled around either side of this spout, are worth noticing.

The remaining vases have either rather isolated motifs (Open Style), or very simple patterns (Granary Style).

The picture of Naxos which emerges from the study of these finds, which date from the Late Mycenaean IIIC period, i.e. from the 12th century B.C., compared to similar finds from other sites of the same period, seems to be the following:

During that period, the island must have had close relations with the maritime centres of the Aegean and other centres of the Eastern Mediterranean, where new Mycenaean settlements appeared and previous centres were destroyed by the Sea-Peoples.

The society of Naxos, as it appears from these finds, seems to have been quite a flourishing one, during that period of the wanderings of the afore-mentioned Peoples, whose centre of departure is believed to have been the Aegean.

This maritime community seems to have had particularly close relations with its contemporary communities of (Eastern) Attica, which was united, at that time, under the «synoikismos» of Theseus and was later claimed to have been the first Athenian maritime power. Therefore, it is not an accident that: a) the Cyclades were absent from the Trojan war and b) it has been reported that, after his «synoikismos», Theseus was replaced on the throne by his rival Menestheus, who participated in the Trojan War.

This same Naxian community seems also to have been in relation with Crete. It is, therefore, probably not accidental that Theseus was reported to have stopped at Naxos on his way back to Athens from Crete.

This community of Naxos also seems to have had close relations with the Dodecanese Islands, Cyprus and Philistia, since some peculiarities of the Naxian vases in the two tombs of Aplomata appear as well on the Dodecanesian, Cypriote and Philistine wares.

One may also make the following general remarks about Naxos of the Late Mycenaean IIIC period. The taste of its society continues to

show the tendencies of the Mycenaean naturalism, which, on account of a progressive tendency of satiety and fatigue, underwent a process of degeneration. But it also shows the influence of a new trend, coming from the Near East, though this seems to have been covered under a Mycenaean cloak. This is probably due to the good relations of this maritime power with the other centres of the Near East.

At the same time, however, the taste of this society presents a reaction to the Mycenaean naturalism and adds more to its degeneration. This is done either in the form of a rejection, or of an over-simplification of the decorative themes which have a variety of origins, or in the form of an effort to balance the total decoration, sometimes with more, or, at other times, with less success on account of the persistence of the naturalistic style in a degenerate form. This feature, which becomes obvious on the vases found in the chamber tombs of Kamini, a site located not far from Aplomata and excavated by N. Zappeiropoulos, dates from the latest phase of the Late Mycenaean III C period.

This phenomenon is probably due either to further fatigue, or to a commencing influence exercised by the newly arrived small Greek groups which had begun to penetrate from the north to the southern areas, in many cases, substituting the existing Mycenaean order. The fact that this appears earlier in Attica than in Naxos accounts for the northern origin of the new Athenian dynasty (that of Aegeus) which was established at about the middle of the 13th century B.C. The same also holds true for the Dodecanese Islands, where the ruling dynasty in the Trojan War was attested to have been of northern origin, as well.

α

β

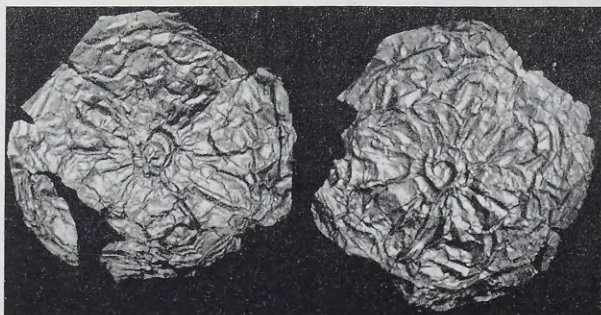
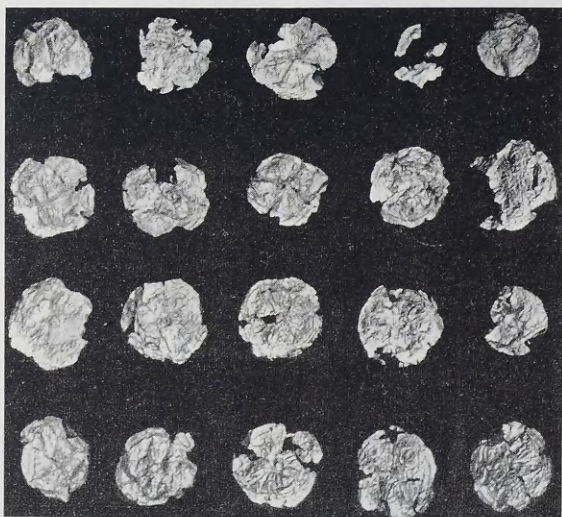
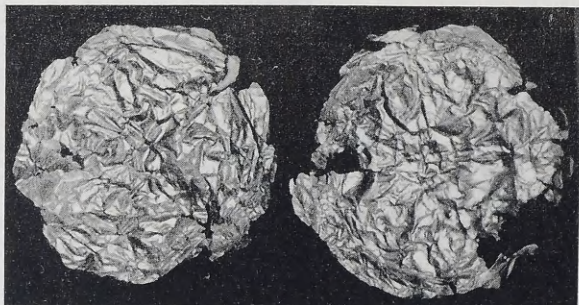

γ

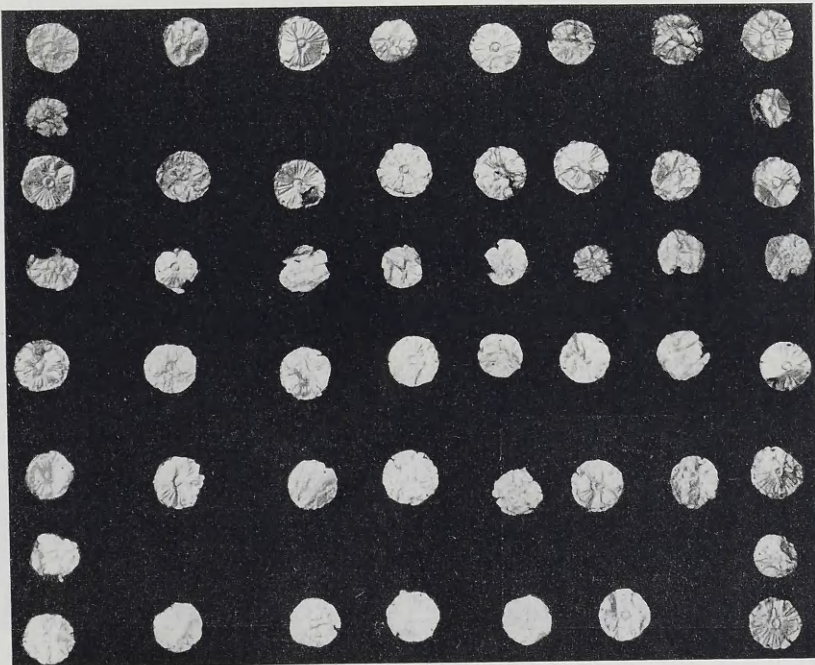
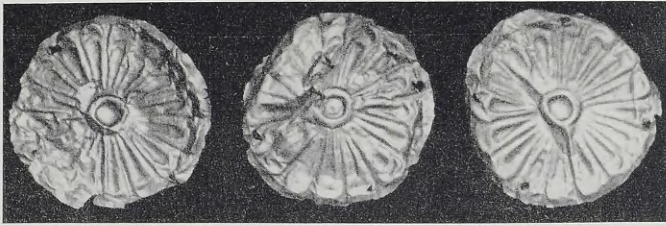
δ

α. Ἡ πρὸς τὴν θάλασσαν πλευρὰ τοῦ λόφου τῶν Ἀπλωμάτων. β-δ. Τάφος Β: β. Μέρος τοῦ θαλάμου. γ. Ἐξωτερικὴ πλευρὰ τοῦ τοίχου εἰσόδου. δ. Ἐσωτερικὴ πλευρὰ τοῦ τοίχου εἰσόδου.

Χρυσή ρόδακας 984 - 1068.

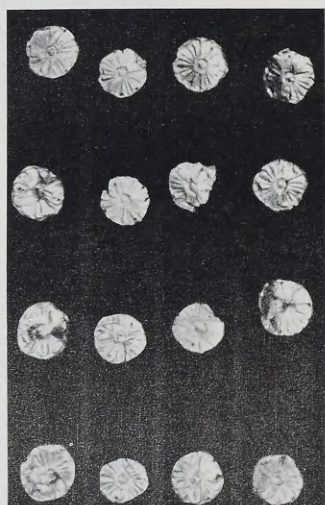
Χρυσή ρόδακας 984 - 1068.

α

β

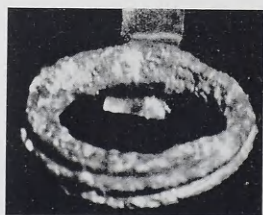
γ

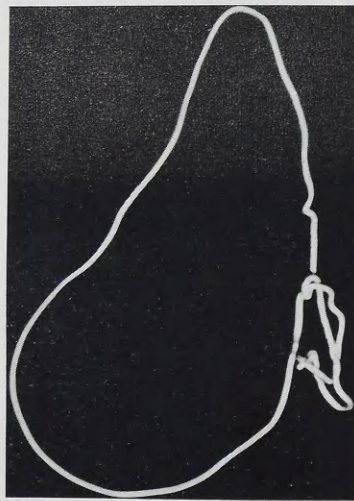
δ

ε

στ

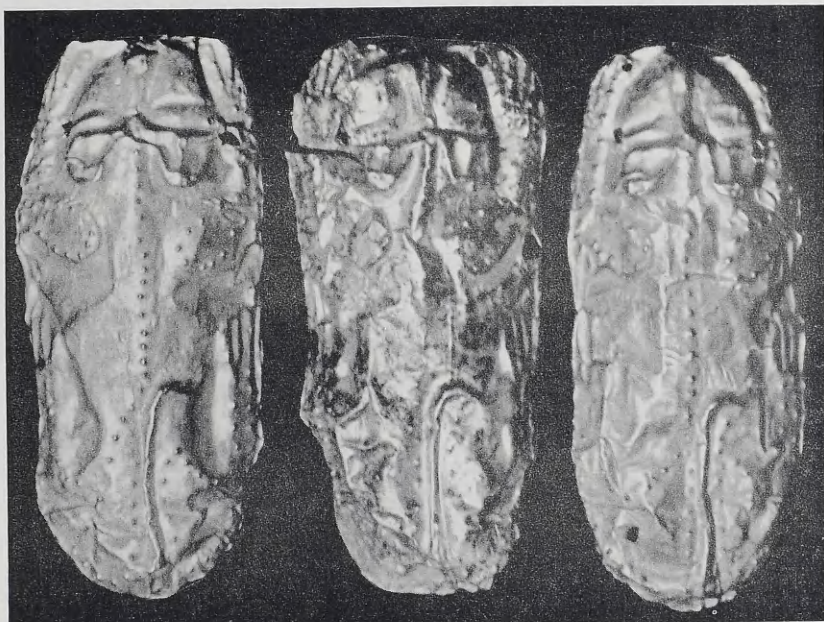

ζ

α-γ. Χρυσά ράδακες, δ-ε. Χρυσούς δακτύλιος, στ. Ἀργυρούς δακτύλιος, ζ. Χρυσούν σύρμα.

α

β

γ

α-β. Χρυσά λείοντες, γ. Χρυσά ψήφοι.

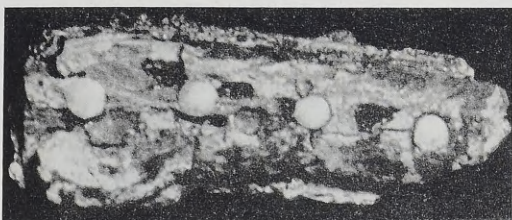
Σφραγιδόλιθος υπ' ἀριθ. 980 (μεγέθυνσις ἐκμαγείου).

α

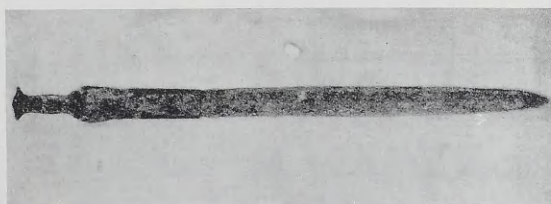
β

γ

δ

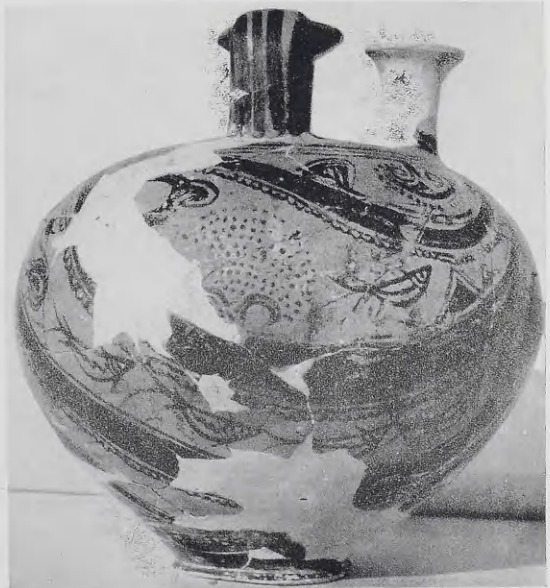
ε

α. Λαβή. β. Λαβή μαχίρας. γ. Σκευός. δ-ε. Χαλκᾶ Ξίφη.

Ἐτερόστομος ἀμφορέας 911.

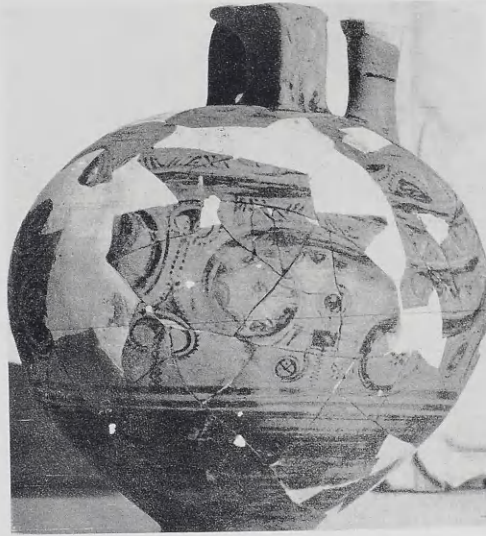

Ἐτερόστομος ἀμφορέυς 911.

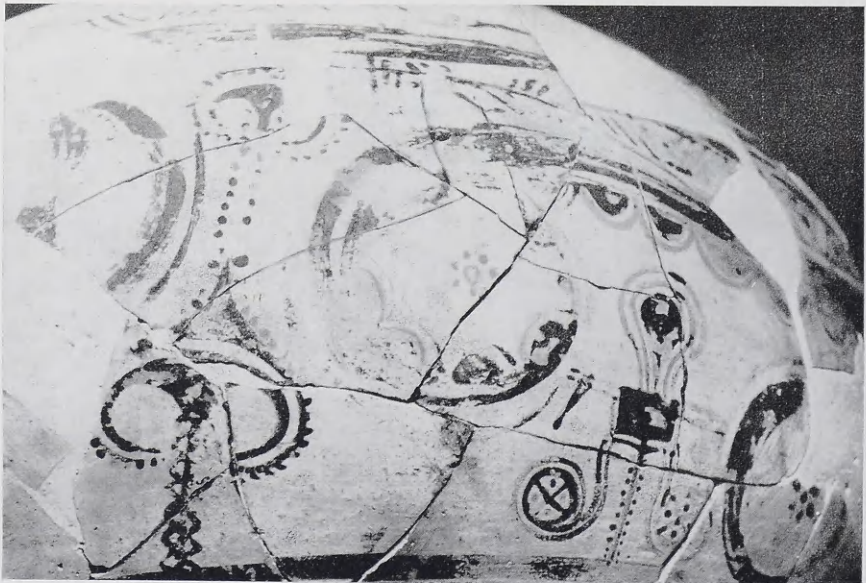
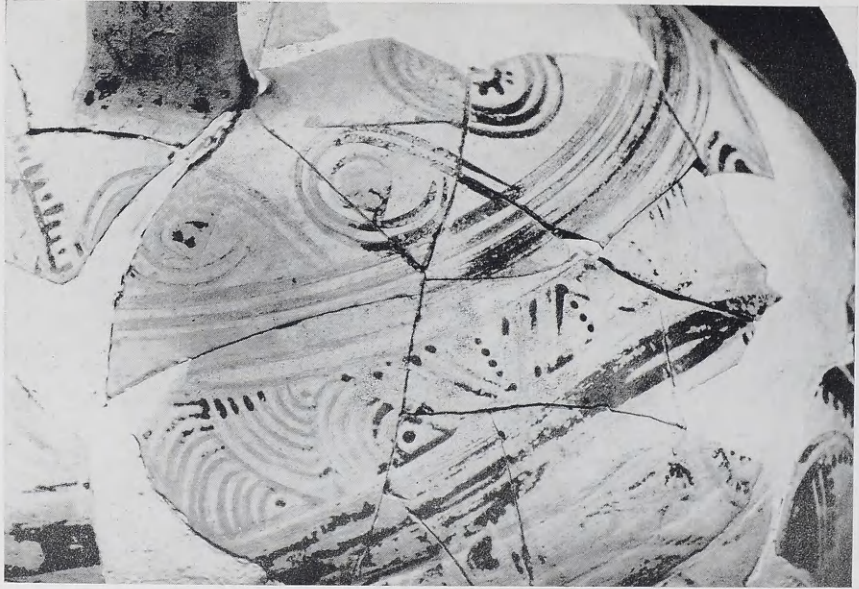
Ἐτερόσταμος ἀμφορέας 912.

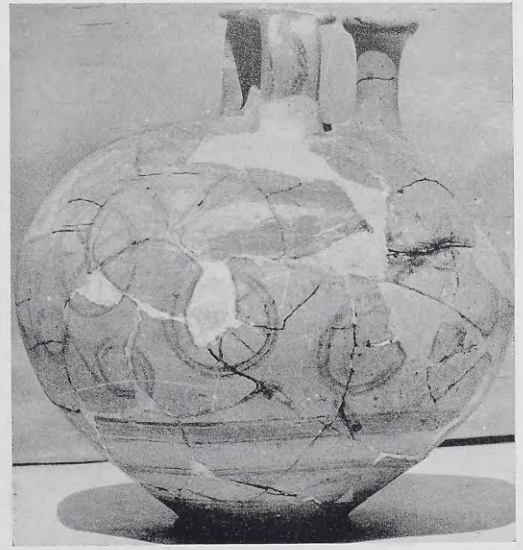

Ἐπερβότομος ἀμφορέας 951.

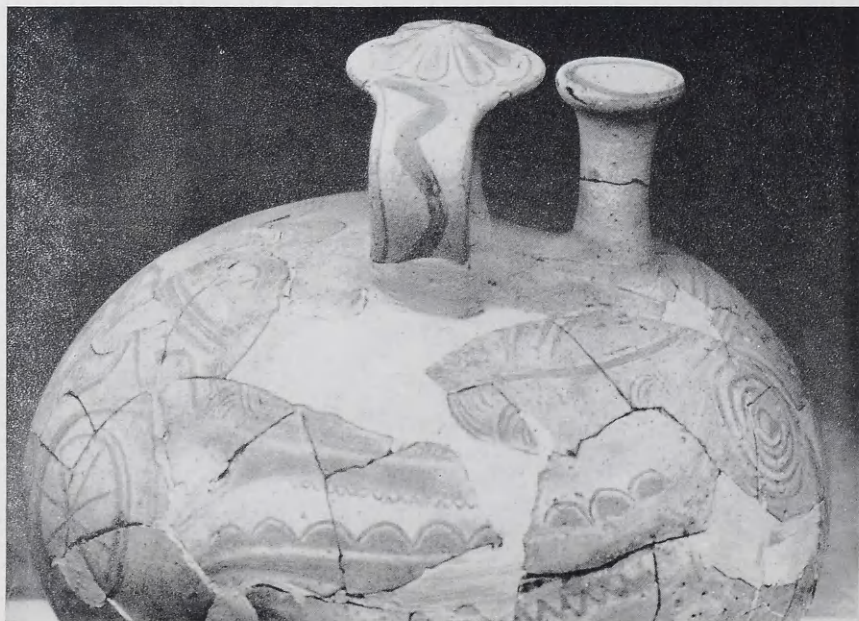
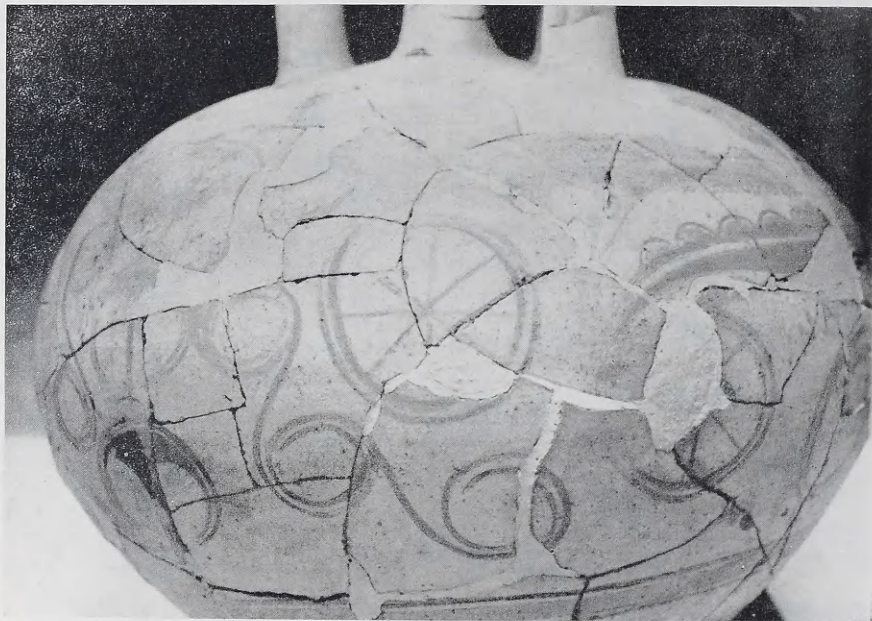

Ἐτερόστομος ἀμφορέας 951.

Ἐτερόστομος ἀμφορέας 928.

Ἐπερόστομος ἀμφορεύς 928.

*Ἐτερόστομος ἀμφορέας 948.

Ἐτερόστομος ἀμφορέας 975.

Ἐπερόστομος ἀμφορέας 975.

Ἐτερόστομος ἀμφορέας 943.

Ἐτερόστομος ἀμφορέας 943.

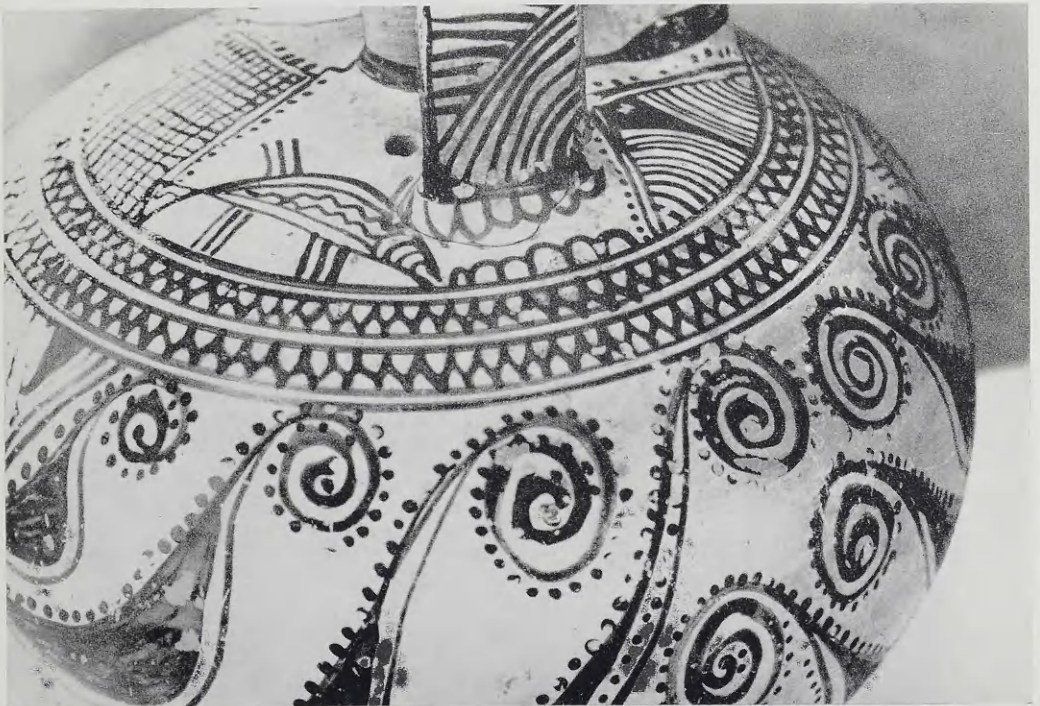

Κρητικές ἑτερόστομος ἀμφορέες 914.

α

β

α. Κρητικός έτερόστομος άμφορεύς 914. β. Άττικός έτερόστομος άμφορεύς 934.

*Αττικός έσφύρατος άμφορέας 984.

α

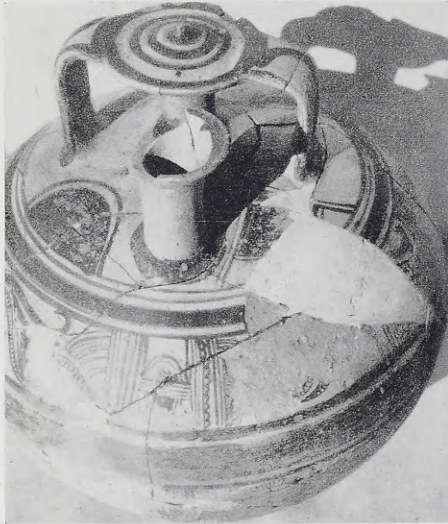
β

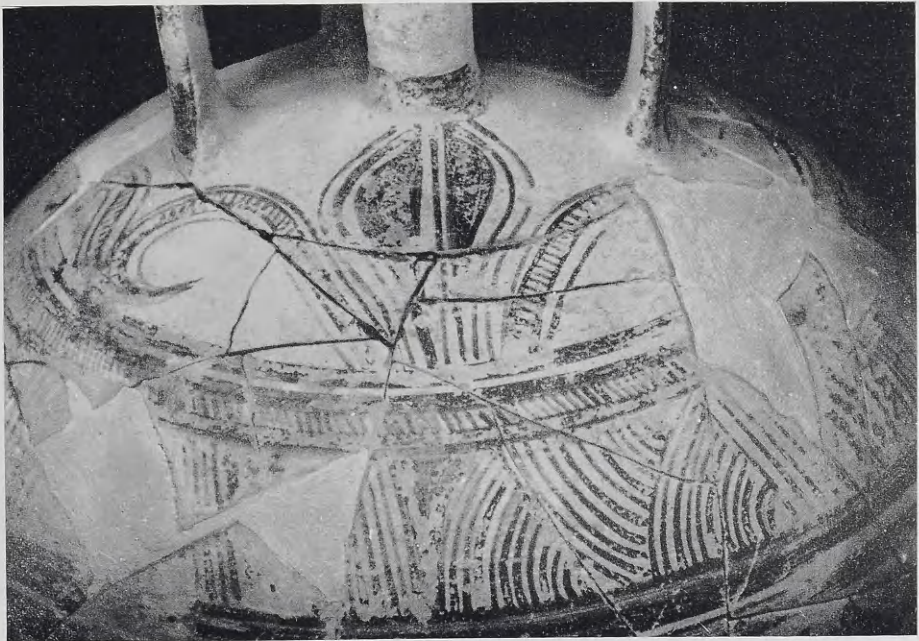
γ

Ἄττικοι ἑτερόστομοι ἀμφορέϊς: α-β. 934. γ. 949.

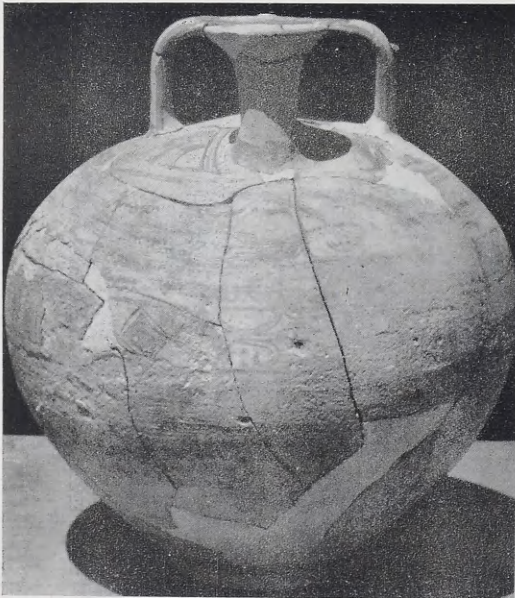
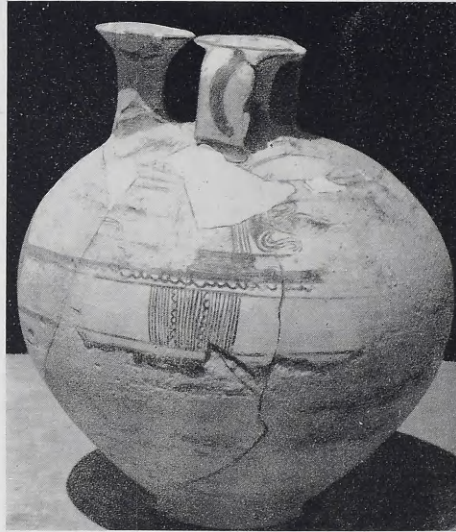

Ἐτερόστοιμος ἀμφορέας 925.

Ἐτερόστομος ἀμφυρεὺς 921.

Ἐτερόστομος ἀμφορέας 929.

Ἐτερόστομος ἀμφορέυς 929.

Ἐτερόατομος ἀμφορέας 917.

Ἐτερόστομος ἀμφορέας 942.

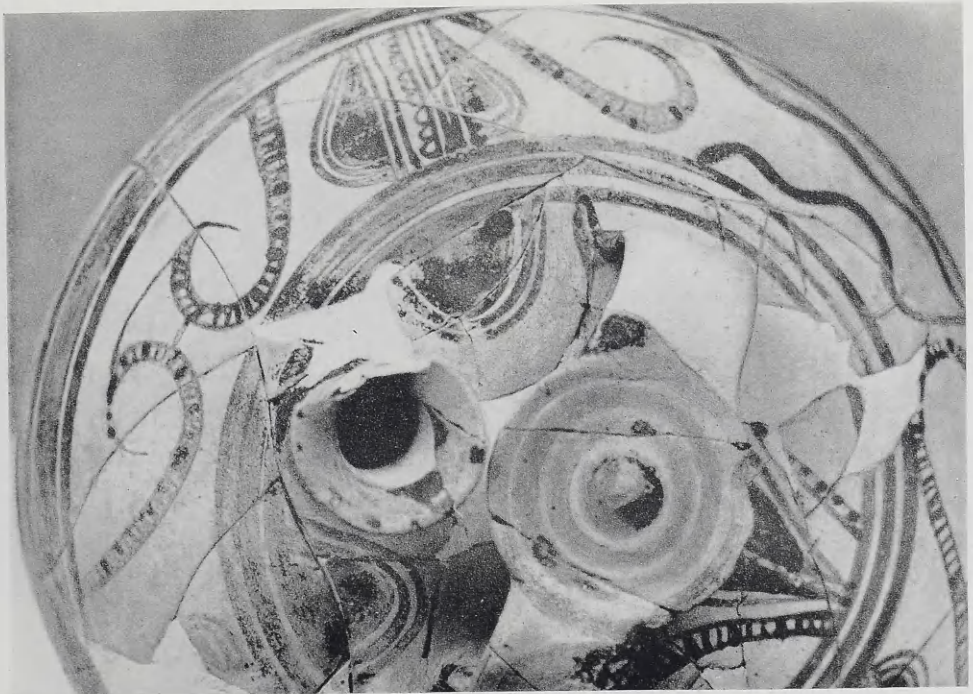

Ἑτερόστομος ἀμφορεύς 985.

α

β

Ἐτερόστομοι ἀμφορέϊς: α. 935, β. 924.

Ἐτερόστομος ἀμφορεύς 924.

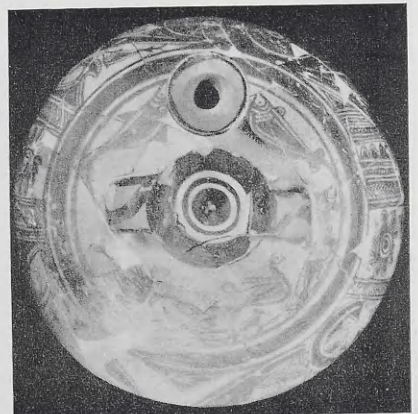
α

β

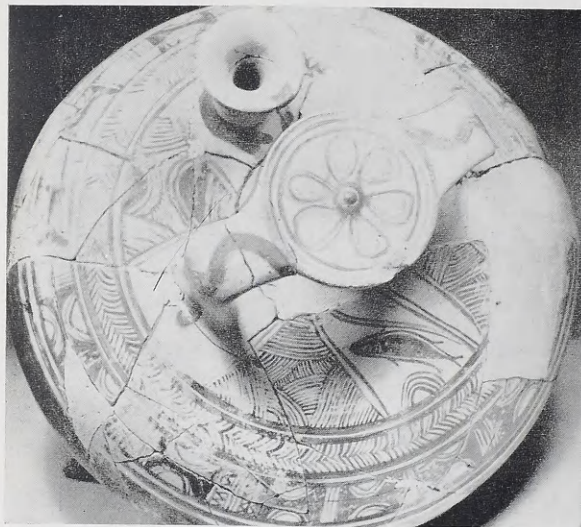

γ

δ

Ἑτερόστομοι ἀμφορέεις : α. 943. β. 911. γ. 948. δ. 975.

α

β

γ

δ

Ἐτερόστομοι ἀμφορέεις: α. 942. β. 925. γ. 921. δ. 2058.

Τρίτος ἀμφορίσκος 974.

α

β

γ

δ

α. Ἐτερόστομοι ἀμφορεῖς: α. 912. β. 914 (κρητικὸς). γ. 928. δ-ε. 951.

α

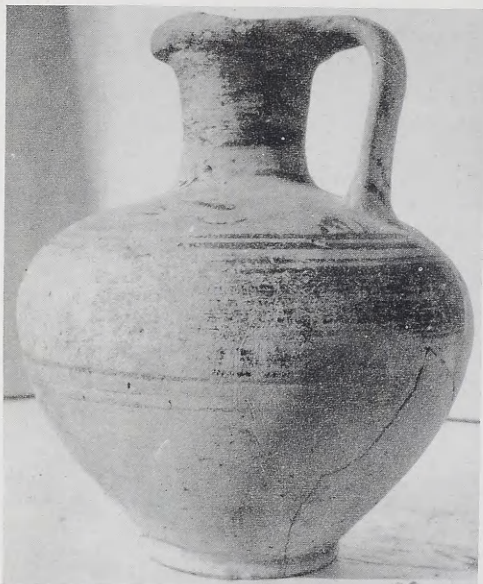

β

γ

α. Ἐτερόστομος ἀμφορεύς 940. β. Ἐτερόστομος ἀμφορεύς 945. γ. Ἐτερόστομος ἀμφορέϊκος 930.

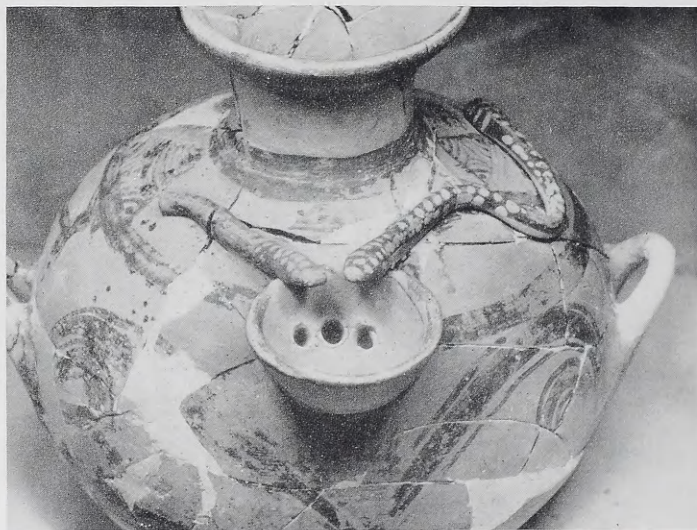

Οινοχόη 923.

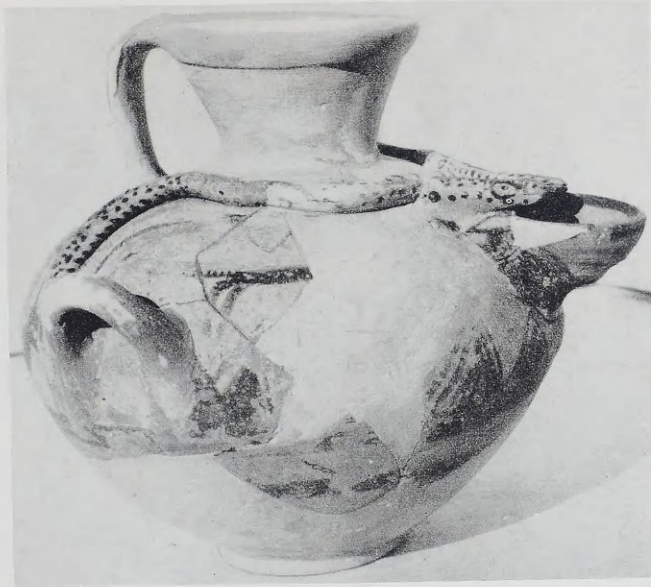

Υδρία με πλαστικούς όφεις 937.

Υδρία με πλαστικούς όφεις 937.

Υδρία με πλαστικούς ὄφεις 936.

α

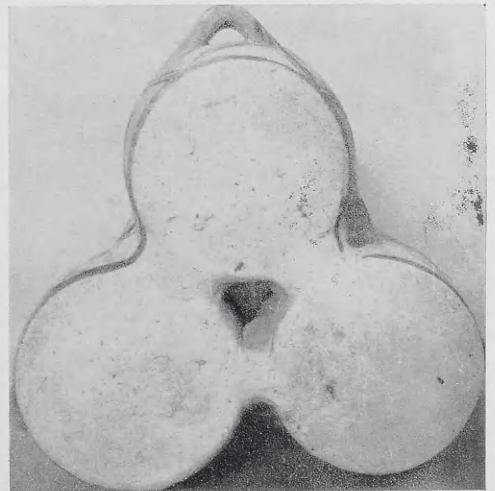

β

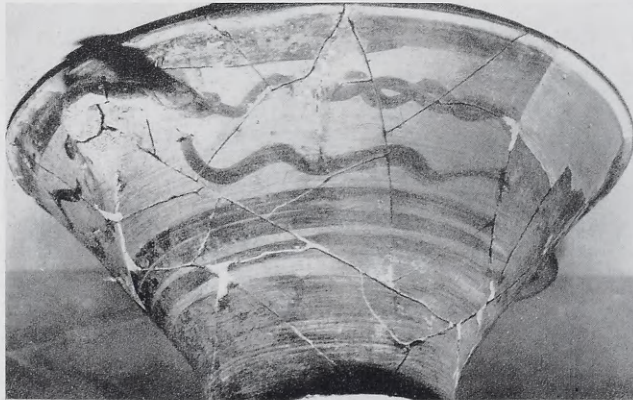
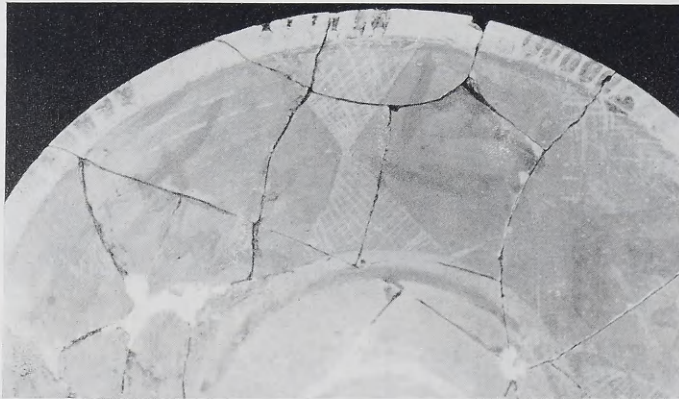
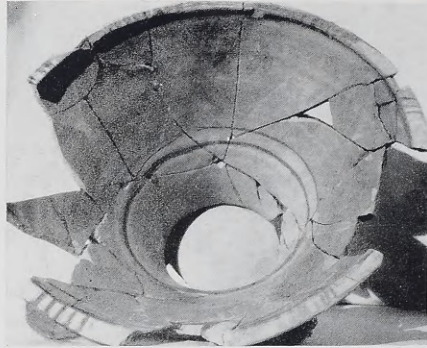
γ

δ

Υδριαί : α, γ. 936. β. 937. δ. 913.

Τριδύμος ἀμφορίσκος 926.

Λεξάνη 927.

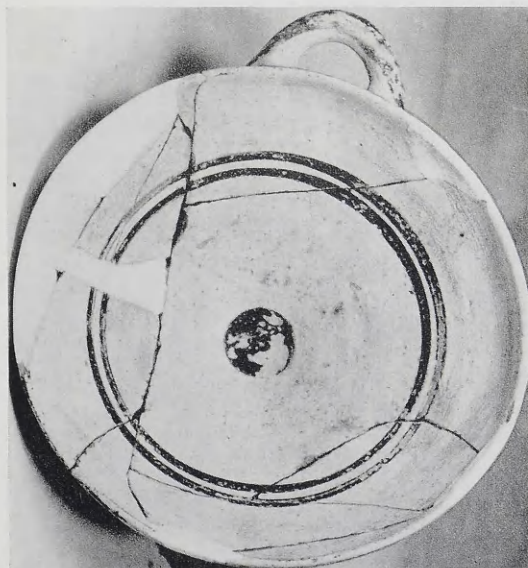

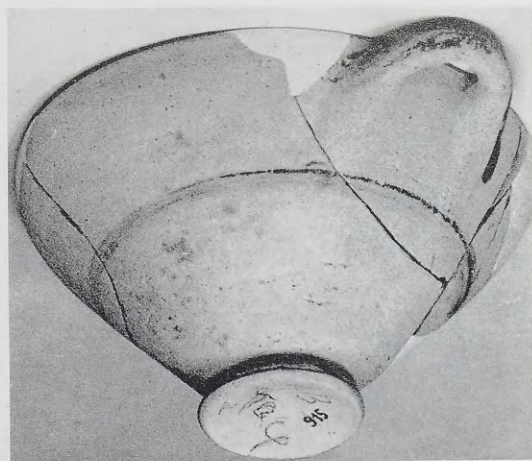
α

β

γ

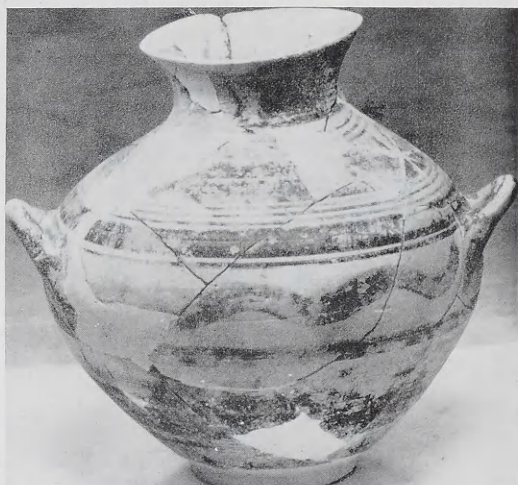

δ

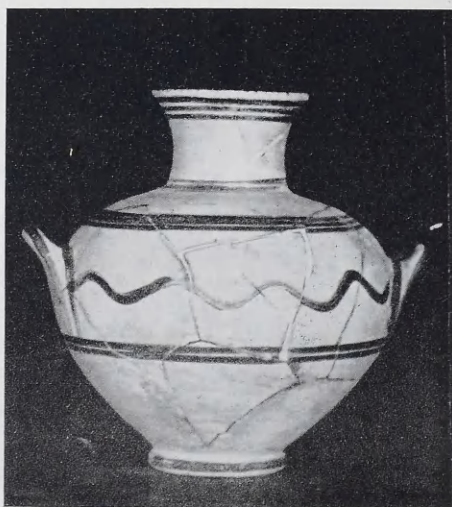
α. Κρατηρίσκος 941. β. Κρατηρίσκος ή δίωτον κύπελλον 933. γ-δ. Μόνοτον κύπελλον 915.

α

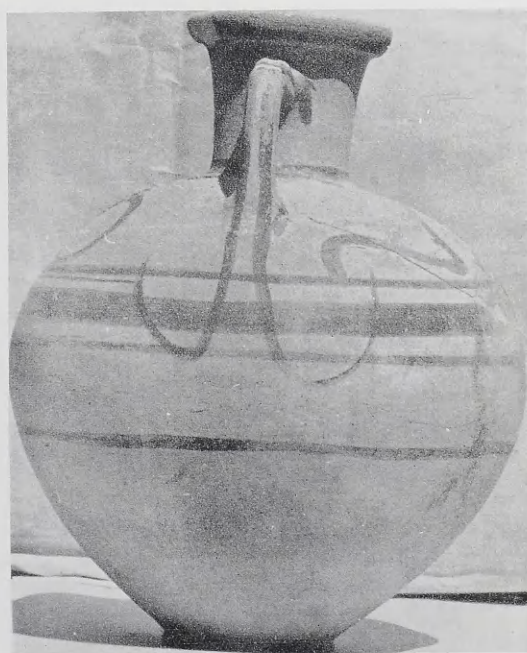
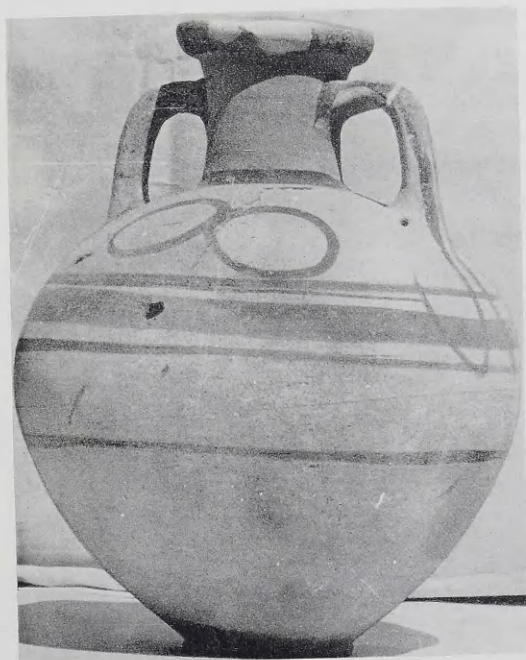
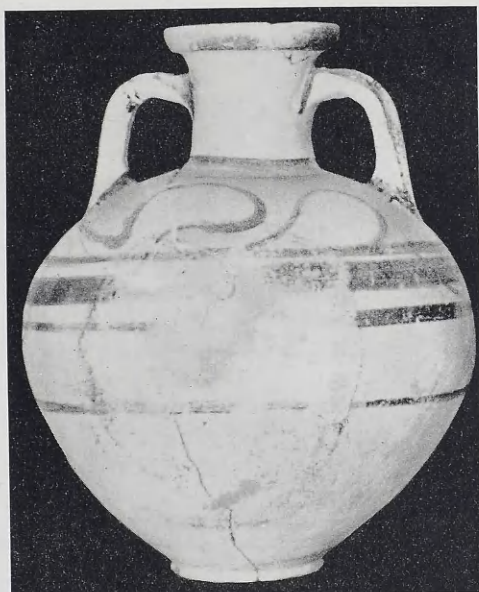

β

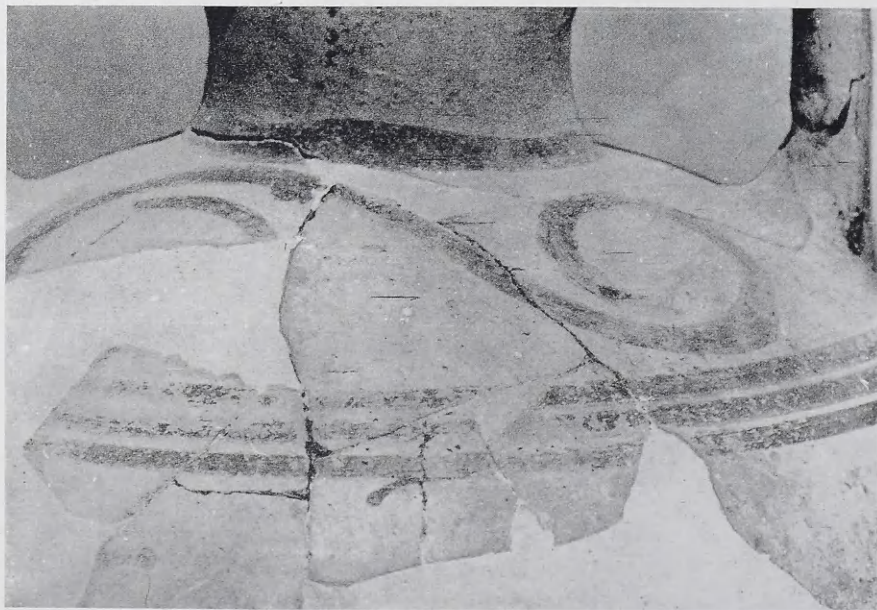
γ

¹Αμφορείς: α. 947. β. 950. γ. (ἀπτελικός,) 916.

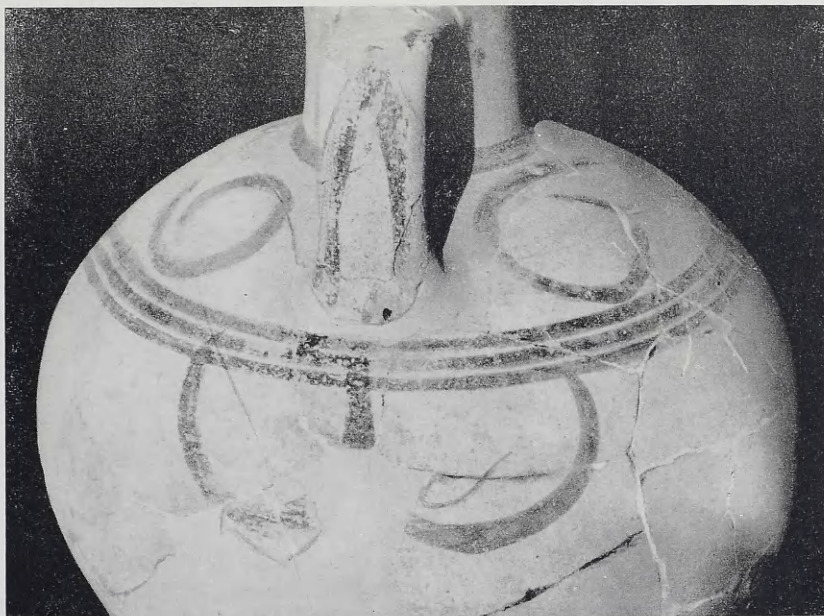

Ἀμφορέλις 922.

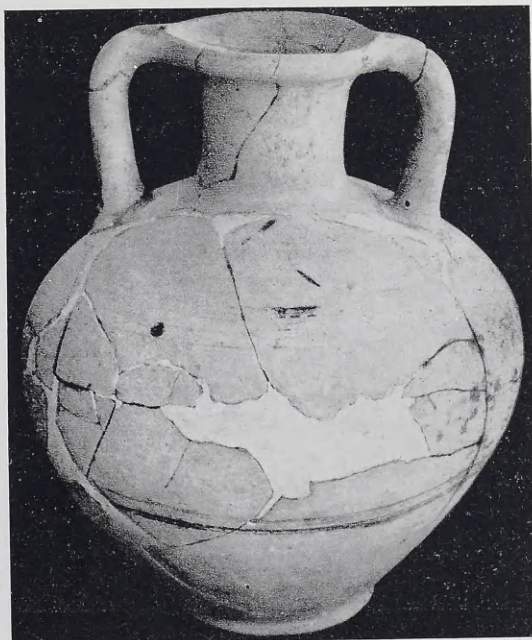

Ἄρφορος 2060.

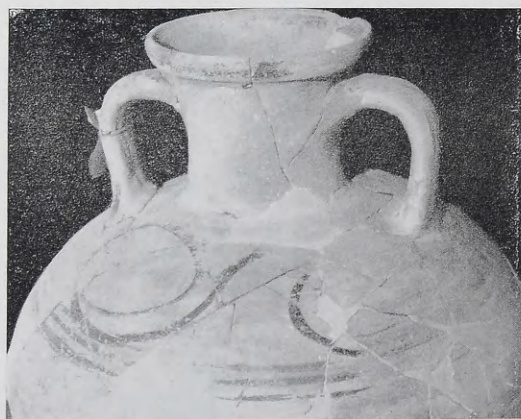

α

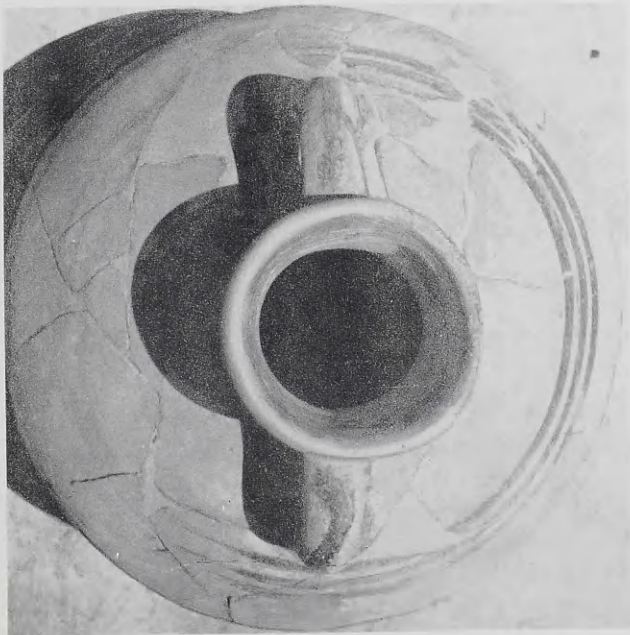
β

Ἐμφορεῖς : α. 2060. β. 2063.

Ἀμφορέλις 2062.

Ἀμφορέλις 2059.

α

β

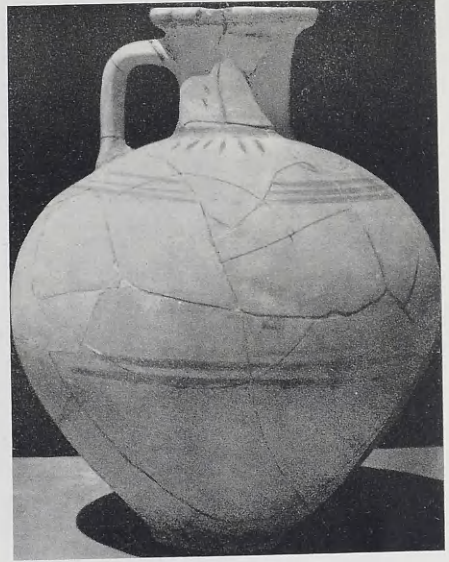

γ

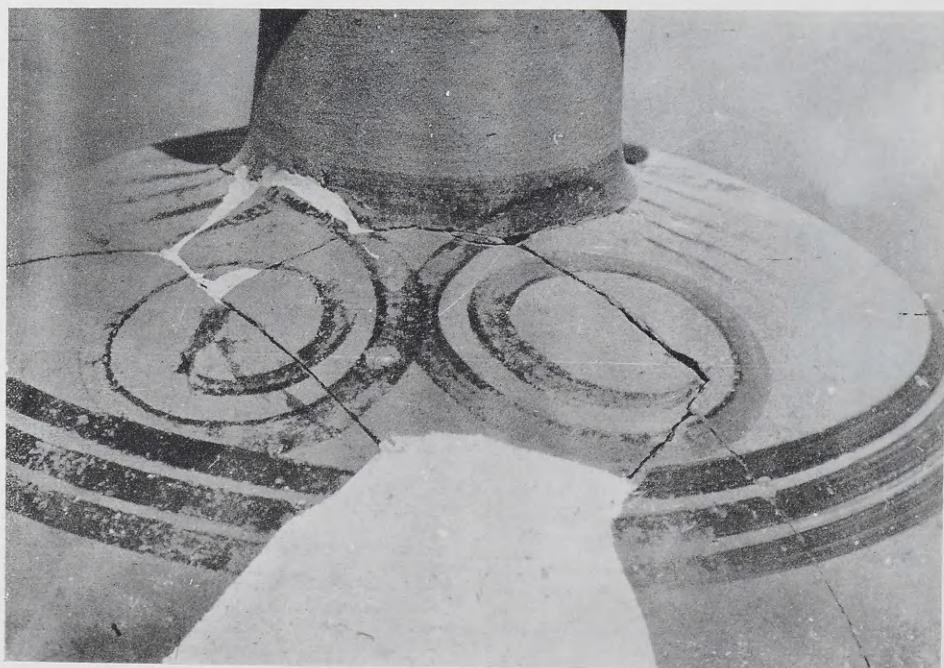
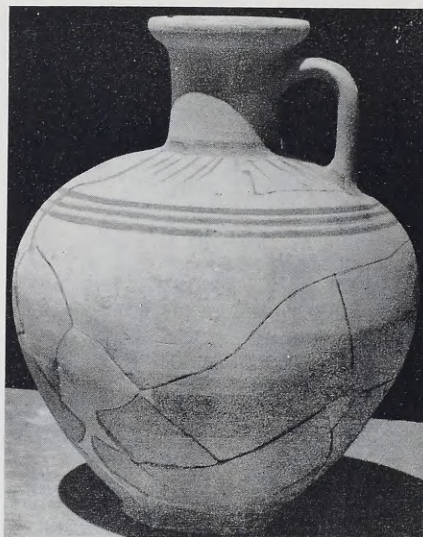
δ

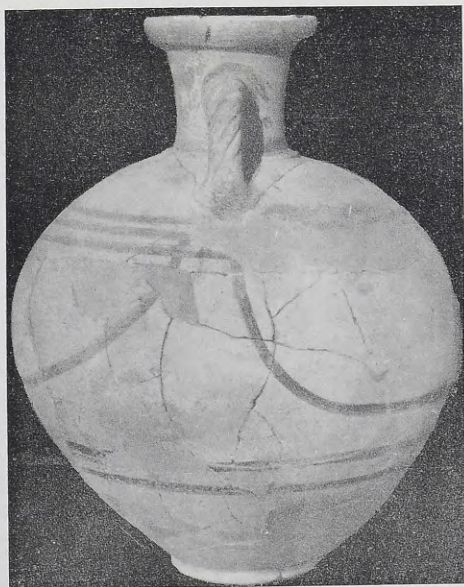
α. Οινόχθη 938. β. Ληκόθιον 939. γ. Πρώγους 946. δ. Ἀρτάσχημος ἀμφορέσκος 931.

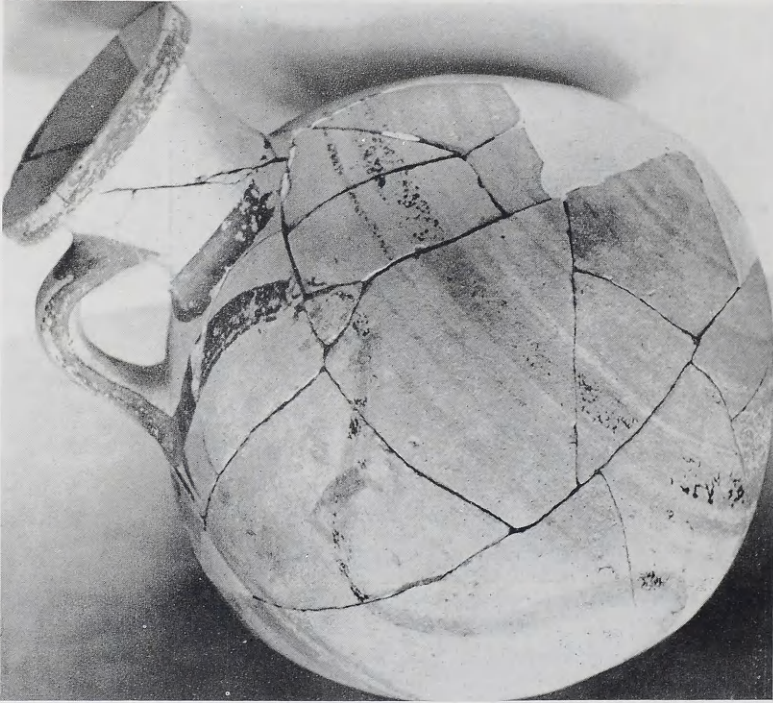
Πρόγους 919.

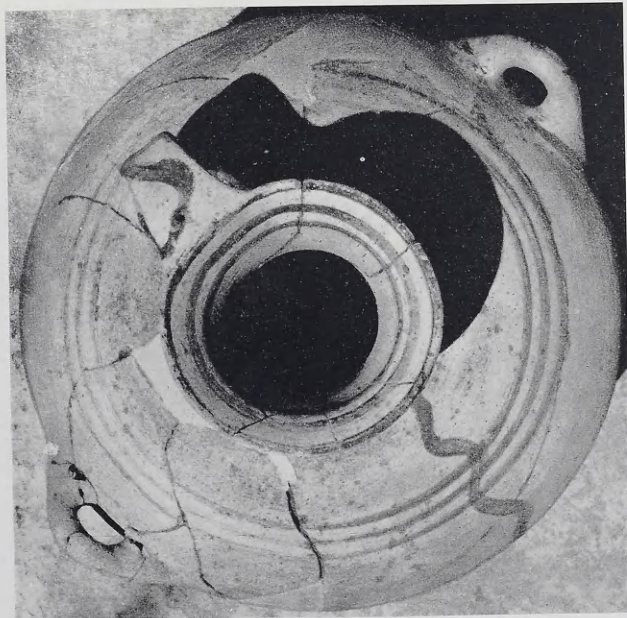
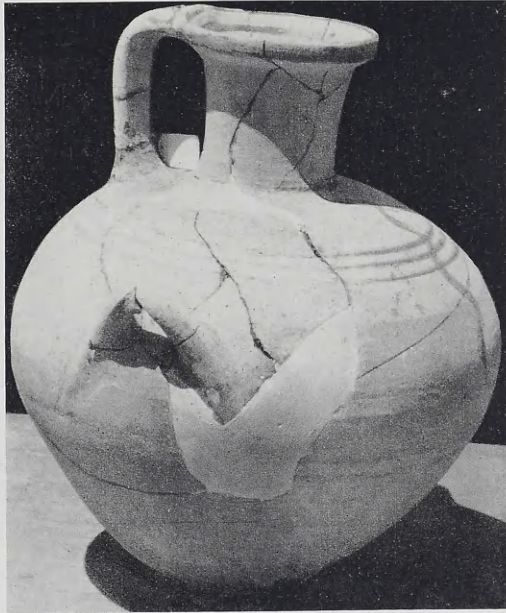

Πρόγους 2061.

Φλασκιοειδής περιχύος 952.

Υδρία 918.

Υδρία 918.

Δείγμα Σέρρα Καφέ,
π. 1 χωρίς έγχρωμ.

Τύποις Έμμανουήλ Μ. Παπαδάκη - Δερβενίων 7, Τηλ. 3631-298 Ἀθήναι
Μεταλλογραφήματα Κωνσταντίνου Ε. Χαλκιοπούλου Ἁγίου Μάρκου 14

0010046068

Αρχαιολογική Εταιρεία